

**16th INTERNATIONAL CONFERENCE ON
PALI AND BUDDHIST STUDIES**

ICPBS 2023

PROCEEDINGS

Department of Pali and Buddhist Studies
Faculty of Humanities and Social Sciences
University of Sri Jayawardenepura
Sri Lanka

16th International Conference on
Pali and Buddhist Studies
(ICPBS) 2023

PROCEEDINGS

28th February 2023

Department of Pali and Buddhist Studies,
Faculty of Humanities and Social Sciences,
University of Sri Jayewardenepura,
Sri Lanka.
icpbs@sjp.ac.lk

Responsibilities for the Contents of the Abstracts Included in
this Proceedings Remains with the Respective Authors

University Web: www.sjp.ac.lk
Faculty Web: fhss.sjp.ac.lk
Dept Web: fhss.ac.lk/budd
Conference Email: icpbs@sjp.ac.lk
ISSN No: 2550-2522

Page Layout by
Wijewardhana Creations

Cover Page Designed by
Shantha Wijewardhana

Published by
Department of Pali and Buddhist Studies,
Faculty of Humanities and Social Sciences,
University of Sri Jayewardenepura,
Sri Lanka.

Printed by
Cybergate (Pvt) Ltd,
Soratha Mawatha,
Gangodawila, Nugegoda.

Conference Committee**Conference Chair**

Senior Lecturer Kudakathnoruwe Vineetha Thero

Conference Secretary

Dr. Witharandeniye Chandasiri Thero

Advisory Board

Professor Elamaldeniye Sarananda Thero (HOD)

Senior Professor Magamma Pannananda Thero (Chair Professor)

Academic Staff

Professor Naimbala Dhammadassi Thero

Professor Medagampitiye Wijithadhamma Thero

Professor Medagoda Abhayathissa Thero

Professor K. A. Weerasena

Professor Dunesh Indrarathna Gunathilaka

Professor Wasantha Mendis

Professor Panahaduwe Yasassi Thero

Professor Gamini Rathnasri

Dr. Kumbuke Chandaloka Thero

Dr. Matibembiye Dhammasiri Thero

Lecturer Charith Mudalige

Temporary Academic Staff

Lecturer A.R.N.T. Jayasinha

Lecturer (Temp) P. Gayatri

Assistant Lecturer Halmillaketiye Rathanapala Thero

Assistant Lecturer Hunnasgiriye Padumarathana Thero

Assistant Lecturer Alpitiye Wimaladhammika Thero

Assistant Lecturer J.M. Roshan dinuka Lakmal

Assistant Lecturer H.G.H.S. Haddela

Assistant Lecturer Dammimala Wijesundara

Chief Editors

Senior Lecturer Kudakathnoruwe Vineethe Thero

Dr. Witharandeniye Chandasiri Thero

Assistant Editors

Halmillaketiye Rathanapala Thero

Hunnasgiriye Padumarathana Thero

Alpitiye Wimaladhammika Thero

H.G.H.S. Haddela

J.M. Roshan dinuka Lakmal

Dammimala Wijesundara

Abstract Reviewers

- Senior Professor Magamma Pannananda Thero
- Professor Naimbala Dhammadassi Thero
- Professor Madagampitiye Wijithadhamma Thero
- Professor Medagoda Abhayathissa Thero
- Professor Elamaldeniye Sarananda Thero
- Professor Moragollagama Uparathana Thero
- Professor Raluwe Padmasiri Thero
- Professor Miriswaththe Wimalagnana Thero
- Professor Panahaduwe Yasassi Thero
- Professor Chandima Wijebandara
- Professor Ariyapala Perera
- Professor Padmasiri Kannagara
- Professor Karunasena Hettiarachchi
- Professor Dunesh Indrarathna Gunathilaka
- Professor Wasantha Mendis
- Professor K. A. Weerasena
- Professor Gamini Ranasinha
- Professor Gamini Rathnasri
- Professor Nilantha P. Disanayaka
- Dr. Kumbuke Chandaloka Thero
- Dr. Koggalle Wijitha Thero
- Dr. Kotiyagala Uparathana Thero
- Dr. Divulapalesse Wimalananda Thero
- Dr. Panamure Chandima Thero
- Dr. Nelliwela Meththananda Thero
- Dr. Matibembiye Dhammasiri Thero
- Dr. Kandegama Deepawansalankara Thero
- Dr. Ehelepola Mahinda Thero
- Dr. Nilanthi Rajapaksha

- Dr. Hasantha Wasana Samarasinha
- Senior Lecturer Meepitiye Seelarathana Thero
- Senior Lecturer Ilukewela Dhammarathana Thero
- Senior Lecturer Kudakathnoruwe Vineetha Thero
- Senior Lecturer Dapane Chandarathana Thero
- Senior Lecturer Aruna Shantha Walpola
- Lecturer Niromi Gunarathna
- Lecturer Charith Mudalige
- Lecturer (Temp) Danushka Pradeep Kumara

Message from the Acting Vice-Chancellor

I take great pleasure in conveying this welcome message to the International Conference on Pali and Buddhist Studies 2023, organized annually by the Department of Pali and Buddhist Studies, Faculty of Humanities and Social Sciences of the University of Sri Jayewardenepura.

The Department of Pali and Buddhist of the Faculty of Humanities and Social Sciences is one of the oldest departments in the Faculty and the University. At present, four-degree programmes are being offered by the Department of Pali and Buddhist Studies namely Pali, Buddhist Philosophy, Buddhist Civilization and Buddhist Heritage and Tourism.

The International Conference on Pali and Buddhist Studies 2023 being organized this year is a great platform to share Buddhist studies researches with the world. As Sri Lanka is a centre for Theravada Buddhism in the world, a conference of this caliber will no doubt contribute towards the dissemination of knowledge pertaining to Pali and Buddhist studies.

As a department contributing immensely to the endeavour of producing graduates with a sound knowledge of Buddhism and Pali, I have no doubt that this conference will contribute towards the discovery of new knowledge while

creating a network between academics, undergraduates and other international stakeholder.

Hence, I would like to convey my sincere gratitude to the organizing committee for their hard work and dedication. I wish all the participants the best of luck and I am sure this event will be a great success.

Professor Upul Subasinghe
Acting Vice Chancellor
University of Sri Jayewardenepura.

Message from the Dean

It is the indeed a pleasure to write this message to the 16th International Research Conference on Pali and Buddhist studies 2023 organized by The Department of Pali and Buddhist Studies and it is a unique department of the Faculty of Humanities and Social Sciences of the University of Sri Jayewardenepura. This department offers courses four major disciplines, Pali, Buddhist Philosophy, Buddhist Civilization and Buddhist Heritage and Tourism. The education tradition by the most venerable Hikkaduwe Sri Sumangala thero and the most venerable Welivitiye Sri Soratha thero is continued by the present venerable theros and academics of the department father.

Due to this (ICPBS 2023) held by the Department of Pali and Buddhist Studies, Jayewardenepura University, Faculty of Social Sciences and Department of Pali and Buddhist Studies will no longer be open to the world. As well as, this effort taken by the Pali and Buddhist Studies department to bring the research in the field of Buddhist studies to the world should be highly appreciated.

I think all of them for their commitment and contribution to make this event a success and I express my deepest gratitude to the organizing committee of the Department of Pali and Buddhist Studies for the organizing this massive event to brilliantly. It is hoped that conference presentation and

discussion would serve as the basis for further dissemination of knowledge expertise, and experiences.

Finally, I wish the success of the 16th International Research Conference on Pali and Buddhist Studies 2023 of the Department of Pali and Buddhist Studies.

Professor Shirantha Heenkenda
Dean
Faculty of Humanities and Social Sciences
University of Sri Jayewardenepura
Sri Lanka.

Message from the Head of the Department

I am pleased to extend my greeting to the International Conference on Pali and Buddhist Studies of the Department of Pali and Buddhist Studies, University of Sri Jayewardenepura, Sri Lanka. With the expertise gained through 16th national conferences, our department is getting ready to put another step forward in the academic advancement with a vision to contribute internationally in the field of Pali and Buddhist Studies.

We are very much moved by the noble efforts taken to stage this international conference with an agenda designed and developed for a scholarly dialogue for initiating Buddhist Studies.

I, as the head of the Department of Pali and Buddhist Studies, while hailing the event high and hard, would like to take this opportunity to express my most sincere gratitude to the vice – chancellor, the Dean of the Faculty of Humanities and Social Sciences and the others who have committed themselves to provide unstring support towards making the venture a supreme success.

I sincerely wish that the deliberations of the conference be accomplished in entirety. May the supreme blessing of Triple Gem be Bestowed upon you all.

Ven. Prof. Elamaldeniye Sarananda Thero
Head
Department of Pali and Buddhist Studies
University of Sri Jayewardenepura
Sri Lanka.

Keynote Speech

A Brief History of Academic Buddhist Studies and the Studies on Biography of the Buddha by Early Buddhist Scholars

The Purpose of Religious Study

Most of the world's population is religious. The people who learn religion as their faith follow the age-old traditions of religious norms and practices. They learn religion with great respect and honour in order to strengthen and enhance their faith and devotion to their beliefs. For instance, Buddhists learn Buddhism as a religion out of respect for the Triple Gem and follow its moral guidelines or principles as basic practices required for the path to liberation.

There are different types of religions with different teachings and practices, though the ultimate goal of liberation seems to be the same. For instance, the ultimate goal of theistic religions is to rest in peace with God whereas Buddhism's ultimate goal is to attain nirvāṇa, eternal bliss.

Sometimes, both in the past and present, certain people learn religion just for the purpose of defending their beliefs while disapproving or criticizing other faiths. They learn religion for apologetics and polemics. Apologetics

means defending or proving one's views or faith and polemics means argumentation or refutation of other views by rejecting them as false. This is the way of sophists, and their method is somewhat similar to Jalpa (wrangling) and Vitaṇḍavāda (caviling) of certain debaters in ancient India.

The study of religion as an academic discipline is different from the study of religion as one's faith, especially, the age-old traditional religious way of learning. Obviously, in the first place, it should be free from apologetics and polemics and it should rather be critical, analytical, intellectual and unbiased in nature. Without being a follower of a particular religion one can pursue an academic study of any religion as an independent learner. This freedom, however, by no means gives an opportunity for anyone to criticize, disparage or reject any religious teachings, philosophies, practices and norms of any religion disgracefully. Academic studies should be done impartially with a scholarly point of view. If not, such a scholarship will be condemned by the academic world and it will be a blemish for the good reputation maintained by the academic lineage which he or she descended from.

History of Academic Study of Buddhism

The academic subject of the Study of Buddhism was introduced to the world by European scholars in the 19th century. The earliest works of Buddhist Academic Studies mainly were translations of Pali, Sanskrit, Tibetan and Chinese works into European languages such as French,

Russian, German and English. Apart from translations, some new grammatical works and introductory works on Theravāda, Mahāyāna and Vajrayāna Buddhist traditions based on Pāli, Sanskrit, Chinese, Tibetan and Mongolian sources were done. As it is known, the earliest European who came to the East to study Pali was the Danish scholar R.K.Rask who reached Ceylon in 1821, where he studied not only Pali but also Sinhalese and acquired a rich collection of Palm-leaf manuscripts. In 1837 George Turner of the Ceylon Civil Service published the *Mahāvamsa* in English with 38 chapters. The *Dhammapada* in Roman script was published in Latin for the first time by V Fausböll in 1855. However, the study of Buddhism in Europe was initiated with the Pāli work titled *Essai sur le Pali* by two French scholars Eugène Burnouf and Christian Lassen in 1826. Therefore, some scholars consider Eugène Burnouf to be the father of academic studies of Buddhism. According to Burnouf the first to mention Pali was by Simon de la Loubère who visited Siam in 1687-88 as an envoy of King Louis XIV. This work was published in 1691 titled “Description du royaume de Siam”. It was a translation of the life of Devadatta and an abstract to the *Pātimokkha* (*La vie de Thevetat, le frère de Sommona-Codom, traduite du Bali, t. II*). However, apart from the texts translated by La Loubère, the first Pāli text to become known in Europe was the *Kammavācā*, a Burmese Pali text which contains some ecclesiastical statements used in higher ordination ceremonies (upasampadā karma).

There are some early studies on Tibetan Buddhism too. A Hungarian scholar Alexander Csoma de Koros came to India in 1823 and studied Tibetan at Ladakh where he composed a grammar book and dictionary of the Tibetan language. In 1825 the biography of the Buddha was published for the first time in Europe by the Russian scholar Issak Jacob Schmidt of St. Petersburg in the *Asiatique Journal* edited by Julius Klaproth. This study was also based on Tibetan sources. There are various other studies based on both Tibetan and Mongolian sources done by different scholars.

B.H. Hodgson, who stayed in Nepal as British Resident between 1821-1843, made a vast collection of Sanskrit Buddhist texts which he presented to the libraries of London, Paris and Calcutta. 88 manuscripts were sent by him to Paris in 1837, and this offered Burnouf a great scope of studying Sanskrit materials directly. In 1839 Burnouf translated the *Saddharmapuṇḍarīka Sūtra* into French and this was printed in 1852. However, this work came into light in 1852.

The Chinese Buddhist sources also were studied and for the first time some texts such as the travel records of Fa-Xian and Xuan Zang were translated into French. In the same way Sinhalese, Burmese and Siamese texts also were studied by European scholars. Edward Conze divides early Buddhist studies into three distinct schools with different foci.

- i. The older Anglo German School of Rhys Davids and Herman Oldenberg which based itself solely on the Pali Canon, believed to have preserved the Buddha's doctrines more faithfully than any other.
- ii. The Russian School headed by Minayeff, Rosenberg, Stcherbatsky and others which depended on this scholastic literature of Buddhism and interpreted in different aspects in close dependence not only the Indian commentaries but also on the continuous living tradition of Tibet, Mongolia, China and Japan.
- iii. The Franco-Belgian School headed by Lèvi, Vallee Poussin, Przyluski and others which continued on the Russian line but used other sources also supplementing their philosophical and philological analysis with data of ethnology, sociology, etc.

This division is based on the sources or materials used by the scholars according to their interest. Studies on Theravāda, Mahāyāna, Vajrayāna and various other Buddhist schools in this early period, and different texts from Sūtra, Vinaya, and Abhidharma, Śūnyatāvāda, Vijñānavāda, Tantrayāna, including Śāstras etc. were studied. This new system of Academic Study of Buddhism became a popular subject and still it is a top subject among religious studies at universities both in the East and West.

Early Academic Studies on the Biography of the Buddha

It is true that the life of the Buddha is less known to the academic world than his teaching. The main reason for this problem is insufficient historical records of the Buddha. Nevertheless, there are studies of the biography of the Buddha based on available sources. For the first time, in 1830, a sketch of Buddhism with some aspects of the Buddha's life was published by B.H. Hodgson, the British Resident of Nepal based on Nepalese Sanskrit Manuscripts. This was published in the *Transactions of the Royal Asiatic Society*. This work was followed by the work of Alexander Csoma de Koros, 'The Life of Shakya Extracted from the Tibetan Authorities', in 1836. In both works cited above, the Buddha was explained as a divine being. However, these two works were the main sources for the next work done by Eugene Burnouf titled '*Introduction a l'Histoire du Bouddhisme Indien*'. This work was published in 1844 and he too followed the view of the previous authors and defined the Buddha as his predecessors did. There were some other works, however they too followed the information of the *Lalitavistara* and the *Buddhacarita* of Aśvaghōṣa in which the Buddha's human existence was denied. Therefore, all these works could not reconstruct a historical biography of the Buddha. There were some other works based on Sinhalese and Burmese materials (*Mālālaṅkāra-vatthu*) but those works too did not represent the historical Buddha since the sources utilized were texts belong to later period.

Since those works could not provide sufficient information to establish the human existence of the Buddha some scholars even doubted about the historical existence of the Buddha and wrote that he was an unreal being. H.H. Wilson in his article ‘Buddha and Buddhism’ published in the *Journal of Royal Asiatic Society* (1856), states as follows. “Not impossible after all, that Śākya Muni was an unreal being, and that all that is related of him is as much as a fiction as that of his preceding migrations”. V.P. Vasilev and E. Schlangintweit in their works *Buddhism: ego dogmatica I literatura* and *Buddhism in Tibet* respectively, do not talk about the historicity of the Buddha. But C.F. Köppen in his *Religion des Buddha* states that “the Buddha was not only a historical person but also he was the greatest emancipator of the oppressed, the greatest revolutionary and the greatest political innovator of his time”.

Berthelemy Saint Hilaire made an attempt to reconstruct the life of the Buddha. He published his work in 1860 under the title *Le Buddha et sa Religion* and it was translated into English too. However, his work was not well recognized by others due to its highly speculative nature. In the voluminous work of Fousböl *Jātaka* (1877), a biography of the Buddha is given but it comes with legends. *Buddhist Birth Stories* done by T.W. Rhys Davids is almost similar to the previous work of Turnour, *Pali Buddhist Annals*. S. Bear wrote a book on the life of the Buddha titled *Romantic Legends of Sakya Buddha*. This work was based on the information given in the Chinese version of the

Abhiniṣkramaṇa Sūtra. The stories in this Sūtra are basically based on the *Mahāvastu*. W. Rockhill's work *Life of the Buddha* was written on Tibetan materials. It too contains myths.

Some scholars such as E. Senart believed that the Buddha was not a human being. According to Senart, the fancy of the Buddhists attributed a personality to the allegorical ballad of the life of a sun-god. This view is due to Sanskrit Buddhist traditions. In his work 'Essai sur la legend du Buddha' (1875), Senart writes as follows. "The Buddha was not a man. A Buddha might have lived somewhere at some period, but the Buddha of whom the Buddhist tradition speaks had never lived. This Buddha was an allegorical figure who was originally a sun god. Like the sun issuing from the clouds of night, the Buddha was produced from the dark womb of Māyā. The death of Māyā, immediately after the birth of the Buddha, resembled the vanishing of the morning cloud before the sun's rays. Like the sun hero conquering the thunder-demon the Buddha vanquished Māra and after his victory he set in motion the 'wheel of law' that marched triumphantly across the firmament, until at last the day declined and the sun-god succumbs to darkness. The destruction of the Śākya was the dying away of the power of sun in the blood-red tints of the evening clouds".

J.H.C. Kern in his 'Geschiedents va hat Buddhisme in Inde' presented a view somewhat similar to Senart's. However, scholars such as Hopkins in his 'Religions of India' vigorously criticized Senart and showed that the idea of sun-

god is just a myth. Herman Oldenberg too rejected the skeptical view of Senart and did a great work based on Pali sources “Buddha, sein Leben, seine Lehre, seine Gemeinde, 1881”. T.W. Rhys Davids did a great job explaining the life of the Buddha and his teaching in a scientific way. His work ‘Buddhism’ was published in 1887.

The school of Rhys Davids and Oldenberg strongly held the view that Pāli tradition has preserved more faithfully than any other the ‘original’, ‘pure’ and ‘true’ Buddhism. But Mrs. Rhys Davids, who was the last representative of this school, held a view different to that of Mr. Rhys Davids and Oldenberg.

“The Life of the Buddha as Legend and History” written by E.J. Thomas by far is the best work on the subject of Buddhacarita. Commenting on the life of the Buddha he says: “The matter stands just as in the case of any historical person, say Socrates, Muhammad or Bonaparte. We have many records, many related facts, dates and archaeological remains, as well as the actually existing Buddhistic peoples with their systems. Do these data point to an origin in the growth and spread of a myth, in which the religious belief in a god has been gradually converted into an apparently historical event, or is the basis of a historical person who lived in the sixth century B.C.?” He is inclined to insist that the historical life of the Buddha has been converted into mythological narratives and not the reverse.

However, E. Lamotte put forward the same question again about the human status of the Buddha in his work ‘Legende du Bouddha’ written in 1947, but he had a different view in his next work ‘Histoire du Bouddhisme Indien’. In this later work, he was inclined to insist that the existence of the historical Buddha as a reality.

Though scholars of the early period of Buddhist studies held different views about the existence of the Buddha as a historical person, with the findings of archaeological artifacts and remains, no one could further argue against the historicity of the Buddha. Aśokan edicts and pillars which were set up in the 3rd century B.C. clearly indicate the birth place of the Buddha and some other historical places connected with the life of the Buddha. Recently archaeologists discovered a remarkable footprint and ruins of an ancient building in Lumbini where the Buddha was born.

The views and ideas presented by the early scholars cannot be accepted as open and unbiased statements because some of them did not have any faith in the Buddha. They would have expressed their views just to show their scholarship or to deny the true historical status of the Buddha. Whatever they have done, all the works are important to us since they represent early academic views on the Buddha and his life.

To conclude my short speech, I would like to say that as learners of Pāli Buddhism our special attention should be

paid and remember the pioneers of Pāli Buddhist Studies at this juncture. The study of Pāli is a very important area in the vast field of academic Buddhist studies. Without understanding the Pāli scriptures, it was hard to study Theravāda Buddhism. With the commencement of Buddhist Study as a popular subject in the early period of academic Buddhist studies in the 19th century, scholars were interested in studying the Pāli language and Pāli Buddhism. For many of the early scholars, the study of the Pāli language was facilitated by their previous study of Sanskrit. Due to unavailability of the translations of the Pali texts in European languages such as English, Russian, German, French, etc., they started to edit and translate these works. With curiosity and great interest, they studied those works.

With the establishment of the Pali Text Society in 1882 by professor T.W. Rhys Davids, the Pali Canon was edited and printed in Roman characters and it was translated into English by various scholars. With the contribution of Pali Text Society not only Pali Tipiṭaka but the commentaries also were published as Romanized versions. Exegetical works of Theravāda Buddhism. Pāli Chronicles and many other Pali works were published by PTS.

After establishing the Pāli Text Society on the model of the Early English Text Society, Rhys Davids commented thus.

“A Pāli Text Society has been started on the model of the Early English Text Society, in order to render accessible

to students the rich stores of the earliest Buddhist literature now lying unedited and practically unused in the various manuscripts scattered throughout the Public and University Libraries of Europe. The historical importance of the texts can scarcely be exaggerated, either in respect of their value for the history of folk-lore, or of religion, or of language. It is already certain that they were all put into their present form within a very limited period, probably extending to less than a century and a half. For that period, they have preserved for us a record uncontaminated by outside influence, of the everyday beliefs and customs of a people nearly related to ourselves, just as they were passing through the first stage of civilisation. They are the best authorities for the early history of that interesting system of religion so nearly allied to some of the latest speculations among ourselves, and which has influenced so powerfully, and for so long a time, so great a portion of the human race – the system of religion which we now call Buddhism”.

To conclude this short speech, I must say that the immense contribution done by scholars in the early period of the field of Buddhist Studies cannot be assessable. As learners of Buddhism, both academic and non-academic, we are ever grateful to those pioneers who spread Buddhism, especially in the west and paved the way for academic Buddhist studies. At this moment we will pay our respect and commemorate them with honour for illuminating the path of Buddhist Study.

As practitioners and learners we should be happy thinking about that we are putting some effort to move the wheel of the Dhamma forward spreading it around the world for the benefit of the mass. This conference is such a good effort and I hope that the aims and objectives of the Department of the Pali and Buddhist Studies of the University of Sri Jayawardhanapura will be fulfilled. As the concluding remark, I would like to quote one of the great statements by Professor Rhys Davids on the Noble Eightfold Path here. *“I have examined all the religious systems of the world, but I have found nothing so noble and beautiful as the Noble Eightfold Path”*.

Ven. Dr. Rangama Chandawimala Thero
Associate Professor,
Buddhist College of Singapore,
88, Bright Hill Road,
574117, Singapore

Guest of Honor

The guest of honor of the 16th International Conference on Pali and Buddhist Studies (ICPBS 2023) is Most venerable Dr. Pannila Ananda Nayaka Thero, the Chief Incumbent of Attanagalla Rajamaha Vihāraya, Houston Buddhist Vihara in USA, Theravada Buddhist Vihara in Taiwan, Secretary of Dharma Vijaya Buddhist Vihara in Los Angeles, USA, Preceptor - Malwathu Mahā Vihāra Sangha Sabhā, Kandy, Chief High Priest of Sīnādī Sivukorale, President of Sāsana Protection Society of Attanagalla, President of Vathupitiwala Hospital Foundation, President of Pannila Sri Ananda Foundation, Librarian of Sirisangabo Public Library, Vice President of Vidyāṅkārā Society, President of Executives and Principles of Pirivena Union in Gampaha, Director of Attanagalla Sri Patirāja Maha Pirivena, “śrī saddharma śiromaṇī” (Vidyāṅkārā) “dharmakīrti śrī prajñārāma”, J.P. Attanagalla, Sri Lanka.

Dr. Pannila Ananda Nayaka Thero
Aththanagalla Rajamaha Viharaya
Aththnagalla,
Sri Lanka.

E-mail: revanandathera@gmail.com

Tel: +94332280233

Fax: +94332281626

Contents

Message from the Acting Vice-Chancellor	vii
Message from the Dean	ix
Message from the Head of the Department	xi
Keynote Speech	xiii
Guest of Honor	xxvi
Abstracts	

Buddhist Civilization and Culture

ICPBS-23-BC-30	
The Buddhist Cave Architecture: Analysis of Plaster Materials with special reference to Rajagala Cave Dwellings	1
ICPBS-23-BC-48	
Factors Affecting for Buddhist Spiritual Practices in Schools: Perspective of School Teachers in Sri Lanka	4
ICPBS-23-BC-57	
Traditional Evolution of Latent Naga Culture in Buddhism	7
ICPBS-23-BC-73	
The Utility of Buddhism in Solving the Crisis in the Modern Marriage Institution	9
ICPBS-23-BC-128	
The Lavatories in Rajagala Monastery Complex in Sri Lanka	12

ICPBS-23-BC-129	
A Bibliometric Study of Literature on Buddhist Culture	14

ICPBS-23-BC-29	
විනයානුකූල හා ශික්ෂාකාමී නික්ෂු සංස්ථාවක් ඇති කිරීම උදෙසා කතිකාවත් නීති මගින් සිදුකළ බලපෑම පිළිබඳ විමසුමක්	16

ICPBS-23-BC-79	
පැරැණි ලක්දිව පැවැති මූල්‍ය පරිපාලනය පිළිබඳව විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක් (මිනින්තලා පුවරු ලිපිය ඇසුරින්)	19

ICPBS-23-BC-111	
ආම්ස පූජාව කෙරෙහි නූතන සමාජ දිශානතියෙහි බලපෑම (කැලණි විහාරය ඇසුරෙන්)	21

ICPBS-23-BC-118	
දුමින්දාගමනය පිළිබඳ වංසකතාගත තොරතුරු විමසීමක්	24

ICPBS-23-BC-18	
ශ්‍රී ලංකාවෙහි බිඳ වැටුණු ආර්ථිකය පුනර්ජීවනය කිරීමෙහිලා කුටදන්ත සුත්‍රයෙහි නිර්දේශිත ආර්ථික ප්‍රතිකර්ම හා සැලසුම් පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්	26

ICPBS-23-BC-33	
බෞද්ධ ඉගැන්වීම් තුළ ඇතුළත් දේශපාලන සංකල්ප පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්	28

ICPBS-23-BC-37	
ශ්‍රී ලාංකේය පෝය දින ඒකාංගික ටෙලිනාට්‍යයන්හි අන්තර්ගතයන් පෝෂණයෙහි ලා බෞද්ධ සංස්කෘතික ආභාසය පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්	31

ICPBS-23-BC-65	
බෞද්ධ ශික්ෂාකාමී සමාජයක් උදෙසා සීගිරි කුරුටු ගී වලින් ලබාදෙන මාර්ගෝපදේශය පිළිබඳ විමසුමක්	34

ICPBS-23-BC-100	
උඩරට සමාජයේ පාරම්පරික වාරික්‍රයක් ලෙස පවතින ගෝදානය	37
ICPBS-23-BC-104	
විනය පිටකය තුළින් පිළිබිඹු වන අල්පේවිෂ්‍යා ලක්ෂණය	39
ICPBS-23-BC-09	
තන්ත්‍රයානය හෙවත් ජනප්‍රිය වජ්‍රයානය පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනක්	42
ICPBS-23-BC-17	
රෝග නිවාරණයෙහිලා බෞද්ධ ස්වස්ථතා සංකල්පයේ උපයෝගීතාව	44
ICPBS-23-BC-39	
ටිබෙටයේ බෞද්ධ අධ්‍යාපනය හා සාහිත්‍යය: ආරම්භය හා විකාශය	46
ICPBS-23-BC-40	
ධනෝපාර්ජනය පිළිබඳ බෞද්ධ ඉගැන්වීම්හි උපයෝගීතාව පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්	48
ICPBS-23-BC-44	
ඵර-ඵරී ගාථාවලින් හෙළි වන පරිසර හිතවාදී ආකල්ප පිළිබඳ අධ්‍යයනයක් (පරිසරවාදී සාහිත්‍ය විචාර න්‍යාය ඇසුරෙන්)	51
ICPBS-23-BC-45	
අනුරාධපුර අභයගිරි විහාර සංස්කෘත ලිපියෙන් හෙළිවන ශාසන අර්බුධකාරීත්වය පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්	53
ICPBS-23-BC-77	
මහාදේව හිමියන්ගේ පංච වස්තුව තුළින් අරහත් සංකල්පය පිළිබඳ විරෝධාකල්පයක් ප්‍රකට වන්නේ ද? විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්	56

ICPBS-23-BC-83

අපණ්ණක ජාතකය තුළින් විද්‍යාමාන කළමනාකරණ සංකල්ප 59

ICPBS-23-BC-91

පෝදා ආගමික වැඩසටහන් හි අන්තර්ගතයන් විනයානුකූල සමාජ සන්දර්භයක් නිර්මාණය කිරීම සඳහා සිදුකරන බලපෑම පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක් (තෝරාගත් රූපවාහිනී නාලිකා ක්‍රිත්වයක ආගමික වැඩසටහන් ඔස්සේ සිදුකරන අධ්‍යයනයක්) 62

ICPBS-23-BC-102

දෙවිනුවර පූජා භූමිය ආශ්‍රිත පුරාවිද්‍යා උරුම කළමනාකරණ හා සංරක්ෂණ ක්‍රියාවලියේ දී පැන නගින ගැටලු හා අභියෝග 65

ICPBS-23-BC-114

සමාජ සංස්කෘතියක ප්‍රගමනය උදෙසා ස්වභාවදහම ආරක්ෂා කිරීමේ වැදගත්කම පිළිබඳ බුදුදහමින් ලබාගත හැකි සදුපදේශ පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක් 68

ICPBS-23-BC-123

මානව සන්නිවේදනය සංවර්ධනයෙහිලා බෞද්ධ සන්නිවේදනයෙහි ඇති උපයෝගීතාව පිළිබඳ විමසුමක් 71

ICPBS-23-BC-132

දළඳා වහන්සේ හා සබැඳි පූජා වාරිතූ පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක් 73

Buddhit Education

ICPBS-23-BE-07

An Investigation on Utility of the Method of *Sajjhāyanā* 77

ICPBS-23-BE-69

An Analytical Study of the Educational Values as Depicted in Sigālowāda Sutta 79

ICPBS-23-BE-120

Communicative Approach to Foreign Language Pedagogy:
Teaching English and Foreign Languages Specifically for
Vocational Purposes as Buddhist Monks 81

ICPBS-23-BE-89

A Comparative Study on Buddhist and Modern
Educational Objectives 83

ICPBS-23-BE-127

A Study of Early Buddhist Education Systems in Solving
the Present Educational Problems: With Reference to
Sutta Pitaka 85

ICPBS-23-BE-59

විසිඵක්වන සියවසේ ඉගෙනුම් සංකල්ප අතුරින් විචාරාත්මක
චින්තනය ශිෂ්‍යයා තුළ ස්ථාපිත කිරීම සඳහා බුදුසමයාගත
ඉගැන්වීම් යොදාගත හැකි අකාරය පිළිබඳ අධ්‍යයනයක් 87

ICPBS-23-BE-06

ගුරුවරයාගේ ස්වභාවය ශිෂ්‍ය ඉගෙනුම් ලෙසලිය කෙරෙහි
බලාපාන ආකාරය පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්
(ත්‍රිපිටකාගත සූත්‍රානුසාරයෙන්) 89

ICPBS-23-BE-08

පිරිවෙන් ගුරුවරයාගේ වෘත්තීය තෘප්තිමත්භාවය පිළිබඳ
විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක් 91

ICPBS-23-BE-16

විනය ගරුක හා සදාචාරවත් ශිෂ්‍යයකු නිර්මාණය කිරීම උදෙසා
බෞද්ධ අධ්‍යාපනය තුළ “කරුණා” ගුණයෙහි නූතන
උපයෝගිතාව පිළිබඳ විචාරාත්මක අධ්‍යයනයක් 94

ICPBS-23-BE-23

පිරිවෙන් අධ්‍යාපනයට එළඹෙන සිසුන්ගේ මුල් ළමාවියෙහි දෙමාපිය ඇසුර පිළිබඳ අධ්‍යයනයක් 96

ICPBS-23-BE-110

පටිඨානප්පකරණයෙහි පැනෙන 'ආරම්භක පව්වය' මනෝ රෝග සඳහා උපස්ථම්භක වන ආකාරය පිළිබඳ අධ්‍යයනයක් 98

ICPBS-23-BE-10

බෞද්ධ අධ්‍යාපන තොරතුරු සම්පාදන කාර්යයෙහි ලා අභයගිරි කෞතුකාගාරය තුළින් ලබාදෙන දායකත්වය පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක් 101

ICPBS-23-BE-71

ගුරුවරයාගේ ස්වභාවය අනුව ගොඩනැගෙන ශිෂ්‍ය ඉගෙනුම් ශෛලිය පිළිබඳ බෞද්ධ පර්යාචලෝකය 104

ICPBS-23-BE-76

නූතන අභියෝග හා ප්‍රතිචාර හමුවෙහි බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ තාදිත්වය හා සර්වකාලීනත්වය පිළිබඳ අධ්‍යයනයක් 106

ICPBS-23-BE-109

වර්තමාන හික්ෂු සංස්ථාගත අභ්‍යන්තර අර්බුද විසඳීමෙහි ලා පිරිවෙන් අධ්‍යාපනයේ විෂය නිර්දේශයන්ගේ හා පිරිවෙන් ගුරුවරයාගේ කාර්යභාරය පිළිබඳ අධ්‍යයනයක්. (ත්‍රිපිටක ධර්මය විෂය ඇසුරෙනි) 108

Buddhist Heritage and Tourism

ICPBS-23-BH-11

Historic Perspective of Buddhist Heritage Tourism in India 112

ICPBS-23-BH-75

Buddhist Heritage in the Bengal with Special References to the Buddha Images of the Pala Period 114

ICPBS-23-BH-88
Study on the impact for Domestic Tourism in Sri Lanka through
Promoting New Buddhist Heritage Sites 117

ICPBS-23-BH-64
වර්තමාන සංචාරක කර්මාන්තය සඳහා අනුරාධපුර අභයගිරි විහාර
සංකීර්ණයේ දායකත්වය පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක් 120

Buddhist Philosophy

ICPBS-23-BC-103
Theravada Viewpoint on the concept of Emptiness Found in the
Mūla-Mādhyamaka-Kārika 123

ICPBS-23-BP-25
Specific Nature of *Vimānavatthu* Narratives: With special
reference to Female Character 125

ICPBS-23-BP-24
Buddhist Teaching for Global Peace 127

ICPBS-23-BP-34
Buddhist Philosophy: Way to Happiness and Wisdom 129

ICPBS-23-BP-58
Alienation in Buddhism and Existentialism 131

ICPBS-23-BP-68
Strengthening the Health Care system with Teachings in
Theravada Buddhism 134

ICPBS-23-BP-80
Pañcabala: Buddha's Five Jewels in the Buddhist Philosophy 136

ICPBS-23-BP-95

Correspondence between Dreams and External Events:
based on the Teachings in Tantric Buddhism 139

ICPBS-23-BP-113

The Golden Rule; A Textual Analysis in Comparative to the
Theravada and Mahayana Buddhism 142

ICPBS-3-BP-84

නූතන ගැටලු නිරාකරණය කරමින් පුද්ගල සංවර්ධනයෙහි ලා
බුද්ධ දේශනාවන්හි එන බෞද්ධ උපදේශනයෙහි පිටිවහල
පිළිබඳව විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයකි.
(දීඝනිකායේ සිගාලෝවාද සූත්‍රය ඇසුරින්) 144

ICPBS-23-BP-03

ලිංගිකත්වය සහ ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවය මත වෙනස් කොට සැලකීම
පිළිබඳ අධ්‍යයනයක් 147

ICPBS-23-BP-21

ආදි බුදුදහමේ ඉන්ද්‍රිය ප්‍රත්‍යක්ෂය හා ආලය විඥානය පිළිබඳ
තුලනාත්මක අධ්‍යයනයක්. 149

ICPBS-23-BP-32

සද්ධර්ම පුණ්ඩරික සූත්‍රයෙන් ගම්‍ය වන පිතෘ සංකල්පය පිළිබඳ
අධ්‍යයනයක් 152

ICPBS-3-BP-85

දර්ශනාවය නිසා ඇතිවන මානසික ගැටලු නිරාකරණයෙහිලා
බෞද්ධ මාර්ගෝපදේශනය 155

ICPBS-23-BP-61

ලලිතවිස්තරයෙන් පැහැදිලි වන සමකාලීන අධ්‍යයන පිළිබඳ
විමර්ශනයක් 158

ICPBS-23-BP-66

සියදිවි නසා ගැනීම පිළිබඳ බුදුදහමේ දැක්වා ඇති ආකල්පය
පිළිබඳ අධ්‍යයනයක්

160

ICPBS-23-BP-72

බෞද්ධ සම්ප්‍රදායයන් අතර තන්ත්‍රයානයේ සුවිශේෂතා පිළිබඳ
විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්

162

ICPBS-23-BP-105

මහායානයෙහි අරහත්ව ආකල්පයේ ස්වභාවය පිළිබඳ
සද්ධර්මපුණ්ඩරික සූත්‍රය ඇසුරින් අධ්‍යයනයක්

165

ICPBS-23-BP-125

නූතන අධ්‍යාපන පරමාර්ථ සහ බෞද්ධ අධ්‍යාපන පරමාර්ථ
පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්

168

ICPBS-23-BP-131

තණ්හකඛය: විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්

171

Buddhist Psychology and Counselling

ICPBS-23-PC-05

Buddhist Psychology of Enlightenment Factor (Bojjhaṅga) as
Medication and Meditation

174

ICPBS-23-PC-126

Buddhist Psychotherapeutic Method with Reference to the
Sunakkhatta Sutta

176

ICPBS-23-PC-22

Analysis of Mindfulness in Buddhism and its Benefits in
Modern Times

179

ICPBS-23-PC-70	
Similarities and Dissimilarities of Buddhist and Islamic Counselling for Grief with special reference to Sri Lankan Community	181
ICPBS-23-PC-74	
The Formation of Memory: A Comparative Study on the Views of Buddhist and Western Psychology	184
ICPBS-23-PC-93	
Understanding the Modern Psychotherapy Tool Cbt through Buddhist Psychotherapy and analysis	186
ICPBS-23-PC-96	
The Utility of Karaṇīyamettasutta for the Mental Well-Being of The Mankind	189
ICPBS-23-PC-124	
Should Daily Routine Shift to a Meditation ? (A Brief Survey with Special Reference to Contemplation of Body in the Discourse of Mindful Meditation Middle Length Discourses of the Buddha)	191
ICPBS-23-PC-13	
බුදු දහමේ ඉගැන්වෙන ධර්ම ප්‍රතිකාර ක්‍රමවේදය මගින් පුද්ගලයාගේ මානසික සමතුලනය ඇති කරන අයුරු	193
ICPBS-23-PC-31	
ස්වයං පරාජිත වර්යාවන්ගෙන් පෙළෙන මනසකට සුවය ගෙනදෙන බෞද්ධ මනෝවිද්‍යාත්මක ප්‍රතිකාර	196
ICPBS-23-PC-86	
මන්ද්‍රව්‍ය ඇබ්බැහිවීම් සඳහා යෝග්‍ය ප්‍රතිකාර ක්‍රමයක් වශයෙන් විකල්පසංස්ථාන සූත්‍රාගත මූලධර්මයන්හි විකිත්සක ප්‍රවේශය පිළිබඳ අධ්‍යයනයක්	199

ICPBS-23-PC-115

වත්මන් ශ්‍රී ලාංකේය නිකායෙන් වහන්සේලා මුහුණදෙන මනෝ
සමාජීය ගැටලු පිළිබඳ අධ්‍යයනයක්

202

Pali Language and Literature

ICPBS-23-PL-52

Aṭṭhakathā Nāma Kena Vuttam Ahosi?

206

ICPBS-23-PL-55

SĪHAḶAṬṬHAKATHĀ CA PORĀṆIKATṬHAKATHĀ
CĀTI SAṀVAṆṆANĀṬṬHAKATHĀNAM VICĀRAṆĀ

208

ICPBS-23-PL-56

NĀNĀDESĀ CA MARAMMADESO CA KENĀKĀRENA
BUDDHAVACANAṀ PĀLIVYĀKARAṆAṀ
PARIYĀPUṆANTĪTI VĪMAṀSANAṀ?

210

ICPBS-23-PL-82

A Comparative Study of Compounds (Samāsa) of the
Bālāvatāra and Padasādahana

214

ICPBS-23-PL-04

Therapeutic Benefits of Reciting *Niggahita*

216

ICPBS-23-PL-41

පෙනවත්ථු කතා වස්තූන්හි ප්‍රකට වන සදුපදේශ පිළිබඳ
විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්

219

ICPBS-23-PL-47

ආහිධම්මික කෘතියක් වශයෙන් කථාවතුවුප්පකරණයෙහි
ප්‍රාමාණිකත්වය පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්

221

ICPBS-23-PL-122

අපස්මාරය පිළිබඳ අට්ටකථාවේ ආකල්පය 224

ICPBS-23-PL-35

ධම්මපදයේ සහ කබීර් ග්‍රන්ථාවලියේ අන්තර්ගත සමාජීය
ඉගැන්වීම් පිළිබඳ තුලනාත්මක අධ්‍යයනයක් 226

ICPBS-23-PL-81

අක්ෂි රෝග ප්‍රතිකර්ම පිළිබඳ බෞද්ධ සම්ප්‍රදායාන්තර
අධ්‍යයනයක් (පාලි හෙසප්ප්ක්කන්ධකය හා මූලසර්වාස්තිවාද
හෙහෙසජ්‍යවස්තුව ඇසුරින්) 228

ICPBS-23-PL-90

පටිච්චසමුප්පාදගත සංස්කාර: සූත්‍ර හා අභිධර්ම පිටකයන්හි
ඉදිරිපත් කිරීම පිළිබඳ අධ්‍යයනයක් 230

Buddhist Civilization and Culture

ICPBS-23-BC-30

The Buddhist Cave Architecture: Analysis of Plaster Materials with special reference to Rajagala Cave Dwellings

**M.D.I.K. Abeynayake, K.M. Alexander,
K. Hettiarachchi, A. Thantilage, J. Senanayaka,
I. Vithanage, G. Baduraliya**
inojabey@gmail.com

Abstract

Rajagala is the Buddhist monastery complex located in the eastern part of the country where more than a hundred monks had lived in the cave dwellings that had developed with certain construction using materials considered for long-term survival and those were prepared with impressive technology which had gained from the traditional knowledge. Most of the caves can still be seen with various construction materials, particularly, cave plaster with the characteristics of ancient construction. The many research had been conducted by some scholars focusing on cave paintings, yet, they had encompassed neither the eastern province nor Rajagala cave wall plaster in their research (Silva, 1979; Nandadewa, 2002; Agrawal and Wickremasinghe, 2002). This study conducted to determine whether the plastering of these cave walls was

created in accordance with Buddhist architectural concepts, as well as the main objective of this study is to identify the relationship between the used materials and the Buddhist ideology. The qualitative and quantitative analysis methods had used, and as a sample of the study ten caves have chosen, since there are enough evidence is still available, and analyzed those materials with microscopic observation, chemical analysis, FTIR, thin section and cross-section, furthermore, literary sources such as Pali Vinaya Pitaka, Visuddhimagga and other relevant archives referred to define traditional Buddhist construction methods had been used in ancient times, being conducted the cross-reference to define each construction and material as well. According to the results, the plasters that had been used to cover the cave wall surface frequently used clay and sand to adapt to the environment, as well as some organic elements such as paddy husk, sometimes specifying one black color (lamp black) emulsion layer found in it. According to the Vinaya, bricks, stones, and wood were allowed to be used for the construction, and paddy husks, tree glue, mustard powder, oil of beeswax, and flour paste to the rough walls before coloring plaster, among them, the evidence of using paddy husk has been identified. Moreover, red and yellow colors can recognized on the surface of the pictures that are appear on the lime layer, concerning the code of discipline, white, black, and red chalk colors were allowed to be used for the buildings at the monastery. According to the evidence of the code of discipline in Buddhist doctrine, the concept of design

---

and the materials used were rather aligned with the architecture as well as the materials of the Rajagala cave premises.

Key words: Rajagala. Cave plaster, materials, monastery construction, Architecture

ICPBS-23-BC-48

Factors Affecting for Buddhist Spiritual Practices in Schools: Perspective of School Teachers in Sri Lanka

R.B.P. Rathnayake, R.P.C.K. Jayasinghe

chamarie@sjp.ac.lk

Abstract

Teachers have been pointed out by researchers, the general public, and the culture of any country as one of the main sources of socio-cultural development. Teachers provide the power of education to today's youth, thereby giving them the possibility of a better future. Since Sri Lanka is a country where most of the population identifies with Buddhists comprising 70% of the population, most of the cultural attributes, traditions, norms, and values are embedded with Buddhist spiritualities. Thus, teachers play a crucial role in protecting spiritual practices for a sustainable future. However, to date, considerable discussions have not been on the area of teachers' spiritual practices in schools, which is remarkable. Hence, this study examines the main factors affecting spiritual practices in today's schools and suggests implications to elicit new insights to lead educational improvements with Buddhism in Sri Lankan schools.

Although Buddhism consists of a vast literature, the study will only consider a few precepts that influence the spirituality of teachers toward students. A qualitative approach included twelve school teachers interested in participating in the study. In-depth interviews and observations revealed the different factors that influence spiritual practices in the learning environment of schools. The collected data were analysed using the thematic analysis method. Findings revealed certain factors influencing the spiritual practices of teachers in schools and are classified into two main areas as personal and environmental factors. Personal factors include the teacher's sense of religion and religious feelings, adherence to Buddhist principles, and beliefs in ethical virtues. Environmental factors include educational policies, prevailing religious crises, changes, and government insight and worldview. The results of the study indicate that there is a potential of facilitating and promoting spirituality among teachers from the factors including the sense of religion, adherence to Buddhist principles, and general beliefs, while religious crises and changes drive certain conflicts among teachers to imply religious practices in schools. Based on the findings, teachers are still transferring spiritual concepts in the education process in Sri Lanka. As a recommendation, the study suggests creating a spiritual system in teaching by interacting with schools and the government. Thus, teachers could establish spirituality in their own way which will support to the achievement of a

successful academic system with a proper spiritual teaching mechanism.

Key words: Buddhist spirituality, Spiritual practices, Teachers, Teaching

ICPBS-23-BC-57

Traditional Evolution of Latent Naga Culture in Buddhism

Daipayan paul

daipayanpaul734@gmail.com

Abstract

This article originally reflected the fusion of Buddhism with the Nāga Culture of ancient Indian society. India has been an important centre of diverse religions and cultures since ancient time, where solidarity of different communities and cultures can be observed. Any analysis of this diverse culture would be futile without a reference to the evolution of Nāgas with the propensity of Buddhism. The Nāga clan is indisputably one of the most voiceless groups mentioned in the history of ancient India. Tracing the origins of their distinct cultural history in this respect is indeed a problematic task. References to this rare group have been found in various Buddhist texts such as Mahāvamsa .In all these ancient literatures, the Nāgas are not directly described as an evil power, but no positive aspects of the Nāgas have been emerged. There is no doubt that the dominant Philosophies or ideals of the ancient societies, Buddhism and Brahmanism, created a great stir among the people in ancient times, but

gradually these two cultures assimilated the prowess of other rare cultures to perpetuate their influence among the people but at the same time the existence of such rare cultures were nullified by these dominant ideologies. As a result of the synthesis of certain aspects of the so called dominant and rare cultures, there occurred an amalgamation in the ancient culture of the Indian society. One aspect that usually comes before us is the inclusion of the Nāgas in Buddhism and what was the motive of the dominant culture behind the cultural evolution of the Nagas in their model? A thorough analysis of various Buddhist and Brahmanical texts and sculptures such as the Bharhut sculpture and various primary texts leads to a conclusion that the cultural trends of the Nāgas were driven to a new path of evolution by Buddhism and other hegemonic cultures but in that case, the propensity of hegemonic culture are visible. This fascinating stream of Indian culture creates the context of curiosity. This text presents the latent culture of the Nāgas as a traditional evolution within the circle of Buddhism.

Key words: Buddhism, Mahavamsa, Naga, Bharhut, Vishnu.

ICPBS-23-BC-73

The Utility of Buddhism in Solving the Crisis in the Modern Marriage Institution

Medagoda Sumanatissa Thero
mgsumanathissa@gmail.com

Abstract

From the beginning of the human race, the individual was not isolated in society and it can be recognized how it was organized based on mutual relations. Its moral union is marriage, and marriage is the basis for the human family. Family is the smallest unit of society. The institution of marriage, which plays a great role in the benefit of human society, carries out individual development from birth to death. But due to various problems arising in the current marriage institution, it is common to see that the marriage institution breaks down and the marriage ends in divorce. Also, this has been the main reason for the creation of many social problems such as Children losing their parents, divorce, etc. But these kinds of social problems can be solved well with the understanding of the individual and the guidance required for that is clearly shown in Buddhism. How the husband-wife relationship helps a good marriage life and individual functions such as parent-child relationship

as well as understanding and identifying the individual nature, the guidance needed to create a good marriage life and a good family environment can be identified through the suttas contained in the Sutta Pitaka. Here, this study is conducted using the research objective to study the extent to which Buddhist counseling is relevant in solving the crises that arise in modern marriage society. The research problem here was to find out whether the Sutta Pitaka has the right advice to resolve such crises. For this, qualitative data was collected by studying the sources as a test method and using several selected suttas. Responsibilities of husband and wife in Sigālōvāda sutta. The 7 points indicated in the Sabbāsava sutta for the removal of defilements, the Sēkha Patipada indicated in the Sēkha Sutta, the Matugama Saṃyukta, the Jata Sutta, the analysis of Right action (Samma kammanta) Right livelihood (Samma ajiva) in the Noble Eightfold path, Threefold training indicated in the Mahācattārisaka and Saccavibhaṅga suttas. It can be pointed out that the Buddhist teachings shown by the sermons are very important to resolve this crisis. In today's world, physical development is more special, but spiritual development is lost from the individual's attention, and it has become a powerful opportunity in the crisis of the marriage institution. In the face of globalization, due to technological advancement and personal complexity, factors such as multiplicity of work can be identified, and factors such as distance from personal relationships can be identified. It can be concluded from this that counseling for building a good personal family life by managing such

---

challenges in married life and building personal harmony and inter-relationships well can be obtained from the teachings of Buddhist suttas.

Keywords: Marriage, Marriage Problems, Marriage Counseling, Buddhist Teachings, Sigālōvāda sutta.

ICPBS-23-BC-128

The Lavatories in Rajagala Monastery Complex in Sri Lanka

**M.D.I.K. Abeynayake, K. Hettiarachchi ,
K.M. Alexander, D.P.L.U.K. Athukorala, Baduraliya,
H.K.S.N. Jayasinghe**
inojabey@gmail.com

Abstract

The Rajagala is one of the ancient cave-based monastic places where hundreds of monks had resided since the 2nd century BC. Considering the requirements of the resident monks, some facilities had been arranged hygiene facilities, among them lavatory was the most curious architecture design which can identified with elegant creation according to available evidence, still can recognize four best-preserved urinal construction on surface of the well design stone, and one open latrine is available. This research focused to investigate of the lavatory and identify any influence of the craftsmanship spread in the Anuradhapura. According to mix method analysis, each urinal and latrine had measured, and prepared the scale drawing in their original locations to observe each specific feature. To analyze the data, survey information and the code of discipline (Vinaya) had done cross-examination. Among the four urinals, one urinal stone is special, which had originally located place, appropriately

identified on the north side of the residence building. the urinal consisted of two decorated flat slabs, one horizontal and the other upright vertically. The middle of the square shape horizontal slab has a rectangular central depression with a small hole leading to the down pit, which is connected to two urinal pots. The two footprints are engraved on both sides of the depression and the vertical slab is stylishly decorated with simple lines, which seems to be the concept of the pillars of the building with a curve-shaped rooftop, those two parts must have connected. The 17.5 degrees slope of the central depression is kept tight enough to pass urine. The other three urinals are similar in shape, but different in the features of the middle depression. The other two urinal places have not identified design of the footprints, also, the slope is different from each other in the average of 24.6 degrees. Comparing the urinal plates of the Toluwila, Ritigala, Manakanda, and Western Monastery, which belong to the Anuradhapura region, are slightly similar, Rajagala urinal is one of the phenomena of cultural diffusion, reference to the single latrine located under the rock shelter, made the curious concept that has never been found in any other place in the country. Square shape stone slab lies on the ground with a similar shape oblong depression is the only feature available in the location. According to the information, those architectural features are pointed to the code of discipline that has been mentioned in the Vinaya commentary and influenced by craftsmanship that had been spread from the Anuradhapura region.

Key words: Urinal, Lavatory, Central depression, Vinaya Commentary, Anuradhapura

ICPBS-23-BC-129

A Bibliometric Study of Literature on Buddhist Culture

P. D. Wijesekara, H. Dissanayake

wijesekarapiyoda@gmail.com

Abstract

Culture reflects customs, believes, values, arts and social behaviors of human beings and knowingly intangible in nature. Buddhist culture developed across twenty-five centuries, rooted to North India and lately dispersed across the world by adopting the artistic and aesthetic elements. Research in Buddhist cultures are renown in relation to the history. Bibliometric analysis is used to measure the impact of the published research in a scientific and quantitative manner. This study aims to portray the publication trends in Buddhist Culture and overall development of literature related to Buddhist culture using the academic publications as the key data source. The Scopus database is used as the source of bibliographic database which has multidisciplinary scope including millions of records from journals, books, conference proceedings etc and also used as a citation index. Biblioshiny package was used for statistical computing and graphical modeling in R software language was used in quantitative analysis and data visualization. Total number of

1913 documents (Date acquisition: 10th January 2023) from all languages were refined after excluding the articles unpublished yet. Articles since 1969- 2022 were considered for broad identification of the publication trends with the time. English, Russian, Chinese, French, Japanese, German, Turkish, Korean were the most used language of publication in the database. The results depicted that 1) During 1969-2001 the number of literatures depicts a very slight increase while it was accelerated after 2001 and reached its peak in 2021. 2) Literature covers 55 countries including USA, China, Thailand, United Kingdom and India the most. USA has the highest country level production since 1969. Religion, human, female, male, Buddhism are the high frequency key words in the field since 1969. 4) Trending topics were diversified along with the time. 5) Evolution of themes become more complex after 2011. 6) Architecture and sustainable development identified as the emerging themes in this field. One of the most important limitations is that most of the research outputs and books written in local languages of the root countries of Buddhist culture were not published in high impact databases thus they are rich in knowledge. Sri Lanka has countless sources of literature written by known scholars in the field, so the initiatives must be taken to bring this highly valued cultural knowledge written in local languages to the research world which may enrich the research culture.

Key words: Buddhist Culture, Bibliometric Analysis, Biblioshiny, Thematic evolution

ICPBS-23-BC-29

විනයානුකූල හා ශික්ෂාකාමී හික්ෂු සංස්ථාවක් ඇති කිරීම උදෙසා කතිකාවත් නීති මගින් සිදුකළ බලපෑම පිළිබඳ විමසුමක්

ජී. හවන්ත ප්‍රමෝද් වන්දරත්න
bhawanthapchandrarathna@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

හික්ෂු සංස්ථාව තුළින් අපේක්ෂිත අරමුණු කරා හික්ෂුව රැගෙන යාමේදී අවශ්‍ය තත්වීදී හික්ෂු සංස්ථාව පාලන මූලධර්මයකට යටත් කිරීමට සිදු වූ අතර කතිකාවත් මගින් සන්නිවේදනය වන එකී පාලන මූලධර්ම මොනවාද යන්න හඳුනා ගැනීම මෙම අධ්‍යයනයේ මූලික අරමුණයි. විනයවත් හා ශික්ෂාකාමී හික්ෂු සංස්ථාවක් නිර්මාණය උදෙසා කතිකාවත් නීති මගින් සිදු කළ බලපෑම කෙබඳුද යන්න මෙම පර්යේෂණයෙහි ගැටලුව වේ. කතිකාවතක් යනු දෙදෙනෙකු හෝ වැඩි පිරිසක් එකතු වී ඇති කරගනු ලබන සම්මුතියකි. මෙහිදී අධ්‍යයන ක්‍රමවේදය වශයෙන් ඓතිහාසික පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය යොදා ගන්නා අතර මිහින්තලා පුවරු ලිපිය, වෙස්සගිරි පුවරු ලිපිය, අහසගිරි සංස්කෘත ලිපිය, ගල් විහාර කතිකාවත, දඹදෙණි කතිකාවත ඇතුළු කතිකාවත් රැසක් අධ්‍යයනයට පාත්‍ර කර එමගින් ලබාගත් දත්ත සන්සන්දනාත්මකව හා විශ්ලේෂණාත්මකව අධ්‍යයනය කරමින් නිගමනවලට එළඹීම සිදු කර තිබේ. මෙහි පර්යේෂණ සීමාව ලෙස රජරට හා නිරිතදිග රාජධානි අවධියට අදාළ කතිකාවත් යොදා ගෙන ඇත. 'ඉතා ස්වල්ප වූත් වරදෙහි භය දක්නාසුලුවැ ජීවිත පැවැත්ම දුරු කොට ශාසනයම ආරක්ෂා කරන ශික්ෂාකාමී හික්ෂුන්ගේ සල්ලේඛ ආචර්ජනා ඇති ධර්ම මාර්ගයෙන් ඉවත්

නොවන පරමාදර්ශී මහාසංඝයා විසිනුත් මෙම ව්‍යවස්ථා පිළිපැදිය යුතු බව අදහසගිරි සංස්කෘත ලිපියේ අයාවනාත්මක ස්වරයෙන් දක්වා තිබේ. කතිකාවත් මගින් සන්නිවේදනය වන හික්ෂු සංස්ථාවේ පාලනය හා එහි මූලධර්ම පිළිබඳ සාකච්ඡාවේදී ' මේ සංඝසාමග්‍රිය පස්වාදහසක් අහින්නවැ පවත්නා පරිද්දෙන් මතු වන සංඝයා ද අප්‍රමාදවැ ග්‍රන්ථ විදර්ශනාධුරයෙහි යෙදී අල්පේච්ඡතාදී ගුණෙන් යුක්තව වසනා' ආදී වශයෙන් හික්ෂුව අල්පේච්ඡතා ගුණයෙන් යුක්ත විය යුතු බවත්, පරුෂ වචන හා මුසා බස් නොකිය යුතු බවත් ගල්විහාර කතිකාවතේ දක්වා ඇත. ලාභාෂායෙන් පොළොඹන පිණිස තමාගේ ඇති නැති හෝ ගුණ ගොතා ශ්ලෝක ආදිය නොකීම, හික්ෂුව විසින් තැන තැන බණ නොකීම, ආචාර්ය හා උපාධ්‍යයන්ගෙන් දුරස්ථව වාසය නොකිරීම, කාව්‍ය නාටක ගර්භිත විද්‍යා ඉගෙනීම හෝ ඉගැන්වීම සිදු නොකිරීම, උදලු පොරෝ ආදිය පුද්ගලික කොට පරිහරණය නොකිරීම, මහණකොට ගන්නා කැමතිව අකුරු කරවත් මිස උපාසකවරුන්ගේ දරුවන් අකුරු කරවා පරිහරණය නොකිරීම, උපන් රෝගය නිසා යකුන් කෙළවීම හා බලිතිබීම නොකිරීම ආදී බොහෝ දේ වාරණය කළ ආකාරය පිළිබඳව දඹදෙනී කතිකාවතින් හෙළිදරව් වේ. 'මේ කතිකාවත මහ සඟුන් රැක්ක යුතුයි' යනුවෙන් වෙස්සගිරි පුවරු ලිපියෙහි දක්වා තිබීමෙන් හික්ෂුව පාලනය කිරීම කතිකාවත් නීතියක් ලෙස ක්‍රියාත්මක වී ඇති බැව් හෙළිදරව් වේ. මෙම නීති කඩකරන ඕනෑම හික්ෂුවකට තරාතිරම නොබලා දඬුවම් ලබා දීමේ ක්‍රමවේදයන් ද කතිකාවත මගින්ම සංස්ථාපනය වූ බව පෙනේ. මහණ කිරීමේදී මහණකම ලබන්නවුන් අතින් කිසියම් වස්තුවක් ලබා ගත්තේ ද දුන් අය හා ගත් අය යන දෙපාර්ශවය ම ආවාසයෙහි නොවිසිය යුතු බවට පස්වන කාශ්‍යප රජුගේ පුවරු ලිපියෙහි දක්වා තිබේ. නවකම්මක, භතක, දාස යන මොවුන්ගේ කුලියන් දිවෙලත් වළකන හික්ෂුන් ආවාසයෙන් පළවාහැරිය යුතු බවට කලුදිය පොකුණ ලිපියේ පැහැදිලිව දක්වා ඇත. 'මේ කතිකා මහණවා කැමිවා රදොල්වා බුන මෙතේ බුදුන් නොකැහුනුවාහ' යනුවෙන් ව්‍යවස්ථාව

උල්ලංඝනය කරන්නන් බල්ලන්, කවුඩන් හා මෙනේ බුදුන් නොදකින බවට සාප කිරීමක් ද සිදු කර තිබේ. මෙවැනි නෛතික මූලධර්ම මගින් විනයානුකූල හා ශික්ෂාකාමී හික්ෂු සංස්ථාවක් නිර්මාණය වූ බව නිගමනය කළ හැකි ය.

ප්‍රමුඛ පද: ශික්ෂණය, පාලන මූලධර්ම, නෛතික, කතිකාවත, විනය

ICPBS-23-BC-79

**පැරැණි ලක්දිව පැවැති මූල්‍ය පරිපාලනය පිළිබඳව
විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්
(මිහින්තලා පුවරු ලිපිය ඇසුරින්)**

එම්.එන්. කෝශලයා
nuwanthikaushalya@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

හතරවන මිහිඳු රජ දවස (ක්‍රි. ව. 952 - 972) සමයේ දී කරවන ලද උස අඩි හතකුත් පළල අඩි හතරකුත් වන මිහින්තලා පුවරු ලිපි දෙකෙහි අන්තර්ගතය ඇසුරින් ලක්දිව පැවති මූල්‍ය පරිපාලන ක්‍රමවේද මොනවාද යන්න පිළිබඳ අධ්‍යයනය කිරීම මෙහි අරමුණ වේ. තත් අධ්‍යයනය උදෙසා මිහින්තලා පුවරු ලිපිය පමණක් පාදක කර ගැනේ. මූල්‍ය පරිපාලන ක්‍රමවේදයන් පිළිබඳ අවධානය යොමු කිරීමේ දී දෙවන පුවරු ලිපිය ඉතා වැදගත් වේ. එහි දී විහාරයේ නායක ස්වාමීන් වහන්සේට, භාණ්ඩාගාරිකයාට, විහාර ලේඛකයාට, කරඬු පිළිබඳ ලේඛකයාට/සිල් තබන්නාට, පහන්වැටි සපයන්නාට, ප්‍රධාන කාර්මිකයාට, සාමාන්‍ය කාර්මිකයාට, ආරක්ෂකයන්ට, විහාර සරසන්නන්ට, මැටි පාත්‍ර සාදන්නන්ට, බෙර ගසන්නන්ට, දාසීන්ට, මල් කරුවන්ට, දුම්මල සපයන්නන්ට ආදී වශයෙන් තවත් රැකියා විශාල ප්‍රමාණයක් දක්වමින් ඔවුන්ගේ වේතනයන් දක්වීම සිදු කර ඇත. තත් කාලීන ලාංකීය විහාරාරාම පදනම් කර ගෙන සෘජු සහ වක්‍ර රැකියා ඉතා විශාල ප්‍රමාණයක් ජනනය වී තිබූ බැවින් ඔවුන්ගේ වේතන ගෙවීම් නිශ්චිත පිළිගත් ක්‍රමවේදයකට යටත්ව සිදු කිරීම අත්‍යවශ්‍යය. එනිසා ම යම් ප්‍රමිතිගත ක්‍රමවේදයකට අනුව යමින් පොදු එකඟතාවයකින් යුතු වැටුප් තලයන් නියම කිරීම තුළ සේවක ගැටළු අවම කර ගත හැකි අතර වැය පක්ෂය මනා මූල්‍ය පරිපාලනයකට ද යටත් කළ හැකිය. ආරාමවල අය පක්ෂය පිළිබඳ සාකච්ඡා කිරීමේදී එය

ප්‍රධාන වශයෙන් අයබදු මත පදනම්වී තිබූ බව පෙනී යයි. අය විය යුතු බදු එහිලා සඳහන් කර ඇති අතර “බද්දුවාක් ගම්බිම් කවරු පිරියායෙන් උකස් පමණු නොදියැයුතු” යන පාඨයෙන්, ආරාමයන් සතු නිශ්චල දේපලාදිය උගස් තැබීම් ආදිය තුළින් අයතා පරිහරණයද වළක්වා ඇත. එසේම “කුඩින්ගෙන් පඬුර් නොගතැ යුතු” යන වැකියට අනුව බදු අය කරන විහාර සේවකයන් ගම් වැසියන්ගෙන් අල්ලස් ගැනීම වැළැක්වීම තුළින් මූල්‍ය පරිපාලන ක්‍රමවේදයේ විනිවිද භාවයක්ද ඇති කර ඇත. ඉහත ආකාරයට අය සහ වැය පක්‍ෂයන් පාලනය කිරීමට අමතරව තත් ආරාමවල මූල්‍ය පරිපාලනය උදෙසා ගිණුම්කරණ ක්‍රමවේදයක් ද පැවති බව පෙනී යයි. “කම්තැන් සමැඟින් පසක්වන සෙයින් ආකළ තුවාක් පස්පොත්හි ලියැවියැ යුතු” ඒ අනුව සියලු ආදායම් නිසියාකාරව ලියා තැබිය යුතු වූ අතර “මහපාවටටි ඉසා ලබනුවනටි ඉසා කම්නවාමටි ඉසා දවස් පතා වියවු තුවාක් පස්පොත්හි ලියවා” යන වැකියට අනුව සියලු වියදම්ද නිසියාකාරව ලියා තැබිය යුතු විය. මෙලෙස දෛනික ආදායම් වියදම් ලියා තැබීමට අමතරව තත් වාර්තා නිසි පරිදි බලයලත් පුද්ගලයන්ගෙන් අත්සන් කරවා සහතික කර ගැනීමත්, එම වාර්තා ආරක්‍ෂිතව සේප්පුවක ගබඩා කර තැබීමත් සිදු කර ඇත. මෙතුළින්ද උත්සහ දරා ඇත්තේ මූල්‍ය පරිපාලන ක්‍රමවේදයේ විනිවිද භාවය ආරක්‍ෂා කර ගැනීමයි. එසේම ඒවා මාසික වාර්තාකරණයකටද ලක්කර අවසන වාර්ෂික වාර්තා ආකාරයෙන් ලේඛන ගත කර ඒවා සංඝයා ඉදිරියේ කියවීමක්ද සිදු කර ඇත. මෙතයින් සලකා බලන කළ තත් ක්‍රමවේද තුළ වර්තමාන ආයතනික මූල්‍ය පරිපාලන ක්‍රමවේදයක දැකිය හැකි කරුණු අන්තර්ගතවී ඇත. උක්ත කරුණු අනුව පැහැදිලි වන්නේ පැරැණි ලක්දිව විහාරාරාම ආශ්‍රිතවද දියුණු හා මනා ලෙස සකස් වූ මූල්‍ය පරිපාලන ක්‍රමවේදයක් පැවති බවත් ඒවායේ පරිපාලන සහ ගිණුම්කරණ කටයුතු විධිමත් ලෙස සිදු වූ බවත්ය.

ප්‍රමුඛ පද: පැරැණි ලක්දිව, මූල්‍ය පරිපාලනය, මිහින්තලා පුවරු ලිපිය, විහාරාරාම, ක්‍රමවේද

ICPBS-23-BC-111

ආමිස පූජාව කෙරෙහි නූතන සමාජ දිශානතියෙහි බලපෑම (කැළණි විභාරය ඇසුරෙන්)

ආචාර්ය කුමාරි මදනායක
kumarimadanayaka@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

පූජාවන් සිදු කිරීම පිළිබඳ බුදුන් වහන්සේ සූත්‍ර දේශනා වලදී දේශනා කර ඇත. ආමිස හා ධර්ම පූජා වශයෙන් ප්‍රධාන පූජා ක්‍රම 02ක් පිළිබඳව අංගුත්තර නිකායේ තික නිපාතයේ සඳහන් වේ. එහිදී ධර්ම පූජාව හෙවත් ප්‍රතිපත්ති පූජාව අග්‍ර වන බව දක්වයි. මජ්ඣිම නිකායේ ධර්මදායාද සූත්‍රයේදී ආමිසයට දායාද වීම හා ධර්මයට දායාද වීම පිළිබඳව සඳහන් කරන අතර ධර්මයට දායාදවීම පිළිබඳ වැඩි අවධානයක් යොමු කරයි. දීඝ නිකායේ මහා පරිනිබ්බාණ සූත්‍රයේ දී, බුදුදහම තුළ ප්‍රතිපත්ති පූජාව සුවිශේෂී වන බව අවධාරණය කළ ද, ආමිස පූජාව ප්‍රතික්ෂේප නොවේ. ආමිස පූජාව ප්‍රතිපත්ති පූජාවේ නිරත වීම සඳහා අවශ්‍ය වන ප්‍රවේශයක් වශයෙන් දක්වා ඇත. ආමිස පූජාව බුදුන් වහන්සේ විසින් ම අනු දැන වදාළ බව දීඝ නිකායේ මහා පරිනිබ්බාණ සූත්‍රයේ දී පෙන්වා දේ. මජ්ඣිම නිකායේ වංකී සූත්‍රයේ දී අමුලිකා ශ්‍රද්ධාව ප්‍රතික්ෂේප කරයි. එහිදී අවෙච්චප්පසාද වූ කාරණා දැන අවබෝධයෙන් පැහැදීම, අවධාරණය කර ඇත. මහා පරිනිබ්බාණ සූත්‍රයේ දී චූපාරහ පුද්ගලයන් හතර දෙනෙක් දක්වා තිබීමෙන්, පැහැදිලි වන්නේ ආමිස පූජාව බුදු දහම තුළ ප්‍රතික්ෂේප නොවූ බවයි. පඨම පූඤ්ඤාභිසන්ද සූත්‍රයේ දී සිව්පසය පූජා කරන්නා වූ නුවණැති මිනිසා පින් රැස් කර ගන්නා බව

දක්වයි. මජ්ඣම නිකායේ දක්විණ විභංග සූත්‍රයේ දී දානය දිය යුතු පුද්ගලයන් 14ක් පිළිබඳ සඳහන් වේ. නූතන සමාජ හැඩගැස්ම තුළ බුදුන් වහන්සේ වදාළ ආමිස පූජාවේ අරමුණ ඉටු වන්නේ දැයි සාකච්ඡා කිරීම මෙහි පර්යේෂණ ගැටලුවේ. කාලීන සමාජය තුළ ආමිස පූජාව ධාර්මානුකූල වන්නේ දැයි පරීක්ෂා කිරීම මෙහි පර්යේෂණ අරමුණයි. මූලාශ්‍ර අධ්‍යයනය හා සමාජ මාධ්‍යය මෙන්ම කැළණි විහාරයට පැමිණෙන සැදහැවතුන් සමඟ සම්මුඛ සාකච්ඡා පැවැත්වීම මෙහි පර්යේෂණ ක්‍රමවේදයයි. නූතන සමාජය තරඟකාරී ජීවන රටාවක් තුළ ආර්ථික අවපාතය සමඟ සාරධර්ම, ගුණ ධර්ම හීන වී ලෞකික අපේක්ෂාවන් මුදුන්පත් කර ගැනීම විෂයයෙහි හැඩ ගැසී ඇත. කැළණි විහාරයට පැමිණෙන සැදහැවතුන් සමඟ පැවති සම්මුඛ සාකච්ඡාවේ දී පැහැදිලි වූයේ, ඔවුන් විභාග සමත් වීම, දරුඵල ලබා ගැනීම , ලෙඩ රෝග සුව කර ගැනීම ආදී ලෞකික අපේක්ෂාවන් සාධනය විෂයයෙහි ආමිස පූජාවේ නිරත වන බවයි. ශ්‍රද්ධාවෙන් යුක්තව ආමිස පූජාවේ නිරත විය යුතු වූව ද, සැදහැවතුන්, බැතිමතුන් මෙන් අයදීම දක්නට ලැබීමෙන් තහවුරු වන්නේ ආමිස පූජාව පිළිබඳ අවබෝධයක් ද නොමැති බවයි. සමාජ මාධ්‍යය කෙරේ ඇති සබැඳියාවන් කාර්යය බහුලත්වය, ධනය, බලය යන සාධක ද කේන්ද්‍ර වෙමින් පින්කම් සිදු කිරීම විලාසිතාවක් හා ධනවතෙක් බව හැඟවීමට ඇති සාධකයක් ලෙස ග්‍රහණය කර ගැනීම හේතුවෙන් ආමිස පූජාව පරිහානිකර තත්ත්වයක් කෙරෙහි බලපෑම් කර ඇත. මෙම සමාජ දිශානතියට අනුකූල අයුරින් ආමිස පූජාව සිදු කිරීම ම ආමිස පූජාවේ අරමුණ ඉටු නොවීම කෙරේ හේතු වී ඇත. ඒ සඳහා ජනප්‍රිය බුදු සමය ද පාදක වී ඇත. කඨින පිංකම, දානය, පිරිත, බෝධි පූජාව, අට්ඨිසි පූජා, සීවලී පූජාව, පිච්ච, නෙළුම් මල් පූජාවන් හා කංචුක පූජාව පෙන්වා දිය හැකිය. මහායාන බුදු සමයේ ඇති ලක්ෂණයන් හුවා දැක්වීමද සිදු වන ආකාරයක් දක්නට වේ. ආමිස පූජාවේ මූලික අවසාන අරමුණ වන්නේ නිර්වාණගාමි මාර්ගයට ප්‍රවේශ වීමයි. එහෙත් අමූලික ශ්‍රද්ධාවෙන් යුක්තව මෙම ආමිස පූජාවේ නිරත වීම බුදු දහම විවේචනය වීම හා පරිහානිය සඳහා හේතු වී ඇත. නූතන

සමාජ දිශානතියට අනුකූලව ආමිස පුජාව හැඩ ගැසීමේ නවතාවය තුළ ආමිස පුජාවේ අරමුණ ඉටු නොවන අයුරු දක්නට ලැබේ.

මූලාස පද: ආමිස පුජාව, ප්‍රතිපත්ති පුජාව, ශ්‍රද්ධාව, පරිනිර්වාණය, නූතන සමාජය

ICPBS-23-BC-118

දුමින්දාගමනය පිළිබඳ වංසකතාගත තොරතුරු විමසීමක්

සෙවනගල සුසිත හිමි
sewanagalasusithathero91@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

සම්බුද්ධ පරිනිර්වානයෙන් වසර දෙසිය තිස්හයකට පසුව ධර්මාශෝක රජුගේ අනුග්‍රහයෙන් මොග්ගලීපුත්තතිස්ස මහ රහතන් වහන්සේගේ මූලිකත්වයෙන් තෙවන ධර්ම සංගීතිය පැළලුප් නුවර අශෝකාරාමයේ දී සිදු කරන ලදී. ඒ සසුන වනසන අන්‍යාතිර්ථකයන් සම්බුද්ධ ශාසනයෙන් ඉවත්කොට සංඝ සාමග්‍රිය ඇති කරනු පිණිස ය. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් මත රටවල් නවයකට බුදුදහම ව්‍යාප්ත කරවීය. ඒ අනුව ලක්දිපයට බුදුදහම රැගෙන වැඩම කරනුයේ මිහිඳු මහ රහතන් වහන්සේගේ මූලිකත්වයෙනි. එකල ලංකාදීපයෙහි රජකම් කළ දෙවනපෑතිස් රජු ප්‍රමුඛ රටවාසිහු බුදු දහම පිළිබඳ ව අවබෝධ කරගත් පසු ඒ කෙරෙහි පැහැදුනහ. බොහෝ පිරිසක් පැවිදි වන්නට වූහ. අනුලා දේවිය ප්‍රමුඛ කාන්තාවන්ට ද පැවිදි වීමට ඇවැසි බව මිහිඳු මහ රහතන් වහන්සේට සැල කරන ලදී. එවිට මිහිඳු මහ රහතන් වහන්සේ දේශනා කරනුයේ කාන්තාවන්හට පැවිද්ද ලබාදීමට සහතික තෙරණිය ලක්දිවට වැඩමවාගත යුතු බවය. අර්ථය සාමණේරයන් ප්‍රමුඛ පිරිස දඹදිවට ගොස් සහමිත් තෙරණිය ප්‍රමුඛ පරිවාර සමූහයා ශ්‍රී මහා බෝධීන් වහන්සේ සමග ලක්දිවයින්ට කැඳවාගෙන ආහ. මෙකී දුමින්දාගමනය පිළිබඳ ව ඓතිහාසික කාරණා බොහෝමයක් පාලි වංසකතා තුළ දැකගත හැකි ය. ඒ අතර ශ්‍රී මහා බෝධීන් වහන්සේ ලංකාදීපයට වැඩම කරවීම,

බෝධීන් වහන්සේගේ ආරක්‍ෂාවට හා තේවාවන් සඳහා කුල දහ අටක් ලංකාවට පැමිණීම, ශ්‍රී මහා බෝධීන් වහන්සේට සිදු කළ පුද පූජාවන් හා බෝධීන් වහන්සේගේ විවිධ ප්‍රාතිහර්යයන් ආදිය විස්තරකොට ඇත. පාලි වංසකතා රචකයන් තම රචනයෙහි අරමුණු වශයෙන් තබා ගනුයේ බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව ඇති කිරීම, ශුද්ධ වස්තු හා සංස්කෘතික නිර්මාණ වෙනුවෙන් පුදසිරිත් ඉටුකර පින් සිදුකිරීමට පුද්ගලයා යොමු කිරීම, ලක්දිවට ලැබුණු පූජනීය වස්තු පිළිබඳ ඉතිහාසය දැක්වීම, එකී පූජනීය වස්තු වෙනුවෙන් රජවරුන් කළ පින්කම් හා ආරක්‍ෂක ක්‍රම දැක්වීම, රජවරුන්ගේ පුණ්‍යකර්ම හා නිර්මාණ ලේඛනගත කිරීම, හුදී ජනයාගේ පහත් සංවේගය පිණිස ශාසනික තොරතුරු අඛණ්ඩ ව පිළිවෙලින් දැක්වීම, තෙරුවන් හා පූජනීය වස්තු කෙරෙහි ජනයා තුළ ශ්‍රද්ධාව ඇති කිරීම, ආදී ආගමික තොරතුරු ගෙනහැර දැක්වීමයි. දුමින්දාගමනය පිළිබඳ වංසකතා තොරතුරු සැලකීමේ දී ඉහත තොරතුරු සම්බන්ධයෙන් වංසකතාවල සමානතා හා අසමානතා දැකිය හැකි ය. ඒ අතර මහා වංසය හා දීපවංසය සමාන තොරතුරු දැක්වූව ද මහා වංස කතුවරයා බොහෝ විස්තර කථනයන් දුමින්දාගමනය පිළිබඳ ව ඉදිරිපත් කොට ඇත. මහා බෝධි වංසයෙහි බෝධි ආගමනය පිළිබඳ ව තොරතුරු ක්‍රමානුකූල ව දක්වා ඇත. එනමුත් ථූප වංසයෙහි මේ පිළිබඳ ව තොරතුරු දක්වනුයේ ඉතා අල්ප වශයෙනි. දායාවංසය, අභිනව සාසනවංසය, හත්වනගල්ල විහාර වංසය ආදී වංසකතා තුළ දුමින්දා ගමනය පිළිබඳ ව තොරතුරු දක්වා නොමැත. මේ සියලු කරුණු විමසා බැලීමේ දී ඓතිහාසික වශයෙන් වැදගත් බොහෝ තොරතුරු ඇතුළත් විශේෂයෙන් ම ශ්‍රී ලංකාවෙහි මෙහෙණි සසුන ආරම්භ කිරීම හා ඒ අවධියෙහි සිදු වූ විශේෂ පුවත් ඉදිරිපත් කරන ග්‍රන්ථ සමූහයක් ලෙස පාලි වංසකතා කෘති අගය කළ හැකි ය. ඒ පිළිබඳ තුලනාත්මක අධ්‍යයනයක් මෙම පර්යේෂණය මගින් සිදුකෙරේ.

ප්‍රමුඛ පද: දීපවංසය, මහාවංශය, මිහිදු මහරහතන් වහන්සේ, සමඟින් තෙරණිය, ශ්‍රී මහා බෝධීන් වහන්සේ

ICPBS-23-BC-18

ශ්‍රී ලංකාවෙහි බිඳ වැටුණු ආර්ථිකය පුනර්ජීවනය කිරීමෙහිලා කුටදන්ත සූත්‍රයෙහි නිර්දේශිත ආර්ථික ප්‍රතිකර්ම හා සැලසුම් පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්

ජඳුරේ චන්දරතන හිමි
chandratharanahimi55@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

වර්තමානයෙහි ශ්‍රී ලංකාව බරපතල ආර්ථික අවපාතයකට ලක් ව ඇති බව පෙනේ. එය රටවැසියාගේ මූලික අවශ්‍යතා පවා සපුරාලන්නට වගකිව යුතු පාර්ශවයන් අපොහොසත් වී ඇති බව ප්‍රකට ය. මෙකී ආර්ථික අර්බුද අභිමුඛයෙහි දෛනික ජනජීවනය ක්‍රමවත් ව නඩත්තු කිරීමට අවශ්‍ය ප්‍රතිපාදන නොමැති වපසරියක අපේක්ෂා භංගත්වයෙන් අරගල කිරීමට රටවැසියා යොමු වීම නිරායාසයෙන් ම සිදු වන්නකි. මෙම පර්යේෂණය තුළින් අපේක්ෂා වන්නේ වගකිව යුතු රාජ්‍ය පරිපාලනයක් තුළ ආර්ථිකමය වශයෙන් පරිහානියට පත් රටක යම් ස්ථාවරත්වයක් තහවරු කිරීම උදෙසා කුටදන්ත සූත්‍රය තුළින් පෙන්වා දී ඇති ආර්ථිකමය ප්‍රතිකර්ම, සැලසුම් හා යෝජනා පිළිබඳ විමර්ශනයක් සිදු කිරීමයි. මූලික මිනිස් අවශ්‍යතාවයන් සපුරාලීමට අවශ්‍ය ප්‍රතිපාදන ලබා දීම රජය සතු වගකීමකි. මෙහි පර්යේෂණ ගැටළුව ලෙස හඳුනා ගැනෙන්නේ ශ්‍රී ලංකාවේ බිඳ වැටුණු ආර්ථිකය යම් ස්ථාවරත්වයක් තහවරු කිරීම උදෙසා කුටදන්ත සූත්‍රයෙහි භාවිත ප්‍රතිකර්ම, සැලසුම් හා යෝජනා ප්‍රායෝගිකව ක්‍රියාත්මක කළ හැකිද? යන්නයි. ආර්ථික විශ්ලේෂකයින්, උපදේශකයින් මෙම ආර්ථික ඝාතනයට හා අපහරණයට විරුද්ධව යම් යම් යෝජනා

හා ප්‍රතිපත්ති ඉදිරිපත් කර ඇති බව පෙනේ. බදු බරින් පීඩනයට පත් ජනතාවට එම ප්‍රතිපත්ති හා සැලසුම් තුළින් කායික හා මානසික වශයෙන් යම් සහනයක් ලැබී නොමැති බව ප්‍රකට ය. තවද සාමාන්‍ය වැසියා සා පිපාසාවෙන් ක්ලාන්තව දුක්බිත ජීවිතයක් ගෙවන බව පැහැදිලි ය. මෙකී ආර්ථික අර්බුද අභිමුඛයෙහි බුදුසමයෙහි දායකත්වය වර්තමාන ආර්ථිකමය ප්‍රතිපත්ති හා සැලසුම් ක්‍රියාත්මක කරන්නන්හට පෙන්වා දීම මෙම පර්යේෂණයෙහි අරමුණයි. පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය ලෙස වර්තමාන ආර්ථික ප්‍රතිපත්තීන්හි පවතින දුර්වලතා හඳුනා ගනිමින් ගුණාත්මක දත්ත පාදක පර්යේෂණ විධික්‍රමය යටතේ කරුණු සනාථ කිරීම සිදු වේ. මූලාශ්‍ර අධ්‍යයනයේ දී සූත්‍ර පිටකාගත දීඝනිකාය ප්‍රධාන මූලාශ්‍රය ලෙස යොදා ගැනේ. මෙම පර්යේෂණයෙහි සාක්ෂරතාවය, ප්‍රතිඵල හා නව සොයා ගැනීම් වන්නේ ස්ථාවර ආර්ථික කළමනාකරණයක් තුළ කායික හා මානසික තෘප්තියකින් පරිපූර්ණ වූ ප්‍රජාවක් නිර්මාණය කිරීමට බුදුසමයේ දායකත්වය ඇගයීමයි. රාජ්‍යමය ප්‍රතිපත්ති හා තීන්දු තීරණ හමුවේ බුදුසමයෙහි ආර්ථිකමය උපදේශනයෙහි විශ්වසනීයත්වය පාලකයින්ගේ සිත්තුළ ප්‍රවර්ධනය කිරීම මෙහි ප්‍රමුඛ ප්‍රතිඵලයකි. රටක ස්ථාවර ආර්ථිකමය පසු බිමක් නිර්මාණය කිරීමට දැනුම, කුසලතා, හා ආකල්පවලින් පරිපූර්ණත්වයට පත් පාලක ප්‍රජාවක් අවශ්‍ය බව තහවරු කිරීම ද පර්යේෂණ ප්‍රතිඵලයකි. බදුබර වැඩි කිරීම හෝ නෛතිකමය නීති රීති පමණක් ප්‍රවර්ධනය කිරීමෙන් ආර්ථිකමය ස්ථාවරත්වයක් තහවරු කිරීමට අපොහොසත් බව මූලාශ්‍රයාගත තොරතුරුවලින් අවධාරණය වේ. කුටදන්ත සූත්‍රයෙන් පෙන්වා දෙන පරිදි විනය ගරුක බව හා පුද්ගලයාගේ බාහිර හා අභ්‍යන්තර සදාචාරවත් හැසිරීම රටක ආර්ථිකය තහවරු වීමට ප්‍රමුඛ කාරණා බව පෙනේ. සංකෂ්ප වශයෙන් හඳුනාගත හැකි වන්නේ රටක යම් පැහැදිලි දේශපාලන ස්ථාවරත්වයක් තහවරු වීමෙන් පසුව ආර්ථික සාක්ෂරතාවයක් අපේක්ෂා කළ හැකි බවත් ඒ සඳහා කුටදන්ත සූත්‍රය විශ්වසනීය කරුණු වාර්තා කර ඇති බවත් ය.

ප්‍රමුඛපද: ආර්ථිකය, ප්‍රතිකර්ම, ආකල්ප, සැලසුම්, සාක්ෂරතාවය

ICPBS-23-BC-33

බෞද්ධ ඉගැන්වීම් තුළ ඇතුළත් දේශපාලන සංකල්ප පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යනයක්

එස්. ඩී. දමිත් පී. මධුසංඛ
elevenmadu11@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

ඉංග්‍රීසි බසින් ‘Political’ යනුවෙන් හඳුන්වා ඇති දේශපාලනය යන වචනය ග්‍රීක භාෂාවෙහි ‘Politika’ යන්නෙන් හින්න වූ දේශපාලන කාර්යයන් යන්න අර්ථවත් කරයි. මානව වර්ගයා සාමූහිකව ජීවත් වීමේ පිළිවෙතට නැඹුරු වූ අවධියේ පටන් විවිධ හේතු මත පැන නැගුණු ආරවුල් දුරදිග යා නොදී සාමකාමී සාදාරණත්වයෙන් විසඳීමේ උපාය මාර්ග තර්කානුකූලව ද විද්‍යානුකූලව ද හෙළිදරව් කරන විද්‍යාව දේශපාන විද්‍යාව වශයෙන් හැඳිවිය හැකි ය. ලෝකෝත්තර නිෂ්ටාවක් බුදුසමයෙන් අවධාරණය කෙරෙන බැවින් ලෞකිකත්වයට නැඹුරුවක් ඇති දේශපාලනය වැනි විෂයයන් සම්බන්ධයෙන් උදාසීන බැල්මක් හෙළා ඇති බව ඇතැම් වියතුන්ගේ පිළිගැනීමයි. බුදුසමය දේශපාලන නොවන (un-political) දේශපාලන විරෝධී (anti-political) ආගමක් වශයෙන් සුප්‍රකට සමාජ විද්‍යාඥයෙකු වූ මැක්ස් වෙබර් පවසයි. බුදුදහම වානප්‍රස්ථ පත්වූවන්ට පමණක් සීමා වූවක් නොව ඉන් ඉදිරියට දාර්ශනිකව ගමන් කරමින් දේශපාලනය වැනි ක්ෂේත්‍ර සම්බන්ද ව දැක් වූ ආකල්පය කෙබඳු වන්නෙදැයි විමසා බැලීම මෙම පර්යේෂණයේ අරමුණ වේ. උක්ත අධ්‍යනය සම්පූර්ණ කිරීමෙහිලා සංධාර හා පාඨ විශ්ලේෂණය යන

ක්‍රමවේද ඔස්සේ ප්‍රාථමික හා ද්විතීක මූලාශ්‍ර භාවිතයෙන් බෞද්ධ දේශපාලන දර්ශනයෙහි ස්වභාවය විමසා බැලීම සිදු කරයි. වර්තමාන අර්ථයෙන් රාජ්‍ය පරිපාලන විෂය පිළිබඳව සංකීර්ණ න්‍යායාත්මක කරුණු බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනා තුළ අවධාරණය නොවුන ද, ප්‍රබල රාජ්‍ය පරිපාලන ක්‍රමයක් රටක පැවතිය යුතු බව වදාරණු ලැබේ. බුද්ධ කාලීන සමාජය තුළ ඇති වූ ශාක්‍ය කෝලිය දිය දබරය, අජාසත් රජු වජ්ජ ජනපදය ආක්‍රමණය කිරීම හා කසී ජනපදය ආක්‍රමණය වැනි දේශපාලනික අර්බුද හමුවේ ද, පුද්ගලානුරූපී දේශනා මගින් ද බෞද්ධ දේශපාලනය ඉස්මතු වනු ලබන්නේය. දේශපාලනික පරිසරයක් මත හැඳී වැඩෙනු ලබන්නාවූ සිදුහත් කුමරු කුඩාකල සිටම නිරවද්‍ය දේශපාලන සන්දර්භයක් පිළිබඳව චින්තනය මෙහෙය වන්නට ඇත. “සක්කානු බො රජ්ජං කාරොතුං අහානං අසානයං අජ්නං අජාපයං අසෝවයං ධම්මේනාති” නොනසමින්, නොනසවමින්, නොදිනමින්, නොදිනවමින්, ශෝක නොකරමින්, ශෝක නොකරවමින් දැහැමින් රාජ්‍ය කරවන්නට හැකි වේද? යන්න රජ්ජ සූත්‍රයෙහි සඳහන් දේශපාලන ප්‍රකාශය චින්තන පරමාදර්ශය ඉදිරිපත් කරන්නකි. දීඝනිකාය අග්ගඤ්ඤ සූත්‍ර දේශනාවට අනුව ආර්ථිකමය වශයෙන් නිෂ්පාදන මාර්ග වෙනස් වීමත් සමග පෞද්ගලික දේපල රැස් කිරීම හේතුවෙන් මමත්වය කරණ කොටගනිමින් ඇති වූ සමාජ විරෝධී ක්‍රියා මර්දනයකොට දේපළ ආරක්ෂා කිරීම සඳහා රාජ්‍ය අධිකාරියක අවශ්‍යතාව පැන නැගුන මොහොතෙදී “මහාජනෙන සම්මනො මහා සම්මනො, බන්ධනානං අධිපතීති බන්ධියෝ” ලෙස රජු එම කාර්යන් පූර්ණයට ජනමතයෙන් තේරීපත්වනු ලබයි. එවක දේශපාලනික පරිසරය සමුහාණ්ඩු රාජාණ්ඩු ස්වරූපයන් නියෝජනය කරනු ලැබුවද බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනාවන් රැසක්ම රාජාණ්ඩු පාලනය මුල් කරගත්තකි. වක්කවත්ති සීහනාද සූත්‍ර දේශනයට අනුව රාජ්‍ය ධාර්මිකව පවත්වාගෙන යාමේදී මනුෂ්‍ය අයිතිවාසිකම් රක්ෂණය කරමින් රාජ්‍ය විචාරීම, රටෙහි අපරාධ මර්ධනය කිරීම, සුදුසු ආර්ථික පදනමක් ඇති කිරීම, විශාරද උපදෙස් ලබා ගැනීම යන කරුණු සම්පූර්ණ කළයුතු වන්නේය. “ධම්මිකො ධම්ම රාජා” යන

සංකල්පය මෙම වක්‍රවර්ති රාජ්‍ය සමගින් තහවුරු කරන්නකි. "නභි නෙ නාන දිබ්බං චක්කරනනං පෙන්නිකං දායජ්ජං චක්කවත්ති චන්තේ චන්නාති" ලෙස 'සක්විති චත' සපුරා ලගා කරගත යුත්තකි. එම තත්වය කරා ලගා වූ පාලක තෙමේ 'රක්ඛාවරණගුණි' වූ රක්ඛා නම් සැලකීමත්, ආවරණ නම් සෙවනත්, ගුත්ති නම් වූ ආරක්ෂාවත් සැලසිය යුතුයී යන්න සඳහන් කරයි. පාලකයෙකු දානය, සිලය, පරිත්‍යාගය, සෘජු බවින් යුත් දස රාජ ධර්මයන් සම්පූර්ණය කිරීම හුදෙක්ම කල්පිතයක් සේ ඉවතා ලා නොහැකි වටිනාම දේශපාලනික කර්තව්‍යයකි. සතර අගනින්, සතර සංග්‍රහ වස්තූන් පාලක තෙමේ සිය පාලන කර්තව්‍යයෙහිලා තම දිවියට ඇදැගත යුත්තේම ය. දේශපාලනික සංදර්භයෙහි කෘෂිකර්මාන්ත, සත්ව පාලනය ආදියෙහි යෙදෙන්නන්ට බීජ වැටුප්, බත් වැටුප්, ලබා දීම ද දිළින්නන්ට ධනය දීම ද පාලකයා විසින් පූරණය කළයුතු කාර්යන් වශයෙන් බුදුසමය අවදාරනය කරයි. බුදුදහමේ දාර්ශනික හරය පිළිබඳ ව විමසා බලන්නෙකු හට පළමුව දැකිය හැකි කරුණ නම් නිවන් සාක්ෂාත් කරගැනීමෙහි මාර්ග පද්ධතියයි. නමුදු සමාජීය වශයෙන් සුවිශේෂීත්වයක් ඇති දේශපාලනය යන ක්ෂේත්‍රය කෙරෙහි ද සිය අවධානය යොමු කර ඇති බව මනාව පැහැදිලි වන්නේ ය.

ප්‍රමුඛ පද: දේශපාලනය, බෞද්ධ දේශපාලනය, පරමාදර්ශී පාලනය, ධාර්මික රාජ්‍ය, පාලකයා

ICPBS-23-BC-37

**ශ්‍රී ලාංකේය පෝය දින ඒකාංගික ටෙලිනාට්‍යයන්හි
 අන්තර්ගතයන් පෝෂණයෙහි ලා බෞද්ධ
 සංස්කෘතික ආභාසය පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක
 අධ්‍යයනයක්**

ප්‍රසංග මාබරණ
 prasangamabarana@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

ශ්‍රව්‍ය සහ දෘශ්‍ය මාධ්‍යය යන සාධකය මත පදනම්ව නූතන සන්නිවේදන මාධ්‍යයන් අතුරින් රූපවාහිනිය ප්‍රබල සන්නිවේදන මාධ්‍යයක් බවට පත්ව ඇත. එහි විවිධ රූපවාහිනී වැඩසටහන් ප්‍රචර්ග පවතින අතර ඒකාංගික ටෙලිනාට්‍ය සඳහා හිමිවන ස්ථානය සුවිශේෂී වේ. ග්‍රාහක මනස කෙටි කාල පරාසයක් තුළ සාර්ථකව අන්තර්ග්‍රහණය කරගැනීමේ හැකියාව ඒකාංගික ටෙලිනාට්‍ය තුළ පවතී. අද්‍යතන ශ්‍රී ලාංකේය රූපවාහිනී ඒකාංගික ටෙලිනාට්‍ය වැඩි වශයෙන් විකාශනය වනුයේ පෝය දින ටෙලිනාට්‍ය වශයෙනි. එහිදී අද්‍යතන ඒකාංගික ටෙලිනාට්‍ය අන්තර්ගතයන් නිර්මාණයෙහි ලා විවිධ වස්තු විෂයන් පාදක කොටගනී. අද්‍යතන ශ්‍රී ලාංකේය පෝය දින ඒකාංගික ටෙලිනාට්‍ය අන්තර්ගතයන් පෝෂණයෙහි ලා බුදු දහමේ සහ බෞද්ධ සංස්කෘතියේ ආභාසය කවරාකාර ද? යන්න අධ්‍යයනය මෙම පර්යේෂණයේ පර්යේෂණ ගැටලුව විය. එහිදී ශ්‍රී ලාංකේය ඒකාංගික ටෙලිනාට්‍ය අන්තර්ගතය පෝෂණයෙහි ලා බුදු දහමේ සහ බෞද්ධ සංස්කෘතියේ ආභාසය ලැබී ඇති ආකාරය පිළිබඳව අධ්‍යයනය කිරීම මෙම පර්යේෂණයේ මූලික අරමුණ වූ අතර එම

අරමුණ සාක්ෂාත් කරගැනීම උදෙසා ගුණාත්මක දත්ත රැස්කිරීමේ ක්‍රමවේදය යටතෙහි එන අන්තර්ගත විශ්ලේෂණ ක්‍රමවේදය සහ සම්මුඛ සාකච්ඡා ක්‍රමවේදයන් යොදාගන්නා ලදී. පර්යේෂණ දත්ත ලබාගැනීම සඳහා 2022 වර්ෂයේ LMRB සමීක්ෂණ වාර්තාවෙහි ඉහළින්ම ඇති පෞද්ගලික රූපවාහිනී මාධ්‍ය වන දෙරණ, හිරු යන නාළිකාවන් ද්විත්වය සහ රාජ්‍ය නාළිකාවක් වන ජාතික රූපවාහිනී නාළිකාවෙහි විකාශනය වූ ඒකාංගික ටෙලිනාට්‍ය 04ක් තෝරාගන්නා ලදී. එහිදී 2022 වර්ෂය පුරාවට එම නාළිකාවන් පෝය දිනයේදී විකාශනය කරන ලද ඒකාංගික ටෙලිනාට්‍ය කොටස් අතරින් යූටියුබ් නාළිකා සඳහා මුදාහරින ලද වැඩිම පිරිසක් නරඹන ලද නාට්‍යයන් 08ක ප්‍රමාණයක් අරමුණුගත නියැදි ක්‍රමය යටතේ දත්ත රැස්කිරීම සඳහා තෝරාගන්නා ලදී. එසේ රැස්කරගත් දත්ත ස්වයං දත්ත විශ්ලේෂණ ක්‍රමය යටතේ සියුම්ව විශ්ලේෂණය කරන ලදී. දත්ත විශ්ලේෂණයට අනුව බෞද්ධ දහම් කරුණු සහ ඒ ඇසුරින් ගොඩනැගුණු බෞද්ධ සංස්කෘතියේ ආභාසය ඒකාංගික ටෙලිනාට්‍යයන්හි තිර රචනා ආකෘතියන් එහි අන්තර්ගතයන් නිර්මාණය උදෙසා ප්‍රබලව බලපා ඇති බව තහවුරු විය. තිර පිටපත් රචනයේදී දහම් කරුණු ප්‍රචාරණය ප්‍රධාන තේමාව ලෙස ගෙන නාට්‍යයන් ගොඩනගා ඇත. බෞද්ධ ජන ජීවිතයේ අංශු මාත්‍රයක සිදුවීමක් මුල් කොටගනිමින් කෙටි කාලයක් කුළ බෞද්ධ උපදේශනයක් ද සහිතව නාට්‍ය අවසන් කරනු ලබන අතර ඒ කුළ ජන ජීවිතයට සහ සමස්ත සමාජයට බෞද්ධ දර්ශනයෙහි උපයෝගීතාවය පිළිබඳ තොරතුරු සමාජගත කිරීම ද නිර්මාණයන්හි ප්‍රධාන අරමුණ වී ඇති බව පැහැදිලි ය. බෞද්ධ චින්තන සම්ප්‍රදායන් සියුම්ව නිර්මාණකරණයෙහිදී භාවිතා කර ඇති අතර නිර්මාණශීලී භාෂාව, සංකල්ප රූප, ආධ්‍යාන භාවිතය, බෞද්ධ සංකේත භාවිතය සහ ගැඹුරු දහම් කරුණු සරලවත්, නිර්මාණශීලීවත් ඉදිරිපත් කර ඇත. එම නාට්‍ය අන්තර්ගතයන් නිර්මාණ කාර්යයෙහිදී පුළුල් සමාජ විචරණයක් ඉස්මතු කරනු ලබන අතර විනෝදාස්වාදය ලබාදීම මෙන්ම බුදු දහම ඇසුරින් ජීවිතයට ආදර්ශයක් ලබාදීම ද නාට්‍යයන්හි මුඛ්‍ය අරමුණ වී ඇත. තිර රචනයේ නිර්මාණශීලීත්වයන් ඒ සඳහා

කෙටිකතා රචනා ශෛලි ආකෘතියක් භාවිතා කර ඇත. දහම් කරුණු අර්ථාන්විතව, ශ්‍රව්‍ය දෘෂ්‍ය, මාධ්‍ය භාවිතා කරමින් නාට්‍ය ආකෘතිය මත පදනම්ව මෙම ඒකාංගික ටෙලිනාට්‍ය නිර්මාණය වී ඇති අතර දහම් කරුණු කෙරෙහි ග්‍රාහක ආකර්ෂණය ලබාගැනීම උදෙසා තාක්ෂණික දෘෂ්‍ය ප්‍රයෝග, ආකර්ෂණීය වර්ණ, නව සංස්කරණ ශිල්ප ක්‍රම සහ නව කැමරා රූපරාමු නිරන්තරයෙන් භාවිතා කර ඇත. ජාතික සහ ජාත්‍යන්තර වශයෙන් ශ්‍රී ලාංකේය අනන්‍යතාවය නිරූපණය කළ හැකි ආකාරයෙන් අද්‍යතන ඒකාංගික ටෙලිනාට්‍ය නිර්මාණය වී ඇති බවත් එහි අන්තර්ගතයන් පෝෂණයෙහි ලා බුදු දහමේ සහ බෞද්ධ සංස්කෘතියේ ආභාසය නිරන්තරයෙන් ලැබී ඇති බවත් නිගමනය කළ හැකිය.

ප්‍රමුඛ පද: ඒකාංගික ටෙලිනාට්‍ය, බෞද්ධ සංස්කෘතිය, රූපවාහිනිය, බුදු දහම

ICPBS-23-BC-65

**බෞද්ධ ශික්ෂාකාමී සමාජයක් උදෙසා සීගිරි කුරුටු
ගී වලින් ලබාදෙන මාර්ගෝපදේශය පිළිබඳ
විමසුමක්**

එම්. ඒ. ප්‍රසාද් කුමාර

හවන්ත ප්‍රමෝද් වන්දුරත්ත

prasadmallawaarachchi85@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

බෞද්ධ ශික්ෂාකාමී සමාජයක් උදෙසා සීගිරි ගී වලින් ලබා දෙන මාර්ගෝපදේශය පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක් මෙම පර්යේෂණය මගින් සිදු කෙරිණි. අපේ පැරණි ජන ජීවිතය හා ජන විශ්‍රාණය බුදු දහමට අනුගතව සැකසී ඇති අතරම සීගිරියේ කැටපත් පවුරෙහි විවිධ සමාජ තරාතිරම්වල පුද්ගලයන් විසින් රචනා කරන ලද කුරුටු ගීතවලින් එකී බෞද්ධාගමික ශික්ෂණය මැනවින් පැහැදිලි වේ. බෞද්ධ ශික්ෂාකාමී චිත්තයවත් සමාජ සන්දර්භයක් නිර්මාණය උදෙසා සීගිරි කුරුටු ගී වලින් ලබාදෙන මාර්ගෝපදේශයේ බලපෑම කෙබඳු ද යන්න මෙම පර්යේෂණයේ ගැටලුව වේ. මෙහිදී යොදාගත් පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය ඓතිහාසික පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය යි. දත්ත සපයා ගැනීම සඳහා පුස්තකාල අධ්‍යයනය සිදු කළ අතර කුරුටු ගී රැසක් අධ්‍යයනයට කර ලබාගත් දත්ත සන්සන්දනාත්මකව සහ විශ්ලේෂණාත්මකව අධ්‍යයනය කරමින් නිගමනවලට එළඹීම සිදුවිය. අංක 549 දරණ සීගිරි කුරුටු ගීයෙහි අමරණීය රූප සෞන්දර්ය ආස්වාදය කරමින් වුව අනිස මෙනෙහි කිරීමේ වැදගත්කම සමාජයට පෙන්වා දී

තිබේ. 'ජෙරෙන් මිරිකෙයි යොවුන් පෙළෙයි කය වියයින් නෙක වෙ ජීවි නියතින් හි යනෙ..' ආදී වශයෙන් යෞවනය ජරාවෙන් මිරිකෙන බවත්, නොයෙක් ව්‍යාධියෙන් කය පීඩාවට පත් වන බවත්, නියතින්ම ජීවිතය ක්ෂය වී යන බවත් පෙන්වා දී ඇති අතර මේ බව අවබෝධ නොකර ගත්තවුන් සසර බියට පත්වන බව දක්වා තිබේ. එසේම ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ එන සම්මා යන යහගුණ නුවණ පිළිබඳ බෞද්ධ උපදේශනය 530 දරණ සීගිරි කුරුටු ගියෙන් සමාජගත කර ඇති අතර එමගින් පෙන්වා දී ඇත්තේ තමා යහපත්ව කටයුතු කරන තාක් තමාට ද එමගින් යහපතක්ම අත්පත් වන බව ය. 'අත්තනාව කතං පාපං අත්තනා සංකිලිස්සති- අත්තනාඅකතං පාපං අත්තනාව විසුජ්ජති' යනුවෙන් ධම්මපදයේ ද විග්‍රහ වූයේ මෙම ධර්මතාවයි. පූර්ව ආත්මයේ කළ කර්ම කුමන අවස්ථාවක හෝ විපාක දෙන බව සමකාලීන සමාජය දැන සිටි අතර අංක 385 දරණ කුරුටු ගියෙහි 'පෙර ජාතියක කළ පින්වල ඵලය විඳීමේ කාලය තොපට එළඹියේ ය' යනුවෙන් දක්වා තිබේ. තොප වන වූ හිමින් හිමක් එකක් නොතබය්-උකැටලී මහුන් ද පිහිනනු වැනි අන්ද පිලු ගෙගලෙ මෙන' යනුවෙන් එන කුරුටු ගියට අනුව කාශ්‍යප රජුගේ විශෝවෙන් පීඩාවට පත් කාන්තාව විශොවෙහි ගැලෙමින් උකටලීභාවය නම් සාගරයේ පිහිනමින් සිටීම නුසුදුසු ක්‍රියාවක් බවත් එය කොරෙකුගේ ගෙලෙහි එල්බගෙන අන්ධයකු මුහුද පිහිනීම හා සමාන වන සෙයක් දක්වා තිබේ. හිමිවීම් අහිමිවීම් හා විඳදරා ගැනීම් පිළිබඳ බෞද්ධ ශික්ෂණය මේ තුළින් සමාජගත වී තිබේ. බෞද්ධ දර්ශනයට අනුව මනුෂ්‍යත්වය ලබා ගැනීම දුර්ලභ ක්‍රියාවක් වන අතරම මජ්ඣිම නිකායෙහි බාලපණ්ඩිත සූත්‍රයේ එය කණ කැස්බෑවා විය සිදුරෙන් අහස බැලීමක් හා සමාන කර ඇත. එකෙක් තැනින් අන්දිලි අන්ද්වා තබය් සිහිගිරි බලන්නට රිසි වී දිවි හිග-ළෑ වී කුකුළුසු කඩී' යනුවෙන් සඳහන් වන මෙම කුරුටු ගියෙහි ඉහත කී කණ කැස්බෑ උපමාව කකුලුවෙකු ලෙස දක්වමින් සමාජ යථාර්ථයක් පෙන්වා දීමට උත්සාහ දරා තිබේ. සීගිරි සිතුවම් නිමැවූ රජු තමාට අත්පත් කර ගැනීමට ඉතාමත් අපහසු අරමුණක් ඉටු කර ගැනීම සඳහා මෙලොවින් වෙන්ව ගිය බව

දක්වන අතර මේ කුළ පියා ඝාතනයේ ආනන්තරීය පාප කර්මයේ ආදීනව පෙන්වා දීමට උපක්‍රමශීලී උක්සාහයක් ගෙන තිබේ. බෞද්ධ දර්ශනයේ එන අත්තකිලමථානු හා කාමසුඛල්ලිකාව පිළිබඳ සීගිරි කුරුටු ගීයෙන් නිරූපණය කිරීමට උත්සුක වන කවියා තමා යෙදෙන රති ක්‍රීඩාදියෙහි අධික ලෙස ගැලීම දුකට හේතු වන බව පැහැදිලිවම දක්වා තිබේ. මේ අනුව සීගිරි කුරුටු ගී අතර ලෞකිකත්වය පෙන්නුම් කරන ගීත පමණක් නොව ගැඹුරු බෞද්ධ ශික්ෂණයක් සමාජගත කිරීමට සමත් මාර්ගෝපදේශාත්මක කාව්‍ය නිර්මාණ සමූහයක් ද ඇති බව නිගමනය කළ හැකි ය.

ප්‍රමුඛ පද: ශික්ෂණය, කුරුටු ගී, මාර්ගෝපදේශය, අෂ්ඨාංගික, විනය

ICPBS-23-BC-100

උඩරට සමාජයේ පාරම්පරික වාරිතියක් ලෙස පවතින ගෝදානය

හසිත වාමිකර ගුණසිංහ
hasithac@kln.ac.lk

සාරසංක්ෂේපය

ගෝදානය නම් ඉපැරණි භාරතීය හින්දු ආගමික වාරිතිය යටතේ විවිධ අරමුණු මුල්කොට ගෙන බ්‍රාහ්මණයන් උදෙසා ගවයන් පූජා කිරීම සිදු කෙරේ. සෑම මිනිසකුම තම ජීවිත කාලය තුළ එක් වරක් හෝ මෙම වාරිතිය සිදුකර තිබීම අනිවාර්ය සේ පිළිගැනිණ. එමගින් දේවාශිර්වාදය හිමිවන බවත්, අපායෙන් මිදීමට හැකිවන බවත් බ්‍රාහ්මණ ඉගැන්වීම විය. කෘෂි අර්ථක්‍රමයක් මුල්කරගත් භාරතීය සමාජයේ ගවයාට හිමිවූයේ වැදගත් ස්ථානයකි. ඒ නිසා ගෝදානයට ආගමික මෙන් ම සමාජීය වශයෙන් විශාල වැදගත්කමක් හිමිව තිබේ. එය ලාංකිකයන් අතර ප්‍රචලිත වාරිතියක් බවට පත්වූයේ ලංකාවේ ද කෘෂි අර්ථක්‍රමයක් පැවතීම හේතුවෙනි. ලංකාවේ දී බෞද්ධාගමික මුහුණුවරක් ගත් ගෝදාන වාරිතිය, මහනුවර යුගයේ අතිශය ජනප්‍රිය වාරිතියක් වූ බව පෙනේ. භාරතීය හින්දු ආගමික වාරිතියක් වූ ගෝදානය බෞද්ධාගමික මුහුණුවරක් යටතේ විකාශනය වූ අන්දම පිළිබඳ අධ්‍යයනය කිරීම මෙම පර්යේෂණයේ අධ්‍යයන අරමුණයි. එහි දී පර්යේෂණ ගැටලුව බවට පත්වූයේ ගෝදාන වාරිතිය බෞද්ධාගමික මුහුණුවරක් යටතේ විකාශනය වීමේ දී ඒ සඳහා එක් වූ නව අංග කවරේ ද යන්න පිළිබඳ අධ්‍යයනය කිරීමයි. සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රය අධ්‍යයනය සහ සම්මුඛ සාකච්ඡා ක්‍රමය මෙහි දී

අධ්‍යයන ක්‍රමවේදය වශයෙන් යොදාගැනීමේ. ලාංකීය සමාජය තුළ ගෝදානාය සඳහා බහුලව යෙදී ඇත්තේ 'ජීවදානාය' යන්නයි. මරණාසන්න වුවකු විසින් මෙම චාරිත්‍රය ඉටු කිරීමත්, මරණාසන්න අයකුගේ පරලොව ජීවිතයේ සැපවත් බව වෙනුවෙන් මෙම චාරිත්‍රය ඉටු කිරීමත් හේතුවෙන් එලෙස හැඳින්වෙන්නට ඇත. ගෝදානාය ලක්වැසියන් අතර බෞද්ධාගමික මුහුණුවරක් යටතේ සංවිධානය වීමේ දී මරණාසන්න පුද්ගලයකු විසින් හික්ෂුන් වහන්සේ උදෙසා ගවයන් පූජා කිරීම පමණක් නොව දන්පැන් පිරිනමා මතක වස්ත්‍ර ආදිය පූජා කිරීමත්, වත්පොහොසත්කම් අනුව විහාරයේ කටයුතු සඳහා ගරු භාණ්ඩ සහ කෙත්වතු පූජා කිරීමත් සිදුව තිබෙන බවට තොරතුරු හමු වේ. සූරියගොඩ නරේන්ද්‍රරාම රජමහ විහාරවාසී හික්ෂුන්ට දන්පැන් පිරිනමා විහාරයට කුඹුරක් පූජා කිරීම පිළිබඳ සඳහන් ගෝදානා පත්‍රයත්, දුල්දෙණියේ හිත්තරගෙදර රං නයිදේ විසින් අම්බරේගොඩ විහාරයේ කටයුතු සඳහා අවශ්‍ය ඉදිකටුව දක්වා වූ ගරුභාණ්ඩ පූජා කරමින් පැවැත්වූ ගෝදානායත් මීට නිදසුන් වශයෙන් පෙන්වාදිය හැකිය. වර්තමානය දක්වා සජීවී චාරිත්‍රයක් වශයෙන් සිදු කෙරෙන ගෝදානාය හෙවත් ජීවදානාය පැවැත්වීමේ ප්‍රධාන අරමුණ බවට පත්ව ඇත්තේ මරණාසන්න තැනැත්තාගේ පරලොව දිවිය සැපවත් කිරීම සහ ඔහුට හෝ ඇයට මානසික සුවයක් ලබාදීම ය. මෙහි දී ගෝදානායේ සම්පූර්ණ වියහියදම් අදාළ පුද්ගලයා විසින් දරනු ලැබීම විශේෂත්වයකි. ඒ හැරුණුවිට මරණාසන්න තැනැත්තා සියලු ඥාතීන්ගෙන් අවසන් වරට සමුගැනීම ද මෙම අවස්ථාවේ දී සිදු වේ. ඉන් ගෝදානා චාරිත්‍රය මිලඟ පරපුරට සම්ප්‍රේෂණය වීමක් සිදුවන බව පෙනේ.

ප්‍රමුඛ පද: ගෝ දානාය, ජීව දානාය, උඩරට සමාජය, පැරණි සිරිත් විරිත්

ICPBS-23-BC-104

විනය පිටකය තුළින් පිළිබිඹු වන අල්පේච්ඡතා ලක්ෂණය

ඩී. දිලිනි මේනකා
dilinimenaka123@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

බුද්ධ දේශිත විනය පිටකය වනාහි එක්තරා ශික්ෂණ මාලාවක් පමණක් නො වන අතර හික්ෂු හික්ෂුණින් වහන්සේලා කෙරෙන් ආදර්ශනය විය යුතු ආචාරධර්ම පද්ධතියක් ලෙස අර්ථකථනය කළ හැකි ය. ඒ අනුව විනය දේශනාවන් තුළින් ආදර්ශනය වන ප්‍රධාන ලක්ෂණයක් වන අල්පේච්ඡතා ගුණාංගය පිළිබඳ අධ්‍යනයක් සිදු කිරීම මෙම පර්යේෂණයෙන් අපේක්ෂිත අරමුණ වේ. “ සන්තුට්ඨි පරමං ධනං” වශයෙන් සතුට පරම ධනය ලෙස බුද්ධ දේශනාවෙහි සඳහන් වේ. එනම් සතුට වනාහි ඕනෑම ගිහි පැවිදි පුද්ගලයෙකුගේ ජීවිතාව මනාව පවත්වා ගැනීම සඳහා පුද්ගලයා සතු මානසික සතුට බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් ඉතාමත් අගය කොට සැලකීම හේතුවෙන් බව මෙහිදී සනාථ වෙයි. කෙලෙස් නිවීමේ සතුට පිළිබඳව බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන අතර ඒ අනුව අල්පේච්ඡ වූ දිවි පෙවෙතක් තුළින් සතුට ළඟා කරගන්නා ආකාරය පිළිබඳ විනය පිටකයෙහි සාකච්ඡා වේ. අල්පේච්ඡතාව නම් පහසුවෙන් හා ලද පමණින් සතුටට පත්වීම වේ. එමෙන්ම සරල දිවි පැවැත්ම, කටයුතු බහුල නො වීම, බහුභාණ්ඩික නො වීම ආදී අර්ථයන් ද සම්පාදනය කෙරේ. මේ අනුව බෞද්ධ හික්ෂුව වනාහි අල්පේච්ඡතාවය තුළින්

පරිපූර්ණ අයෙක් විය යුතු බව විනය දේශනාවෙන් විද්‍යමාන වේ. හික්ෂුවක් විවර, පිණ්ඩපාත, සේනාසන, ගීලානප්‍රත්‍ය යන මූලික ප්‍රත්‍ය පහසුකම් ඔස්සේ ලද පමණින් තෘප්තිමත් විය යුතු ආකාරය නිස්සන්ධිය කාණ්ඩය, පාවිත්තිය කාණ්ඩය, සේඛ්‍යා ධර්ම මෙන්ම මහාවග්ගපාළි, චූල්ලවග්ගපාළි ආදී අවස්ථා ගණනාවකදී ම සාකච්ඡා කෙරේ. පාවිත්තිය කාණ්ඩයෙහි ශික්ෂා පදයන්හි භෝජන වග්ගය තුළ ප්‍රණීත භෝජන ශික්ෂා පදය තුළ මෙසේ සඳහන් වේ. “ගිතෙල්, වෙඬරු, තෙල්, මී පැණි, උක් සකුරු, දිය මස් , ගොඩ මස්, කිරි, දී යනාදී ප්‍රණීත බොජුන් මහණෙක් තමා පිණිස සකස් කොට වළඳයි නම් පවිති වෙයි” එනම් හික්ෂුවක් වනාහි තෘෂ්ණාව දුරු කරමින් සියලු තැන්හි අල්පේච්ඡතාව තුළින් ලෝකෝත්තර තත්ත්වය කරා ගමන් ගන්නා ශ්‍රාවකයෙක් විය යුතු බව අවධාරණය කොට ඇත. මහාවග්ගපාළියෙහි විවර බන්ධකය තුළ හික්ෂුන් වහන්සේලාගේ සිවුරු පරිහරණය පිළිබඳව දීර්ඝ විස්තරයක් සඳහන් වෙයි. එහිදී විවර පිළිගැනීම, ගබඩා කර තැබීම, සකස් කිරීම , පඬු පෙවීම ආදියත් විවර බහුලත්වයට පත් නො වීම ආදී වශයෙන් විවර පරිහරණයේදී සැලකිලිමත් විය යුතු කරුණු රාශියක් සඳහන් කරයි. විවර බහුලත්වය වනාහි අවශ්‍ය පමණට වඩා වැඩියෙන් තෘෂ්ණාවෙන් විවර ළඟ තබා ගැනීම සහ පරිහරණය කිරීම වේ. එමෙන් ම තවදුරටත් තමා අරමුණු කර ගන්නා නිවන් මාර්ගය අවුරා ලනබව ද ඒ තුළින් ගිහියන්ට ද හික්ෂුව කෙරෙහි සෘණාත්මක ආකල්ප වර්ධනය වනබව ද අවධාරණය කෙරේ. මෙකී කාරණා මූලික කරගෙන බුදුන්වහන්සේ විසින් තම ශ්‍රාවකයන් උදෙසා සරල දිවි පෙවෙතක අගය විනය දේශනාවෙන් පැහැදිලි කරයි. මේ අනුව හික්ෂු හික්ෂුණින් වහන්සේලාගේ වලනයන්ගේ පටන් ආරම්භ වී උන් වහන්සේලා විසින් අනුගමනය කරන්නා වූ සියලු කර්තව්‍යයන් මේකී ලක්ෂණය තුළින්ම ගොඩ නැගෙන්නා වූ ආදර්ශවත් ජීවන භූමිකාවක් පිළිබිඹු කරන බව මෙහිලා අවබෝධකොට ගත හැකිය. එමෙන් ම බහුතරයක් පෘථග්ජන පුද්ගලයන් සතු මහිච්ඡතාව දුරුකොට

අල්පේච්ඡතාව ගුණාංගයක් වශයෙන් වර්ධනය කර ගැනීම සඳහා ද විනය පිටකය තුළින් ලැබෙන සහාය අතිමහත්ය.

ප්‍රමුඛ පද; සතුව, විනය පිටකය, අල්පේච්ඡතාව, ආචාරධර්ම

ICPBS-23-BC-09

තන්ත්‍රයානය හෙවත් ජනප්‍රිය ව්‍යුහයන් පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්

එස්.යූ. දිසානායක
dissanayakasandamali1996@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

වර්තමානයේ දී ටිබෙට් බුදුදහම ලෙස හඳුන්වන්නේ, තන්ත්‍රයානය හෙවත් ව්‍යුහයන් දහමයි. ව්‍යුහයන් ප්‍රතිපදාව ගුණ, ගුණික වූ විවිධ පූජා විධිවලින් යුක්තය. ව්‍යුහයන් ප්‍රතිපදාවෙහි ඇතුළත් ධ්‍යාන වැඩිම, අනුගමනය කළ යුතු යෝග ක්‍රම වෙන් සම්ප්‍රදායන්වල දැක්වෙන ධ්‍යාන භාවනා ක්‍රමවලට වඩා වෙනස් වූවකි. විවිධ ආසන ක්‍රම උපයෝගී කරගැනීම, අත් ඇඟිලිවලින් නොයෙකුත් මුද්‍රා දැක්වීම, විවිධ බීජාක්ෂර, මන්ත්‍ර සහ ධාරණී ආදිය ජපකිරීම ප්‍රතිපදාවේ අත්‍යවශ්‍ය වූවකි. විවිධ ගුණ, ගුණික අංග ව්‍යුහයන්ට එක් වූයේ ප්‍රාදේශීය ආගමික විශ්වාස, ඇඳහිලි, පූජා විධි අනුසාරයෙනි. ව්‍යුහයන්ගේ සුවිශේෂී ලක්ෂණයක් වන්නේ අභිචාරවලට මූලිකත්වය දීමයි. මූලික අභිචාර විධි 06ක් ලෙස මාරණ, මෝහන, ස්ඵම්භන, විද්වේෂණ, උච්චාටන, විකරණ ආදිය යොදා ගනියි. මෙම පර්යේෂණයේ පර්යේෂණ ගැටලුව වන්නේ, ටිබෙටයේ ජනප්‍රිය ආගමක් වූ තන්ත්‍රයානය දහම හා ව්‍යුහයන් දහම එකිනෙකට සම හෝ විෂම වූවක් ද? යන්න අධ්‍යයනය කිරීමයි. පර්යේෂණ අරමුණු ලෙස තන්ත්‍රයානය හෙවත් ජනප්‍රිය ව්‍යුහයන් පිළිබඳව නිර්වචන සහිත ව හඳුනාගැනීමත්, එහි විකාශය අධ්‍යයනය කිරීම මෙන් ම තන්ත්‍රයානයෙහි ප්‍රමුඛ ලක්ෂණ අධ්‍යයනය කිරීම ආදිය සිදු කරයි. පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය ලෙස ප්‍රධාන වශයෙන් දත්ත ලබාගන්නේ මූලාශ්‍රය අධ්‍යයනය මගිනි.

ගුණාත්මක දත්ත ශිල්ප ක්‍රම අන්තර්ගත මූලාශ්‍රය අධ්‍යයනය මෙමගින් සිදු කරයි. මූලාශ්‍රය අධ්‍යයනය ප්‍රාථමික හා ද්විතියික මූලාශ්‍ර යොදාගෙන සිදු කරයි. මීට අමතර ව සඟරා, කෝෂ ග්‍රන්ථ මෙන් ම අන්තර්ජාල පරිශීලනය කරමින් මෑත කාලීන වාර්තා මගින් දත්ත ලබාගැනීම සිදු කෙරෙණි. පර්යේෂණ සොයාගැනීම් ලෙස තත්ත්‍වයානය යනු ජනප්‍රිය ව්‍යුහයන් වන අතර යමෙකුගේ ක්‍රියාවන්හි දියුණුව උපදවා ගැනීමට, උපයෝගී කරගන්නා ක්‍රියා මාර්ගය ලෙස සරලව හැඳුනාගත හැකි විය. එහි ව්‍යුහයන්, කාලවකුයාන, තත්ත්‍වයාන, මන්ත්‍රයාන ලෙස කොටස් හතරක් බවත් ය. ව්‍යුහයන්, මහායානයේ කොටසක් ලෙස මුල් කාලයේ ආරම්භ වූව ද, ආරම්භක අරමුණු, වේදනා, අත්දැකීම් සහ පරමාර්ථය අතින් ද, වෙනසක් නොමැත. ක්‍රමවේදය පමණක් වෙනස් ය. නායිබ්බල ධර්මදස්සි හිමියන් විබෙට් බුදුසමය නමැති ග්‍රන්ථයේ දක්වන්නේ ව්‍යුහයන් යනු, “බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් මහයාන ඉගැන්වීම් කුළ තවත් විශේෂ දේශනා ක්‍රමයක් හඳුන්වා දී ඇති බවකි. මෙකී තත්ත්‍ව දේශනා පදනම් කොටගෙන පසුකාලීනව ඉතා සංවිදිත සංවිධානයක් ලෙස ව්‍යුහයන් බිහිවුණි. ”යනුවෙනි. පර්යේෂණ නිගමනය වන්නේ, ව්‍යුහානිකයන් තම ඉගැන්වීම ව්‍යාප්ත කිරීම සඳහා ආකර්ෂණීය සහ ගුඩ අනුභූතියක් අනුගමනය කළ බවයි. එමෙන් ම විචිත්‍ර ප්‍රතිපදාවක් සකසා ගැනීමට බෞද්ධ මෙන් ම, බෞද්ධ නොවන ආගමික අංග යොදාගෙන ඇති බව ය. මෙම ප්‍රතිපදාවේ බොහෝ අංග මෙන්ම භාෂාව ද ගුප්ත වේ. ව්‍යුහයන්ට ත්‍රිපිටකයක් නොමැති වූව ද, පිළිගත් සම්භාව්‍ය තත්ත්‍ව රැසකි. බෞද්ධ සම්ප්‍රදායයන් ව්‍යාකෘත හෝ ප්‍රකට ගණයේ ගැනෙන අතර, ව්‍යුහයන් ඉගැන්වීම් අයිති වන්නේ අව්‍යාකෘත, ගුහ්‍ය හෝ රහස්‍ය ගණයට බව නිගමනය කළ හැකි අතර ව්‍යුහයන් යනු තත්ත්‍වයානයට කියන තවත් එක් නමක් ලෙස අවසාන වශයෙන් නිගමනය කළ හැකි ය.

ප්‍රමුඛ පද: ජනප්‍රිය, තත්ත්‍වයාන, බුදුදහම, බෞද්ධ, ව්‍යුහයන්

ICPBS-23-BC-17

රෝග නිවාරණයෙහිලා බෞද්ධ ස්වස්ථතා සංකල්පයේ උපයෝගීතාව

එස්.යූ. දිසානායක, අයි.එම්. දිසානායක
dissanayakasandamali1996@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

මිනිසාට වැළඳෙන රෝග කායික-මානසික වශයෙන් ද්විත්වයකි. ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ නිර්වචනයට අනුව, ස්වස්ථතාවය ප්‍රධාන වශයෙන් කායික, මානසික සහ සමාජීය ලෙස කොටස් 03කි. රෝග පිළිබඳ වර්ගීකරණයන්ට අනුව, බෝවන සහ බෝනොවන රෝග ලෙස වර්ගීකරණය කරයි. උණ, පැපොල වැනි රෝග බෝ වන රෝග ලෙසත්, බෝනොවන රෝග ලෙස පිළිකා, හෘදාබාධ, වැනි රෝගත් නම් කළ හැක. ඕනෑම රෝගයක් වළක්වා ගැනීමට ස්වස්ථ සංකල්පය වැදගත් වේ. නූතන වෛද්‍ය විද්‍යාවේ මෙන් ම ආයුර්වේදයේ ද දක්වන්නේ රෝගය වැළඳීමට පෙර වළක්වා ගැනීමය. “ආරෝග්‍ය පරමාලාභා” නිරෝගීකම උතුම්ම ලාභය ලෙස බුදු දහම දක්වයි. ලොව වසන ඕනෑම සත්වයෙකු නිරෝගී වීමටත්, ස්වස්ථතාවයෙහි උපරිමයට යෑමටත්, රෝග වැළඳීමට පෙර නිවාරණය කළ යුතුය. මේ සඳහා සමාජය තුළ වර්ධනමක මෙන් ම ආකල්පමය පරිවර්තනයක් ඇතිවිය යුතුය. රෝග නිවාරණයෙහිලා බෞද්ධ ස්වස්ථ සංකල්පය වැදගත් වන්නේ එබැවිනි. නූතනය වන විට පිරිසිදුකම, නිරෝගීකම අවම වීම නිසා බොහොමයක් සෞඛ්‍ය ගැටලුවක් උද්ගත ව ඇත. එසේ ඇතිවන කුමනාකාරයේ සෙබ්‍ය ගැටලුවක් වුව ද, වැළඳීමට පෙර වළක්වා ගැනීම කළ යුතු ය. රෝග නිවාරණය සඳහා බෞද්ධ ස්වස්ථතා සංකල්පය උපයෝගී කරගත හැකි ද? යන්න මෙම

පර්යේෂණයෙහි ගැටලුව වන අතර පර්යේෂණ අරමුණ වන්නේ බෞද්ධ ස්වස්ථතා සංකල්පය නිර්වචන ඇසුරින් හඳුනා ගැනීමත්, එහි සුවිශේෂීතා අධ්‍යයනය කිරීමත්, නිරෝගීකම ආරක්ෂා කර ගැනීම සඳහා උපයුක්ත බෞද්ධ සංකල්පය හඳුනා ගැනීමත් ය. අධ්‍යයන සීමාව වන්නේ බෞද්ධ ස්වස්ථතා සංකල්පය පමණක් සාකච්ඡා කිරීමයි. සංකල්පනාත්මක පර්යේෂණ (Conceptual Research) ක්‍රමය මත පදනම් වී සිදුකරන ලද මෙම අධ්‍යයනය සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රය මත රඳා පවතී. එහිදී ප්‍රාථමික මූලාශ්‍ර ලෙස ත්‍රිපිටකය, මහාවංශය, දීපවංශය යන මූලාශ්‍රය භාවිතා කළ අතර ද්විතීක මූලාශ්‍ර රැසක් භාවිතා කරන ලදී. සඟරා, කෝෂ ග්‍රන්ථ මෙන් ම අන්තර්ජාලය මගින් ලබාගන්නා දත්ත ගවේෂණය හා විශ්ලේෂණය කිරීමෙන් අදාළ ප්‍රස්තුතය පිළිබඳ අධ්‍යයනය කිරීම සිදුකළ අතර, මෑත කාලීන වාර්තාවල දත්ත ලබාගැනීමෙන් ගුණාත්මක පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය භාවිතා කරන ලදී. පර්යේෂණයේ ප්‍රතිඵල ලෙස වායුව, ජලය, ආහාර, මත්මාංස අනුභවය, පරිසරය, වාසස්ථාන, ව්‍යායම, නින්ද, පාරිශුද්ධත්වය, වැසිකිළි-කැසිකිළි භාවිතය, සෞඛ්‍ය ආරක්ෂිත උපකරණ, විවේකය යන සාධක ඔස්සේ රෝග නිවාරණයෙහි ලා බෞද්ධ ස්වස්ථතාවයේ උපයෝගීතාව අධ්‍යයනය කළ හැකි වූ අතර, මෙම සාධක සහිතව ජීවත්වන්නා හට රෝග පැමිණීම දුර්ලභ බවත් එම සංකල්ප නිවැරදි ලෙස පරිහරණය කිරීම තුළින් රෝග වළක්වා ගත හැකි බවත් අධ්‍යයනය කළ හැකි විය. පර්යේෂණ නිගමනය වන්නේ, මිනිසා කෙරෙහි ඇතිවන දුබ්‍ය සංයෝග ව්‍යාධි හෙවත් රෝග ලෙස හඳුනාගත හැකි බවය. රෝග නිවාරණය යනු රෝග වැළැදීමට පෙර වළක්වා ගැනීම බවත්, ඒ සඳහා නිවාරණය අත්‍යවශ්‍ය වන බවත් ය. නිවාරණය යනු වැළැක්වීම, මැඩ පැවැත්වීම ආදිය වන අතර සනීපය, සුවය නිරෝගීකම යන්න ස්වස්ථතා සංකල්පයෙහි තවදුරටත් ගැබ්ව ඇති බව ඉහත පරිදි නිදසුන් සහිතව සාකච්ඡා කළ හැකිය.

ප්‍රමුඛ පද: නිවාරණය, බෞද්ධ, රෝග, සංකල්පය, ස්වස්ථතා

ICPBS-23-BC-39

**ටිබෙටයේ බෞද්ධ අධ්‍යාපනය හා සාහිත්‍යය:
ආරම්භය හා විකාශය**

ඩී.ඇම්. පියුම් දිසානායක
dmpiumidissanayaka88@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

ඉන්දියානු සංස්කෘතියේ ආභාසය ටිබෙටයට ලැබුණේ බුදුසමයේ සම්ප්‍රාප්තියත් සමගය. තන්ත්‍රයාන ධර්මය පළමුවෙන්ම භාරතයෙන් ආරම්භ වී ටිබෙට් රටටත් චීනයට හා ජපානයටත් පැතිර ගියේය. එය විශේෂයෙන් මුල් බැසගෙන වර්තමානය දක්වා ක්‍රියාත්මක ලෙසින් පැවතෙන්නේ ටිබෙට් රටේ පමණි. ටිබෙටයට බුදුසමය සම්ප්‍රාප්ත වීමත් සමගම බෞද්ධ ග්‍රන්ථ රාශියක් ද ලැබුණි. ඒවා ටිබෙට් භාෂාවට පරිවර්තනය කිරීමට සෞං - ත්සන් - ගම් පො රජුට අවශ්‍ය වුව ද ඒ සඳහා සුදුසු උගතුන් ද දියුණු අක්‍ෂර මාලාවක අවශ්‍යතාව ද පැන නැගුණි. එම අවශ්‍යතාව ඉටුකර ගැනීමට රජු තම අගමැති වූ ටොන්මි සම්භෝත ඇතුළු පිරිසක් ඉන්දියාවට යවා ඇත. ඉන්දියාවට පැමිණි මෙම පිරිස දේව නාගරී අක්‍ෂර මාලාව ද සාහිත්‍ය ද ප්‍රගුණ කර නැවත ටිබෙටයට ගොස් තිබේ. සිය රට පැමිණි ටොන්මි සම්භෝත අගමැති විසින් දේවනාගරී අක්‍ෂර මාලාව ඇසුරු කර ගනිමින් ටිබෙට් බසට අක්‍ෂර මාලාවක් ද එයට ව්‍යාකරණ ග්‍රන්ථයක් රචනා කොට බෞද්ධ ධර්ම ග්‍රන්ථ ටිබෙට් බසට පරිවර්තනය කිරීම ද ආරම්භ කර තිබේ. මේ හේතුවෙන් ටොන්මි සම්භෝත ටිබෙට් අධ්‍යාපනයේ හා සාහිත්‍යයේ සමාරම්භකයා ලෙස සම්භාවනීයත්වයට පත්ව තිබේ. පසුකාලීනව බොහෝ පිරිසක් ටිබෙටයෙන් ඉන්දියාවට පැමිණ අධ්‍යාපනය හදාරා බෞද්ධ ධර්ම

ග්‍රන්ථ විබැටයට රැගෙනැවිත් තිබේ. ඉන්දියානු හා චීන විද්වතුන් වරින් වර විබැටයට පැමිණ බෞද්ධ ධර්ම ග්‍රන්ථ විබැටි බසට පරිවර්තනය කිරීම ද කෘති සම්පාදනය කිරීම ද සිදුකර තිබේ. මේ හේතුවෙන් චීන හා සංස්කෘත වචන සමූහයක් ද විබැටි භාෂාවට එක් වී විබැටි භාෂාව පෝෂණය වී තිබේ. ස්‍රෝම - ක් සන් - ගම් - පො රාජ්‍ය යුගයේදී ආරම්භ වූ මෙම අධ්‍යාපන හා සාහිත්‍ය ක්‍රියාවලිය අඛණ්ඩව ඉදිරියට රැගෙන යාමට ඉන් පසුව රාජ්‍යත්වයට පත් වූ බොහොමයක් බෞද්ධ රජවරුන් කටයුතු කර තිබේ. බුදුසමයේ පැමිණීමත් සමග උදා වූ නව සාහිත්‍ය යුගයේදී සුවිශාල බෞද්ධ ධර්ම ග්‍රන්ථ රාශියක් විබැටි බසට පරිවර්තනය වූවා පමණක් නොව බුදුසමය ආශ්‍රයෙන් සුවිශාල වූ ග්‍රන්ථ රාශියක් විබැටි බසින් ලියවීම ද සිදුවී තිබේ. විබැටි සාහිත්‍ය ප්‍රධාන කොටස් දෙකකට බෙදේ.

1. කන්ජුර් (Kanjur)
2. තන්ජුර් (Tanjur) වශයෙනි.

කන්ජුර් කොටස කාණ්ඩ 108 කින් ද තන්ජුර් කොටස කාණ්ඩ 225 කින් ද සමන්විත වේ. මෙම කොටස් දෙකට විබැටි බසට පරිවර්තනය වූ බෞද්ධ ධර්ම ග්‍රන්ථ සමූහය ද ලියවුණු අනෙක් බෞද්ධ ධර්ම ග්‍රන්ථ ද සාහිත්‍ය කෘති සමූහය ද අන්තර්ගත වේ. එකී බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ හා සාහිත්‍යයේ සම්මිශ්‍රණය කෙබඳුදැයි අධ්‍යයනය කිරීම හා එහි වැදගත්කම විමර්ශනය කිරීම මෙම පර්යේෂණයේ අරමුණයි. සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රය අධ්‍යයනය මෙහි පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය වන්නේය.

ප්‍රමුඛ පද: තාන්ත්‍රික බුදුසමය, අධ්‍යාපනය, සාහිත්‍ය, කන්ජුර්, තන්ජුර්

ICPBS-23-BC-40

**ධනෝපාර්ජනය පිළිබඳ බෞද්ධ ඉගැන්වීම්හි
උපයෝගිතාව පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යනයක්**

එස්. ටී. අංජලි පියුමිකා සිල්වා
anjalipiumika86@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

බුදු දහම සර්ව අශුභවාදයක් හෝ ශුභවාදයක් නොවේ. මිනිසුන්ගේ භෞතික අවශ්‍යතා පූර්ණනය වීම, ආධ්‍යාත්මික සංවර්ධනය හා අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් එකිනෙකට බැඳී පවතින බව මොනවට හෙළි දරවී කරයි. කාමභෝගී ගිහියාට දිළිඳුකම දුකක් බව පෙන්වා දෙන බුදු දහම පුද්ගලයාට දිළිඳුකමින් මිඳීමට අවශ්‍ය වූ ධනය උපයා ගන්නා ආකාරය බෞද්ධ සූත්‍ර ධර්ම රාශියක් තුළ පෙන්වා දී ඇත. විශේෂයෙන් ව්‍යග්ඝපජ්ජ සූත්‍රය තුළ පෙන්වා දෙන ධනෝපාර්ජනය පිළිබඳ බෞද්ධ ඉගැන්වීම් මනා කළමනාකාරිත්වයකින් හා සංවිධානාත්මක බවකින් යුක්ත වූවකි. මෙම පර්යේෂණයේ අරමුණ වන්නේ බුදු දහම හා ධනෝපාර්ජනය පිළිබඳ ඇතැමුන් දක්වන සාවද්‍ය මත බැහැර කිරීමත් ධනෝපාර්ජනය පිළිබඳ බෞද්ධ ඉගැන්වීම් මගින් නූතන සමාජගත පුද්ගලයා දුකට පත් කරන ආර්ථික ගැටළු විසඳා ගැනීමට ඇති උපයෝගිතාව පෙන්වා දීමයි. පර්යේෂණ ගැටළුව ලෙස “ධනෝපාර්ජනය පිළිබඳ බෞද්ධ ඉගැන්වීම් නූතන ආර්ථික ගැටළු විසඳා ගැනීමට භාවිතා කළ හැකිද?” ගැටළුව ගොඩ නගන ලද අතර මූලික විමර්ශන වලදී පෙනී ගිය කරුණ වන්නේ බුදු දහම තුළ ගිහි පුද්ගලයාට මුදල් ඉපයීම හෝ යහපත් අයුරින් ලෞකික ජීවිතයක් ගත කිරීම තහනම් කොට නොමැති බවයි.

ධනෝපාර්ජනය පිළිබඳ බෞද්ධ ඉගැන්වීම් නූතන ආර්ථික ගැටළු විසඳා ගැනීමට හා උද්ධමනය පහත දැමීමට භාවිත කළ හැකි හොඳම විසඳුමක් බවයි. බෞද්ධ ආර්ථික දර්ශනයට අනුව ධනෝපාර්ජනය සඳහා පුද්ගලයා සතුව ඇති මහඟු සම්පත නම් ශ්‍රම සම්පතයි. ශ්‍රමය වැරදුවා, දැනේ දෙපයේ මහන්සියෙන්, ධාර්මික අයුරින්, ධාර්මික රැකියාවක් කොට, ධාර්මික ධනයක් ඉපයීමට බුදුදහම උපදෙස් දෙයි. ධනෝපාර්ජනය කිරීමට අනුගමනය කරන ක්‍රමවේදය තමාට හෝ වෙන කිසියම් සත්වයෙකු හට හෝ සමාජයට හානිදායක නොවන ඵලදායී අර්ථවත් ක්‍රමවේදයක් විය යුතුයි. මෙම පර්යේෂණයේ දී සාහිත්‍ය මූලාශ්‍ර අධ්‍යයනය මඟින් ප්‍රාථමික හා ද්විතියික දත්ත එක් රැස් කරනු ලබයි. එහිදී, අංගුත්තර නිකාය, ව්‍යග්ඝපජ්ජ සූත්‍රය, පත්තකම්මවිභංග සූත්‍රය වෙත විශේෂ අවධානය දෙන ලදී. බෙලිගල්ලේ ධම්මජෝති හිමි විසින් රචිත “බෞද්ධ ආර්ථික දර්ශනය” යන ග්‍රන්ථයද විශේෂයෙන් පරිශීලනය කරන ලදී. බුදු දහම තුළ ධනෝපාර්ජනය කළ යුතු හා නොකළ යුතු රැකියා කිහිපයක් පෙන්වා දී ඇත. ඒ අනුව යහපත් වූ රැකියාවක යහපත් වූ ක්‍රමවේදයන් අනුගමනය කිරීමෙන් යහපත් වූ ධනයක් උපයා සපයා ගැනීම තුළ සමාජ ශුභ සිද්ධිය මෙන්ම පුද්ගල ශුභ සිද්ධිය ද සලසා ගත හැකි බව පෙන්වා දෙයි. ධනෝපාර්ජනය පිළිබඳ බෞද්ධ ඉගැන්වීම් උභයාර්ථ සාදනය සඳහාම ඉවහල් වේ. නූතනයේ රටක් වශයෙන් අප මුහුණ දී ඇති උද්ධමනය හේතුවෙන් පැන නැඟුණු ආර්ථික ගැටළු විසඳා ගැනීමට මෙම බෞද්ධ ඉගැන්වීම් සමාජ ගත කළ යුතුය. වත්මන් සමාජය මුහුණ දෙන බොහෝ ආර්ථික, සමාජ ගැටළු වලට හේතු වී ඇත්තේ පුද්ගලයා සතු යහපත් වූ ධන සම්පත්තියක් නොමැති වීමයි. ධනෝපාර්ජනය පිළිබඳ බෞද්ධ උපදේශයන් සමාජ ගත කිරීම තුළ පුද්ගලයා අදහැමි රැකියාවන්ගෙන් හා මුදල් උපයන අයතා ක්‍රමයන්ගෙන් වැළකෙයි. ඒ අනුව රැකියාව මුල් කර ගනිමින් සමාජය තුළ ඇති වන බොහෝ පාපී ක්‍රියා මඟ හරවා ගනිමින්

යහපත් වූ සමාජයක්, පුද්ගල ජීවන රටාවක් ගොඩනගා ගැනීමට ධනෝපාර්ජනය පිළිබඳ බෞද්ධ ඉගැන්වීම් උපයෝගී කර ගත හැකි බව අවසාන වශයෙන් නිගමනය කළ හැක.

ප්‍රමුඛ පද: ධනෝපාර්ජනය, බෞද්ධ ඉගැන්වීම්, ආර්ථිකය, දිළිඳුකම, ව්‍යග්භපඡේ සූත්‍රය

ICPBS-23-BC-44

**ටේර-ටේරී ගාථාවලින් හෙළි වන පරිසර හිතවාදී
ආකල්ප පිළිබඳ අධ්‍යයනයක් (පරිසරවාදී සාහිත්‍ය
විචාර න්‍යාය ඇසුරෙන්)**

ඩී.සී.පී. දොඹගොල්ල
chanikadombagolla071@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

විසිවන සියවසේ බිහි වූ පරිසරවාදී සාහිත්‍ය විචාර න්‍යාය මගින් පරිසරය කෙරෙහි මානව අවධානය යොමු කරවයි. ‘William Howarth’ විද්වතාට අනුව පරිසර විද්‍යාව, සදාචාර ප්‍රතිපත්ති, භාෂාව සහ විවේචනය යනාදිය පරිසරවාදී සාහිත්‍ය විචාරයේ මූලධර්ම යි. වර්තමානයේ විවිධ ගැටලු නිසා විනාශයට පත් වන පරිසරය කෙරෙහි හිතවාදී ආකල්ප ඇති කිරීමටත්, මානව ජීවන පැවැත්මට පරිසරය අවශ්‍ය ම බවත් පසක් කිරීමට බුද්ධිකාලීන මහරහතන් වහන්සේලා සහ මහරහත් මෙහෙණින් වහන්සේලා පරිසරය කෙරෙහි දැක්වූ ආකල්ප විමසීම වැදගත් වේ. නූතන ජනතාව මුහුණපාන දුෂ්කරතාවලට පරිසරයේ සහායෙන් විසඳුම් සෙවීම පිළිබඳ අවධානය යොමු කිරීම මෙහි ප්‍රධාන අරමුණ යි. පරිසර හිතවාදී ආකල්ප ඇති කිරීම සහ මානව කේන්ද්‍රවාදයෙන් තොර නව පරිසරවාදී දෘෂ්ටියක් තැනීම මෙහි අනුඅරමුණුය. ටේර-ටේරී ගාථාවලින් හෙළි වන පරිසර හිතවාදී ආකල්ප මොනවාදැයි යන්න අධ්‍යයනය කිරීම පර්යේෂණ ගැටලුව යි. දත්ත ඒකරාශී කිරීමේ දී ගුණාත්මක පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය භාවිත කළ අතර එම දත්ත විශ්ලේෂණාත්මක විධික්‍රමය භාවිතයෙන් විග්‍රහ කෙරේ. මෙම පර්යේෂණය සියලු ම ප්‍රජාවට

සෑම අංශයකින් ම වැදගත් ය. මෙහි දී නිදසුන් කිහිපයක් පමණක් විචාරය කළ ද සූත්‍ර පිටකයේ බුද්දක නිකායේ ථෙර-ථෙරී ගාථාවල බහුලව අන්තර්ගත වන්නේ රහතන් වහන්සේලා සහ රහත් මෙහෙණින් වහන්සේලා ස්වභාව සෞන්දර්යයට නොඇලී පරිසරය වර්ණනා කරන ආකාරය යි. “ආරණ්‍යයෙහි විසීම නම් බුද්ධාදීන් විසින් වර්ණිත වූ පසසන ලද දෙයකි” ආදී වශයෙන් ඊට උත්සාහවත්ව, සිහි ඇතිව එම වනයේ වෙසෙමි. එහිදී ඇති වන මැසි මදුරු උපද්‍රව ඉවසන්නෙමි. ඉන් නොකලකිරෙන්නෙමි. මැසි මදුරු ආදීහු මා හට දෂ්ට කළත් යුධ බිමට වත් ඇතෙකු මෙන් සිහි ඇතිව ඒවා ඉවසන්නෙමි.” යනුවෙන් සඳහන් ථෙර ගාථාව පරිසරවාදී විචාර න්‍යායේ පරිසර විද්‍යාව සහ ආචාර ධර්ම යන මූලධර්ම යටතේ විග්‍රහ කිරීමේ දී පරිසරය පිළිබඳ මිනිසුන් තුළ ගෞරව සම්ප්‍රයුක්ත අවධානයක් යොමු කිරීමට ගත් උත්සාහය පසක් වේ. “කඳු මුදුනක පිපුණා වූ තක්කාරි මල් වැනි වූ, පිපුණා වූ දෙළුම් මල් අත්තක් වැනි වූ, පහන් අතර පිපුණු පළොල රුකක් වැනි වූ” යනුවෙන් සඳහන් වාපා ථෙරී ගාථාව: පරිසරවාදී සාහිත්‍ය විචාරයේ භාෂාව නමැති මූලධර්මය අනුව විග්‍රහ කිරීමේ දී පසක් වන්නේ පරිසරය කෙරෙහි සිත් ආකර්ෂණය කර ගන්නා උපමානුකූල භාෂාවක් යොදා ගෙන ඇති බව යි. “ලිහිණිවැද්දෙක් යම්සේ ලිහිණියකු අල්වා ගැනීමට කැමැති වේ ද, එසේ ම ඔබේ රූපයෙන් මිදුණා වූ මට බාධා නොකරන්න” යනුවෙන් සඳහන් වාපා ථෙරී ගාථාව: පරිසරවාදී සාහිත්‍ය විචාරයේ විවේචනය නමැති මූලධර්මය අනුව විග්‍රහ කිරීමේ දී පසක් වන්නේ මානව ක්‍රියා හේතුවෙන් පරිසරය පීඩාවට ලක් නොකළ යුතු බව යි. ඒ අනුව ථෙර-ථෙරී ගාථාවල අන්තර්ගත පරිසර හිතවාදී ආකල්ප පරිසරවාදී සාහිත්‍ය න්‍යාය ඔස්සේ විචාරය කිරීමෙන් වර්තමාන මානව ප්‍රජාව තුළ පරිසර හිතවාදී ආකල්ප ජනිත වීම පමණක් නොව පවතින අසීරු සමාජ-ආර්ථික තත්ත්වයට පාරිසරික සහයෝගීත්වයෙන් විසඳුම් දීමට ද හැකි බව නිගමනය කළ හැකි ය.

ප්‍රමුඛ පද: ථෙර, ථෙරී, පරිසරවාදය, විචාරය, ආකල්ප

ICPBS-23-BC-45

**අනුරාධපුර අභයගිරි විහාර සංස්කෘත ලිපියෙන්
හෙළිවන ශාසන අර්බුධකාරීත්වය පිළිබඳ
විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්**

බී.එම්.සී. මධුසංඛ බණ්ඩාර
madusankabandaranayaka42@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

අනුරාධපුර යුගයේ අවසාන භාගය පමණ වන විට ඇති වූ නිකාය හේදය, විවිධ දාර්ශනික ආගම්වල පැවැත්ම, දේශපාලන අස්ථාවරත්වය සහ විහාරාරාමවලට අසීමාන්තික ලෙස මිල මුදල් පරිත්‍යාග කිරීම ආදී කාරණා රැසක් මත ලාංකේය හික්ෂු සමාජයේ පරිහානිය ලක්ෂණ රැසක් ප්‍රදර්ශනය විය. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස සාමූහික වශයෙන් මෙතෙක් සිදුකළ සංඝ කර්ම, පොහොය කර්ම, සාංඝිකව දේපළ පරිහරණය ආදිය ඉක්මවා හික්ෂුන් වහන්සේලා පෞද්ගලික පූජාවන් විෂයෙහි වඩාත් නැඹුරුවක් දැක්වීම මත සාංඝික ක්‍රමය වෙනුවට පෞද්ගලික පූජාදිය පිළිගැනීමට සිදු විය. ඒ අනුව තත් කාලීන වකවානුව හික්ෂු ජීවිතයෙහි වෙනස්කම් රැසක් සිදු වූ කාල පරිච්ඡේදයක් ලෙස හඳුනාගත හැකිය. මෙකී සියලු වෙනස්කම් අනුරාධපුර අභයගිරි විහාර සංස්කෘත ලිපිය තුළින් මනාව විද්‍යමාන වනු ඇත. සංස්කෘත භාෂාව මූලික කොටගෙන රචිත අභයගිරි විහාර සංස්කෘත ලිපිය තුළින් තත්කාලීන සමාජයේ හික්ෂු ආකල්ප පිළිබඳවද තොරතුරු රැසක් අනාවරණය කරගත හැකිය. මෙය සාමාන්‍යය ලිපියක් හෝ යම් ස්ථානයක් පිළිබඳව පැහැදිලි කරවා ගැනීම උදෙසා රචිත ලිපියක් ලෙස හඳුනාගත නොහැකිය. මෙය හුදෙක් හික්ෂුන් වහන්සේලාට

පනවන ලද අණපනත් ආදිය ඇතුළත් කතිකාවතක් වශයෙන් ද සංඝ සංශෝධනයක් පිළිබඳව සඳහන් වන ආදීම අභිලේඛනයක් වශයෙන්ද දැක්විය හැකිය. ඒ අනුව අනුරාධපුර අභයගිරි විහාර සංස්කෘත ලිපිය තුළින් හෙළිවන ශාසන අර්බුධකාරීත්වය කෙබඳුද? යන්න පිළිබඳ අධ්‍යයනය කිරීම මෙම පර්යේෂණයේ ප්‍රධාන ගැටලුවයි. අනුරාධපුර අභයගිරි විහාර සංස්කෘත ලිපිය පිළිබඳව හඳුනාගැනීමත් එම ලිපියෙහි අන්තර්ගත විශ්ලේෂණය තුළින් හඳුනාගත හැකි ශාසන අර්බුධකාරීත්වය පිළිබඳව හඳුනාගැනීම ආදිය මෙම පර්යේෂණය සිදු කිරීමේ මූලික අරමුණු විය. පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය වශයෙන් ගුණාත්මක දත්ත රැස්කිරීමේ පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය යටතේ සහභාගීත්ව නිරීක්ෂණ ක්‍රමවේදය භාවිත කරමින් දත්ත රැස් කරන ලදී. එමෙන්ම ද්විතියික සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රයන් ද අධ්‍යයනය කරමින් මෙම පර්යේෂණය සිදු කරන ලදී. පර්යේෂණයට අදාළ දත්ත විශ්ලේෂණයේ දී ස්වයං විශ්ලේෂණ ක්‍රමය භාවිත කරන ලදී. මෙම පර්යේෂණ විග්‍රහය තුළින් පර්යේෂකයාට සුවිශේෂී තොරතුරු රැසක් අනාවරණය කරගත හැකිවිය. බුදුදහම තුළ නිවැරදි තැනැත්තන් පාලනය කිරීම වස් විනය නීති රීතීන් පනවා නොමැත. බුදුරජාණන් වහන්සේ පවා හික්ෂුන් වහන්සේලාට ආසවට්ටානීය ධර්ම පහළ වූ විට විනය පනවන ලදී. අභයගිරි විහාර සංස්කෘත ශිලා ලේඛනය තුළ බොහෝ විනය නීති රීතීන් දක්වා ඇත්තේ බුද්ධ ශාසනයේ හටගත් අර්බුධකාරීත්වය නිසාම බැව් හඳුනාගත හැකිය. මහායාන ධර්මයේ බලපෑම, හික්ෂුන් වහන්සේලා ලෞකිකත්වයට නැඹුරු වීම, හික්ෂුන් වහන්සේලා ස්ත්‍රී පෝෂකයන් බවට පත් වීම, මිථ්‍යාඡ්ච ඇත්තන්, රදළවරුන්ට තුටු පඬුරු යවන්නන්, ගොවිකම් සහ වෙළඳාමේ යෙදෙන්නන්, ලෝක විරෝධී ශාසන විරෝධීන්, අයුතු කර්මයේ නිරත වන්නන්, අධර්මවාදීන් සහ අවිමුගුරු දරන්නන් ආදී නොකළ යුතු අධාර්මික ක්‍රියාවන්ගේ නිරත හික්ෂුන් වහන්සේලා රැසක් වාසය කළ බැව් මෙම අභයගිරි විහාර සංස්කෘත ශිලා ලේඛනය තුළින් හඳුනාගත හැකිය. මෙලෙස තත්කාලීන සමාජය තුළ බුද්ධ ශාසනයෙහි යම් අර්බුධකාරී ස්භාවයක් පැවති බැව් ශිලා ලේඛන අන්තර්ගත විශ්ලේෂණය

තුළින් අනාවරණය විය. මෙලෙස පර්යේෂණය තුළ දත්ත විශ්ලේෂණයේදී මූලික වශයෙන් සනාථ වන්නේ ක්‍රි.ව 09 වන සියවසය පමණ වන විට අභයගිරි ආරාම පරිශ්‍රයේ ඇති වූ ශාසන අර්බුධකාරීත්වයේ ස්වභාවය මැනවින් අභයගිරි විහාර ශිලා ලේඛනය තුළින් හඳුනාගත හැකි බවය. එසේම මෙම සංස්කෘත ශිලා ලේඛනය තුළින් මෙම අර්බුධකාරීත්වයෙන් බුද්ධ ශාසනය ආරක්ෂා කර ගැනීම සඳහා අනුගමනය කළ ක්‍රියාමාර්ගයන්ද අතිශය වැදගත් වන අතර වර්තමාන ශාසනික අර්බුධය පාලනය කිරීම වස් අදාළ විනය නීතීන්ද ශිලා ලේඛනය තුළින් අනාවරණය වීම යුගයේ කාලීන අවශ්‍යතාවයක් වන බැව් නිගමනය කළ හැකිය.

ප්‍රමුඛ පද: නිකාය හේදය, මිථ්‍යාච්ච ඇත්තන්, හික්ෂු සමාජය, සංස්කෘත ලිපිය, ශාසන අර්බුධකාරීත්වය

ICPBS-23-BC-77

මහාදේව හිමියන්ගේ පංච වස්තුව තුළින් අරහත් සංකල්පය පිළිබඳ විරෝධාකල්පයක් ප්‍රකට වන්නේ ද? විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්

එම්. එන්. කොශල්‍යා
nuwanthikaushalya@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

රහතන් වහන්සේට රාගය ඇත, රහතන් වහන්සේට නොදැනීම ඇත, රහතන් වහන්සේට සැකය ඇත, රහතන් වහන්සේට අන් අයගේ උපදෙස් අවශ්‍යය, ‘අහෝ දුකකි’ වැනි ප්‍රකාශයක් විමුක්තිය ලැබීමේ දී කීම සිරිතකි යන පංච වස්තුව ඉදිරිපත් කිරීම තුළ ස්ථවිරවාදී මහාසංඝයා වහන්සේලා කෙරෙහි එල්ල වූ විරෝධාකල්පයක් වේද යන්න අධ්‍යයනය කිරීම මෙහි අරමුණ වේ. තත් අධ්‍යයනය උදෙසා පංච වස්තුව පමණක් පාදක කර ගැනේ. සමස්තයක් ලෙස ගත් කල එතුළ රහතන් වහන්සේ හෙළා දැක්වීම, පහත් කර දැක්වීම සහ හුදෙක්ම රහත් සංකල්පය ප්‍රතික්ෂේප කිරීමේ ස්වභාවයක් දැකිය හැකිය. තත්කාලීන සමාජය තුළ රහතන් වහන්සේ සහ රහත් සංකල්පය මෙලෙස ප්‍රතික්ෂේප වීමට හේතුව සංඝ සමාජය තුළින්ම ඒ උදෙසා යම් විරෝධාකල්පයක් ගොඩනැගීමය. එලෙස විරෝධාකල්පයක් ගිහි - පැවිදි දෙපිරිස අතර ඇති වීමට ධර්ම - විනය සම්බන්ධයෙන් රහතන් වහන්සේලා දැරූ අධිකාරිමය ස්වරූපයට විරුද්ධ වීමේ අවශ්‍යතාවය මුල් විය හැකිය. මෙකී අධිකාරිමය තත්ත්වයට පැහැදිලි උදාහරණ ප්‍රථම සංගීති සමයේදී පටන් දැකිය හැකිය. ප්‍රථම හා ද්විතීය සංගායනා උදෙසා තෝරාගත් ප්‍රමුඛ මහරහතන්

වහන්සේලා පමණක් ප්‍රාමාණික ලෙස සලකමින් සහභාගි කරගැනීම එහි ක්‍රමවේදය විය. පංච වස්තුව පොදුවේ රහත් සංකල්පයට විරුද්ධව එල්ල කරනු ලැබුවද එහි මුඛ්‍ය පරමාර්ථය වූයේ සංගීතිකාරක මහරහතන් වහන්සේලා හෙළා දැකීම විය හැකිය. රහතන් වහන්සේලා ධර්ම - විනය ආරක්ෂා කර ගැනීමට මූලිකත්වය දෙමින් භාණ්ඩ පරමිපරා පවත්වාගෙන යාමට උනන්දු වීම තුළ පොදු ජනතාවගේ ආගමික අවධානයන් මගහැරී යෑම හේතුවෙන්ද සමාජය තුළ විරෝධාකල්පයක් මතු වන්නට ඇත. එසේම බුද්ධ පරිනිර්වාණයත් සමඟ ධර්ම - විනය පදනම්ව ශාස්තෘන් වහන්සේ මූර්තිමත් කිරීම රහතන් වහන්සේලා සිදු කරනු ලැබූ නමුත් සාමාන්‍ය හික්ෂු පිරිස අතර බහුතරයකට එවන් අවධානයක් නොවන්නට ඇත. ඔවුන්ගේ උත්සාහය වූයේ තමන් දැක හඳුනාගත් බුද්ධ චරිතය වමන්කාරජනක ශාස්තෘවරයකු ලෙස මූර්තිමත් කිරීම විය හැකි යැයි උපකල්පනය කළ හැකිය. එහි ප්‍රතිඵලය වූයේ සංඝ සමාජය තුළ අරහත් සංකල්පය, පංච වස්තුව තුළින් ප්‍රතික්ෂේප කරමින් ඒ වෙනුවට බෝධිසත්ව සංකල්පයක් ඉදිරියට ගෙන ඒමය. එසේම අතිශය දුෂ්කර රහත් ඵලය ලබා ගැනීම බොහෝ අනුගාමිකයින්ට එවකට අපහසු කරුණක් වූවාට සැක නැත. බොහෝ පිරිස් තමන්ට සුදුසු වෙනත් බෞද්ධ ප්‍රතිපදාවක් අනුගමනය කිරීමට ගත් උත්සාහය මත ඔවුන් රහතන් වහන්සේ කෙරෙහි විරෝධාකල්පයක් ගොඩනගන්නට උත්සුක වී යැයි සිතිය හැකිය. බුදුරජාණන් වහන්සේට ලෝකෝත්තර තත්වයක් ආරෝපණය කරමින් හින්දු භක්තිවාදයට ගැලපෙන ලෙස බෞද්ධ සංකල්ප වෙනස් කර ගැනීමට යාමේදී ස්ඵට්ඨවාදී හික්ෂුන්ගේ ක්‍රියාකලාපය නිතැතින්ම බාධාවක් වන්නට ඇත. “සබ්බ දුක්ඛ නිස්සරණ සච්චි කරණත්තාය” නම් වන බුදු දහමේ මුඛ්‍ය පරමාර්ථයට පටහැනිව ලාභ අපේක්ෂාවෙන් ඊට ඇතුළු වූ අන්‍ය ලබ්ධිකයින්ට එතුළ සිය මතවාද ප්‍රතිෂ්ඨාපනය උන් වහන්සේලා නිසා අපහසු විය. නිර්වාණාවබෝධය සඳහා බුද්ධ සංකල්පය පමණක් ඉහළට ගැනීම තුළද ගම්‍ය වන්නේ ඔවුන් තුළ රහතන් වහන්සේ උදෙසා පැවැති විරෝධයයි. මෙම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම ආකාෂමිකව සිදුවූවක් නොවන අතර බුද්ධ

ධරමාන සමයේදීම සැරියුත් - මුගලන් දෙනමට අග්‍රශ්‍රාවක තනතුරු ලබා දීම කෙරෙහි හික්ෂු පිරිසක් විරුද්ධ වී ඇත. එය පූර්ණ වශයෙන් රහත් සංකල්පය සහ රහතන් වහන්සේලා ප්‍රතික්ෂේප කිරීමක් දක්වා වර්ධනය වී අනතුරුව මහාදේව හිමියන් විසින් ඉදිරිපත් කරනු ලැබූ පංච වස්තුව තුළින් වඩාත් පැහැදිලි ලෙස විද්‍යාමාන වූවා විය හැකිය.

ප්‍රමුඛ පද: පංච වස්තුව, විරෝධාකල්පය, රහත් සංකල්පය, මහාදේව හිමි, ධර්ම - විනය

ICPBS-23-BC-83

අපණ්ණක ජාතකය තුළින් විද්‍යාමාන කළමනාකරණ සංකල්ප

හේමන්ත කෝට්ටවත්ත
gimhana@sjp.ac.lk

සාරසංක්ෂේපය

පන්සියපනස් ජාතක පොත ක්‍රි.ව. 1302 සිට 1326 දක්වා කුරුණෑගල රාජධානියේ රජ කළ සතර වන පරාක්‍රමබාහු රජුගේ සමයේ රචිත බෞද්ධ ග්‍රන්ථයකි. වර්තමානයේ දී ජාතක කථා පොතේ ඇතුළත් ජාතක කථා 547 තුළින් විද්‍යාමානවන විවිධ විෂය කරුණු සාකච්ඡා කරනු දැකගත හැකි වේ. ජාතක කතා තුළින් විද්‍යාමාන කළමනාකරණ සංකල්ප සම්බන්ධයෙන් ද වර්තමානයේ වැඩි අවධානයක් යොමුකරනු ලැබුවත් විද්‍යානුකූල ක්‍රමයට ජාතක කතා විමර්ශනය කර කළමනාකරණ සංකල්ප හඳුනාගැනීමක් දැකගත නොහැකි වී ඇත. ඒ අනුව මෙම පර්යේෂණ පත්‍රිකාවේ අරමුණ වනුයේ පළමු ජාතකය වන අපණ්ණක ජාතකය තුළින් ඉදිරිපත් කරනු ලබන කළමනාකරණ සංකල්ප නිගාමී හා උද්ගාමී තේමාගත විශ්ලේෂණය යටතේ ඉදිරිපත් කිරීම වේ. ඥානවන්ත මෙන්ම අඥානවන්ත සාත්තු නායකයන් ගැන ඉදිරිපත් කර ඇති නායකත්ව ලක්ෂණයන් මෙන් ම ඒකාධිපති නායකත්වය හා අවස්ථානුකූල නායකත්වය වැනි නායකත්ව රටාවන් ද, ඥානවන්ත හා අඥානවන්ත සාත්තු නායකයන් අතර වෙළඳාම තුළින් ඉදිරිපත් කරනු ලබන කර්මාන්ත තරඟය ද, කාන්තාරයේ දී පරිසරයේ ස්වභාවය විස්තරකරමින් ඉදිරිපත් කරනු ලබන පරිසර විශ්ලේෂණය ද, ජල සම්පත

පරිභෝජනය කරනු ලබන ආකාරය අනුව සම්පත් හා සම්පත් උපයෝජනය ද, වෙළඳාම පිණිස නායකයින් දෙදෙනා වෙත වෙනම පිටත්වීමට තීරණය කිරීමට විචාරණය කරනු ලබන අවස්ථාවේ දී තීරණ ගැනීම හා විකල්ප තීරණ සංවර්ධනය ද, අඥාන සාත්තු නායකයා පළමුව වෙළඳාමටත් ඥානවන්ත සාත්තු නායකයා දෙවනුව වෙළඳාමටත් පිටත්වීමට තීරණය කිරීම වැනි උපක්‍රමික තීරණ ගැනීම ද, කාන්තාරයේ දී ජලය හිඟවීම නිසා ඇතිවන ආපදාවන් කළමනාකරණය කිරීමට ජලය රැගෙන යාම වැනි අවදානම් කළමනාකරණය ද, ඥානවන්ත සාත්තු නායකයා පළමු වෙළඳුන් තැබූ මිලට අනුව මිල නියමකර භාණ්ඩ විකිණීම සිදුකිරීම තුළින් ලාභ සංකල්පය ද, කාන්තාරයේ දී යක්‍ෂයාගේ බස් අසා ඥානවන්ත සාත්තු නායකයා සිදුකරනු ලබන විශ්ලේෂණය තුළින් ශුද්ධ අත (ශක්තීන්, දුර්වලතා, අවස්ථා සහ තර්ජනයන්) විශ්ලේෂණය ද, කාන්තාරය තුළ ජලය ඇතැයි යක්‍ෂයා කියා සිටියත් ජලය ලැබෙන තුරු ජලය විනාශ නොකිරීමට තීරණය කිරීම වැනි අනාගත පුරෝකථනය ද, ඥානවන්ත සාත්තු නායකයා සිය අනුගාමිකයන්ට තමාගෙන් නොවිමසා කිසිවක් අනුභව නොකරන ලෙසට දෙන අවවාදය තුළින් ඒකාධිපති/මධ්‍යගත බලය වැනි සංකල්ප ද, යක්‍ෂයා පැවසූ ආකාරයට ඉදිරියේ දී කාන්තාරයේ ජලය පවතින නිසා ජලය ඉවත්කර ගැල් සැහැල්ලු කරන ලෙසට සිදුකරනු ලබන ඉල්ලීම් හමුවේ අනෙකුත් ගැල්කරුවන් සමඟ පවත්වන සංවාදයේ දී අනුගාමික සංකල්පය සහ ඉගැන්වීම වැනි කළමනාකරණ සංකල්ප අපණ්ණක ජාතකය තුළින් ඉදිරිපත් වේ. ඊට අමතරව ගැල් වෙළඳාම තුළින් ව්‍යාපාර සංකල්පය සහ සතර සංග්‍රහ වස්තු වැනි සංකල්ප තුළින් රාජ්‍ය කළමනාකරණ සංකල්ප ඉදිරිපත් කරනු ලබන අපණ්ණක ජාතකය කළමනාකරණය නිර්වචනය කිරීමක් ද සිදුකරනු ලබයි. “මෙබඳු රත්නත්‍රය සරණ බිඳනලද නොප විසින් නො කළමනා දෙයක් කරන ලද”යි දැක්වෙන ප්‍රකාශය තුළින් කළමනාකරණය යනු “සිදුකළ යුතු දෙය සිදුකිරීමත්, සිදු නොකළ යුතු දෙය සිදු නොකිරීමත්” කළමනාකරණය ලෙසට දක්වා ඇත. මේ අනුව අපණ්ණක

ජාතකය තුළින් සමස්තයක් ලෙසට කළමනාකරණ සංකල්ප විශාල සංඛ්‍යාවක් ඉදිරිපත්කර ඇති බව අවසාන නිගමනයේ දී පෙන්වාදිය හැකි වේ.

ප්‍රමුඛ පද: අපණ්ණක ජාතකය, කළමනාකරණය, කළමනාකරණ සංකල්ප

ICPBS-23-BC-91

**පෝදා ආගමික වැඩසටහන් හි අන්තර්ගතයන්
 විනයානුකූල සමාජ සන්දර්භයක් නිර්මාණය කිරීම
 සඳහා සිදුකරන බලපෑම පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක
 අධ්‍යයනයක්
 (තෝරාගත් රූපවාහිනී නාලිකා ත්‍රිත්වයක ආගමික
 වැඩසටහන් ඔස්සේ සිදුකරන අධ්‍යයනයක්)**

ඩබ්ලිව්. ඩී. එල්. එච්. විතානගේ
 lilaniharshani995@gmail.com

සාරසංකේපය

තොරතුරු සම්පාදනය සන්නිවේදනයේ ප්‍රමුඛ කාර්යකි. මෙකී තොරතුරු සම්පාදන කාර්යයේ දී විනයානුකූල සමාජයක් නිර්මාණය සඳහා අවශ්‍ය තොරතුරු සන්නිවේදනය කළ යුතුම ය. ජනමාධ්‍ය තුළින් විකාශනය කරනු ලබන පෝදා වැඩසටහන් හි අන්තර්ගතයන් විනයානුකූල සමාජ සන්දර්භයක් නිර්මාණය කිරීම සඳහා සිදුකරන බලපෑම අධ්‍යයනය කිරීම මෙම පර්යේෂණයේ මූලික අරමුණ වේ. මෙහිදී ජනමාධ්‍යයේ එක් ප්‍රබේදයක් වන රූපවාහිනී මාධ්‍ය ප්‍රමුඛ කොටගනිමින් දත්ත රැස් කිරීම සිදුකරන ලදී. රූපවාහිනී මාධ්‍ය අතුරින් ජාතික නාලිකාවක් වන රූපවාහිනී නාලිකාවත්, පෞද්ගලික නාලිකාවත් ද්විත්වයක් වන සිරස සහ දෙරණ රූපවාහිනී නාලිකාවත් මගින් පෝදා විකාශනය කරනු ලබන ආගමික වැඩසටහන් අධ්‍යයනයට හසුකරගෙන ඇත. මෙම අධ්‍යයනයේ පර්යේෂණ ගැටළුව වන්නේ, රූපවාහිනී මාධ්‍ය තුළින් විකාශය කරනු ලබන පෝදා ආගමික වැඩසටහන් හි

අන්තර්ගතයන් විනයානුකූල සමාජ සන්දර්භයක් නිර්මාණය කිරීම සඳහා සිදුකරන බලපෑම කෙබඳුද? යන්නයි. ඒ අනුව 2022 ජනවාරි 17 දින සිට 2022 වර්ෂයේ දෙසැම්බර් මස 07 දින දක්වා රූපවාහිනී මාධ්‍ය ඔස්සේ විකාශය කරනු ලැබූ පෝදා වැඩසටහන් ප්‍රමාණාත්මක හා ගුණාත්මක යන ප්‍රධාන පර්යේෂණ ක්‍රම ද්විත්වය ම භාවිත කරමින් අධ්‍යයනය කර ඇත. ප්‍රමාණාත්මක දත්ත ලබාගැනීමේදී සමීක්ෂණ ක්‍රමවේදය භාවිත කරන ලදී. එහිදී පුද්ගලයන් 50 දෙනෙකු අතර ප්‍රශ්නාවලි ලබාදීමෙන් දත්ත රැස් කරන ලදී. ප්‍රාථමික සහ ද්විතියික දත්ත අනුසාරයෙන් පර්යේෂණය සිදු කරන ලදී. ප්‍රශ්නාවලි ඔස්සේ ලබාගත් දත්ත වලට අනුව පෝදා ආගමික වැඩසටහන් තුළින් විනයානුකූල සමාජ සන්දර්භයක් නිර්මාණය කිරීම සඳහා බලපෑම් සිදු කරන බවට 70%ක පිරිසකගේ මතය විය. අන්තර්ගත විශ්ලේෂණයට සහ ගැඹුරු සම්මුඛ සාකච්ඡා වලින් ලබාගත් දත්තවලට අනුව ජනප්‍රිය බෞද්ධ සංකල්පයන් සමාජගත කිරීමක් නිරීක්ෂණ විය. මහජන සම්බන්ධතා විධි ක්‍රමයක් ලෙස පෝදා ආගමික වැඩසටහන් යොදා ගැනීම ද සිදු කර ඇත. එහිදී දේශපාලන නායකයන්ගේ මූලිකත්වයෙන් විකාශනය කරනු ලබන ධර්ම දීපනී ධර්ම දේශනා මාලාව, සවනක් රැස්, සිරස ධම්ම උදෑසන ධර්ම දේශනාවන් අධ්‍යයනයට ලක් කෙරිණි. විවිධ වාණිජමය ආයතනයන්ගේ බැතිබර දායකත්ව සැපයීම් ප්‍රචාරය කිරීම් ද නිරීක්ෂණය විය. ආගමික වැඩසටහන් හි භාවිත දෘශ්‍ය රූප රාමු බෞද්ධාගමික පරිසරයක් නිර්මාණය කිරීමේ අරමුණින් නිර්මාණශීලීව යොදාගෙන ඇත. දෙරණ නාලිකාව ඔස්සේ විකාශය කරනු ලැබූ දේවී, සහේතුක වැනි පෝදා ටෙලි සිනමා නිර්මාණ මෙන්ම නවාතැන, සිත නිවන කතා, තෙරණි බණවර ආදී පෝදා ඒකාංගික ටෙලි නාට්‍ය, බෞද්ධ දර්ශනය ඔස්සේ ප්‍රක්ෂේපණය වන්නා වූ සමාජ කරුණු නිර්මාණාත්මකව සමාජගත කරනු ලැබේ. මෙම අධ්‍යනයේ දී විශද වූ කරුණ නම් රූපවාහිනී මාධ්‍ය තුළින් විකාශනය කරනු ලබන පෝදා වැඩසටහන් ඔස්සේ බෞද්ධ අධ්‍යාපනික අවබෝධයක් ලබාදෙමින් අන්තර්වර්තී පුද්ගල

සන්නිවේදනයක් ශ්‍රාවකයා තුළ නිර්මාණය කිරීමක් සිදු කරන බවයි. අධ්‍යයනය තුළින් නිගමනය වූ ප්‍රධාන කරුණ නම් පෝදා ආගමික වැඩසටහන් හි අන්තර්ගතයන් විනයානුකූල සමාජ සන්දර්භයක් නිර්මාණය කිරීම සඳහා ප්‍රබල බලපෑම් සිදු කරන බවයි.

ප්‍රමුඛ පද: ආගමික, පෝදා, රූපවාහිනී, වැඩසටහන්, විනයානුකූල

ICPBS-23-BC-102

දෙවනුවර පූජා භූමිය ආශ්‍රිත පුරාවිද්‍යා උරුම කළමනාකරණ හා සංරක්ෂණ ක්‍රියාවලියේ දී පැන නගින ගැටලු හා අභියෝග

ඩී.එම්.පී.කේ. දිසානායක, රුවන් දිලින්න වින්ඩ්සර්
ruwanwind@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

ආසන්න වශයෙන් සියවස් 20ක පමණ ලිඛිත ඉතිහාසයකට උරුමකම් කියනු ලබන මාතර දිස්ත්‍රික්කයේ පිහිටි දෙවනුවර පූජා භූමිය, බහු ආගමික සංකල්පයන් හඳුනාගත හැකි මධ්‍යස්ථානයකි. බෞද්ධ හා හින්දු ආගමික උරුමයන් මෙම පරිශ්‍රයේ දී හඳුනා ගත හැකිය. අතීතයේ තනි පරිශ්‍රයක් ලෙස හඳුනාගත හැකි ව තිබූ දෙවනුවර පුද බිම කාලයාගේ ඇවෑමෙන් පරිශ්‍රය කිහිපයකට වෙන් වී ඇති අතර එම පරිශ්‍රයන් ලෙස *දෙවනුවර විෂ්ණු දේවාලය*, *පරමවිචිත්‍රාරාමය පිහිටි භූමිය* හා *සිංහාසන දේවාල භූමිය* හඳුනා ගත හැකිය. ඒ අනුව මෙම සමස්ත පූජා භූමිය ආශ්‍රිත පුරාවිද්‍යා උරුම කළමනාකරණ හා සංරක්ෂණ ක්‍රියාවලියේ දී පැන නගින අභියෝගතා මොනවාද? යන ගැටලුව ඔස්සේ මෙම පර්යේෂණය සිදු කරන ලද අතර ඒ සඳහා අධ්‍යයනය ක්‍රමවේදය වශයෙන් මූලාශ්‍ර අධ්‍යයනය, ක්ෂේත්‍ර ගවේෂණය සහ සම්මුඛ සාකච්ඡා යොදා ගැනිණ. එහි දී පාර්ශ්වකරුවන්ගේ මැදිහත් වීම, නඩත්තු කිරීමේ ක්‍රියාවලිය ආදී අභියෝගතා හඳුනා ගැනීමට හැකි විය. මෙහි රාජ්‍ය ආයතන, නිල භාරකාරීත්වය හා පොදු ජනතාව ලෙසින් ප්‍රධාන පාර්ශ්වකරුවන් කොටස් තුනක් හඳුනා ගන්නා ලදී. විශේෂයෙන් රාජ්‍ය ආයතන මඟින් ප්‍රාමාණික

උරුම කළමනාකරණ සැලැස්මක් හඳුන්වා දී නොතිබීම ප්‍රධාන ගැටලුවක් වන අතර ඇතැම් අවස්ථාවල පවතින නීති සහ රෙගුලාසි නිසි ලෙස ක්‍රියාත්මක නොකිරීම ද හඳුනා ගත හැකි විය. දේවාල භූමිය බස්නායක නිලමේවරයාගේ භාරකාරීත්වය යටතේ ද, විහාර භූමිය විහාරාධිපති හිමියන්ගේ යටතේ ද, සිංහාසන දේවාලය වෙනත් භාරකරුවකු යටතේ ද පවතින අතර ඇතැම් අවස්ථාවල මෙම භාරකාරීත්වයන් අතර ගැටලු මතු වන බව නිරීක්ෂණය විය. පොදු මහජනතාව ලෙස බැතිමතුන් මෙන් ම වෙළඳුන් හඳුනාගත හැකි අතර ඔවුන් පූජා භූමියේ ආගමික වටිනාකම පිළිබඳව පමණක් වැඩි අවධානයක් යොමු කරන බව පෙනී යයි. එහි දී අනෙකුත් පාර්ශ්වයන් විසින් පුරාවිද්‍යාත්මක උරුමය පිළිබඳ සාධනීය ආකාරයෙන් පොදු ජනතාව දැනුවත් කොට නොමැති බව පෙනී යයි. නඩත්තු කිරීම පිළිබඳ ගැටලු හඳුනා ගැනීමේ දී මෙම කාලගුණික හා දේශගුණික හේතු, මානව හා සත්ව ක්‍රියාකරකම් ආදිය ප්‍රධාන ලෙස කැපී පෙනෙයි. ප්‍රායෝගිකමය ගැටලු යටතේ නෛතිකමය, ආර්ථිකමය, දේශපාලනමය, ආකල්පමය ආදී ගැටලු රාශියක් ඉස්මතු විය. නෛතිකමය වශයෙන් ආරක්ෂිත ස්මාරකයක් ලෙස ප්‍රකාශයට පත් වූ කාලය වන විට බොහෝ ස්මාරක හා පුරාවස්තු විනාශ වීම, භාරකරුවන් විසින් සිදු කරන අනීතිකමය කටයුතු සඳහා නීතිය නිසි පරිදි ක්‍රියාත්මක නොවීම ආදිය ද ආර්ථිකමය ගැටලු වශයෙන් රාජ්‍ය ආයතනයවල මෙම කටයුතු සඳහා ප්‍රතිපාදන නොමැති වීම ප්‍රධාන වේ. තව ද භාරකරුවන් සිද්ධස්ථානයට ලැබෙන මූල්‍යමය ප්‍රතිලාභයන් මෙවැනි කටයුතු සඳහා යෙදවීමට ඇති අකමැත්ත ආදිය දැක්විය හැක. පුරාවිද්‍යාත්මක උරුමය ආරක්ෂා කිරීම සිද්ධස්ථානය සඳහා අවශ්‍ය නොවන දෙයක් ලෙසත්, එය හුදෙක් පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ වගකීමක් හා යුතුකමක් ලෙසත් මෙය ආර්ථික, සමාජීය වශයෙන් ප්‍රතිලාභදායී කටයුත්තක් නොවීම යනාදී සාව්‍ය ආකල්ප පාර්ශ්වකරුවන් දැරීම මෙම භූමියේ පුරාවිද්‍යා උරුම කළමනාකරණයට හා සංරක්ෂණ ක්‍රියාවලියට බාධාවක් වී ඇත. මේ ආකාරයට දෙවිනුවර පූජා භූමිය ආශ්‍රිත පුරාවිද්‍යා උරුම කළමනාකරණ හා සංරක්ෂණ

ක්‍රියාවලියේ දී පැන නගින ගැටලු හා අභියෝගතා හඳුනාගත හැකි අතර ඒවාට උචිත ලෙස සැලසුම් සකස් කොට ක්‍රියාත්මක කිරීම මඟින් දෙවිනුවර පුද බිමේ පුරාවිද්‍යාත්මක උරුමය සාර්ථක ලෙස ආරක්ෂා කර ගැනීමට හැකි වනු ඇත.

ප්‍රමුඛ පද: දෙවිනුවර, නිල භාරකාරීත්වය, උරුමය, පුරාවිද්‍යා සංරක්ෂණ, ස්මාරක

ICPBS-23-BC-114

**සමාජ සංස්කෘතියක ප්‍රගමනය උදෙසා
ස්වභාවදහම ආරක්ෂා කිරීමේ වැදගත්කම පිළිබඳ
බුදුදහමින් ලබාගත හැකි සදුපදේශ පිළිබඳ
විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්**

හර්ෂිම් මිල්ලගහකැන්ත
harshimtc2010@yahoo.com

සාරසංක්ෂේපය

ආගම වනාහි මානවයාට සමාජ පැවැත්ම සඳහා ඉතා වැදගත් කෘත්‍යයක් ඉටුකරන සමාජ ආයතනයක් ලෙස සැලකීමට හැක. කිසියම් සමාජීය ආයතනයක සාමාජිකයන්ගේ මානසික පීඩනය සමනය කිරීම සඳහාත් සමාජ සාරධර්ම හා සමාජ අගයන් ආරක්ෂා කරමින් සදාචාරය සුරක්ෂිත කරන සමාජ ආයතනයක් ලෙසද ආගම වැදගත් වේ. ස්වභාවදහමත් මිනිසාත් අතර පවතින අව්යෝජනීය සබැඳියාව පිළිබඳ බුදු දහමේ ධර්ම කරුණු තුළ මොනවට අඩංගු වේ. එසේ වුවත් නූතන සමාජ සංස්කෘතිය තුළ ස්වභාවදහමට එරෙහිව සිදුකරනු ලබන මිනිස් ක්‍රියාකාරකම් හේතුවෙන් ස්වභාවදහමේ ක්‍රියාකාරීත්වය දැඩිසේ මිනිසාට තර්ජනයක්ව පවතින අයුරු මෙන් ම එහි අනිසි ප්‍රථිඵල එදිනෙදා අපි සැම අත්විඳිමින් සිටින්නෙමු. ස්වභාවදහමේ එක් අංශුමාත්‍රයක් පමණක් වන මිනිසාගේ කායික හා මානසික ක්‍රියාකාරකම් මේ සඳහා සෘජුවත් වක්‍රාකාරවත් බලපා ඇති බව විමර්ශනය කිරීමෙන් අනාවරණය වන්නකි. බුදු දහම මිනිසාගේ අධ්‍යාත්මික ජීවිතයේ සංහිඳියාවක් ගොඩනැගීමට ක්‍රියාකරනවා මෙන් ම ලෞකික ජීවිතයේ යහපැවැත්ම උදෙසා බොහෝ සදුපදේශ ලබා දී ඇති බව බුදුන් වහන්සේගේ වර්තය, විවිධ පිරිත් සූත්‍ර දේශනා, බෝධිසත්ව

වර්තය මෙන් ම භික්ෂු විනය නීති විමර්ශනය කිරීමෙන් අනාවරණය වේ. අතීත මිනිසා බුදුදහමත් ස්වභාදහමත් තම ජීවිතයත් එකිනෙකට සහසම්බන්ධ කරගනිමින් ඉතා දැනුම් දිවිපෙවෙතක් ගතකළ අයුරු ජනශ්‍රැතිය කුළ මෙන් ම මානව ඉතිහාස කතා කුළ මොනවට පැහැදිලි වන්නකි. ගහකොළ, සතා සිව්පාවුන්, ඉරහඳ, මහපොළව, ජලය හා වැස්ස කෙරෙහි අතීත මිනිසා බුදු දහමට අනුගතව දැක්වූ යහපත් ආකල්ප හේතුවෙන් ඔවුහු ස්වභාදහම තුළින් ආරක්ෂා කළහ. එසේ වුවත් නූතන සංකීර්ණ සමාජ, සංස්කෘතික, ආර්ථික හා දේශපාලන රටාව කුළ උක්ත සමාජ සංස්කෘතික ආරක්ෂණ ආකල්ප මිනිස් සමාජයෙන් ගිලිහෙමින් වියැකෙමින් යන අයුරු දැකගත හැකිය. ඕනෑම මානව සමාජයකට සර්ව සාධාරණ වූ සම්ප්‍රදායකත්වයක් (Traditionalism) දෘෂ්‍යමාන බවත් ඒ කුළ සමස්ත සමාජයේ සමාජ දර්ශනය(Social Philosophy) ඥාන සම්භාරය (Wisdom) තාක්ෂණික ක්‍රමවේදය (Technology) සමාජයේ වාරිත්‍ර වාරිත්‍ර පද්ධතිය (Social Ethics) වතාවත් ආදී වූ සියලු අංශ අන්තර් ග්‍රහණය වී ඇති බවත් පිළිගැනේ. ස්වභාව ධර්මය සමඟ සහජීවන පැවැත්මක් උදෙසා නිර්මාණය කර ගන්නා ලද සම්මුතීන් ඔස්සේ ලැබූ අත්දැකීම් හා අත්විඳීම් මත පදනම් වී උරුම කොට ගත් උක්ත දැනුම් සම්භාරයන් පරම්පරාවෙන් පරම්පරාවට වාච්‍යාර්ථයෙන් පවත්වා ගෙන එනු ලැබ ඒවා සියල්ල සම්ප්‍රදායන් බවට පත් අයුරු පොදු ජන සමාජයයේ අන්තර්ගත සංස්කෘතිකාංග විමර්ශනය කිරීමෙන් ප්‍රත්‍යක්ෂ කොට ගත හැකිය. මෙවන් පසුබිමක් කුළ ස්වභාදහමේ යහපැවැත්ම කෙරෙහි මානව ආකල්ප සංවර්ධනය කිරීමට බුදුදහමින් ලබා දී ඇති සදුපදේශ කෙරෙහි මානව සමාජ අවධානය නැවත යොමු කරවීමත් ඒ තුළින් සමාජ සංස්කෘතික ප්‍රගමනය යාවත්කාලීන කිරීමත් පෙරදැරිව මෙකී පර්යේෂණ පත්‍රිකාව ඉදිරිපත් කෙරේ.ගුණාත්මක පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය මඟින් අවශ්‍ය දත්ත රැස්කළ අතර ද්විතීයික මූලාශ්‍ර මූලික විය. අතීත හා නූතන සමාජ සංස්කෘතික ප්‍රගමනයන් ස්වභාවදහමේ ආරක්ෂණයට සිදුව ඇති තර්ජනයන් ඒ මඟින්

මිනිසාට අත්විඳින්නට සිදුව ඇති අනිසි විපාකත් කෙරෙහි අවධානය යොමු කරමින් අවසන් නිගමන කෙරෙහි එළඹුණි.

ප්‍රමුඛ පද: බුදු දහම, සද්දපදේශ, ස්වභාදහම, යහපැවැත්ම, ප්‍රගමනය

ICPBS-23-BC-123

**මානව සන්නිවේදනය සංවර්ධනයෙහිලා බෞද්ධ
සන්නිවේදනයෙහි ඇති උපයෝගීතාව පිළිබඳ
විමසුමක්**

ආර්. පී. ලක්මාලි
pradeepal337@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

මිනිසා උපතින්ම සන්නිවේදන සත්ත්වයෙකි. මේ නිසාම සන්නිවේදනය මානව ශිෂ්ටාචාරය තරමටම පැරණි ය. මානවයාගේ පැවැත්ම සහ ඉදිරි වර්ධනය සිදුවන්නේ සන්නිවේදනය පදනම් කොටගෙන ය. එසේ හෙයින් සන්නිවේදනයෙන් තොරව මානව සමාජයේ පැවැත්මක් නොමැත. සරල වශයෙන් සන්නිවේදනය යනුවෙන් අදහස් කරනුයේ අදහස් හුවමාරුවයි. පවුල් පරිසරය, වෘත්තිමය පරිසරය, සමාජීය පරිසරය ආදී සෑම තැන්හිම මානව මෙන්ම භෞතික සම්පත් සංවර්ධනයෙහිලා මනා සන්නිවේදනයක් තිබීම අත්‍යවශ්‍යයි. එමඟින් උද්ගත වී ඇති හෝ උද්ගත වීමට අවස්ථාව ඇති බොහෝ ගැටලු මග හරවා ගත හැකිය. මානව සන්නිවේදනය සංවර්ධනය කිරීමෙහිලා බුදු දහමින් ගත හැකි සන්නිවේදන මූලධර්ම සහ වැදගත්කම පිළිබඳ සාකච්ඡා කිරීම මෙම පර්යේෂණයෙන් සිදුකරනු ලබයි. ඒ අනුව පර්යේෂණයේ පර්යේෂණ ගැටලුව බවට පත්වන්නේ සන්නිවේදනය ලෙස නූතන සමාජයේ පිළිගන්නා විධිමත් යැයි සම්මත ක්‍රමවේදයන් කොතෙක් දුරට මානව හිතවාදී සන්නිවේදන ක්‍රියාවලියකට හේතුවනවා ද යන්නයි. පර්යේෂණයේ අරමුණ ලෙස බෞද්ධ මූලාශ්‍ර මගින්

පැහැදිලි කෙරෙන සන්නිවේදන ක්‍රමවේද නූතන සන්නිවේදනය ශක්තිමත් කිරීමෙහිලා සහ ඵලදායිතාව වැඩි කිරීමෙහිලා භාවිතා කිරීමයි. සාහිත්‍ය විමර්ශනයක් ලෙස සිදුකරන මෙම පර්යේෂණය සඳහා සූත්‍ර පිටකයේ අදාළ සූත්‍ර ප්‍රාථමික මූලාශ්‍ර වශයෙන් ද, සෛසු ප්‍රාමාණික ග්‍රන්ථ ද්විතීය මූලාශ්‍ර වශයෙන් ද, අන්තර්ජාලය ඔස්සේ අදාළ ලිපි ආදිය තෘතීය මූලාශ්‍ර වශයෙන් ද අධ්‍යයනය කර ඇත. විනයගරුක, සත්‍යවාදී , සාර්ථකත්වයෙන් පිරි මානව ප්‍රජාවක් බිහි කිරීමෙහිලා ආකල්පමය සංවර්ධනයක් ඇති කිරීමට සන්නිවේදනය ප්‍රබල සාධකයක් වන්නේය. නූතන සමාජයේ සන්නිවේදනය පුළුල් ක්ෂේත්‍රයක් වුව ද ගුණාත්මක පදනමේ කිසියම් වූ පිරිහීමක් දැක ගත හැකිය. නමුත් බුදුරදුන් සිය ධර්මය සන්නිවේදනය කිරීමේ කාර්යභාරය සඳහා සන්නිවේදන විධි හා උපක්‍රම රැසක්ම භාවිතා කර ඇති ආකාරය මූලාශ්‍ර අධ්‍යයනය තුළින් විද්‍යාමාන වන කරුණකි. බුදුන් වහන්සේ සාර්ථක සන්නිවේදකයෙකු බවට පත්වන්නේ එම නිසාය. ඵලදායි සහ නිවැරදි භාවයෙන් යුක්ත සන්නිවේදනයක් ප්‍රජාව තුළ ඇති කිරීමෙහිලා එකී බුද්ධ දේශිත සන්නිවේදන මූලධර්ම සහ න්‍යායන් උපයෝගී වන බව පර්යේෂණයෙන් නිගමනය කළ හැකිය.

ප්‍රමුඛ පද: උපයෝගීතාව, බුදු දහම, මානව සංවර්ධනය, මූලධර්ම, සන්නිවේදන ගැටලු

ICPBS-23-BC-132

දළඳා වහන්සේ හා සබැඳි පූජා වාරිතූ පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්

එස්.යූ. දිසානායක
dissanayakasandamali1996@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

දළඳා වහන්සේ ලක්දිවට වැඩම කිරීම ශ්‍රී ලාංකේය ඉතිහාසයේ මෙන් ම, ආගමික හා සංස්කෘතික භූමිකාව තුළ සිදු වූ සුවිශේෂී කඩඉමක් ලෙස සටහන් කරයි. මහනුවර දළඳා මාළිගයෙහි තැන්පත් ව ඇත්තේ ගෞතම බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රී මුඛයේ තිබූ වම් වාර්ථික ධාතුවයි. දළඳා වහන්සේ සිරිලකට වැඩම වීම පිළිබඳ සම්පූර්ණ පුරාවෘත්තය ලිය වී තිබෙන පැරණිම ග්‍රන්ථය වන්නේ ධර්ම කීර්ති නමැති හිමි නමක් විසින් රචනා කරන ලද පාලි දායාවංශයයි. දළඳා වහන්සේ හා සබැඳි පූජා වාරිතූ රැසක් මහනුවර ශ්‍රී දළඳා මාළිගාව කේන්ද්‍ර කර ගනිමින් අතීතයේ පටන් වර්තමානය දක්වා ක්‍රියාත්මක ව පවතී. එහිදී ජීවමාන බුදුරජාණන් වහන්සේ විෂයෙහි පවත්නා සියලු පුද සිරිත් දළඳා වහන්සේ උදෙසා ඉටුකිරීම විශේෂත්වයකි. ශ්‍රී දළඳා වහන්සේ බෞද්ධ ප්‍රජාවන් අතරට පත්වීම මහත් භාග්‍යයක් ලෙසින් පුරාතන අවධියේ සිට ම මෙරට ජනයා සැලකූ අතර දළඳාව හා සම්බන්ධ පුදපූජා හා සංස්කෘතිකාංග රැසක් කලින් කලට වෙනස් වී ශ්‍රී ලාංකේය බෞද්ධ ජන ජීවන පැවැත්ම හා ඒකාබද්ධ වී ඇත. නිසි කලට වැසි ලැබ රට සශ්‍රීක වීම, විපත්වලින් තොරව රට සෞභාග්‍ය උදාවීම ආදිය දළඳාව කෙරෙහි නිසි පුදපූජා පැවැත්වීමෙන් ලැබෙන බව ලක්වැසියෝ අතීතයේ සිට ම විශ්වාස කළහ. විශේෂයෙන් ම දළඳාව පාලකයාගේ දහැමි බවේ සහ

ධාර්මික රාජ්‍ය පාලනයේ ඇති සංකේතයක් ලෙසින් ලක්වැසි ජනවිඥානයට බැඳී පවතී. දළඳාව හිමිකර ගැනීම, දළඳාව සෙවණේ විසීම සිය රාජ්‍යත්වයේ අභිමානය ක්‍රීඩ කිරීමට ප්‍රබල හේතුවකි. මහනුවර දළඳා මාළිගාවෙහි පිහිටා ඇති දළඳා වහන්සේ හා සබැඳි පූජා චාරිත්‍ර නූතනයේ ඒ අයුරින් ම ක්‍රියාත්මක වේ ද? එම චාරිත්‍ර ලාංකේය සංස්කෘතිය සහ තදානුබද්ධ වන්නේ කුමනාකාරයෙන් ද? යන්න පර්යේෂණ ගැටලුව වන අතර, පර්යේෂණ අරමුණ වන්නේ දළඳා මාළිගාව ආශ්‍රිත සිදුවන පුදපූජා-චාරිත්‍රයන්හි සුවිශේෂිතා අතීතයේ සහ වර්තමානයේ සිදුවන අයුරු තුලනාත්මක ව අධ්‍යයනය කිරීමයි.

සංකල්පනාත්මක පර්යේෂණ (Conceptual Research) ක්‍රමය මත පදනම් වී සිදුකරන ලද මෙම අධ්‍යයනය සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රය මත රඳා පවතී. එහිදී ප්‍රාථමික මූලාශ්‍ර ලෙස ත්‍රිපිටකය, මහාවංශය, දීපවංශය යන මූලාශ්‍ර භාවිත කළ අතර ද්විතියික මූලාශ්‍ර රැසක් භාවිතා කරන ලදී. සඟරා, කෝෂ ග්‍රන්ථ මෙන් ම අන්තර්ජාලය මඟින් ලබාගන්නා දත්ත ගවේෂණය හා විශ්ලේෂණය කිරීමෙන් අදාළ ප්‍රස්තුතය පිළිබඳ අධ්‍යයනය කිරීම සිදුකළ අතර, මෑත කාලීන වාර්තාවල දත්ත ලබා ගැනීමෙන් ගුණාත්මක පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය භාවිතා කරන ලදී. සහභාගීත්ව නිරීක්ෂණය සහ ස්වයං සිද්ධි අධ්‍යයනය මඟින් දළඳා පෙරහැර පිළිබඳ තොරතුරු අධ්‍යයනය කෙරිණි. පර්යේෂණ සාකච්ඡාව ලෙස බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉන්දියාවේ ඉපි ද, ඒ රටෙහි ම බුදු බවට පත් වී, පිරිනිවන් පෑවද, සියවස් ගණනාවට පසු බිහි වූ අන්‍ය ආගම්වල බලපෑම් නිසා අනෙක් විධි පූජා වස්තූන්හි ආරක්ෂාව පිණිස විවිධ පූජා වස්තූන් වරින් වර ලක්දිවට වැඩම විය. කිත්සිරි මේඝ වර්ණ රජු දවසේ දළඳා වහන්සේ හේමමාලා සහ දන්ත කුමරුන් මෙරටට වැඩම වන ලදී. දළඳාව සුවාසුදාසක් ධර්මස්කන්ධයේ පහස ලද පුජ්‍ය වස්තුවක් බැවින් දළඳා වහන්සේට සෙසු ධාතුන් වහන්සේලාට වඩා ගෞරවයක් හිමි විය. රාජකීයන්ගේ ගෞරවයට ද පාත්‍ර වූ දළඳා වහන්සේ සඳහා ආරම්භයේ පටන් ම පූජා චාරිත්‍ර සිදු කරන ලදී. දළඳා වහන්සේ උදෙසා පැවැත් වූ පූජා කිසියම් ශෛලගත ක්‍රමයට ආරම්භවීම සිදු වූ අතර දෛනික, සජ්තාහික,

වාර්ෂික ලෙස දළඳාවට කරන පුදපූජා වර්ග කොට දැක්විය හැකිය. දෛනික පූජා නැවතත් (අලුයම පූජාව, නව පෑ පූජාව, හන්දෑ පූජාව) ලෙස ද, සජ්තාහික පූජාව නානුමුර මංගලය ඔස්සේත්, වාර්ෂික පුද පූජා අලුත් සහල් මංගලය, අලුත් අවුරුදු මංගලය, ඇසළ මංගලය සහ කාර්තික මංගලය ආදිය ඔස්සේ විසිරී පැතිරී ඇති බව අධ්‍යයනය කළ හැකි ය. අතීතයේ සිට මේ දක්වා ම, දළඳා වහන්සේ ලංකා ඉතිහාසයේ ඓතිහාසික ජාතික වස්තුව වීමත්, බෞද්ධයන් තුළ දන්ත ධාතූන් වහන්සේ ගැන ඇත්තේ අප්‍රමාණ ගෞරවයක් වීම නිසාත්, දළඳා වහන්සේ හා සබැඳි පුදපූජා වාරිතූ රැසක් නූතනයේ ද එලෙසින් ම, පවත්නා බව මෙම පර්යේෂණය මඟින් ඉහත පරිදි නිගමනය කළ හැකි ය.

ප්‍රමඬ පද : වාරිතූ, දළඳා වහන්සේ, පුද පූජා, ලාංකේය, සංස්කෘතිය

Buddhist Education

ICPBS-23-BE-07

An Investigation on Utility of the Method of *Sajjhāyanā*

Tissamaharamaye Sasanawansalankara Thero
sasanawansalankara@gmail.com

Abstract

Sajjhāyanā is a *Pāli* term. Its meaning is chanting, rehearsing, and reciting. It is a historical method used during Buddha's time to memorize and teach knowledge to others. Every religion has a system of prayer. Likewise, it seems the Buddhists have misunderstood this method of *Sajjhāyanā* as a way for Buddhists prays. And they believe they can gain by chanting or praying blessings and protection. But it is the only way to store knowledge in history. This research paper's problem is Can they gain blessing and protection by only chanting *suttas*? And here objective is to emphasize to the Buddhist people the method of *sajjhāyanā* is not a system of praying. And it is not providing blessings or protection by just chanting. To correct that social wrong belief in the method of *sajjhāyanā*, I use qualitative analysis through *Piruvānā Poth Vahanse*. But if someone uses this method with good intention like, I am chanting these *suttas* for self-awareness, practice Buddhism, or to teach others. Then he can gain merits and blessings or protection in this very life and next. In Buddhist history, the

method of the *sajjhāyanā* used two times per month to recite *Pātimokkha*. After the Buddha's great passing away, the theory of *Sajjhāyanā* used in Buddhist councils to check and communicate original Buddhism to future generations. After that process, the *Bhāṇaka* (oral tradition) used the method of *Sajjhāyanā* in day-to-day lives to memorize and teach their new Buddhist communicators. It is used in the monastic educational system. That stored knowledge is protected by the method of *Sajjhāyanā* without changing the original doctrine of the Buddha. According to that process of *Bhāṇakas*, Buddhism communicated from the *Bhāṇaka* period to the written period. This method of *Sajjhāyanā* helps remember and communicate knowledge to future generations. That must be done by a Buddhist monk as their responsibility. But it is not limited to Monks. They always reflected stored knowledge. From that, they could shine and develop their own spiritual lives. Because of *Sajjhāyanā*, their minds are protected from defilements, kinds of negative emotions, or thoughts arising in their mind like greed, hatred, and delusion. According to that, we can understand the method of *Sajjhāyanā* is not just chanting *suttas*. And *Piruvānā Poth Vahanse* is not just a chanting book. It is a handbook for Buddhists for daily practices. The method of *Sajjhāyanā* is an educational and communicational method used by monks in the past.

Key words: Bhāṇaka, Paritta, Sajjhāyanā, Sutta, Piruvānā Poth Vahanse

ICPBS-23-BE-69

An Analytical Study of the Educational Values as Depicted in Sigālowāda Sutta

Galagama Kusaladhamma Thero
galagamak@gmail.com

Abstract

Education has been nurtured by various philosophies in the wake of Westernization today, the teachings of the Supreme Buddha, considered the greatest educator in the world, about two thousand six hundred years ago, contain many teachings and methods that are relevant to education. In Exploring the Buddhist Concept of Education, Buddhist Education is a "Yāva Nibbāna" process. Education is pointed out as a long-term spreading process. This **Sigāla Sutta** is a Sutta preached by the Buddha based on the common ideas in the society. The primary socialization process of the child is within the family where the child is gained basic education. It gives knowledge about real society with knowledge of good and bad. Therefore, parents consider "Matā Pitā Disā Pubbā" (South is Parents). According to that, there are five duties that parents have to fulfill for their children. The special feature shown here is that **Sippaṃ Sikkhapenthi** (Teach skills and attitudes), refers to empowering knowledge,

skills, and attitudes. This is a valuable educational value. By sending their children to education, they expect that the children will enhance their living without causing any trouble to society. By guiding children in this way, children are motivated to fulfill their duties to their parents. These kinds of education values are in the sutta. In the absence of proper education and on the basis of anti-social friendships, the wealth that the individual acquires is gradually destroyed. If they get a proper education, they will protect their hard-earned wealth. Six months through which wealth is destroyed are mentioned in this sutra. Most important factors like the above mentioned, are highlighted in the sutta. They assist to make student-centric education and moral education instead of traditional teacher-centered teaching methods. The curriculum should be utilized to the environment and needs, applied to the student and the student's emotions. Valuable attitudes such as duties, responsibilities, discipline, patience, and virtue, which are practiced today as moral education, should be incorporated into student learning. It can introduce new policies and reforms that go beyond the application of education policies and reforms proposed in the West to an Asian country like ours.

Key words: Education, Sigāla_Sutta, Student-centric, "Yāva Nibbāna".

ICPBS-23-BE-120

Communicative Approach to Foreign Language Pedagogy: Teaching English and Foreign Languages Specifically for Vocational Purposes as Buddhist Monks

**Pusselle Wineetha Thero, Nimesha Dayarathna,
Hiruni Samarasinghe, Olaganwatte Chandasiri Thero**
revvineethapusselle@gmail.com

Abstract

Along with the great boom in tourism, the 21st Century witnesses a considerable demand from the international community for the teaching and learning of Buddhism, but most Buddhist monks in Sri Lanka are faced with the challenge of coping with the interactive situations that arise from it. Their main obstacle is lack of competence in foreign languages. Foreigners who visit Buddhist temples in Sri Lanka are keen to learn about Buddhist philosophy, culture, literature, art, education, and society as well as the local history, geography, biodiversity, etc. and most Buddhist monks, although they have the opportunity and enthusiasm to assist them, are unable to communicate with them. This hinders their progress in the modern world. Therefore, this paper focuses on a project being implemented at the

Department of Languages at the Rajarata University of Sri Lanka for helping Buddhist monks acquire communicative skills in foreign languages under a learner-centred approach that incorporates linguistic, communicative, and ethnographic elements associated with Buddhism, Buddhist culture, and Sri Lankan society. The research operates in terms of a series of Buddhism-based learning sessions where the students practice communicative functions in foreign languages by simulating situations where interaction actualises with foreigners as visitors to temples. To ensure consistency of the language corpus being used in the programme, all learning materials will be connected with the life of a monk. As there are no academic studies on coaching Buddhist monks in carrying out their vocation in foreign languages, the paper is considered original in its rationale.

Key Words: Foreign Language Teaching, Buddhist Studies, Foreigners, Buddhist Monks, Communicative Approach

ICPBS-23-BE-89

A Comparative Study on Buddhist and Modern Educational Objectives

M.D.S.H. Chandrapala
sachinihansika119@gmail.com

Abstract

Education is an agent of personal and social development. The future prospects expected through education are called educational objectives. In modern education as well as in Buddhist education, a set of educational objectives can be seen. Despite management and organization, achieving the desired goals of modern education is a challenge. This research was conducted based on the problem of what are the objectives of Buddhist education that can be used to achieve the desired objectives through modern education. It is important to be inspired by Buddhist teachings in order to achieve the desired goals of modern education. The primary purpose of this research is to examine what are the objectives of Buddhist education that can be utilized to make effective use of the objectives of modern education. For this purpose, data obtained from primary and secondary sources are analysed under qualitative analysis methods. Achieving the desired goals of education in the face of the current socio-

economic and political pattern is a difficult task and the educational objectives of perpetual and universal value are embedded in Buddhist philosophy. Local education which was built on the basis of the Mahindagamanaya, was a turning point in the education, underwent a new change due to the Western colonial rule. After independence, Sri Lankan education developed through specific changes. Eight major educational objectives of modern education have been determined through educational policies. Although modern education has been created with the direct aim of individual and social development, it cannot be seen that these objectives are being fulfilled in practice. Through education, the development of knowledge, attitudes and skills should be given a primary place. Learning and teaching methods, curricula and education policies should be designed. Accordingly, it can be concluded that the learning and teaching methods, curricula, educational goals and objectives of the Buddhist education system are used for the achievement of modern educational goals.

Key words: Education; Buddhism; Effectiveness; Objectives

ICPBS-23-BE-127

A Study of Early Buddhist Education Systems in Solving the Present Educational Problems: With Reference to Sutta Pitaka

Halmillaketiye Rathanapala Thero

embrathanapala@gmail.com

Abstract

The current education system faces a few major problems related to curriculum, classroom management, discipline, administration, etc. as a result of this, crimes are increasing among schoolchildren today. According to the handbook of drugs abuse information 2022 issued by National Dangerous Drugs Control Board, many schoolchildren are addicted to drugs and reported many drugs related arrests. also, undisciplined schoolchildren and adults are mostly seen in society. apart from that, the most recent incident reported in 2020, the government's decision to move the supreme court regarding the number of students to be in a classroom faced a host of legal challenges and was criticized by society. The traditional education system in Sri Lanka began with Buddhist monasteries. Especially, the monasteries such as *Mahāvihāra* and *Abhayagiri* in the Anurādhapura period have produced more scholars perfect in knowledge and

discipline at local and global levels. This research aimed to study Early Buddhist Education Systems in Solving the Present Educational Problems by employing the education methods revealed in **Suttās** of the Suttapitaka and as the secondary sources used institutional reports and statistics. The data analysis theory was the descriptive method. The study found several education methods used in Early Buddhism to teach novice monks. In **Ānāpānasati Sutta** of *Majjhima Nikāya*, **Mighāramāthupāsada** can be identified as the first education institute revealed in Tripitaka. It has clearly mentioned the number of students to be in a classroom from ten to forty and how to appoint the teachers to each grade. In **Andhakavinda Sutta** of *Aṅguttara Nikaya* gives a clear idea of the Syllabus in the Ealy Buddhist education system. in **Ambalatthikarāhulōvāda Sutta** of the *Majjhima Nikāya*, states to learn only what is necessary. It will be beneficial for the betterment of himself and society. In this way, the Buddha concerned discipline to be a prerequisite for education. The findings of the research would be important to the officers of the ministry of education and the teachers in designing classrooms and subject materials.

Key words: Education, Discipline, Early Buddhism, Tripitaka, Monastery

ICPBS-23-BE-59

**විසිඵක්වන සියවසේ ඉගෙනුම් සංකල්ප අතුරින්
විචාරාත්මක චින්තනය ශිෂ්‍යයා තුළ ස්ථාපිත කිරීම
සඳහා බුදුසමයාගත ඉගැන්වීම් යොදාගත හැකි
අකාරය පිළිබඳ අධ්‍යයනයක්**

පී.ආර්.එම්.ඒ. ගමලන්
manojagamlath@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

අධ්‍යාපනය දැනුම් හා කුසලතා යන වාර්තාවට අනුව විසිඵක්වන සියවසේ කුසලතා අතර ප්‍රධානතම ඉගෙනුම් කුසලතා හතරක් දක්වා ඇත. ඒ අතර විචාරාත්මක චින්තනය, නිර්මාණශීලී බව, සහයෝගීතාව හා සන්නිවේදනය යන කුසලතා වෙයි. මයිකල් තෝමස්සේවිස්කිට් (**Michael Tomaszewski**) අනුව මෙහි අනුකොටස් අටක් ලෙස වර්ග කර ඇත. එතුළින් ඉගෙනුම්ලාභියා තුළ සංවර්ධනය කළ යුතු කුසලතා පිළිබඳ ප්‍රමාණාත්මක විස්තරයක් ඉදිරිපත් කරයි. ඒ අනුව ගැටලුවක් හෝ ප්‍රශ්නයක් හඳුනා ගැනීම, දත්ත, අදහස් හා තර්ක ගොනු කිරීම, දත්ත විශ්ලේෂණය හා ඇගයීම, උපකල්පන හඳුනා ගැනීම, සුවිශේෂත්වය ස්ථාපිත කිරීම, තීරණ ගැනීම හා නිගමනවලට එළඹීම, ඉදිරිපත් කිරීම හා සන්නිවේදනය කිරීම හා අදාළ ගැටලුව හඳුනා ගැනීම. යනුවෙන් කොටස් අටක් මෙහිදී දැකිය හැකිය. බුදුදහමට අනුව ප්‍රථමයෙන්ම ගුරුදෙගුරුන් විසින් ශිෂ්‍යයාට විෂය කරුණුවලට පෙර ඉගැන්විය යුත්තේ සාරධර්ම බව “තිළමුට්ඨි ජාතක” කතාවෙන් හා ධම්මපදයේ “උට්ඨානවතෝ සතිසතෝ”

යන ගාථා පාඨයන්ගෙන් මෙන්ම බොහෝ සූත්‍ර පාඨයන්ගෙන් එය පැහැදිලි කර ගත හැකිය. “විද්‍යා දදාති විනයං” අධ්‍යාපනයෙහි මූලික අර්ථය විය යුත්තේ හික්මීමයි. එසේ නොමැතිව විෂය දැනුමෙන් ම පමණක් සාර්ථක, යහපත්, නිර්මාණාත්මක ශිෂ්‍යයකු අධ්‍යාපනය මගින් බිහිකළ නොහැකිය බව බුදුසමය අවධාරණය කරයි. විචාරාත්මක චින්තනයට අදාළ තවත් ඉගැන්වීම් සමුදායක් දිස නිකායේ සිඟාලෝවාද සූත්‍රයෙහි සඳහන් ගුරු-ශිෂ්‍ය සබඳතාව යටතේ සාරධර්ම ලෙස උත්සාහවන්ත බව, මනා සිහිය, හික්මීම ආදී කුසලතා සංවර්ධනය කළ යුතු බව මනාව විග්‍රහ කර ඇත. එමෙන්ම බුද්දක නිකායේ සුත්ත නිපාතයේ මංගල සූත්‍රයට අනුව “අසේවනාව බාලානං පණ්ඩිතානංව සේවනා” යන්නෙන් ද පැහැදිලි කරනු ලබන්නේ විචාරාත්මකව පුද්ගලයන් ඇසුරු කළ යුතු බවයි. ඒ සඳහා ශිෂ්‍යයා තුළ මූලික නිපුණතා සංවර්ධනය දී යමක් සුවිශේෂත්වය ස්ථාපිත කිරීම හා දත්ත, අදහස් හා තර්ක ගොනු කිරීම තුළින් නො කළ යුතු ක්‍රියාවන් කුමක්ද යන්න අවබෝධ කර ගත යුතු වේ. මෙම පර්යේෂණයේ ගැටලුව වන්නේ විචාරාත්මක චින්තනය ඉගෙනුම්ලාභියා තුළ ස්ථාපිත කිරීම සඳහා යොදා ගත හැකි බුදු සමයාගත ඉගැන්වීම් මොනවාද? යන්නයි. ඉගෙනුම්ලාභියා අතර විචාරාත්මක චින්තන කුසලතා සංවර්ධනය කිරීම තුළින් ජීවන කුසලතා සංවර්ධනය කර ගැනීම සඳහා බුදු සමයාගත ඉගැන්වීම් යොදාගන්නේ කෙසේ ද යන අධ්‍යයනය කිරීම මෙම පර්යේෂණය අරමුණයි. 21 වැනි සියවසේ කුසලතා අතර විචාරාත්මක චින්තනය ඉගෙනුම්ලාභියා තුළ සංවර්ධනය කිරීම සඳහා වසර දෙදහස් පන්සියයකට ඉහත දී හදුන්වා දුන් බුදු සමයාගත ඉගෙනුම් හා ඉගැන්වීම් සාමන්‍ය පන්ති කාමරය තුළ දී ප්‍රායෝගිකව යොදා ගත හැකි බව නිගමනය කළ හැකිය.

ප්‍රමුඛ පද: ඉගෙනුම් ක්‍රමවේද, බුදුදහම, විචාරාත්මක චින්තනය, ශිෂ්‍යයා

ICPBS-23-BE-06

**ගුරුවරයාගේ ස්වභාවය ශිෂ්‍ය ඉගෙනුම් ශෛලිය
කෙරෙහි බලපාන ආකාරය පිළිබඳ
විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්
(ත්‍රිපිටකාගත සූත්‍රානුසාරයෙන්)**

කළුබෝවිටියන සෝරත හිමි
sorathakalubovitiyana@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

ගුරුවරයාගේ ස්වභාවය අනුව ගොඩනැගෙන ශිෂ්‍ය ඉගෙනුම් ස්වභාවය අධ්‍යයනය කර ලද මෙම පර්යේෂණය ග්‍රන්ථාගත තොරතුරු අධ්‍යයනය කරමින් සිදු කර ඇති බැවින් මෙම අධ්‍යයනය සඳහා ක්‍රමවේදය ලෙස ගුණාත්මක පර්යේෂණ ක්‍රමවේදයේ පවතින සන්ධාර විශ්ලේෂණ පර්යේෂණ ක්‍රම ශිල්පය යොදා ගන්නා ලදී. ත්‍රිපිටකාගත සූත්‍රානුසාරයෙන් ගුරුවරාගේ ස්වභාවය ශිෂ්‍ය ඉගෙනුම් ශෛලිය කෙරෙහි බලපාන ආකාරය අධ්‍යයන කිරීම මෙම පර්යේෂණයේ අරමුණ විය. ඒ අනුව පන්තිකාමර ඉගෙනුම්-ඉගැන්වීම් ක්‍රියාවලියේදී ගුරුවරයා හා ශිෂ්‍යයා ප්‍රධාන භූමිකාධාරීන් ලෙස ක්‍රියා කරන අතර ගුරු-සිසු අන්තර් ක්‍රියාකාරීත්වය ඔස්සේ සිසුවාගේ ඉගෙනුම සිදුවේ. සිසුවාගේ සංකල්ප සාධනය සඳහා ඔහුගේ හෝ ඇයගේ ඉගෙනුම් ශෛලිය සුවිශේෂී මෙහෙයක් ඉටු කරයි. ඉගෙනුම් ශෛලිය ගුරුවරයාගේ ඉගැන්වීම මෙන්ම පාසල් පරිසරය හා විෂය අන්තර්ගතය මත පදනම්ව සකස්වන්නකි. එහිදී සජීවී පුද්ගලයෙක් වශයෙන් ගුරුවරයාගේ කාර්යභාරය අද්විතීයය. මේ හේතුවෙන් සිසුවාගේ ඉගෙනුම් ශෛලිය සකස්වීම සඳහා ගුරුවරයාගේ

ක්‍රියාකාරීත්වය කවරාකාර ද යන්න විමර්ශනය කරමින් විවිධ දෘෂ්ඨි කෝණයන්ගෙන් පර්යේෂණය සිදුකර ඇත. ඒ අනුව ඉගෙනුම්-ඉගැන්වීම් ක්‍රියාවලිය නව මාවතකට පිවිසෙමින් පවතී. මෙහිදී ථේරවාදී ත්‍රිපිටකාගත සූත්‍රානුසාරයෙන් ශිෂ්‍යයාගේ ඉගෙනුම් ශෛලිය විෂයෙහි ගුරුවරයාගේ බලපෑම, ඉගැන්වීමේ ශෛලිය, ගුරුවරයාගේ ආදර්ශවත් වර්තය, භාවිත කරන ඉගැන්වීම් ආධාරක, පෙළඹවීම, ශිෂ්‍යයා පිළිබඳ පවතින අවබෝධය බලපාන බව නිගමනය විය. මෙම පර්යේෂණයේ යෝජනා ලෙස ශිෂ්‍යා මනාව අබෝධකර ගැනීම, ශිෂ්‍ය ඉගෙනුමට හිතකර පිරිසරයක් ගොඩනැගීම, හිතකර දඩුවම් ක්‍රමවේදයක් අනුගමනය කිරීම, ශිෂ්‍යයා නිරන්තර පෙළඹවීම, ශිෂ්‍යයාට ඉලක්ක සාධනයට උදව් කිරීම, හිතකර ඉගැන්වීම් ශෛලියක් යොදාගැනීම, ආධාරක භාවිතය, ශිෂ්‍ය කේන්ද්‍රීය ඉගෙනුම් ශෛලියක් භාවිත කිරීම, අත්දැකීම් ලබාදීම ඉදිරිපත් කරන ලදී.

ප්‍රමුඛ පද: උපාධ්‍යාය, ඉගෙනුම් ශෛලිය, ගුරුවරයා, ථේරවාදී

ICPBS-23-BE-08

පිරිවෙන් ගුරුවරයාගේ වෘත්තීය තෘප්තිමත්භාවය පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්

මඩුගල්ලේ සුදත්ත හිමි
sudaththa12@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

ආයතනයක හෝ සංවිධානයක සාර්ථකත්වය රඳා පවතින ප්‍රධාන සාධකය මානව සම්පතයි. අහමඩ් ඇතුළු පිරිස (2012) පර්යේෂණයකින් අනාවරණය කරනුයේ 'තෘප්තිමත් සේවකයා තම ආයතනයේ රැඳී සිටීමත් ආයතනයට උපරිම සේවය කිරීමට උත්සාහ වන අතර අතෘප්තිමත් සේවකයා වෙනත් රැකියා සොයමින් අවස්ථාව ලැබුණු විගස ආයතනයෙන් පිටවීමට සූදානමින් සිටී. එමෙන්ම තෘප්තිමත් භාවය සේවක අභිප්‍රේරණයේ තීව්‍රතාව වැඩි කරමින් සේවක ගුණාත්මක භාවය හා ඵලදායිතා මට්ටම ඉහළ නංවයි.' යනුවෙනි. ඒ ආකාරයෙන් පිරිවෙන් අධ්‍යාපන ආයතනවල ද සාර්ථකත්වයට ගුරුවරයාගේ තෘප්තිමත්භාවය හේතු වේ. කොපමණ භෞතික වස්තූන් තිබුණ ද ඒවායේ ක්‍රියාකාරිත්වය වෙනුවෙන් මානව සම්පත අත්‍යාවශ්‍ය වේ. එයින් උපරිම සහයෝගය හා කැපවීම ලබා ගැනීමට ඔවුන් තෘප්තිමත්ව තැබීම අනිවාර්ය කාර්යයකි. තෘප්තිමත් බවින් තොර වූ පසු ආයතනයේ රැඳී සිටීමට පවා සිත් නොදෙන පරිසරයක් ගොඩ නැගේ. අධ්‍යාපන ආයතනවල ස්වභාවය ද එසේමය. වර්තමානයේ පිරිවෙන් යම් ආකාරයක පසුබෑම් ස්වභාවයක් නිරීක්ෂණය වන අතර පිරිවෙන් සේවයෙන් ගුරුවරුන් ඉවත් වී වෙනත් ස්ථානවලට යොමු වන අවස්ථා ද බහුලව නිරීක්ෂණය වේ.

ඒ සඳහා ගුරුවරයාගේ තෘප්තිමත්භාවය පිළිබඳ ගැටලුවක් හේතු විය හැකිය. එම නිසා මෙම පර්යේෂණයේ දී අවධානය යොමු කරනු ලැබූයේ පිරිවෙන් ආයතනවල සේවයෙහි නියුතු ගුරුවරුන්ගේ තෘප්තිමත් භාවය විමසීමටය. ඒ පිළිබඳ විමසා අවශ්‍ය යෝජනා ඉදිරිපත් කිරීම ප්‍රධාන අරමුණ වේ. වර්තමාන පිරිවෙන් ගුරුවරයාගේ තෘප්තිය විමසීම, ඒ සඳහා හේතු වන සාධක විමසීම හා අවශ්‍ය යෝජනා ඉදිරිපත් කිරීම පර්යේෂණයේ සුවිශේෂ අරමුණු වේ. මේ සඳහා ඩින්හැම් හා ස්කොට් (1998) විසින් ඉදිරිපත් කර ඇති තෘප්තිමත් බව මැනීමේ ක්‍රිත්ව සාධක න්‍යාය න්‍යායාත්මක පදනමෙහිලා ගෙන පර්යේෂණය සිදු කරන ලදී. මිශ්‍ර පර්යේෂණ ක්‍රමවේදයේ ‘අභිසාරී සමගාමී පිරිසැලසුම’ පර්යේෂණයට යොදා ගන්නා ලදී. නියැදිය ලෙස පිරිවෙන් පැවිදි ගුරුවරු 73ක් හා ගිහි ගුරුවරුන් 52 ක් ලෙස පිරිවෙන් ගුරුවරුන් 125ක් අහඹු නියැදි ක්‍රමය යටතේ තෝරා ගන්නා ලදී. දත්ත රැස් කිරීම සඳහා ප්‍රශ්නාවලියක් භාවිත කරන ලද අතර ප්‍රතිශත, ප්‍රස්තාර, වගු, සංඛ්‍යා ආශ්‍රයෙන් ප්‍රමාණාත්මක දත්ත විශ්ලේෂණය ද විස්තරාත්මක විශ්ලේෂණය හා තේමා විශ්ලේෂණයෙන් ගුණාත්මක දත්ත විශ්ලේෂණය ද සිදු කරන ලදී. පර්යේෂණ ප්‍රතිඵල ලෙස පිරිවෙන් ගුරුවරයාගේ තෘප්තිමත් භාවය 29% තරම් අඩු මට්ටමක පවතින බවත් ගිහි පැවිදි හා සේවා කාලය මත බෙදීමකින් තොරව ගුරු තෘප්තිය අඩු මට්ටමක පවතින බව අනාවරණය විය. එලෙසම පිරිවෙන් ගුරුවරයාගේ තෘප්තියට බලපාන සාධක ලෙස මානව හිතකාමී පරිසරයකින් සමන්විත වීම, ගුරු කාර්ය සාධනය ඇගයීමට ලක් වීම, ස්වකීය අදහස් හා යෝජනා ප්‍රකාශ කිරීමේ නිදහස පැවතීම ආදිය දැක්විය හැකිය. මධ්‍යස්ථ තෘප්තිමත් බවක් ඇති කරන සාධක ලෙස කාර්ය මණ්ඩල සහයෝගිතාව, පරිවේනාධිපති නායකත්ව භූමිකා සංවර්ධනය, පහසුකම් ප්‍රමාණය ද අනාවරණය විය. අතෘප්තකර සාධක ලෙස ශිෂ්‍ය සාධන මට්ටම දුර්වල වීම, වෘත්තීය සංවර්ධන අවස්ථා අඩු වීම, රැකියාවේ අවිනිශ්චිත බව, සමාජ පිළිගැනීමක් නොමැති වීම, බලධාරීන්ගේ අයුතු මැදිහත් වීම, පිරිවෙන් බලධාරීන් පත් කිරීමේ විනිවිද බවක් නොමැති වීම හා දේශපාලන

මැදිහත් වීම ආදිය දැක්විය හැකිය. ඒ අනුව බහුතර ගුරුවරුන් පිරිසක් පිරිවෙන්වල ඉතා අවම තෘප්තියකින් යුතුව කටයුතු කරන බවත් ඒ සඳහා බලපාන සාධක ද බහුලව පවතින බවත් අනාවරණය වේ. ඒ සඳහා බලධාරීන් හා ගුරුවරුන් ඇතුළු සියලු නිලධාරීන් සාධාරණ හා විනිවිද බවකින් යුතුව පත් කිරීම, පිරිවෙන් නිලධාරීන් පත්කිරීම් සඳහා දේශපාලන මැදිහත් වීම ඉවත් කිරීම, පිරිවෙන් ගුරුවරුන්ට ස්ථාන මාරු ක්‍රමයක් සැකසීම, අවශ්‍ය පහසුකම් පිරිවෙන්වලට ලබා දීම, රැකියා අවිනිශ්චිත බව ඉවත් කිරීම, පරිවෙනාධිපතිවරුන්ට හා ගුරුවරුන්ට පුහුණු පාඨමාලා පැවැත්වීම ආදිය ගුරු තෘප්තිය වර්ධනය සඳහා යෝජනා ලෙස ඉදිරිපත් කෙරේ.

ප්‍රමුඛ පද: වෘත්තීය තෘප්තිමත් බව, පිරිවෙන් ගුරුවරයා, ක්‍රිත්ව සාධක න්‍යාය, පිරිවෙන

ICPBS-23-BE-16

විනය ගරුක හා සදාචාරවත් ශිෂ්‍යයකු නිර්මාණය කිරීම උදෙසා බෞද්ධ අධ්‍යාපනය තුළ “කරුණා” ගුණයෙහි නූතන උපයෝගිතාව පිළිබඳ විචාරාත්මක අධ්‍යයනයක්

ජඤජේ වන්දරතන හිමි
chandarathanahimi55@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

බෞද්ධ අධ්‍යාපනය තුළ ප්‍රමුඛ වශයෙන් සාකච්ඡාවට ලක් වන ගුණාංගයක් ලෙස “කරුණාව” පෙන්වා දිය හැකි ය. නූතන සමාජයට මානවීය ගුණධර්මවලින් හා විනය ගරුක ශිෂ්‍යයකු හඳුන්වා දීමට කරුණාව ප්‍රයෝගිකව යොදා ගන්නේ කෙසේද යන්න අධ්‍යයනය කිරීම මෙම පර්යේෂණයෙහි මූලික අරමුණයි. මෙහි පර්යේෂණ ගැටළුව වන්නේ බෞද්ධ අධ්‍යාපනය තුළ අවධාරණය කෙරෙන “කරුණා” ගුණය නූතන අධ්‍යාපන පද්ධතීන් තුළ සදාචාරවත් ශිෂ්‍යයෙකු නිර්මාණය කිරීම සඳහා ප්‍රායෝගිකව භාවිත කළ හැකි ශිල්පීය ක්‍රමයක්ද? යන්න පර්යේෂණයට ලක් කිරීමයි. වර්තමාන අධ්‍යාපන ක්‍ෂේත්‍රයෙහි දැකිය හැකි ප්‍රමුඛ දුර්වලතාවක් වන්නේ ශිෂ්‍යයා කෙරෙහි දක්වන කාරුණික අවධානය හා මැදිහත් වීමේ පවතින උණනාවයයි. මෙහි පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය වන්නේ ගුණාත්මක දත්ත පාදක පර්යේෂණ විධික්‍රමයයි. මූලාශ්‍ර භාවිතයේ දී බුද්දකනිකායාගත ථෙරගාථාපාළිය හා තදීය අට්ඨකථාව පර්යේෂණයෙහි ප්‍රධාන මූලාශ්‍රයන් ලෙස භාවිත කෙරේ. ථෙරගාථාපාළියෙහි චුල්ලපන්ථකථෙරගාථාවෙන් ප්‍රදර්ශනය වන්නේ කරුණා ගුණය

හා ගුරු භූමිකාවෙහි ප්‍රායෝගික භාවිතාවයි. ශිෂ්‍යයාගේ අභ්‍යන්තර හා බාහිර ශික්ෂණය ප්‍රදර්ශනය වන ආකාරය උක්ත ථේරගාථාවෙන් පෙනේ. ඇතැම්විට ප්‍රඥාව කරුණාවට වඩා සංවර්ධනය වූ තැන ගුණ ධර්මය යටපත් විය හැකිය. නීති ඊතී, රෙගුලාසි, නෛතිකව සම්මත කර ගත් කඩදාසි කොළ පමණක් ඉස්මතු විය හැකි ය. ලෝකයෙහි දැනුම, බුද්ධිය, කුසලතා යන අංශයන් සංවර්ධනය කරමින් විවධ පර්යේෂණ සිදු කරන පිරිස් බහුල වශයෙන් දැකිය හැකි ය. ඒ අනුව ශිෂ්‍යයෙකුගේ කායික හා මානසික නිදහස තහවරු කරමින් සිදු වන අධ්‍යාපන ක්‍රමයක් තුළ කරුණාවෙහි භාවිතාව අත්‍යවශ්‍ය ය. “හද්දාලිය තෙපි යම් තැනක පවරන ලදහු වළඳවූ ද එහි දී එක් කොටසක් වළඳා එක් කොටසක් බැහැර ගෙන ගොස් වළඳවූ” මෙම ප්‍රකාශයෙන් තහවරු වන්නේ කාරුණික අවධානය හා සවන් දීම ශිෂ්‍යයෙකුගේ ආකල්ප වර්ධනයට හේතු වන ආකාරයයි. පර්යේෂණ ප්‍රතිඵල හා නව සොයා ගැනීම අතර හඳුනාගත හැක්කේ නෛතික බඳීමකට වඩා කාරුණික බැඳීමක් ශක්තිමත් බව තහවරු කර ගැනීමයි. නීති රාමුවක් තුළ හික්මෙන ශිෂ්‍යයා එම නීතිය වලංගු වන තෙක් හික්මෙන්නේ නීතියට ඇති බැඳීම මිසක ගුරුවරයාට ඇති පක්ෂපාතී බව නිසා නොවේ. ශිෂ්‍ය කේන්ද්‍රීය අධ්‍යාපනයට කරුණා ගුණය අධ්‍යාපන ප්‍රතිපත්තියක් ලෙස භාවිත කිරීමේ ප්‍රායෝගික භාවය මෙම කරුණු තුළින් පැහැදිලි වේ.

ප්‍රමුඛ පද: කරුණාව, අධ්‍යාපනය, කුසලතා, ආකල්ප, ශික්ෂණය

ICPBS-23-BE-23

**පිරිවෙන් අධ්‍යාපනයට ඵලඹෙන සිසුන්ගේ මුල්
ළමාචියෙහි දෙමාපිය ඇසුර පිළිබඳ අධ්‍යයනයක්**

කොටියාගල ධම්මරතන හිමි
kotiyagalalahamuduruwo@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

ලංකාවේ පිරිවෙන් අධ්‍යාපනය යනු ථේරවාදී බුදුදහමේ කේන්ද්‍රස්ථානයකි. එහිදී සිසුන්ට ලැබෙන භාෂා, දර්ශන සහ විද්‍යාවන් බුදුදහමේ ඉදිරි පැවැත්ම තීරණය කරයි. එබැවින් පිරිවෙන් අධ්‍යාපනය ඉහළ ප්‍රමිතියක රඳවා ගත යුතුය. පසුගිය වසර කිහිපයක පටන් නිරීක්ෂණය වූ කරුණක් ලෙස සසුන්ගත වූ නවක භික්ෂූන්ගේ අක්‍රමවත් වර්ගය දැක්විය හැකිය. අසැබි වචන කතා කිරීම, සද්ධිවිහාරිකයින් සමග රණ්ඩු කිරීම, අශෝභන ආහාර ගැනීමේ රටා, වැසිකිළි කැසිකිළි භාවිතයේ අක්‍රමවත් බව යන කරුණු උදාහරණ ලෙස දැක්විය හැකිය. මෙම නිරීක්ෂණ පදනම් කරගෙන එම සිසුන් දෙදෙනෙකුගේ පවුල් පසුබිම පිළිබඳ සොයා බලන විට පැහැදිලි වූයේ ඔවුන් දෙදෙනාටම දෙමාපිය ඇසුර නිසි පරිදි නොලැබී ඇති බවයි. අධ්‍යාපන මනෝවිද්‍යාඥයින්ට අනුව සාරධර්ම වර්තායනය පිණිස දෙමාපිය ඇසුර අත්‍යවශ්‍ය සාධකයකි. ළදරුවකුට මූලිකම ලැබෙන පරිසරය දෙගුරුන් වන අතර, එහි දී භාෂාව, කතාබහ, ආහාර හා සිරිත්විරිත් යනාදිය පුහුණු වෙයි. තව ද පෞරුෂ සංවර්ධනයට අවශ්‍ය විත්තවේගීය සංවර්ධනයට ද දෙමාපිය ආදරය හා රැකවරණය අත්‍යවශ්‍ය වේ. කුඩාකල දෙමාපිය ඇසුර නොලැබූ පිරිවෙන් සිසුන් කොපමණ ප්‍රමාණයක් සිටී ද? යන ප්‍රශ්නයට පිළිතුර සොයා ගැනීම පිරිවෙන්

අධ්‍යාපන ප්‍රතිපත්ති සැකසීමට වැදගත් වේ. මෙම ගැටලුව විසඳීමට කරන ලද මෙම පර්යේෂණය සඳහා ගම්පහ දිස්ත්‍රික්කයේ පිරිවෙන් පහක සිසුන් 125කට ප්‍රශ්නාවලියක් ලබා දී තොරතුරු රැස් කරන ලදී. මෙහි සංවේදී පෞද්ගලික කාරණා පර්යේෂණයට ලක්වන බැවින් හා නිවැරදිම දත්ත ලබා ගැනීමට අවශ්‍ය බැවින් තොරතුරු ලබා ගැනීමේ දී ගුරු උපදේශක හිමිනමකගේ, පරිවේණාධිපතිවරු 05 දෙනෙකුගේ සහ පරිවේණාචාර්යවරු 13 දෙනෙකුගේ ද සහය ලබා ගන්නා ලදී. පර්යේෂණයට ලක් වූ සිසුන් 125 දෙනාගෙන් 35%කට මව්පිය දෙදෙනාගෙන් එක් අයෙකුගේ හෝ මව්පිය දෙදෙනාගේ ම සෙනෙහස අහිමි වී ඇත. පිය සෙනෙහස අහිමි වූ සිසුන් ප්‍රමාණය 18.4%කි. මවගේ ඇසුර නොලැබූ ප්‍රමාණය 10.4%කි. මව්පිය දෙදෙනාම අහිමි ප්‍රමාණය 5.6%කි. ඔවුන් දෙමාපිය ඇසුර නොලැබීමට හේතු ලෙස දෙමාපියන් විදේස්ගත වීම, මිය යාම හෝ පවුලෙන් වෙන් වීම දැක්විය හැකිය. මෙම තත්ත්වය වඩාත් තහවුරු කරගැනීමට පුළුල්ව පර්යේෂණ කිරීමත්, මෙම තොරතුරු පදනම්ව පිරිවෙන් අධ්‍යාපන ප්‍රතිපත්ති සැකසීමත් වැදගත් වේ.

ප්‍රමුඛ පද: ප්‍රමුඛපදපිරිවෙන් අධ්‍යාපනය, ළමාවිය සංවර්ධනය, පෞරුෂ සංවර්ධනය, දෙමාපිය ඇසුර

ICPBS-23-BE-110

පටිඨානප්පකරණයෙහි පැහැන 'ආරම්මණ පච්චය' මනෝ රෝග සඳහා උපස්ථම්භක වන ආකාරය පිළිබඳ අධ්‍යයනයක්

පැලවත්තේ සිරි සුගත හිමි
psirisugatha@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

බුද්ධ භාෂිතය සම්මුති සත්‍යය හා පරමාර්ථ සත්‍යය වශයෙන් ද්විධ වේ. ඉන් පරමාර්ථ සත්‍ය හෙවත් පරමාර්ථ දේශනාව අභිධර්මයයි. ථෙරවාද අභිධර්ම පිටකය සප්තප්පකරණයකින් යුක්ත වේ. ඉන් පටිඨානප්පකරණය යනු ථෙරවාද සප්තප්පකරණ අභිධර්ම ග්‍රන්ථයන් අතර සත්වැන්නයි. සංශ්ලේෂී ව ඉදිරිපත් කොට ඇති විශාලත ම ග්‍රන්ථයයි. මෙය නය සාගරයකි. පුද්ගල යථාර්ථය හේතු, ආරම්මණ, අධිපති ආදී වශයෙන් ප්‍රත්‍ය ධර්ම සුවිස්සක් යටතේ දක්වා ඇත. ඉන් දෙවැන්න 'ආරම්මණ පච්චය'යි. අරමුණු හෙවත් ආරම්මණ වශයෙන් උපකාරක ධර්ම ආරම්මණ පච්චය නම්. ආරම්මණ නම් අරමුණු වශයෙන් සිතින් ගනු ලබන ධර්මය, නැතහොත් සිතිවිලි ය. ඒ අනුව චිත්ත වෛතසිකයන්ගේ ඉපදීමටත් ඒවායෙහි පැවැත්මටත් උපකාර වන බැවින් ආරම්මණ පච්චය නම් වේ. පටිඨානප්පකරණය දක්වන පරිදි ආරම්මණ යනු සිතට දැනෙන සිතට හසුවන දේ සහ සිතින් අල්ලා ගන්නා ග්‍රහණය කරගන්නා උපාදානය කර ගන්නා දෙයයි. රූපාරම්මණ, ශබ්දාරම්මණ, ගන්ධාරම්මණ, රසාරම්මණ, පොච්ඨබ්බාරම්මණ හා ධම්මාරම්මණ යනුවෙන් ආරම්මණ සයාකාර වන බව අටුවාවෙහි දැක්වේ. පුද්ගලයා සියලු ම කායික, වාචසික මෙන් ම මානසික ක්‍රියාකාරම්චල නිරත වන්නේ මෙම ආරම්මණ ධර්මයන් ප්‍රත්‍ය කර

ගැනීමෙනි. එහිදී කුසල හේතු මුල් වූ ආරම්භණයන් පුද්ගලයාගේ දියුණුවටත් අකුසල හේතු මුල් වූ ආරම්භණයන් පුද්ගල පරිහානියටත් බලපාන බව මුල් බුදුසමය තුළ මෙන් ම ආභිධර්මික විචරණයන් තුළින් ද පැහැදිලි කෙරේ. වත්මන් ලෝකයෙහි බටහිර විද්‍යාව පදනම් කරගෙන කායික රෝග පිළිබඳවත් මානසික රෝග පිළිබඳවත් මනෝ කායික විකිත්සාවන් පිළිබඳවත් වැඩි අවධානයක් යොමු වී ඇත. මෙයින් මනෝ රෝග පිළිබඳ බුදුදහම දක්වන්නේ 'වෙතසික රෝගා' යනුවෙනි. ඒ අනුව බුදුදහම මනෝ මූලික ඉගැන්වීමක් හා හේතුඵලවාදී දර්ශනයක් හෙයින් නූතන විද්‍යාත්මක ක්‍රමවේදයන්ට වඩා පරිපූර්ණ වූ හේතුඵලවාදී විග්‍රහයක් මනස පිළිබඳ ව අභිධම් පිටකයෙහි ඉදිරිපත් කොට ඇත. විත්ත වෛතසිකයන්ගේ හෙවත් සිතෙහි හා සිතුවිලිවල පවතින අසාමාන්‍ය ස්වභාවය, අසමතුලිත බව මානසික රෝගයකි, නැතහොත් මානසික ව්‍යාකූලතාවකි. එසේත් නැත්නම් මානසික ව්‍යාධියකි. එවැනි රෝග බටහිර ඉගැන්වීම් තුළත් බෞද්ධ ඉගැන්වීම් තුළත් සුළු හා උග්‍ර වශයෙනුත් මනෝ කායික වශයෙනුත් ක්ලේෂ හා උමතු වශයෙනුත් විවිධ වර්ගීකරණයන් කර ඇති පෙනේ. එමෙන් ම එලෙස දක්වන මනෝරෝග සඳහා උපස්ථම්භ වන හේතු සාධක පිළිබඳ බටහිර විද්‍යාවේ අවධානය යොමු වී ඇතත් බුදුදහම අනුව ඒවා සැබෑ මූල හේතූන් ලෙස හඳුනාගත නොහැකිය. මනෝ රෝග සඳහා බාහිරින් හා අභ්‍යන්තරයෙන් පැමිණෙන අරමුණු උපස්ථම්භ වන බව මනෝවිද්‍යාත්මක මෙන් ම බුදුදහමේ ද පිළිගැනීමේ වේ. එම අරමුණු හෙවත් ආරම්භණයන් මොනවාද යන්න පැහැදිලි ව දැක්වීම සිදු කරනු ලබන්නේ පටිඨානප්පකරණයෙහි පැනෙන 'ආරම්භණ පච්චය' මගිනි. සයවිධ ආරම්භණයන් අතරින් අරමුණු එකක් හෝ වැඩි ප්‍රමාණයන් අකුසල හේතු මූලික ව ගැනීම තුළ මනෝ රෝග හෙවත් වෙතසික රෝග ඇති වේ. මෙම ශාස්ත්‍රීය පර්යේෂණය බෞද්ධ මනෝ විද්‍යා විෂය ක්ෂේත්‍රයට අයත් වන අතර මූලික පර්යේෂණ ගැටලුව වන්නේ පටිඨානප්පකරණයෙහි පැනෙන 'ආරම්භණ පච්චය' ධර්ම මනෝරෝග සඳහා උපස්ථම්භක වන්නේ ද? යන්නයි. ආරම්භණ පච්චය ධර්ම හා

මනෝරෝග පර්යේෂණයෙහි සීමා වන අතර සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රය අධ්‍යයනය පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය වේ.

ප්‍රමුඛ පද: පටිඨානප්පකරණය, ආරම්භණ පව්වය, මනෝ රෝග, උපස්ථම්භක, වෙනසික රෝගා

ICPBS-23-BE-10

**බෞද්ධ අධ්‍යාපන තොරතුරු සම්පාදන කාර්යයෙහි
ලා අභයගිරි කෞතුකාගාරය තුළින් ලබාදෙන
දායකත්වය පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්**

බී.එම්.සී. මධුසංඛ බණ්ඩාර
madusankabandaranayaka42@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

අනුරාධපුර රාජධානී සමය ශ්‍රී ලාංකේය බුද්ධ ශාසන ඉතිහාසයේ සුවිශේෂී කේන්ද්‍රස්ථානයක් විය. මහින්දාගමනයෙන් පසු ලාංකේය සමාජය සහ පුද්ගල ජන ජීවිතය ද බෞද්ධාගමික ජීවන රටාවකට අනුව හැඩගැසුණු අතර බුදු දහමේ ආභාසයෙන් ක්‍රිස්තු පූර්ව තුන්වන සියවසේදී පමණ ලාංකේය බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ ආරම්භය සිදුවිය. ආරම්භක වකවානුවේදී පටන් ස්වදේශික අධ්‍යාපන සම්ප්‍රදායක් ලෙස විකාශනය වූ බෞද්ධ අධ්‍යාපනය හික්ෂුන් වහන්සේලා විසින් විධිමත්ව පවත්වාගෙන එන ලදී. ඒ අනුව අනුරාධපුර මහාවිහාරය ක්‍රිස්තු පූර්ව පළමුවන සියවස දක්වා සියවස් දෙකක පමණ කාලයක් ථේරවාදී බුදුදහමේ ප්‍රධාන මධ්‍යස්ථානය බවට පත් විය. එසේම අභයගිරිය සහ ජේතවන විහාරයන්හි ආරම්භයත් සමඟ මෙරට බෞද්ධ අධ්‍යාපනය මහාවිහාර, අභයගිරි සහ ජේතවන ආදී වශයෙන් සම්ප්‍රදායයන් තුනක් යටතේ ඉදිරියට විකාශනය විය. එහිදී අනුරාධපුර යුගයට අයත් අභයගිරි විහාරය අතීතයේ පටන් බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ කේන්ද්‍රස්ථානයක් බවට පත් වූ අතර එවක ලාංකේය සමාජය තුළ පැවති බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ ස්වභාවය පිළිබඳව අභයගිරි කෞතුකාගාරය තුළින් තොරතුරු හඳුනාගත හැකිය. බෞද්ධ

අධ්‍යාපන තොරතුරු සම්පාදන කාර්යයෙහි ලා අනුරාධපුර අභ්‍යන්තර කෞතුකාගාරය තුළින් ලබාදෙන දායකත්වය කෙබඳු ද? යන්න මෙහි පර්යේෂණ ගැටලුව වූ අතර පර්යේෂණ අරමුණ වූයේ බෞද්ධ අධ්‍යාපන තොරතුරු සම්පාදන කාර්යයෙහිලා අනුරාධපුර අභ්‍යන්තර කෞතුකාගාරය තුළින් ලබාදෙන දායකත්වය අධ්‍යයනය කිරීම වේ. දත්ත රැස්කිරීම සඳහා ගුණාත්මක දත්ත රැස්කිරීමේ ක්‍රමවේදය යටතේ සහභාගීත්ව නිරීක්ෂණ ක්‍රමය සහ සම්මුඛ සාකච්ඡා ක්‍රමය භාවිත කරන ලදී. එසේම ද්විතීයික මූලාශ්‍රයන් වන පොත්පත්, පුවත්පත්, සඟරා සහ පුස්තකාල පරිහරණය තුළින් රැස්කරගන්නා ලද දත්ත ස්වයං විශ්ලේෂණ ක්‍රමවේදය යටතේ විශ්ලේෂණය කරන ලදී. කෞතුකාගාරයක් තුළින් සිදු කෙරෙන ප්‍රධාන කාර්යයක ලෙස අධ්‍යාපන අවශ්‍යතා සඳහා තොරතුරු සම්පාදනය කිරීම පෙන්වාදිය හැකිය. මෙම ක්ෂේත්‍ර ගවේෂණය තුළින් ලාංකේය බෞද්ධ සිතුවම් ඉතිහාසය, ප්‍රාථමික ගුණ සිතුවම් ඉතිහාසය, පටිපාටි සහ පබ්බත විහාර ඉදිකිරීමේ තාක්ෂණය සහ බෞද්ධ ස්ථූප තැනීමේ තාක්ෂණය පිළිබඳ තොරතුරු අධ්‍යයනය කළ හැකිය. පැරණි පුස්තකාල පොත් සහ ලාංකේය බෞද්ධ වාස්තුවිද්‍යා නිර්මාණ ශිල්පය ඇතුළු කලා නිර්මාණයන් රැසක් පිළිබඳව ද දුර්ලභ තොරතුරු අභ්‍යන්තර කෞතුකාගාරය තුළින් අධ්‍යයනයට අවස්ථාව පවතින බව දත්ත විශ්ලේෂණයේදී තහවුරු විය. මෙම සියලු නිර්මාණයන් ගොඩනැගීමෙහි ලා බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ ආභාසය ලැබී ඇති බවත් බෞද්ධ අධ්‍යාපනය පිළිබඳව අවබෝධයකින් තොරව පැමිණෙන දේශීය හෝ විදේශීය පර්යේෂකයෙකු හෝ නරඹන්නෙකු හට පහසුවෙන් අවබෝධ කරගත හැකි අයුරින් කෞතුකාගාරයෙහි අභ්‍යන්තර සැලැස්ම ද සකසා තිබීම සුවිශේෂී වේ. පාඨක මනස නිදහස් හා නිරවුල්ව පවත්වාගෙන යාම උදෙසාත්, බෞද්ධ තොරතුරු වෙත පහසුවෙන් ළඟා වීමට අවශ්‍ය පරිසරය සහ පිළිවෙළත් මනා අවබෝධයකින් යුතුව සැලසුම් කර ඇති බව තහවුරු විය. පුරාවිද්‍යා ගවේෂණයන් තුළින් සොයාගන්නා ලද පෞරාණික දේව ප්‍රතිමා සහ බුද්ධ ප්‍රතිමා එකතුවක් අභ්‍යන්තර කෞතුකාගාරය තුළ දැකගත හැකි වන අතර

එතුළින් දේව ප්‍රතිමා සහ බුද්ධ ප්‍රතිමා සම්ප්‍රදායන් රැසක් පිළිබඳ තොරතුරු අධ්‍යයනය කළ හැකිය. ඒ අනුව බෞද්ධ අධ්‍යාපන දැනුම් සම්භාරය අනාගත පරම්පරාවන්ට දායාද කිරීම උදෙසා අවශ්‍ය තොරතුරු සම්පාදන කාර්යය වෙනුවෙන් සුවිශේෂී දායකත්වයක් අභයගිරි කෞතුකාගාරය තුළින් ඉටුවන බැව් නිගමනය කළ හැකිය.

ප්‍රමුඛ පද: අභයගිරි විහාරය, තොරතුරු සම්පාදනය, බෞද්ධ අධ්‍යාපනය, සිතුවම්, වාස්තුවිද්‍යා නිර්මාණ

ICPBS-23-BE-71

ගුරුවරයාගේ ස්වභාවය අනුව ගොඩනැගෙන ශිෂ්‍ය ඉගෙනුම් ශෛලිය පිළිබඳ බෞද්ධ පර්යාලෝකය

කළබෝවිටියන සෝරක හිමි
මුවපැටිගේවෙල හේමාලෝක හිමි
sorathakalubovitiyana@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

පන්තිකාමර ඉගෙනුම්-ඉගැන්වීම් ක්‍රියාවලියේදී ගුරුවරයා හා ශිෂ්‍යයා ප්‍රධාන භූමිකාධාරීන් ලෙස ක්‍රියා කරති. ගුරු-සිසු අන්තර් ක්‍රියාකාරීත්වය ඔස්සේ සිසුවාගේ ඉගෙනුම සිදුවේ. සිසුවාගේ සංකල්ප සාධනය සඳහා ඔහුගේ හෝ ඇයගේ ඉගෙනුම් ශෛලිය සුවිශේෂී මෙහෙයක් ඉටු කරයි. ඉගෙනුම් ශෛලිය ගුරුවරයාගේ ඉගැන්වීම මෙන්ම පාසල් පරිසරය හා විෂය අන්තර්ගතය මත පදනම්ව සකස්වන්නකි. එහිදී සජීවී පුද්ගලයෙක් වශයෙන් ගුරුවරයාගේ කාර්යභාරය අද්විතීය ය. මේ හේතුවෙන් සිසුවාගේ ඉගෙනුම් ශෛලිය සකස්වීම සඳහා ගුරුවරයාගේ ක්‍රියාකාරීත්වය කවරාකාරද යන්න විමර්ශනය කරමින් විවිධ දෘෂ්ටි කෝණයන්ගෙන් පර්යේෂණ මේ වන විට දියත් වෙමින් පවතී. ඒ අනුව ඉගෙනුම්-ඉගැන්වීම් ක්‍රියාවලිය නව මාවතකට පිවිසෙමින් පවතී. මෙම පර්යේෂණයේ ප්‍රධාන අරමුණ වනුයේ ථේරවාදී ත්‍රිපිටකාගත සූත්‍රානුසාරයෙන් ශිෂ්‍යයාගේ ඉගෙනුම් ශෛලිය විෂයෙහි ගුරුවරයා කවරාකාරයෙන් ඉවහල් වන ආකාරය අධ්‍යයනය කිරීම වන අතර ග්‍රන්ථාගත තොරතුරු අධ්‍යයනය කරමින් සිදු කිරීමට අපේක්ෂා කරන බැවින් ගුණාත්මක පර්යේෂණ ක්‍රමවේදයේ පවතින සන්ධාර විශ්ලේෂණ පර්යේෂණ ක්‍රම ශිල්පය

යොදා ගන්නා ලදී. මෙම පර්යේෂණය මගින් සිසුවාගේ අයහපත් චිත්තවේග හා සිතුවිලි ප්‍රභාණය කිරීම සඳහා ඔහුගේ ඉගෙනුම් ශෛලියට අනුව මග පෙන්වීමේදී එය සම්පූර්ණයෙන් අවබෝධය සඳහා විය යුතුය. අයහපත් වර්ග හා ආකල්ප විනාශය සඳහා විය යුතුය. දුරු කිරීම සඳහා විය යුතුය, ගෙවියාම සඳහා විය යුතුය, වියදම සඳහා විය යුතුය, නො ඇලීම සඳහා විය යුතුය, නැවැත්ම සඳහා විය යුතුය, පරිත්‍යාගය සඳහා විය යුතුය, අත්හැරීම සඳහා විය යුතුය. මේ අනුව ඉගෙනගන්නා තමා ඉගෙනගන්නට උත්සාහ කරන දේ වඩාත් ඵලදායී ලෙස වටහාගැනීම, සැකසීම, ගබඩා කිරීම හා සිහිපත් කිරීම ආශ්‍රයෙන් සකස්වූ ශිෂ්‍ය ඉගෙනුම් ශෛලිය ගුරුවරයාගේ ස්වභාවය අනුව සකස්වන බව බුදුසමය පැහැදිලි කරයි.

ප්‍රමුඛ පද: ගුරුවරයා, උපාධ්‍යාය, ඉගෙනුම් ශෛලිය

ICPBS-23-BE-76

**නූතන අභියෝග හා ප්‍රතිචාර හමුවෙහි බෞද්ධ
අධ්‍යාපනයේ තාදීන්වය හා සර්වකාලීනත්වය
පිළිබඳ අධ්‍යයනයක්**

ඩබ්.එම්. නයෝමි නිසංසලා
nnayomi500@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

බුදුන් වහන්සේ දීර්ඝ කාලාභ්‍යාසයෙන් ලත් දැනුම හා යථාවබෝධය ලෝක සත්ත්වයා වෙත ලබා දීමේ ක්‍රියාවලිය බෞද්ධ අධ්‍යාපනය යි. මෙහි මූලික අරමුණ වනුයේ පුද්ගලයා නිවනට යොමු කිරීම යි. බුදුදහම පරමාර්ථ සාධනීය ලෙස ජන සමාජය තුළ ප්‍රායෝගිකව උපයෝගීත්වයට ලක් වන ආකාරය බෞද්ධ අධ්‍යාපන සංකල්පයෙන් විවරණය වෙයි. බුද්ධ සමකාලීන අධ්‍යාපන සම්ප්‍රදායන්හි ස්වභාවයේ සිට නූතනත්වය දක්වා බෞද්ධ අධ්‍යාපනය විකාසනය වීමේ දී වෙනස්කම් කිහිපයක් හඳුනාගත හැකි වෙයි. ඒ අනුව භෞතිකත්වයට නැඹුරු වූ නූතන අධ්‍යාපන දර්ශන හමුවෙහි මානවයා අධිභෞතිකත්වයට නැඹුරුව ආධ්‍යාත්ම පක්ෂයෙන් විසුක්තව පුද්ගල ආත්මාර්ථය ප්‍රමුඛ කොට ගනිමින් දිවි ගෙවන ආකාරයක් හඳුනාගත හැකි වෙයි. බෞද්ධ අධ්‍යාපනය නූතනය දක්වා විකාසනය වීමේ දී බල පෑ නූතන අභියෝග හා ප්‍රතිචාර කවරාකාර ද යන ගැටලුව මුල් කර ගනිමින් සිදු කළ මෙම පර්යේෂණයේ මූලික අරමුණ වූයේ බෞද්ධ අධ්‍යාපනය නූතනයේ මුහුණ දී ඇති අභියෝග හඳුනා ගනිමින් ඒ සඳහා රැගෙන ඇති විසඳුම් සොයා බැලීම යි. එම අරමුණ ඉටු කර ගැනීම සඳහා ගුණාත්මක පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය ඔස්සේ

ශාස්ත්‍රීය ග්‍රන්ථ, සඟරා, පුවත්පත් සහ පුස්තකාලය පරිශීලනය කොට දත්ත රැස්කර එම දත්ත විස්තරාත්මක ක්‍රමය උපයෝගී කර ගනිමින් විශ්ලේෂණය කරනු ලැබී ය. මෙහි දී බෞද්ධ අධ්‍යාපනය නූතනයේ දී මුහුණ දෙන ප්‍රධාන ගැටලු ලෙස, බෞද්ධ අධ්‍යාපන චින්තන රටාව ගෝලීයකරණය, නාගරීකරණය, කාර්මීකරණය, අධි ජනගහණය, විද්‍යාව හා තාක්ෂණයේ දියුණුව වැනි කරුණුවලට හසු වීම හඳුනාගත හැකි විය. එනිසා නූතන ජන සමාජය තුළ බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ මුහුණුවර වෙනස්කම් රැසකට භාජන වී ඇති ආකාරයක් හඳුනාගත හැකි විය. මිනිසා බෞද්ධ අධ්‍යාපනය හා බැඳුණු මානව සාරධර්ම බැහැර කර විද්‍යාත්මක මිනිසෙක් බවට පත් වීම, එකිනෙකා සමඟ සහජීවනයෙන් දිවි ගෙවූ බෞද්ධ දැක්ම වෙනස් වීම, බෞද්ධ අධ්‍යාපනය පසෙකලා විෂය මූලික අධ්‍යාපන ක්‍රම වේදයක් දක්වා අධ්‍යාපනය වෙනස් වීම, මිනිසා අතෘප්තිකර ආශාවන්ගෙන් පෙළීම යනාදී අභියෝග රැසකට නූතනයේ දී බෞද්ධ අධ්‍යාපනය මුහුණ දී ඇති බව මෙම පර්යේෂණ නිබන්ධය අධ්‍යයනයෙන් අනාවරණය විය. මෙකී අභියෝගවලට විසඳුම් ලෙස මළ භාෂා බවට පත් වෙමින් යන පාලි සංස්කෘත භාෂා හැදෑරීමට ශිෂ්‍ය උනන්දුව වැඩි කිරීම, බෞද්ධ වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක කිරීම වැනි ක්‍රියා මාර්ග ගෙන ඇත . කෙසේ වෙතත් තවමත් බෞද්ධ අධ්‍යාපනය නූතන අභියෝගයන්ට ලක් වුව ද පුද්ගලයා භෞතික මෙන් ම ආධ්‍යාත්මික වශයෙන් ද හික්මවීමකට සමත්ව ඇති බව මෙම පර්යේෂණය අධ්‍යයනයෙන් තහවුරු විය.

ප්‍රමුඛ පද: බෞද්ධ අධ්‍යාපනය, නූතන අභියෝග, ප්‍රතිචාර, තාදිත්වය, සර්වකාලීනත්වය

ICPBS-23-BE-109

**වර්තමාන හික්ෂු සංස්ථාගත අභ්‍යන්තර අර්බුද
 විසඳීමෙහි ලා පිරිවෙන් අධ්‍යාපනයේ විෂය
 නිර්දේශයන්ගේ හා පිරිවෙන් ගුරුවරයාගේ
 කාර්යභාරය පිළිබඳ අධ්‍යයනයක්.
 (ත්‍රිපිටක ධර්මය විෂය ඇසුරෙනි)**

පැලවත්තේ සිරිසුගත හිමි
 psirisugatha@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

ශ්‍රී ලංකාවේ සම්භාව්‍ය අධ්‍යාපනය යනු ආරාමික බෞද්ධ අධ්‍යාපනය යි. මහා විහාරය කේන්ද්‍ර කොටගත් එම ආරාමික බෞද්ධ අධ්‍යාපනය වත්මන් පිරිවෙන් අධ්‍යාපනය දක්වා විකාශය වී ඇත. මහනුවර යුගයෙන් පසු වත්මන් පිරිවෙන් අධ්‍යාපනයේ පුනර්ජීවය ඇති කරනු ලැබුවේ වැලිවිට අසරණසරණ සංඝරාජයන් වහන්සේ විසිනි. උන්වහන්සේ විසින් ආරම්භ කරනු ලැබූ පිරිවෙන් අධ්‍යාපනයේ නව පුර්ජීවය නිසාවෙන් අද වන විට පිරිවෙන් අධ්‍යාපනය විධිමත් වැඩපිළිවෙලක් යටතේ ක්‍රියාත්මක වන බෞද්ධ අධ්‍යාපන ආයතනයක් බවට පත්ව ඇත. පරමවිඥානාර්ථ සමාගම, මහා බෝධි සමාගම, ප්‍රාචීන භාෂෝපකාර සමාගම ආදියෙහි මැදිහත් වීම මත සංඝරාජයන් වහන්සේගෙන් පසුව පිරිවෙන් අධ්‍යාපනය ක්‍රියාත්මක වූ අතර 1979 අංක 64 දරණ පිරිවෙන් අධ්‍යාපන පනත මගින් විධිමත්ව අද දක්වා ම පිරිවෙන් අධ්‍යාපනය පැවත එයි. එම පනතෙහි පිරිවෙන් අධ්‍යාපනයේ පරමාර්ථ හතරක් දක්වා ඇති අතර ප්‍රධාන විෂයයන් සයක් නිර්දේශ කර ඇත. වත්මන් පිරිවෙන් අධ්‍යාපනය ද එයට

අනුකූලව දිශාහිමුඛ කොට ඇතත් එහි අපේක්ෂිත පරමාර්ථයන් සාධනය වී ඇත්ද යන්න විමසිය යුක්තකි. වර්තමාන හික්ෂු සංස්ථාවේ අර්බුද බොහෝය ය. හික්ෂුන් වහන්සේලාගේ ආකල්පය වර්යාමය ගැටලු පමණක් නොව දේපළ ඉඩකඩම්, විහාරාධිපති තනතුරු ආදිය පිළිබඳ ද අර්බුද උද්ගතව ඇත. පිරිවෙන් අධ්‍යාපනයේ අරමුණු ත්‍රිවිධ සාසනය මුල් කරගනිමින් ඉදිරිපත් වී ඇතිමුත් පිරිවෙන් විෂය නිර්දේශ හා එහි භාවිතාවන් තුළ පිරිවෙන් අධ්‍යාපනයේ පරමාර්ථකරණයට සාධාරණයක් සිදු නොවන බව පෙනේ. පිරිවෙන් අධ්‍යාපනයේ මූලික පදනම වන්නේ ත්‍රිපිටකයයි. පිරිවෙන් පනත දක්වන පරමාර්ථ සියල්ලම දක්වා ඇත්තේ ත්‍රිපිටක ධර්මය පදනම් කරගෙන ය. එනමුත් එම පරමාර්ථයන් සාධනය වන පරිද්දෙන් වත්මන් පිරිවෙන් ත්‍රිපිටක ධර්ම විෂය නිර්දේශයන් සකස් වී ඇති බවක් නොපෙනේ. එමෙන්ම බොහෝ පිරිවෙන් ගුරුවරුන්ගේ ප්‍රමාණාත්මක හා ගුණාත්මක සංවර්ධනයක් ද දක්නට නැත. පාසල් අධ්‍යාපනය මෙන්ම පිරිවෙන් අධ්‍යාපනය ද විභාග ඉලක්ක කරගත් වෘත්තීමය පරිසරයක් සකස් කර ගැනීමට සීමා වී ඇත. පිරිවෙන් සිසුවා තුළ ප්‍රාථමික හා ද්විතියික අධ්‍යාපනය තුළදි පංචබල ධර්මයන් වර්ධනය නොවන තැන පිරිවෙන් සිසුවා තුළ ගුණාත්මක සංවර්ධනයක් දැකගත නොහැකිය. වත්මන් හික්ෂු සංස්ථානුගත අර්බුද ඇතිවීමෙහිලා මූලික හේතුව ලෙස සඳහන් කළ හැක්කේ වත්මන පිරිවෙන් අධ්‍යාපනයේ පරමාර්ථ සාධනය නොවීම හා විෂය ඉගැන්වීමෙහි නිරිත ආචාර්ය - උපාධ්‍යයන් වහන්සේලා තුළ ගුණාත්මක සංවර්ධනයක් නොමැති වීමයි. ත්‍රිපිටක ධර්ම විෂය හික්ෂු අධ්‍යාපනයේ කේන්ද්‍රීය විෂය වන අතර එම විෂය නිර්දේශය පිරිවෙන් අධ්‍යාපනයේ අරමුණු හා ගැලපෙන අයුරින් මූලාශ්‍ර සමග සකස් කිරීම පළමුව කළ යුතු අතර ඉන් පසුව එම විෂය ඉගැන්වීමෙහි නියතු ගුරුභවතුන් ධර්ම විනයානුකූල පිරිසක් බවට පත් කළ යුතුය. තවද සියලු විෂය ක්ෂේත්‍රයන් පොතපතට හෝ විභාග සඳහා පමණක් සීමා නොවී එම විෂයයන් ප්‍රායෝගික භාවිතයට ගන්නා ආකාරයන් පිළිබඳ මනා වූ පරිවයක් සිසුන් තුළ ඇති කරලීමෙනුත් ආචාර්ය උපාධ්‍යයා, සද්ධිවිහාරික

අන්තෙවාසික වත් මැනවින් ක්‍රියාවට නැංවීම තුළින් වත්මන් හික්ෂු සංස්ථානුගත අර්බුද නිරාකරණය කර ගැනීමට හැකි වේ. එවිට ස්ව ආධ්‍යාත්මික සංවර්ධනයන් ඇති කර ගන්නා වූ සද්ධාදී ධර්ම වඩන ශිෂ්‍ය ප්‍රජාවක් බිහිවනු නොඅනුමානය. වර්තමාන හික්ෂු සංස්ථාගත අභ්‍යන්තර අර්බුද විසඳීමෙහිලා පිරිවෙන් අධ්‍යාපනයේ විෂය නිර්දේශයන්ගේ හා පිරිවෙන් ගුරුවරුන්ගේ කාර්යභාරය කුමක්ද යන්න මෙහිදී පර්යේෂණ ගැටලුව වන අතර සාහිත්‍ය මූලාශ්‍ර අධ්‍යයනය හා ක්ෂේත්‍ර අධ්‍යයනය පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය වේ.

ප්‍රමුඛ පද: අර්බුද, ගුරුවරයා, ත්‍රිපිටක ධර්මය, පිරිවෙන් අධ්‍යාපනය, විෂය නිර්දේශ

Buddhist Heritage and Tourism

ICPBS-23-BH-11

Historic Perspective of Buddhist Heritage Tourism in India

Dr. P.Jeya Balakrishnan

drjpbkds@gmail.com

Abstract

Heritage tourism is based upon the concept that each community has to share with the world community about its unique tangible and intangible heritage with their traditions that must be authentic. This is a rapidly growing rich market focusing on experiencing local customs, traditions, arts, history, sites and culture that authentically represent a particular place. Heritage tourism promotes more about cultural and natural resources transformed into tourism commodities. Cultural heritage tourism's principal components are a community or a nation's cultural heritage legacies associated with people, events, or aspects of the community's past that create a sense of pride and global identity. Ministry of Tourism, Government of India attempts to identify integrated tourism heritage based on India's unique Buddhist legacies which represent Buddha's life events and miracles associated with tangible monuments such

as temples, monasteries, pagodas and viharas. There are many Buddhist heritage centers developed under the Swadesh Darshan Scheme that made sites accessible for tourists as well as promote infrastructure development and tourist amenities through a flagship program of the Ministry of Tourism, Government of India across India besides Bihar and Uttar Pradesh. The prospects India as the abode of Buddhism or particularly Bihar is known as the 'Land of Buddha' or 'Land of Enlightenment' where an ordinary prince turned into an ascetic who later became an Enlightened one under the Bodhi tree at Buddhagaya. The region of Magadha is blessed with the essence of Lord Buddha, glorified with the immense of tangible Buddhist legacies from Buddhagaya to Pataliputta including Rajgir, Nalanda and Kurkihar. These sites are directly associated with the dynasties that patronized Buddhism and built their legacies. Buddhist heritage tourism can resolve global disputes globally and spread the fragrance of peace and prosperity.

Keywords: Heritage Tourism, Harmony, Pilgrimage, Infrastructure, Enlightenment.

ICPBS-23-BH-75

Buddhist Heritage in the Bengal with Special References to the Buddha Images of the Pala Period

Sulav Chakma

sulavchakma.abs21@nalandauniv.edu.in

Abstract

“Bengal”, which includes the vast territory of present day Bangladesh and the State of West Bengal in India, has a long tradition of living Buddhism. As it is known, in the early period, Buddhism flourished mostly in the part of the Gangetic Plain in northern India. The Guptas ruled over the northern India from the 4th century to the 6th century CE. 200 years after the fall of the Gupta Empire, The Pala Empire began at the hand of King Gopala. Later, successive Pala rulers enlarged the Pala territory into a vast region throughout the northern Indian Gangetic plain to the southeastern boundary of Bengal. In the Pala period in Bengal, Buddhism flourished widely in the region. From the accounts of Chinese pilgrim Zuang Zang and 16th century Tibetan Historian Taranatha, it is reported that, in parallel to the emergence of Nalanda, Odantapuri and Vikramshila, several *Mahavihara*, eg. Somapura Mahavihara, Jagaddala

Mahavihara were built in the Bengal during the Pala period. Until Muslim conquest, throughout the history of Bengal, the emergence of Buddhism can be traced easily. It is common to the scholars and historians to regard the 12th century Muslim invasions in the northern India as the decline and end of Buddhism in mainland India. A number of evidences are there to oppose the idea. Buddhism has been able to survive at least in some of the minor pockets of pre-colonial India. Hence, this research aims to claim that, Buddhism has survived as a living tradition for centuries in some of the minor pockets of India, particularly in the southeastern part of present day Bengal. Once, well documented, these evidences would be significant for the historiographic enquiries into the Indian Buddhism. Some historians inform us that, well-known Tibetan siddhacarya Naropa was a student of Tilopa who believed to be the resident of Pandit Vihara in the Chittagong region, the southernmost region of present day Bengal. Buddhism also, expanded over the southeastern Bengal that includes the present day Coxbazar and Chittagong Hill Tracts region in the borderline of Arakan by the Bay of Bengal. Considering all these above facts, this study will attempt to provide an account of the Buddhist Heritage in the Bengal with special references to the Buddha images of the Pala period. In doing so, the paper will examine the existing literary accounts from both the primary and secondary sources.

Key words: Pala Empire, Buddha Images, Chittagong Hill Tracts, Chakma, Ethnic Buddhist, Indian Buddhism, Southeastern Bengal.

ICPBS-23-BH-88

Study on the impact for Domestic Tourism in Sri Lanka through Promoting New Buddhist Heritage Sites

Buddisha Weerasuriya, Piyumi Embuldeniya

piyumie@arts.pdn.ac.lk

Abstract

Heritage Tourism could be recognized as a travel directed toward experiencing the heritage of a city, region, state or country. Heritage tourism enables the tourist to learn about and be surrounded by local customs, traditions, history and culture. In Sri Lanka, archaeological heritage sites function as heritage tourist destinations and pilgrimage sites, for example Anuradhapura, Polonnaruwa, and Kandy. Therefore, this research focuses on studying the impact for domestic tourism in Sri Lanka through promoting new Buddhist heritage sites which do not contain archaeological significance with special reference to Kandy World Heritage City and its suburbs. In this research, literature survey and field survey methods were used as data collection methods. Twenty-five visitor were interviewed at each site under the visitor survey, and twenty-five persons who represents the

host community of each site were also interviewed to collect data, and the impact was analyzed through the SWOT analysis. This research is based on the case studies conducted at Nelligala temple, Subodharama temple and Ranvana Rajamaha Viharaya. Kandy World Heritage City has rich significance on tangible heritage and intangible heritage. The Temple of the Tooth Relics and the archaeological heritage sites such as Lankathilake, Gadaladeniya, and Embekke are famous pilgrimage sites among domestic and international tourists. According to the SWOT analysis that could be identified several strengths, weaknesses, opportunities, and threats as follows. New heritage sites were promoted at present as domestic tourists' destinations due to their attractive and sophisticated vicinity. According to the visitor survey that could be identified visitors from various areas in Sri Lanka arrived at these new sites on weekends, and long weekends. Even on weekdays, a number of domestic tourists visit these places. As a new trend these places became a one of destinations in educational visits of Sri Lankan schools. Before 2009, domestic tourists visited famous archaeological heritage sites in Kandy as tourist destinations. However, at present most domestic tourists focus on these new destinations during their visits to Kandy. Therefore, this trend influenced international tourists' arrivals to these new Buddhist heritage sites. According to the collected data that could be identified both positive and negative impacts to domestic tourism in Sri Lanka. Managing the tourists' arrivals to the Kandy region, economic benefits, promoting

international tourists' arrivals, and benefits for the host community are some positive impacts. Environmental pollution, cultural conflicts, decreased the usage of Infrastructures are some negative impacts. Apart from that, managing the carrying capacity will be beneficial to conserve the archaeological heritage sites in Kandy and its suburbs. Recently, these places were promoted among the domestic tourists due to its sophisticated vicinity, and new experience. Further, these places could be identified as isolated constructions. It is necessary to manage these places according to a master plan to promote tourism as well as Buddhist heritage in Sri Lanka. Hence, it is essential to manage these places as tourist destinations through an effective process by developing accessibility, Infrastructure, safety and security, communication methods, awareness and interaction between host community and tourists.

Key words: Buddhist heritage sites, Domestic tourism, Kandy

ICPBS-23-BH-64

**වර්තමාන සංචාරක කර්මාන්තය සඳහා අනුරාධපුර
අභයගිරි විහාර සංකීර්ණයේ දායකත්වය පිළිබඳ
විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්**

ටී. ජී. එස්. අයි. මධුහංසි
maduhanshi123@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

වලගම්බා රජු විසින් ඉදිකරන ලද අභයගිරි විහාරය ලක්දිව දෙවන විහාර සම්ප්‍රදාය වශයෙන් ද සැලකේ. අභයගිරියේ පෞරාණික වටිනාකම සහ කලා නිර්මාණයන් දෙස විදෙස් සංචාරක ආකර්ෂණය දිනා ගැනීමට හේතු වී ඇත. ශ්‍රී ලංකාවේ සංචාරක කර්මාන්තයේ උත්තතිය උදෙසා පෞරාණික ආගමික සිද්ධස්ථාන සහ ඒවායේ කලා අංගයන් සුවිශේෂී දායකත්වයක් ලබා දෙයි. අභයගිරි විහාර සංකීර්ණය ද අනුරාධපුර පූජා නගරයේ පිහිටි සංචාරක ආකර්ෂණය දිනාගත් ආගමික සිද්ධස්ථානයක් වී ඇත. මෙම පර්යේෂණයේ දී පර්යේෂණ අරමුණ වශයෙන් අභයගිරි විහාරයේ ශ්‍රී විභූතිය මතුකර දැක්වීම හා අභයගිරිය සංචාරකයන්ගේ ආකර්ෂණය දිනාගන්නා ස්ථානයක් බව මතුකර දැක්වීම පෙන්නුම් කළ හැකිය. මෙහි පර්යේෂණ ගැටළුව වන්නේ, වර්තමාන සංචාරක කර්මාන්තය සඳහා අනුරාධපුර අභයගිරි විහාර සංකීර්ණයේ දායකත්වය කොතෙක් දුරට උපයෝගී වනවා ද යන්න යි. මෙම අධ්‍යයනයේ පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය ලෙස, ප්‍රමාණාත්මක හා ගුණාත්මක දත්ත විශ්ලේෂණය භාවිතාකොට ඇත. එහි දී ප්‍රාථමික හා ද්විතීක මූලාශ්‍රය යන සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රය විමර්ශනය කිරීමත්, සම්මුඛ සාකච්ඡා හා ප්‍රශ්නාවලී මඟින් දත්ත

රැස්කිරීමත් සිදුකොට ඇත. අභයගිරිය වූ කලී, පුරාණ ඓතිහාසික වටිනාකමකින් යුතු පූජනීය ස්ථානයක්වන අතර, එහි වටිනාකම හා සුවිශේෂත්වය පදනම් කරගනිමින් දේශීය හා විදේශීය වශයෙන් සංචාරකයන් අභයගිරිය වෙත පැමිණීමෙන් වර්තමාන සංචාරක කර්මාන්තය සඳහා අභයගිරි විහාර සංකීර්ණය මගින් ඉමහත් වූ දායකත්වයක් ලැබෙන බවත්, 2020, 2021 වසර දෙක තුළ කොරෝනා වසංගත තත්වය හමුවේ බිඳවැටී තිබූ ලංකාවේ සංචාරක කර්මාන්තය නැවත නඟාසිටුවීමට පෞරාණික බෞද්ධ සිද්ධස්ථානයක් ලෙස අභයගිරි විහාර සංකීර්ණය ඉවහල් වී ඇති ආකාරය 2020, 2021 වසරවල සංචාරක පැමිණීම් ප්‍රමාණයට සාපේක්ෂව 2022 වසරේ අභයගිරිය වෙත සංචාරකයන් පැමිණීමේ ප්‍රතිශතය තුළින් හෙළිදරව් වේ. සංචාරකයන් සඳහා සහනදායී පැකේජ හඳුන්වා දෙමින් අභයගිරිය නැරඹීම සඳහා අනෙකුත් පහසුකම් ද සලසා දෙමින් අභයගිරිය වෙත සංචාරක ආකර්ෂණය තවදුරටත් වර්ධනයකර ගනිමින් ලංකාවේ සංචාරක කර්මාන්තයේ ඉහළම ආදායමක් උපයන සීගිරිය මෙන් අභයගිරිය ද සංචාරක කර්මාන්තයේ ඉහළම සංචාරක ආකර්ෂණයක් ඇති ස්ථානයක් ලෙස ඔසවා තැබීමට හැකියාව පවතී.

ප්‍රමුඛ පද: අභයගිරිය, නටඹුන්, පෞරාණික, බෞද්ධ, සංචාරක

Buddhist Philosophy

ICPBS-23-BC-103

Theravada Viewpoint on the concept of Emptiness Found in the Mūla-Mādhyamaka-Kārika

Hunnasgiriye Padumarathana Thero

hpadumarathana@sjp.ac.lk

Abstract

Mādhyamaka tradition was an influential philosophy not only towards the Buddhist School tradition but also towards Hindu and other Indian philosophies. Mahayana and Vajrayana traditions have also emphasized emptiness as one of their main teachings. However, a doubt comes up about whether the concept of emptiness took a reputation in the Theravada tradition similar to the Mahayana. It is difficult to see in the traditional and philosophical discussion of emptiness in Theravada. So, there is a question, of whether the Theravada rejects the emptiness of Mūla-mādhyamaka-kārika. Actually it is important to examine the Theravāda stance on the concept of Śūnyatā presented in the Mūla-mādhyamaka-kārika. The aims of this research paper is to examine the interpretations of Mahāvihāra regarding the commentaries and Sub-commentaries to provide a clear Viewpoint of

Theravada on the concept of Emptiness. Context analysis and textual analysis are used as the research methodology in this research. Mūla-mādhyamaka-kārika, Tripitaka and its commentaries was used as one of the primary sources. Moreover, the acceptable text written by scholars also refers to this research. According to the history of Theravada, Mahavihara was not interested in keeping any connection internationally with the teaching of Mahayana because they had a sturdy ambition to protect traditional Buddhist standing points. But, It doesn't mean that the Mahavihara has rejected the concept of emptiness. The differences between these two traditions were the way how interpreted the concept of emptiness in Theravada was not similar to the interpretation by Mahayanist. The wrong interpretations of Visuddimaggā admitted the concept of the Mūla-mādhyamaka-kārika has to be changed. The later arguments that took place among the scholars of Abhayagiri and Mahavihara also supported to found a Theravada view on this point. Theravada did not need to have the theory of emptiness to be merely a philosophy. What I conclude is that the Mūla-mādhyamaka-kārika directs to sudden enlightenment and the Theravada concept of emptiness leads to a gradual path.

Key words: Mūla-mādhyamaka-kārika, emptiness, Theravada, Mahayana, Mādhyamaka tradition

ICPBS-23-BP-25

Specific Nature of *Vimānavatthu* Narratives: With special reference to Female Character

Aruna Tharanga Liyana Arachchi

maldeveta@gmail.com

Abstract

This article examines the nature of female character which repeatedly emphasized in *Vimānavatthu* narratives. The core Buddhist thought understands that females are capable of reaching the highest achievement of *Nibbāna*, which is something very specific in Buddhism that some of the other contemporary practices do not agree upon. The core Buddhist thought has the nature of equality. Basically in Buddhist thought, female character has been widely emphasized be it in canonical or non-canonical literature. So, the narratives in *Vimānavatthu* are another evidence to prove that Buddhism does not discriminate a person by his gender, religion or by birth. At the same time, for the most part, human beings are not able to see all of the results of their good and bad actions. Because of this, people often doubt the benefit of doing good things and the danger of doing bad things. Fortunately, the Buddha taught all about the results of actions. In that regard, *Vimānavatthu* narratives provide a great platform and courage people to be more ethical. Therefore, in this article

you will learn about gods and goddesses who did wholesome actions in their previous human lives. You will be able to understand how powerful the results of doing good things can be. Besides, it has widely been a visible character in the text that females are playing key roles in almost each and every narrative. Then, the questions to be raise that why such a nature is there? Was it something to do with the era in which these narratives being composed or is it the nature of late non canonical texts? This research work will discuss all these matters by going through each and every narrative in summarized manner. The research has been done by mixed methods, based on primary data and Secondary data analysis. Researcher does primary focus on available data in *Vimānavatthu* original text. The research is limited to 85 narratives of *Vimānavatthu* in *Khuddaka Nikāya*. At the end of the work, the researcher will be able find answers to those questions such as why female character has so much been emphasized on *Vimānavatthu* narratives with visible amount of stores and amount of characters of each and every story, plus the possible reasons behind this specific nature.

Key words: Vimāna, Devatā, Devaputta, Manussa, Bhikkhu

ICPBS-23-BP-24

Buddhist Teaching for Global Peace

Kalubovitiyana Soratha

Muwapetigewla Hemaloka

sorathakalubovitiyana@gmail.com

Abstract

This research has been carried out under qualitative research methodology. The research has been done based on the problem of whether Buddhist teaching can be applied for global peace. The aim of this research is to show that global peace is based only on a Philosophical change of mind in individuals. Man in the modern world tends to explore various kinds of philosophical paradigms and develops his mind by absorbing the essence of those philosophies. Buddhist philosophy is based on non-violence and is considered one of the greatest peaceful philosophies in the world. Buddha advocated for his followers to spread compassion all over the world and was exemplary in spreading kindness even to microorganisms. According to the Buddha's teaching, we should spread loving kindness to every being like a mother who loves her only son unconditionally. The Buddha showed the nature of the unenlightened person's mind and admonished that people got

angry because of being insulted and defeated by others. Because of our unending desire, we are attached to all the material, and nonmaterial things in the world and become spoiled due to the evil nature of our minds. Therefore, Buddhism emphasizes that peace is the only way to tranquilize our minds. Equanimity is one of the greatest teachings in Buddhism, and it never discriminates people based on their religion and caste. Buddha characterizes people based on their moral conduct. A man is finally judged by his moral conduct, whatever physical characteristics he possesses. Accordingly, the only solution to establish global peace in the world is to bring about philosophical changes in the mind. Buddha prescribed many practical methods to eradicate angriness, vengeance, and greediness and encouraged to maintain healthy relationships with others, and those teachings are useful for developing generosity, peace, and compassion. In conclusion, the above-mentioned Buddha's teachings can be applied to build a peaceful society.

Key words: Buddhism, equanimity, global peace, loving-kindness, Philosophy

ICPBS-23-BP-34

Buddhist Philosophy: Way to Happiness and Wisdom

Dr. Rita Sontakke/Sheware

Dr. Vandana Manoj Ingle

shewalerita@gmail.com

Abstract

Buddhism has traditionally placed a high value on knowledge and the educational system. Through ethical, intellectual, and spiritual perfection, Buddhist philosophy seeks to develop the individual into the highest manifestation of humanity. The major goal of Buddhist philosophy is to develop a person's complete personality. *We can correctly say that happiness is truly universal: it's a universal goal, while at the same time being a universal mystery. Therefore, the aim of this article is to look at happiness from the point of view of the Buddhist philosophy which offers insight into the subject of Gautam Buddha's philosophy. This article also throws light on the Buddha's immortal message of love and lasting peace, which with time, far from becoming absolute, has become more radiant and shines today like a beacon light which is the essence of happiness and wisdom. The article specifically discusses the techniques and practises used by Buddhism to educate the mind to obtain real happiness and wisdom. The*

Buddha told us that obtaining this supreme insight is the supreme goal of our practice or cultivation. Buddhism is a philosophy that emphasizes understanding our true essence. As a result of Buddha's realization that every sentient being has this underlying wisdom and nature, it also teaches perfect equality. We have lost our original nature and are confused, which has made everyone different today. Our understanding of this intrinsic, ideal, and supreme wisdom is strengthened by the Buddha's teachings. The ultimate purpose of life is to be happy, thus with wisdom, we can resolve all of our issues and achieve the ultimate goal of life.

Key words: Buddhist philosophy, immortal message, humanity, happiness, wisdom

ICPBS-23-BP-58

Alienation in Buddhism and Existentialism

Chow Samching Manhai

saokumbanda2016@gmail.com

Abstract

The problem of alienation has been a main issue of human beings since the beginning of civilization and it has been discussed in the history of philosophy. But the issue of serious matter come into existence after the development of industrialization and technology in a mass scale. Though man has achieved such as high level of material progress many problems have arisen about the isolation of human beings due to side effects of this unprecedented and rapid technological development. The theory of alienation was originated on the basis of different social, economics, and religious accompaniment. In other way, a person feels himself to disassociate from one self or a group. The idea of alienation is started by Hegel and Karl Marx. In Hegel's philosophy, alienation is part of the process of self-creativity and self-discovery. For Marx, it is the result of the capitalist mode of production. While Hegel explains the existence of the human being through focusing on its ontological dimension, Marx evaluates the term alienation in terms of the economic

dimension which he claims that Hegel ignores. Many thinkers, philosophers, psychologist, sociologist, and religious scholars prescribed the way to come out from alienation. But, in the contemporary period, the Existentialism and the Buddhism show the issue of alienation most seriously. According to existentialism, Alienation is understood chiefly in inward term. It is the alienation of human existence from his own self. He is not in himself but simply a thing. He is only in the mass existence of a crowd. We are also estranged, say the existentialists, from human institutions. As an individual we neither feel that we are part of them nor can we understand their workings. We live in alienation from our own institutions. There are various examples given by existentialists to explain in the form of alienation. Sartre shows waiter who has identified himself with a role, or the man who punches tickets from morning till evening. Kierkegaard refers to the loss of self, the man who attempts to drown the oncoming despair by diversions. Equally so is the analysis of the inauthentic in Heidegger. Existentialists gave their own approach on this issue and propagate a humanistic point of view as a way to come out from alienation. According to Buddhism, the most significant aspect is to understand the diagnosis of human life. The problem of overcoming alienation also should be placed against the diagnosis of human suffering. The Buddha traces the three roots of unhappiness, such as, greed (*lobha*), hatred (*dosa*), and delusion (*moha*). In contrast to these three factors, he also traces the three roots of happiness, such as,

non-greed (*alobha*), non-hatred (*adosa*), and non-delusion (*amoha*). There are four divine realms which should be practiced to be free from one's alienation among the common people in the society; they are *metta* (loving kindness), *karuna* (compassion), *mudita* (sympathetic joys), and *upekkha* (equanimity). Buddhist gave their own approach to transcend from the *lokiya* world to *lokuttara*. The objective of this paper is to show that both Existentialism and Buddhism tries to bring the people in an authentic levels.

Key words: Alienation, Existentialism, Buddhism, Anguish, Dukkha.

ICPBS-23-BP-68

Strengthening the Health Care system with Teachings in Theravada Buddhism

Samantha Senavirathna

s.k.senavirathna@gmail.com

Abstract

Definition of health includes physical, mental and social wellbeing. From the beginning of the Buddha's teaching all these aspects were addressed, as Buddhism was primarily concerned about prevent all beings from been suffering. In traditional medicine those teachings were followed, but Buddhist philosophy can be applied to modern health care system as well to deliver a better health care to the public, both in curative and preventive sectors. The texts which was used for this study was taken from the Sinhala and English translations of *Sutta Pitaka* and commentaries (*Atta Kathā*) on them. The ultimate goal of the Buddhism is nibbana, however, until then the physical well being of the individual is encouraged. Buddhism addressed not only the mental illnesses, but also physical illnesses. Lord Buddha has said the greatest profit is being healthy, emphasizing the importance of health. Illness was identified as one of the suffering that affects all born human and animals in many *sutras* delivered after the enlightenment. With birth all beings

are subjected to suffering from aging, illness and death. There are many *jataka* stories in Buddhism highlighting the importance of health. Buddha's teaching was aimed at prevention of those suffering. The noble four truths were taught people to become free from this suffering; suffering, the causes for suffering, ending the suffering and the path to end the suffering, which can be applied to any disease as identifying the disease, causes, management and the way of managing the disease. This can be used to resolve any health related problems such as epidemics. Buddha as a great physician treated many illnesses of the people with mindfulness meditation in different ways. The teachings in *sutta pitkaya* reveals ways of treating with remedies as well as with *Dhamma*. As a healer as well as a counsellor Buddha addressed the people with sympathy, empathy, autonomy and equity showing the value of basic medical ethics. Teachings on dietary advices, life style and social behavior through the principles of *seela* and *vinaya* helped in prevention of communicable and non-communicable diseases. Buddhist philosophy also intervened on economics, law, human resource management, stress management, ethics, time management and methodology of education which can be used in development of the health care system.

Key Words: Health, Health care system, Preventive Medicine, Theravada Buddhism

ICPBS-23-BP-80

Pañcabala: Buddha's Five Jewels in the Buddhist Philosophy

Dr. Sangmitra Pushkar
sangmitrapushkar@yahoo.co.in

Abstract

Lord Buddha is the Enlightened One, a peerless and supreme teacher. Buddha himself walked on the path of spirituality and wisdom and attained enlightenment and showed the path of liberation. Today, his teachings are referred to as the 'light of Asia' and have embraced people from all parts of the world as a way of living. His teachings accentuate a moral and ethical way of life, a life of concentration and wisdom, which forms the core of Buddhist philosophy. Buddhist wisdom is called '*anuttara-samyaka-sambodhi*' meaning the 'perfect ultimate wisdom.' The crux of his teachings is to attain liberation through self-experiential ultimate wisdom because everyone has the potential to realize the state of ultimate wisdom and regain one's intrinsic nature. Buddha in his discourses instructed his disciples to develop five superpowers (*pañcabala*) {which are among the thirty-seven factors of enlightenment (*bodhipakkhiyadhamma*)} to attain liberation. They are the power of faith (*saddhabala*), power

of energy (*viriyabala*), power of mindfulness (*satibala*) power of concentration (*samādhibala*), and power of wisdom (*prajñābala*). *Sutta Pitaka* expounds that those who possess these five powers and the power of destruction of the taints (*asavas*), which he has realized for himself with the direct knowledge in his present life. He dwells in it after entering upon it with the taintless liberation of mind and knowledge. The *Saṅgīti Sutta* of *Dīgha Nikāya* counts them in the five-fold sequences that belong to distinction. This paper will deeply discuss these five superpowers which are to be developed within oneself and kept in balance for the fruitful attainment of liberation. It will discuss how these five jewels of Buddha are essential ingredients for everyone from a *bhikkhu* to an executive and a student. These five jewels with reference to their position in Buddhist texts will be explored as to how they gradually penetrate the profound *dhamma*. It will also elucidate them from the perspective of both conventional truth and ultimate truths as expounded in the *Tipitaka*. After conducting the above-mentioned explorations it will be concluded that faith is primarily developed as it makes one confident and progressive, everything becomes easy to grasp and hold, whether it is a teaching or any ambition. When faith is developed, it becomes easy to achieve; without faith, one is always in a state of ambiguity and doubt, thinking that he is taking the right path or just following it in a vague. With the presence of faith, energy is strengthened, as without making any effort or working on it sincerely with zeal, the outcome will not be prolific. Much

perseverance is required to be successful; whether he is a *bhikkhu*, executive, or student, all have to work hard in their respective fields. With both faith and energy, mindfulness knows how to tread the path with proper knowledge and awareness and work in all the suitable conditions with the power of memory, recollection, and attentiveness, and while being in the present, he can be more decisive and successful. He then attains concentration with wisdom.

Key words: taintless liberation, intrinsic nature, perseverance, ultimate truths, mindfulness, ultimate wisdom

ICPBS-23-BP-95

Correspondence between Dreams and External Events: based on the Teachings in Tantric Buddhism

S.S. Hewawasam
sewwandis@arts.pdn.ac.lk

Abstract

The inquiry into the Philosophy of Mind, nature, and the function of the mind is always considered the most prevailing topic of Philosophers from antiquity. The majority of researchers always look at the scientific approach in analyzing the mind due to the influence and invention of scientific discoveries in the world. The analysis of dreams is one of the interesting mental phenomena that have a great impact on experimental psychological studies. Nevertheless, Throughout the world, there is an ongoing discussion about dreams; what dreams are made up of, consist of, and interpret through their philosophical roots. Dream analysis has a common interest in both Eastern and Western contexts mixed with cultural beliefs, and spirituality and influenced by the Buddhist philosophy of mind. The research problem here is whether our dreams have any correspondence or correlation with external events. Tibetan Buddhism interprets dreams as

a secret language to past, present, and future events of an individual's life. Most significantly, it is useful to diagnose diseases and to heal these illnesses by using medical practice through purification and meditation according to Tibetan Buddhism. However, the scientific inquiry into dream analysis is quite different from what Tibetan Buddhism interprets. The main objective here is to analyze the correlation between dreams and external phenomena based on the teachings of Tantric Buddhism. In addition, the paper aims to manifest the significance of the concept of the *Bardo* state and its practice in preparing the consciousness to identify the illusory state of the mind. The culmination of medical knowledge and spiritual practice is used in the perspective of Tantric Buddhism. The Yoga practice and purification process of mind have also interpreted in Jungian Psychological perspective and European Medical Practice. This study has used both primary and secondary sources of information. Through a philosophical analysis done on this data, using analytical methods, it was inferred that the approaches to dream analysis by Tantric Buddhism can be applied to analyze the correspondence and correlation between dreams and external phenomena. Therefore, the text *New Light on Tibetan Medicine* by Dr. Pasang Arya where his ideas on dream analysis are expressed will be used as a primary source and secondary data were collected via articles and internet sources. In recognizing this secret symbolic language of the mind, one should have a proper idea of the teachings of Tantric Buddhism. In conclusion, although the

validity of the dream analysis in Tibetan Buddhism comparatively aligns with the external events happening in the world, there is only limited evidence to prove the real practice in the Sri Lankan context since most of Sri Lankan Buddhists are following Theravada Buddhism.

Key words: Dreams, Tantric Buddhism, External Phenomena, Mind

ICPBS-23-BP-113

The Golden Rule; A Textual Analysis in Comparative to the Theravada and Mahayana Buddhism

Keppetipola Gnanawimala Thero

gkeppetipola96@gmail.com

Abstract

Having taken the root of the factor of self, making the ethical judgments of conduct, with regard the Human beings, known as the Golden Rule, has been taken into the consideration from the far of the Era in the field of ethics in both eastern and western philosophical contexts. Even though it has not been structuralized and accepted in such contexts, the principle was used in the majority of religious backgrounds as a criterion of perspicacity on individual conduct. Buddhism extended over time, to many facts and is known as the Sectarian Buddhist Philosophy, which also pointed out this rule of acts. But Theravada and Mahayana Buddhism which are the main two aspects of the Sectarian Buddhist philosophy seem that have extracted this principle of ethics quite differently. This Research work is dedicated to the examination of the different perspectives regarding the Golden Rule under the problem of research of what is the

point that makes the difference between the Golden Rule in Theravada and Mahayana Buddhism upon each of specific textual sources, in particularly to the Bodhicaryāvatāra and Pali canonical sources accepted by them. This study is basically based on the qualitative research methodology with comparison research tools towards the textual analysis. At viewing the assumption, finally, it is possible to have a conclusion as follows. 1) The distance has been made between Theravada and Mahayana Buddhism in accepting the Golden Rule even from the naming. 2) Theravada's standpoint depends on the fact of self while Mahayana is non-self or the other regarding the golden rule. 3) both chapters accepted this as a normative principle of verifying human conducts that is to be done or not to be done.

Key words: Conduct, Ethics, Golden Rule, Mahayana, Theravada.

ICPBS-3-BP-84

නූතන ගැටලු නිරාකරණය කරමින් පුද්ගල සංවර්ධනයෙහි ලා බුද්ධ දේශනාවන්හි එන බෞද්ධ උපදේශනයෙහි පිටිවහල පිළිබඳව විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයකි.

(දීඝනිකායේ සිගාලෝවාද සූත්‍රය ඇසුරින්)

ඩී. දිලිනි මේනකා
diliniMENAKA123@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

මිනිසා වනාහි මනසින් උසස් ම ජීවිත් කොට්ඨාසයක් වශයෙන් නිර්වචනය කරනුයේ ඔවුන් සතු සිතීමේ විමසීමේ හා බුද්ධිමය වශයෙන් තීරණ ගැනීමේ හැකියාව මත වන අතර මිනිසා කෙරේ අභිමුඛ වන විවිධ ගැටලු නිරාකරණය කර ගැනීමේ විෂයෙහි දී මිනිසා සතු මෙම හැකියාව මනා පිටිවහලක් වේ . මෙකී ගැටලු ස්වකීය ඥානයෙන් විසඳාගැනීමට නොහැකි අවස්ථාවලදී තවත් අයෙකුගේ සහය ලබා ගැනීමට පුද්ගලයාට සිදුවේ. මෑත කාලීනව මෙකී කර්තව්‍ය උපදේශනය වශයෙන් හඳුන්වනු ලබන අතර පුහුණුවක් සහිත වෘත්තිකයෙක් මඟින් ගැටලුවක් සහිත අයෙකුගේ එම ගැටලුව නිරාකරණය කර ගැනීම උදෙසා දෙනු ලබන සහය සරලව උපදේශනය වශයෙන් පෙන්වාදිය හැකිය. බුදුන් වහන්සේ වනාහි මේ තාක් බිහි වූ සත්වයාගේ දුක සංසිදුවීම උදෙසා ඔවුන්ට මඟ පෙන්වාදුන් හා ඔවුන්ට ඒ සඳහා මාර්ගය සලසා දුන් දේශකයෙක්, උපදේශකයෙක්, වෛද්‍යවරයෙක් යනාදී නොයෙක් අන්වර්ථ නාමයන්ට ශ්‍රේෂ්ඨතමයා වශයෙන් පෙන්වාදිය හැකිය. උන්වහන්සේ සමාජයේ වෙසෙන සියලු සත්ත්වයන් උදෙසා

සමානාත්මතාව පෙරටු කොටගෙන තම ධර්මය තුළින් පුද්ගලයාගේ ලෞකික හා ලෝකෝත්තර අභිවාද්ධිය උදෙසා මාර්ගය පෙන්වා දුන් සේක. මෙම පර්යේෂණය දීඝ නිකායෙහි පාථික වර්ගයෙහි එන සිගාලෝවාද සූත්‍රය තුළ අන්තර්ගත බෞද්ධ උපදේශයන් අනුසාරයෙන් සිදු කෙරෙයි. බුදුන් වහන්සේගේ ධර්මයේ නිවන ප්‍රමුඛ අරමුණ වුවත් ලෞකිකත්වය හරහා පෘතග්ජනයා හට ලෝකෝත්තර මාර්ගයේ ගමන් කිරීමට මඟ කියා දීමත් උන්වහන්සේගේ අරමුණක් විය. ඒ අනුව දීඝ නිකායෙ සිගාලෝවාද සූත්‍ර දේශනාව පිළිබඳව සාකච්ඡා කිරීමේ දී ප්‍රධාන වශයෙන් ම පුද්ගලික දිවිය, සමාජ සබඳතා, යුතුකම් හා වගකීම්, කුසල් අකුසල් යනාදිය ඔස්සේ මෙලොව හා පරලොව සුඛ විභරණය පිණිස පුද්ගලයෙකු ජීවිතය ගොඩනගා ගත යුත්තේ කෙසේද යන්නත් තමන් කෙරෙහි ඵල්ල වන ගැටලු කෙරෙහි දක්ෂ ලෙස මුහුණ දීමට පුද්ගලයා තුළ සංවර්ධනය විය යුතු ගුණාංග පිළිබඳවත් මෙහි දී සාකච්ඡා කෙරෙයි. සදිසාවන් හරහා සමාජය තුළ ඉටුවිය යුතු යුතුකම් හා වගකීම් ද මිනිසාගේ මෙලොව පරිහානියට මූලික වන වතුර්විද කර්ම ක්ලේශ, සතර අගනිය, හෝග විනාශ මුඛ, යන තුදුස්ලාමක ධර්ම පිළිබඳවද ප්‍රධාන වශයෙන් සාකච්ඡා කරනු ලබයි. මෙහි දී මද්‍යසාර, අනාවාරය, නොකල්හි වීදි සංචාරය, පාප මිත්‍ර ඇසුර යනාදී පුද්ගලයාගේ පරිහානිය කෙරෙහි සෘජුවම බලපාන කරුණු කෙරෙත් උපයාගත් ධනය හා බවබෝග සමාජ සම්බන්ධතා සියල්ල විනාශයට පත්වීම ආදී සමාජ ගැටලු පිළිබඳව සාකච්ඡා කොට ඇත. බුද්ධ කාලීනව මෙන් ම නූතන සමාජය තුළ ද දක්නට ලැබෙන මෙකී ගැටලු නිරාකරණය කරමින් පුද්ගලයාගේ දියුණුව උදෙසා මෙම සිගාලෝවාද සූත්‍රය හරහා ඉටුවන මෙහෙය අභිමහත්ය. නූතන සමාජය තුළ පවත්නා වූ ගැටලු බුද්ධ කාලීන සමාජය තුළ ද පැවති බවට මෙකී සූත්‍ර ධර්මය අධ්‍යයනයේදී හෙළිවන කරුණකි. අවස්ථානෝචිතව බුදුන් වහන්සේ විසින් පුද්ගලයාගේ හිතසුව පිණිස ධර්මය දේශනා කොට ඇත. ඒ අනුව ගැටලු නිරාකරණය තුළින් පුද්ගල සංවර්ධන විෂයෙහි දී

උන්වහන්සේ සතු වූ මෙකී සුවිශේෂී හැකියාව සිඟාලක විසින් මෙසේ සඳහන් කරයි. “ යම් සේ යටිකුරු කළ දැයක් උඩුකුරු කරන්නේ හෝ වේ ද වැසුණු යමක් විවෘත කරන්නේ හෝ වේ ද ඇස් ඇතියන් රූප දකිතිය අඳුරෙහි තෙල් පහනක් දරන්නේ හෝ වේ ද එපරිද්දෙන්ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නොයෙක් කාරණයෙන් ධර්මය දේශනා කළ සේක ” එනම් බුද්ධ දේශනාවන් වනාහි හුදෙක් ම උපදේශයක් පමණක් නොව උපදේශනාත්මක ස්වරූපයෙන් සිදුකෙරෙන මඟ පෙන්වීමක් ද වශයෙන් මෙහිලා අරුත් ගැන්විය හැකිය.

ප්‍රමුඛ පද: මිනිසා, උපදේශනය, පුද්ගල සංවර්ධනය, ගැටලු, සිගාලෝවාද සූත්‍රය

ICPBS-23-BP-03

ලිංගිකත්වය සහ ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවය මත වෙනස් කොට සැලකීම පිළිබඳ අධ්‍යයනයක්

කළුබෝවිටියන සෝරන හිමි
sorathakalubovitiyana@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

ලිංගික අන්‍යෝන්‍යතාව මත පදනම්ව පුද්ගලයන් වෙනස් කොට සැලකීම සමාජය තුළ බහුලව දැකිය හැකි තත්ත්වයකි. ශ්‍රී ලංකාව තුළ මෙන් ම වෙනත් බොහෝ සමාජ සංස්කෘතික සන්දර්භයන්හි ද ස්ත්‍රීය දුර්වල හා පහත් ය, පුරුෂයා උසස් හා ශක්තිවන්තයා වේ යනාදී මිථ්‍යා ආකල්ප බහුල වේ. ඒ අනුව මෙම පර්යේෂණයේ අරමුණ වන්නේ මනෝවිද්‍යාත්මක න්‍යාය සංකල්ප අනුව ස්ත්‍රී හා පුරුෂයන් වෙනස් හා සමාන වන්නේ කුමන පරාසයක් තුළ ද, ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය මත වෙනස් කොට සැලකීමේ යෝග්‍ය බව තහවුරු කිරීම සඳහා එම මනෝවිද්‍යාත්මක න්‍යායන් ප්‍රමාණවත් සාධක සපයන්නේ ද යන්න විමර්ශනය කිරීම වේ. ඒ සඳහා මෙහි දී ජීව මනෝවිද්‍යාත්මක, සමාජ මනෝවිද්‍යාත්මක හා සාමාන්‍ය මනෝවිද්‍යාත්මක වශයෙන් මූලික න්‍යාය සංකල්ප අධ්‍යයනය කරන ලදී. ග්‍රන්ථ සන්ධාර අධ්‍යයන ක්‍රමය අනුව සන්ධාර හා තේමා විශ්ලේෂණ ක්‍රමය භාවිත කරමින් සිදු කරන ලද මෙම ගුණාත්මක පර්යේෂණයේ දත්ත රැස් කිරීමේ ක්‍රමය ලෙස පුස්තකාල හා අන්තර්ජාල මූලාශ්‍රය පරිශීලනය කරන ලදී. විද්‍යාත්මක පර්යේෂණයන්ට අනුව පුද්ගල ශරීරයක වර්ණදේහයන් බෙදී යාම මත පදනම්ව ඇති වන බොහෝ දේහවිද්‍යාත්මක සම විසමතාවන් පරිණාමීය වශයෙන් වැදගත් වන හා වර්ගයාගේ පැවැත්ම සඳහා අතිශයින් ඉවහල් වන සාධකයන් ය. ඒ හැර

මොළයේ හා අන්තරාසර්ග පද්ධතියේ ක්‍රියාකාරීත්වය තුළ ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවය මත වෙනස් කොට සැලකීම සාධාරණීකරණය කිරීමට තරම් සුවිශේෂ සාධකයන් නොමැති බව විද්‍යාත්මක සොයා ගැනීම් පෙන්වා දේ. එසේ ම චින්තනය, තොරතුරු සකස් කිරීම, ගැටලු විසඳීම, මතකය යන මනෝවිද්‍යාත්මක ලක්ෂණයන්හි දී ස්ත්‍රී පුරුෂයන් යම් යම් විෂමතාවන් ප්‍රකට කළ ද ඒ මත පදනම්ව ස්ත්‍රීය හෝ පුරුෂයා ප්‍රජානනිකව වඩාත් උසස් ලෙස හුවා දැක්වීමට තරම් සාධක නොවේ. එම මනෝවිද්‍යාත්මක ලක්ෂණයන්හි විවිධත්වය සමාන ලිංගිකයන් අතර පවා දැකිය හැකි ය. පුද්ගල පෞරුෂ ලක්ෂණ අතුරින් බහිර්වර්ති පෞරුෂ ලක්ෂණ, කාංසාව, විශ්වාස කිරීම සහ මෘදුබව යන ලක්ෂණවලින් පුරුෂයන්ට වඩා ස්ත්‍රීන් වැඩි වන අතර ස්ත්‍රීන්ට සාපේක්ෂව පුරුෂයා වඩා ගර්චිත හා වැඩි ආත්ම සම්මානනයකින් යුක්ත වේ. නමුත් සමාජ කාංසාව, ආවේගශීලීබව හා අදහස් ප්‍රකාශ කිරීම ආදී පෞරුෂ ලක්ෂණවල ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවයෙහි වෙනසක් නොවේ. සමාජ මනෝවිද්‍යාත්මක පර්යේෂණයන්ට අනුව පෙන්වා දෙන්නේ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජ භාවය සමාජ නිර්මාණයක් වන බවයි. සමාජ සංස්කෘතික බලපෑම හේතුවෙන් ලිංගික අන්‍යතාව මත එසේ වෙනස් කොට සැලකීමේ නැඹුරුවට නොදැනුවත්ව ම හා නිරායාසයෙන් ම නවජ දරුවා පාත්‍ර වන අතර එය පවත්වාගෙන යාමට ද ඔහු/ඇය කටයුතු කරයි. ඒ අනුව ස්ත්‍රී භාවය හෝ පුරුෂ භාවය මත පදනම්ව වෙනස් කොට සැලකීම යෝග්‍ය බව තහවුරු කිරීමට තරම් සුවිශේෂී මනෝවිද්‍යාත්මක සාධක පෙන්වා දිය නොහැකි හෙයින් සියලු දෙනා හට සමාන අවස්ථා හිමිවිය යුතු බව නිගමනය කළ හැකි ය.

ප්‍රමුඛ පද: මනෝවිද්‍යාත්මක සාධක, ලිංගිකත්වය, වෙනස් කොට සැලකීම, ස්ත්‍රී-පුරුෂ, සමාජ භාවය

ICPBS-23-BP-21

ආදි බුදුදහමේ ඉන්ද්‍රිය ප්‍රත්‍යක්ෂය හා ආලය විඥානය පිළිබඳ තුලනාත්මක අධ්‍යයනයක්.

කරපික්කඩ සෝභිත හිමි
මැදවච්චියේ සංඝානන්ද හිමි
msangananda123@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

බුදුදහමෙහි මූලික අරමුණ නිර්වාණාවබෝධය මගින් සංසාරගත නිවෘත්තිය සලසාලීමයි. නිර්වාණාවබෝධයෙහිලා ශ්‍රාවකයා තුළ අභිප්‍රේරණයක් ඇති වීම පිණිස සත්ත්වයාගේ ස්වභාවය හා ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳ ඇති තතු හැඳින්වීම අත්‍යවශ්‍ය සාධකයකි. මේ අනුව ඥානය ලබාගැනීමේ ක්‍රමවේදයක් ලෙස ප්‍රත්‍යක්ෂය පෙන්වා දෙයි. ප්‍රත්‍යක්ෂය ඉන්ද්‍රිය හා අතීන්ද්‍රිය යනුවෙන් දෙයාකාර වන බව බෞද්ධ විග්‍රහය වේ. ඉන්ද්‍රිය ප්‍රත්‍යක්ෂය යනු සත්ත්වයාගේ අවබෝධය ගොඩනැගීම සඳහා ඉන්ද්‍රිය පද්ධතියෙන් ලැබෙන මහෝපකාරයයි. මේ අනුව ඉන්ද්‍රියන්ට ගෝචර වන අරමුණු තුළින් එයට අනුකූලවන විඥානයක් පහළ වන ආකාරය දැක්වීම ඉන්ද්‍රිය ප්‍රත්‍යක්ෂය ලෙස අවධාරණය කරනු ලබයි. නිරෝගි අභ්‍යන්තර ඉන්ද්‍රියකුත්, සුදුසු විෂය අරමුණකුත් මුණගැසුණු විට එම ඉන්ද්‍රියානුසාරී විඥානය පහළ වෙයි. ඉන් අනතුරුව ප්‍රතීත්‍යසමුත්පන්න වෛඥානික ක්‍රියාවලියක් ඔස්සේ ආයතනය, ආරම්භණය හා විඥානය එකතු වී ස්පර්ශයත්, ස්පර්ශය ප්‍රත්‍ය කරගෙන වේදනාවත්, වේදනාව ප්‍රත්‍ය කරගෙන සංජානනයත්, සංජානනය ප්‍රත්‍ය කරගෙන විතර්කයත්, විතර්කය ප්‍රත්‍ය කරගෙන ප්‍රපංචය ගොඩ නගයි. එනම් සාමාන්‍ය සිතුවලිවලින් එහා ගිය තණ්හා, දිට්ඨි, මාන යන කෙළස්

ගොඩනැගෙන පරිදි චින්තනය මෙහෙයවයි. පුද්ගලයා ඉන්ද්‍රිය මගින් ලබන්නා වූ ප්‍රත්‍යක්ෂය යථාර්ථවාදයට ප්‍රමාණවත් නොවන බවත්, පුද්ගලයා දුකට පත්වීමට උපස්ථම්භයක් වන බවත් බුදුසමය වැඩිදුරටත් විස්ථාරණය කරනු ලබයි. වතුරවිට බොද්ධ සම්ප්‍රදායන් අතර ප්‍රමුඛතම සම්ප්‍රදායක් ලෙස යෝගාවාර විඥානවාදී සම්ප්‍රදාය හැඳින්විය හැකි ය. එහි මූලිකම ඉගැන්වීමක් ලෙස විඥාන පරිණාමයේ ඇති ආලය විඥානය පෙන්වා දිය හැකි ය. බාහිර ලෝකය සත්‍ය වශයෙන් පවත්නා යථාර්ථයක් ලෙස නො සලකන විඥානවාදීහු එය ආලය විඥානයේ ප්‍රක්ෂේපනයක් ලෙස සලකති. කැඩපතකින් තමාගේම මුහුණ දෙස බලන්නාක් මෙනි. **කර්මබේජ, ක්ලේෂබේජ හා ස්මාතිබේජ** ආලය විඥානය තුළ තැන්පත්ව පවතින නිසා මෙය කෝෂ්ඨාගාරයක් වශයෙන් විඥානවාදීන් හඳුන්වනු ලබයි. යම් ආකාරයකින් ඕසය තණ, දරකැබලි, ගොම ආදිය ගෙන යමින් පවතියි ද, ඒ ආකාරයෙන් ආලය විඥානය කුශල, අකුශල හා ආනේඤ්ජ කර්ම වාසනාවලින් අනුගත වෙමින් ස්පර්ශ මනසිකාරාදිය ගෙන යමින් සැඩ පහරක් මෙන් සංසාරයේ පැවැත්මේ කෙළවර තෙක් පවතිමින් ගමන් කරයි. ආලය විඥානය සමග හුදෙක් සියලු තැන ගමන් කරන වෛතසික පහක් දැකිය හැකිය. එම වෛතසික වනුයේ **ස්පර්ශ, මනස්කාර, වේදනා, සංඥා හා චේතනාවයි**. ඉන්ද්‍රිය, විෂයය හා ආලම්බන යන ත්‍රිකය එක්වීමෙන් ස්පර්ශය හට ගනු ලැබේ. ඉන් අනතුරුව පිළිවෙලින් මනස්කාර, වේදනා, සංඥා හා චේතනා පුද්ගල සන්තානය තුළ පටිච්චසමුප්පන්නව උපදවනු ලබයි. ආලය විඥානය නිරුද්ධ වනුයේ අර්හත්වයේ දී ය. එබැවින් මෙයට '**විමල විඥානය**' යැයි කියනු ලැබේ. '**ආලය**' යන්නෙන් '**ඇලුණ**' යන අර්ථය යෝගාවාර විඥානවාදයේ මෙන් ම ආදි බුදුදහමේ ද පෙන්වා දෙයි. අපගේ මෙම පර්යේෂණ පත්‍රිකාව මගින් ආදි බුදුදහමේ ඉන්ද්‍රිය ප්‍රත්‍යක්ෂය හා යෝගාවාර විඥානවාදයේ ආලය විඥානය තුළ සමානතාවයක් දැක ගත හැකි වේ ද? බහුලව ඇත්තේ සමතාවයන් ද? එසේත් නොමැතිනම් විෂමතාවයන් ද? යන්න පිළිබඳව වෙන් වෙන්ව අධ්‍යයනය කිරීමට මෙන් ම ඒ සඳහා මජ්ඣිම නිකායේ

මධුපිණ්ඩික සූත්‍රයත්, යෝගාචාර විඥානවාදීන්ගේ විඥප්තිමාත්‍රතාසිද්ධිවාදයත් මූලාශ්‍ර කර ගැනීමට අපේක්ෂා කරමි.

ප්‍රමුඛ පද: විඥානය, ප්‍රත්‍යක්ෂය, ධර්ම, සත්ත්වයා, කර්මය

ICPBS-23-BP-32

සද්ධර්ම පුණ්ඩරික සූත්‍රයෙන් ගම්‍ය වන පිතෘ සංකල්පය පිළිබඳ අධ්‍යයනයක්

එච්. ජී. එච්. එස්. හද්දෑල
harshanish78@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

මහායාන මූලාශ්‍රයන් හි අධීශ්වරත්වයකින් හෙවත් ලෝක පිතෘත්වයකින් බුදුරජාණන් වහන්සේ සලකා තිබේ. ඒ බව සූත්‍ර රාශියක දක්නට ලැබෙන අතර මේ පිළිබඳව දැක්වෙන සුවිශේෂී ග්‍රන්ථයක් වනුයේ සද්ධර්ම පුණ්ඩරික සූත්‍රය යි. මෙහි අදහස වන්නේ “නිවැරදි ධර්මයේ සුදු නෙළුම් සූත්‍රය” බවයි. මෙම සූත්‍රය ක්‍රි. ව. පළමුවන සියවසේ දී රචනා වූ අතර මෙහි පරිච්ඡේද 26ක් අන්තර්ගත වේ. සද්ධර්ම පුණ්ඩරික සූත්‍ර කරුණු මගින් පිතෘ සංකල්පයක් ගම්‍යමාන වේ ද? යන්න අධ්‍යයනය කිරීම ප්‍රධාන වශයෙන් ම පර්යේෂණ ගැටලුව වේ. පර්යේෂණ අරමුණ නම් සද්ධර්ම පුණ්ඩරික සූත්‍රයේ අන්තර්ගත පරිච්ඡේද අධ්‍යයනය තුළින් පිතෘ සංකල්පය ගම්‍ය වන අවස්ථා හඳුනා ගැනීම යි. එසේ ම පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය යටතේ තොරතුරු රැස් කිරීම සඳහා පුස්තකාල පරිශීලනයන් ඒ යටතේ මහායාන මූලාශ්‍ර අධ්‍යයනයන්, නව ධර්ම සූත්‍ර අතරින් සද්ධර්ම පුණ්ඩරික සූත්‍රයට අදාළව මෑතකාලීනව ලිය වි ඇති ග්‍රන්ථ, ශාස්ත්‍රීය ලිපි, අධ්‍යයනය කරමින් හා මේ පිළිබඳව සිදු කර ඇති පර්යේෂණ පිළිබඳව අවධානය යොමු කිරීමත් මෙහි දී සිදු කරන ලදී. පර්යේෂණයේ සොයාගැනීම් ලෙස පිතෘ සංකල්පය බිලිබිඹු වන සාධක රාශියක් අධ්‍යයනය කළහ. ඒ අනුව සද්ධර්ම පුණ්ඩරික සූත්‍රයේ තුන් වන

පරිච්ඡේදයට අනුව “යමෙවහං ලෝක පිතා සවයංභූථ...” මෙයින් කියවෙන්නේ ද “මම ලෝකයාට පියෙක් වෙමි...” යන්නයි. ථෙරවාදයේ නිරූපිත ක්‍රමයට වඩා වෙනස් වූ ක්‍රමයක් ඔස්සේ පිතෘත්වයක් ආරෝපණය කර තිබේ. එසේ ම සද්ධර්ම පුණ්ඩරික සූත්‍රයේ තුන්වන පරිච්ඡේදය වන ඖපමා පරිවර්තය තුළ ද බුදුරජාණන් වහන්සේ යනු ලෝක පිතෘ යැයි පැහැදිලි කෙරෙන අවස්ථාවක් ලෙස සංසාර මන්දිර උපමාව පෙන්වා දිය හැකිය. එසේ ම එම පරිච්ඡේදයේ ම දැක්වෙන ආකාරට බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝක සත්ත්වයාගේ පියාණන් ලෙස සියලු සත්ත්වයන් සංසාර දුකින් මුදවා ගන්නා ලද බවත් දැක්වේ. තව ද මහායානය තුළ දී ලෝක පිතෘවරයකු ලෙස අර්ථ ගැන්වෙන බුදුරජාණන් වහන්සේට එකී තත්ත්වය සාධනය වන තැනක් ලෙස ශාරිපුත්‍ර හිමියන්ට බුදුරජාණන් වහන්සේ තමා ලෝක පියා වශයෙන් විශ්වාස කරන ලෙසට කරන දේශනය හදුනාගත හැකිය. “එම්බා ශාරිපුත්‍රයනි, ඒ සත්ත්වයින් අතර යමක් නුවණැත්තෙක් වේ ද ඔහු තථාගතයන් වහන්සේ ලෝක පියාය යනුවෙන් විශ්වාස කරති”. සියල්ලන්ගේ ම පියා වශයෙන් පෙනී සිටිමින් සියල්ලන්ට ම එක ම විමුක්ති මාර්ගයක් පෙන්වා දෙන බවත් මෙයින් තහවුරු වේ. මේ ඔස්සේ පර්යේෂණයට අදාළව සූත්‍රය තුළ පිතෘ සංකල්පයක් ගමාමාන වේ. එසේම සද්ධර්ම පුණ්ඩරික සූත්‍රයේ පස්වැනි ඖෂධී පරිච්ඡේදයේ දැක්වෙන “සියලු දෙව් මිනිසුන් බඹුන් ඇතුළු සත්ත්ව ප්‍රජාවගේ ම පියාණෝ ය.” යන ලෝක පිතෘ සංකල්පය ඉදිරිපත් කිරීම ම තුළින් සූත්‍රය තුළ පිතෘ සංකල්පය දැක්වේ. සූත්‍රයේ පසළොස්වන පරිච්ඡේදයේ දැක්වෙන “මවිසින් ඔවුන්ගේ මනස මේ උතුම් මාර්ගයෙහි පිහිටුවන ලද්දේ ය. සියල්ලෝ ම මගේ පුත්‍රයන් ය...” යන්නෙන් ද සුවනය වන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ලෝක පිතෘත්වය ප්‍රකට කිරීම යි. සියලු සතුන් සසරින් මුදවාලමින් විමුක්ති මාර්ගය කියා දෙන බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝක පියකු ලෙසින් සලකා තිබෙන අයුරු මහායාන සූත්‍රයක් වන සද්ධර්ම පුණ්ඩරිකය තුළ විශදවන බව අවසාන වශයෙන් දැක්විය හැකිය. එමෙන් ම බුදුරජාණන් වහන්සේ

අනාගත ආකාශ ධාතුවේ සදාකාලිකව වැඩ වාසය කරන්නා වූ ප්‍රභා සම්පන්න වූ ත්‍රිකාය සම්පත්තියෙන් හෙබි අපරිමිත බල මහිමයකින් විරාජමාන වූ ලෝක පිතෘවරයකු ලෙසින් හඳුන්වා තිබෙන අයුරු ද වටහා ගත හැකිය.

ප්‍රමුඛ පද: මහායානය, සද්ධර්ම පුණ්ඩරික සූත්‍රය, පිතෘ සංකල්පය, නවධර්ම සූත්‍ර, ථේරවාදය

ICPBS-3-BP-85

දරිද්‍රතාවය නිසා ඇතිවන මානසික ගැටලු නිරාකරණයෙහිලා බෞද්ධ මාර්ගෝපදේශනය

ආර්.පී.එස්.ඩී. රාජපක්ෂ
shanikadrajapaksha@gmail.com

සාරසංචේපය

සමස්ත මානව ප්‍රජාව තුළම වර්ධනය වෙමින් පවත්නා සමාජ ප්‍රශ්නයකි දරිද්‍රතාවය. දිළිඳුබව ආර්ථික, දේශපාලනික, ආධ්‍යාත්මික, භෞතිකමය ආදී පැතිකඩ ඔස්සේ විවරණය කළ හැකි ය. දැලිද්දිය යන පාලි වචනයෙන් හදුන්වනු ලබන්නේ දරිද්‍රතාවයයි. මෙය ඉංග්‍රීසි භාෂාවෙන් poverty යනුවෙන් හදුන්වයි. එය දුප්පත්කම, ධනය නැතිකම, අගහිඟකම් ඇතිබව යන්න අර්ථ ගැන්විය හැකි ය. බෞද්ධ ඉගැන්වීමට අනුව ප්‍රමාණවත් ධනයක් තිබීම ගිහියාට සැපයකි. ප්‍රමාණවත් ධනයක් නොමැතිකම ගිහියාට දුකකි. ඒ හේතුවෙන් බොහොමයක් මානසික ගැටලුකාරී තත්ත්වයන් ඇති වේ. එසේ ඇතිවන ගැටලුකාරී තත්ත්වයන් නිරාකරණය කිරීම සඳහා බුදුදහම කෙතරම් මාර්ගෝපදේශනයක් ලබා දෙන්නේ ද යන්න පිළිබඳව අධ්‍යයනය කිරීම මෙම පර්යේෂණය තුළින් සිදුවේ. බුද්ධ දේශනාවට අනුව ගෘහස්ථයින් ප්‍රධාන කොටස් දෙකකි. එනම්, පැවිදි ජීවිතය තෝරා නොගත් බ්‍රහ්මචාරීව වසන පිරිස හා අඹුදරුවන් පෝෂණය කරමින් කාමභෝගීන් ලෙස ජීවිත ගතකරන පිරිසයි. කාමභෝගී ජීවිතයක් ගතකිරීම උදෙසා ශක්තිමත් ආර්ථික රටාවක් පැවතිය යුතු ය. ඒ හේතුවෙන් දිළිඳුකම කාමභෝගී ගිහියාට දුකක් බව ඉණ සූත්‍රයේ දේශනා කරනු ලබයි. භෝගයන් රැස් කරගෙන ගිහගෙයි විසීම සුදුසු වෙනැයි සිඟාල

සූත්‍රයේ පෙන්වා දේ. එමෙන්ම ධාර්මිකව ලබන ධනය සැපයක් ගෙන දෙන බව අණණ සූත්‍රයේ පෙන්වා දෙයි. මෙකී කාරණා හකුළුවා දැක්වූ කල්හි විද්‍යාමාන වන්නේ ප්‍රමාණවත් ධනයක් තිබීම ගිහියාට සැපයට කරුණක් වන බවත් ප්‍රමාණවත් ධනයක් නොමැතිකම ගිහියාට දුකක් වන බවයි. අඟහිඟකම්වලින් තොරව සැපවත් ලෞකික ජීවිතයක් ගතකිරීම සඳහා ප්‍රමාණවත් ධනයක් තිබීම බුදුදහම අවධාරණය කරනවා මෙන්ම තම අවශ්‍යතාවයන් සන්තර්පණය කර ගැනීම සඳහා ධනය නොමැති වීම දුකක් ලෙසත් ධනය නොමැතිකම නිසා ඇතිවන අහිතකර තත්වයන් පිළිබඳවත් අභිගුත්තර නිකායේ ඉණ සූත්‍රයේ දී පෙන්වා දේ. එසේම දරිද්‍රතාවය ඇතිවන ආකාරය සමාජ සාධකයක් වශයෙන් දීඝ නිකායේ වක්කවත්තී සීහනාද සූත්‍රයේ ද වීග්‍රහ වේ. එසේ ම බුදුදහම තුළ දරිද්‍රතාවය ඇති වීමට බලපාන සාධකයක් වශයෙන් පූර්ව කර්ම ශක්තිය පෙන්වා දේ. බුදුදහමෙහි දරිද්‍රතාවයට කර්ම ශක්තිය බලපාන බව වුල්ලකම්මච්චංග සූත්‍රය පෙන්වා දේ. සිඟාලෝවාද සූත්‍රය ධනය විනාශ වන අපායමුඛ නිසා පුද්ගලයෙකු දිළිත්දෙකු බවට පත්වන අයුරු පිළිබඳවහ කියැවේ. මෙලෙසින් දරිද්‍රතාවය, එහි ස්භාවය හා දරිද්‍රතාවය ඇතිවීමට හේතුවන සාධක පිළිබඳව බුදුදහම විවිධ මානයන්ගෙන් සාකච්ඡා කරනු ලබයි. දරිද්‍රතාවය හේතුවෙන් පුද්ගලයා බෙහෙවින් මානසික ගැටලුකාරී තත්වයන්ට මුහුණ දෙනු ලබයි. නිසි පරිදි ධනය නොමැතිකම හේතුවෙන් පුද්ගලයා මානසික ආතතියට පවා ගොදුරු වේ. එසේ ම ප්‍රමාණවත් තරම් ධනය නොමැති වීම මත්ද්‍රව්‍ය, මත්පැන් ආදී විවිධ ඇබ්බැහිවීම් සඳහා ද හේතු වේ. එසේම අසරණ වන ජනයා බොහෝ සෙයින් වර්තමානයේ සියදිවි නසා ගැනීමට පවා දරිද්‍රතාවය හේතුවෙන් පෙළඹේ. එමෙන්ම බිඳුනු මානසිකත්වයන් සඳහා ද අධ්‍යාපනය ලබන දරුවන් තුළ විවිධ මානසික වශයෙන් ගැටලුකාරී තත්වයන් ඇතිවීමට දරිද්‍රතාවය නොයෙක් ආකාරයෙන් බලපෑම් ඇති කරයි. තවද සමාජ භීතිය තත්ත්වයන් ඇති වීම උදෙසා ද දරිද්‍රතාවය හේතුවන බව සඳහන් කළ හැකි ය. මෙසේ නොයෙක් මානසික ගැටලුකාරී තත්ත්වයන් දරිද්‍රතාවය හේතුවෙන් උද්ගත වේ. යථෝක්ත කරුණුවලට අනුව දරිද්‍රතාවය හේතුවෙන්

ඇතිවන මානසික ගැටලුකාරී තත්ත්වයන් තුරන් කිරීම සඳහා නිවැරදි මාර්ගෝපදේශනයක් අවශ්‍ය ය. ධනය මිනිසාගේ සේවකයෙකි. මිනිසා එහි ස්වාමියා ය. ධනයට ගැති වීම බුදු සමය හෙළා දකී. දරිද්‍රතාවය හේතුවෙන් පැන නගින මානසික ගැටලුකාරී තත්ත්වයන් නිරාකරණය සඳහා ව්‍යග්ගපථිත සූත්‍රයේ මෙලොව දියුණුවට උපකාරී වන කරුණු ද, එම සූත්‍රයේ සඳහන් උට්ඨාන වීරයෙන් යුතුව ශ්‍රමය යොදවා ධාර්මිකව ධනය උපයා ගතයුතු ආකාරය පිළිබඳවත්, සිඟාලෝවාද සූත්‍රයේ පුද්ගලයා උපයන ධනය කොටස් වලට බෙදා පරිහරණය කළයුතු බවත් දැක්වේ. මීට අමතරව මහා නිධාන සූත්‍රය, පරාභව සූත්‍රය, වසල සූත්‍රය ආදී සූත්‍ර ධර්ම රාශියක්ම දරිද්‍රතාවය හේතුවෙන් ඇතිවන මානසික ගැටලුකාරී තත්ත්වයන් නිරාකරණය සඳහා මාර්ගෝපදේශනයන් සපයයි. තරුණ කළ සිටම පුද්ගලයා තම ශක්‍යතාවය වර්ධනය කර මුදල් ඉපයීම සිදුකළ යුතුව බෞද්ධ උපදේශනයයි. ධාර්මිකව ධනය ඉපයීමෙන් තම සමාජ තත්ත්වය වුවද වෙනස් කරගත හැකි ය. ඒ අනුව දරිද්‍රතාවය හේතුවෙන් පැන නගින මානසික ගැටලුකාරී තත්ත්වයන් නිරාකරණයෙහිලා බෞද්ධ ඉගැන්වීම් සාර්ථක මාර්ගෝපදේශනයක් ලබා දේ.

ප්‍රමුඛ පද: දරිද්‍රතාවය, බුදුදහම, බෞද්ධ උපදේශනය, මානසික ගැටලු, මානසික ගැටලු නිරාකරණය

ICPBS-23-BP-61

**ලලිතවිස්තරයෙන් පැහැදිලි වන සමකාලීන
අධ්‍යයන පිළිබඳ විමර්ශනයක්**

ආචාර්ය ඒරුවාවේ ගුණසෝම හිමි
eruwewe93@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

ලලිතවිස්තරය බුද්ධචරිතය විවරණය කරන මහායාන බෞද්ධ සංස්කෘතියට අයත් කෘතිය කි. එහෙත් ථෙරවාද හා මහායාන අදහස් සංකලනය වූ නිර්මාණයක් ලෙස අවධානය දිනාගත් කෘතියක් වශයෙන් මෙය හැඳින්වීම හැකි ය. බෝධිසත්ත්වයන් ගේ උපතේ සිට බුදුරජාණන් වහන්සේ ගේ ප්‍රථම ධර්ම දේශනය පැවැත්වීම දක්වා බෝධිසත්ත්ව චරිතයේ හා බුද්ධ චරිතයේ ඇතැම් විශේෂ සංසිද්ධි මෙහි දැක්වේ. දෙවැනි පරිච්ඡේදයේ සිට විසිදෙවැනි පරිච්ඡේදය දක්වා බෝධිසත්ත්ව චරිතයත්, විසි හතරේ සිට විසිහය දක්වා ඇති පරිච්ඡේදවල බුද්ධචරිතයත් දැක්වේ. බුද්ධචරිතය පිළිබඳ විචාරාත්මක ව අධ්‍යයනය කළ හැකි ග්‍රන්ථ අතර ලලිතවිස්තරයට හිමිවන්නේ ද විශේෂ තැනකි. බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් ම දේශනා කළ සූත්‍රයක් ලෙස සංගෘහිත හෙයින් මෙහි කතුචරයා පිළිබඳ එකඟතාවක් ද නො වේ. මහායාන සම්ප්‍රදායේ වර්ධනය අවධිය ලෙස සැලකෙන ක්‍රි.ව. පළමු හා තෙවැනි සියවස අතර කාලයේ රචනා වූ කෘතියක් වශයෙන් මෙහි සැලකේ. ඒ නිසා ම මහායාන නවධර්ම යටතට ගැනෙන කෘතියක් වශයෙන් ද මෙය හැඳින්වේ. බෝධිසත්ත්ව චරිතය විශේෂයෙන් ඇගයීමත් බුද්ධචරිතය කෙටියෙන් දැක්වීමත් මෙහි අභිප්‍රාය වී තිබේ. එය පැහැදිලි වන්නේ මෙහි අභ්‍යන්තර පරිච්ඡේද විමසීමෙන් ය. අධ්‍යාපන සංකල්පය මෙහි නෙයෙක් ක්‍රමවේද ඇසුරෙන් දක්වා

තිබේ. බෝධිසත්ත්ව වර්තය සම්බන්ධ කරගෙන කළ ඉගැනුම් ඉගැන්වීම් සංකල්පය මෙහි ක්‍රමානුකූල ව පැහැදිලි කරයි. එමෙන් ම බෝධිසත්ත්වයෝ ශිෂ්‍ය අවධියේ ලැබූ අධ්‍යාපනය පිළිබඳ පරිවර්ත කීපයක් මෙහි දැක්වේ. ඒ අනුව ලලිතවිස්තරයෙන් පැහැදිලි කරන අධ්‍යයන ක්‍රමවේද, අධ්‍යයන ශිල්පීය ක්‍රම මෙන් ම අධ්‍යයනයේ පරමාර්ථාදිය පිළිබඳ මැනවින් මෙහි කරුණු විමසිය හැකි ය. දුෂ්කරවර්යා පරිවර්තය නම් දාහත්වැනි පරිවර්තයේ බෝධිසත්ත්වයෝ විමුක්තියට අවැසි අධ්‍යයන පිළිබඳ ගවේශනය කරන ආකාරය දැක්වේ. එමෙන් ම ලිපිශාලාසන්දර්ශන නම් දසවැනි පරිවර්තය අධ්‍යයන ක්‍රමෝපායන් පිළිබඳ පැහැදිලි කෙරේ. ඊට සමගාමීව එම පරිවර්තයේ බෝධිසත්ත්වයෝ අධ්‍යයනය කළ අක්ෂරමාලා සැටසතරක් දක්වා තිබේ. එමෙන් ම බෝධිසත්ත්වයෝ මිනිස් ලොව යම්තාක් පවතින සංඛ්‍යා, අක්ෂර, ගණිතය, කල්ප කෝටි ගණනක් දක්වා එය හදාළ බව සඳහන් වේ. මෙම පරිවර්තයේ දක්නට ඇති තවත් විශේෂත්වයක් වන්නේ, බෝධිසත්ත්වයෝ වර්ණ මාලාවේ එක් එක් අක්ෂරය ප්‍රකාශ කරන විට ඒ ඒ අක්ෂරයෙන් වෙන වෙන ම ශබ්ද පිටවීම ය. නිදර්ශනයක් වශයෙන් දක්වන්නේ නම්, අ-පවසන විට ‘අනිත්‍ය: සඵවසංස්කාර:’ යන ශබ්දය නිකුත් විය. ආ-පවසන විට ‘ආත්මපරහිත’යන ශබ්දය නිකුත් විය. මීට අමතර ව හස්ත රේඛා විද්‍යාව, මල්ලව විද්‍යාව, ධනු ශිල්පය, ධාවනය, උස පැනීම, පිහිණීම, ඊතල විදීම, ඇතුන් පිට යාම, රිය පැදවීම, ධනු ශිල්පයට අදාළ කුසලතාව, ශූරතාව සහ වීරතාව, බාහු අභ්‍යාස, අලි බැලීමේ විද්‍යාව, මල (මදු) එලීමේ විද්‍යාව, උඩින් ආක්‍රමණය කිරීම, ඉදිරියෙන් නික්මීම, පසුබැසීම, මිටින් අල්ලා ගැනීම, විශේෂ ක්‍රමයට පා තැබීම, කොණ්ඩය බැඳීම, (කොණ්ඩය) කැපීමේ කලාව ආදිය අධ්‍යයනය කළ බව පැහැදිලි වේ. මෙම ශාස්ත්‍ර හා ශිල්ප ක්‍රම ගණනාවක් තත්කාලීන සමාජයේ පැවැති බව ලලිතවිස්තරයෙන් පැහැදිලි වේ.

ප්‍රමුඛ පද: අධ්‍යයන ක්‍රමෝපක්‍රම, බෝධිසත්ත්ව සංකල්පය, මහායාන සම්ප්‍රදාය, ලලිතවිස්තරය, ශිල්ප හා ශාස්ත්‍ර,

ICPBS-23-BP-66

සියදිවි නසා ගැනීම පිළිබඳ බුදුදහමේ දක්වා ඇති ආකල්පය පිළිබඳ අධ්‍යනයක්

ආර්. සී. පී. කරුණාරත්න,
ආර්. ආර්. ආර්. පී. ඩබ්. ඒ. එස්. රත්නිලක
chanakapradeep013@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

සියදිවි නසාගැනීම යනුවෙන් අදහස් කරනුයේ තමන්ගේ ජීවිතය හිතාමතාම නැතිකර ගැනීමේ ක්‍රියාවයි. එම ක්‍රියාව සිදුවනුයේ පුද්ගල ජීවිතයේ බලාපොරොත්තු නැති වූ අවස්ථාවල, මානසික ආතතිය, පුද්ගල සබඳතා බිඳවැටීම යනාදී හේතු සාධක හා ඉව්ෂාභංගත්වය යන කාරණා හේතුවෙනි. ආවේගශීලිත්වය මෙහි දී ප්‍රධාන වශයෙන් බලපායි. බුදුසමයට අනුව ප්‍රාණඝාතය අකුසල කර්මයකි. සියදිවි නසාගැනීමට පෙළඹෙනුයේ අටලෝ දහමට අනුව චිත්තවේග ගොඩනැගී නැතිකම නිසා ය. සියලු ම ලබ්ධීන් විසින් මෙය අනුමත නොකරයි. මෙම පර්යේෂය මගින් සිදුකරණුයේ සිය දිවි නසාගැනීම පිළිබඳ බෞද්ධාකල්පය දක්වාලීමයි. බුදුසමයට අනුව ප්‍රාණඝාතය අකුසල කර්මයකි. තම ජීවිතය වුව ද නැතිකර ගැනීම ප්‍රාණඝාත අකුසල කර්මයකි. සියදිවි නසාගැනීම යනු තම ජීවිතය තමා විසින් ම නැති කර ගැනීම ය. බලාපොරොත්තු ඉටු නොවීම, මානසික ආතතිය, විෂාදය, හීනෝන්මාදය (Schizophrenia) වැනි මානසික රෝගවලට ගොදුරු වීමෙන් ඇතිවන බලපෑම මගින් ය. ඉව්ෂාභංගත්වය සමාජයේ කුමන තරාතිරමක වුවද තිබිය හැකි ය. එයට පංති හේද, කුල හේද, ජාති හේද ආදිය බලනොපායි. ලෝකයේ බොහෝ රටවල සියදිවි නසාගැනීම උග්‍ර සමාජ

ප්‍රශ්නයකි. සියදිවි නසාගැනීම බුදුසමයට අනුව විශාල පාප කර්මයකි. සිත් රිදීමක් හෝ බලාපොරොත්තු වූ දෙයක් ඉටු නොවීම නිසා චිත්තවේග පාලනය කරගත නොහැකිව ගනු ලබන ඉක්මන් තීරණවලින් වටිනා ජීවිත විනාශ වේ. සියදිවි නසාගැනීම දෙවියන් වහන්සේට කරන ද්‍රෝහිකමකි. ක්‍රිස්තියානි, ඉස්ලාම් වැනි ආගම් මෙවැනිදේ විශ්වාස කරනු ඇත. යුරෝපීය රටවල සියදිවි නසාගැනීම හෝ එම ක්‍රියාවට උත්සාහ කිරීම දඩුවම් ලැබිය හැකි අපරාධයකි. සෑම පුද්ගලයෙකුට ම හොඳ උපදේශකයෙකු සිටිය යුතුය. තමා උගතෙකි, නූගතෙකි, තමා පරාජිතයෙකි, තමා උසස් අයෙකි යන්නා වූ හීනමාන තමා තුළ ඇති නොකරගත යුතුය. එසේ වූ විට ඒවා යම් ආකාරයකට බිඳවැටීම තුළ හෝ ඒවායින් සිදුවන බලපෑම් හමුවේ ඉවිභංගත්වයට පත්වී තම ජීවිතයට හානි සිදුකර ගැනීමට පෙළඹේ. බෞද්ධ දර්ශනය මගින් සෑම විටම දුර්ලභ මනුෂ්‍ය ජීවිතයේ වටිනාකම පිළිබඳ අවබෝධ කොට දෙයි. තමා ගැන සිතා කටයුතු කිරීමේ දී තමන්ව උපමාවට ගත්විට අනුන්ට සිදුවන අනර්ථකාරී ක්‍රියා බොහෝමයක් මගහැරෙනු ඇත. සියදිවි නසාගැනීමට පුද්ගලයා පෙළඹෙනුයේ දුක හේතුකොටගෙනය. ගැටලු පැමිණි විට ඒවා ක්‍රමාණුකූලව හේතු විමසාබලා නිරාකරණය කරගැනීමේ ශක්‍යතාව පුද්ගලයා සතුව තිබිය යුතුය. ජීවිතය පවත්වාගෙන යාමේ දී විවිධ අර්බුද පැමිණිය ද ඒවාට පිළිතුරු විසඳුම් කෙලෙසක හෝ හමුවේ. එවැනි ඒවා සිහිනුවණින් යුතුව නිරාකරණය කරගත යුතුය. මිනිසා අනෙක් සතුන්ගෙන් වෙනස් වන්නේ ද මනසින් උසස් වූ බැවිනි. අටලෝ දහමින් කම්පා නොවී ක්‍රියා කළ යුතුය. බුද්ධ චරිතයෙන් ආදර්ශ රාශියක් සපයාගත හැකිය. සියදිවි නසාගැනීම බුදුදහම ඔස්සේ පෙන්වා දෙනුයේ අනර්ථකාරී, නිරයගාමී කටයුත්තක් ලෙසය. තම ජීවිතයට පැමිණෙන අභියෝග, ප්‍රශ්න සිහිනුවණින් දරාගෙන ඒවාට විසඳුම් සොයමින් තම වටිනා ජීවිතය ඉදිරියට පවත්වා ගැනීම උභයාර්ථසාධනය පිණිස වේ. බුදුසමය අවධාරණය කරන්නේ මනුෂ්‍ය ජීවිතයේ ඇති වටිනාකමයි.

ප්‍රමුඛ පද: ඉවිභංගත්වය ,මානසික ආතතිය, හීනමාන, නිරයගාමී, සිහිනුවණ

ICPBS-23-BP-72

**බෞද්ධ සම්ප්‍රදායයන් අතර තන්ත්‍රයානයේ
සුවිශේෂතා පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්**

කරපික්කඩ සෝභිත හිමි
මැදවච්චියේ සංඝානන්ද හිමි
karapikkadasobitha@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

ප්‍රාග් බෞද්ධ යුගයේ භාරතීය සමාජය තුළ නිර්මාණය වූ ‘තන්ත්‍ර’ නම් ශාස්ත්‍රය කවදා, කවරෙකු විසින්, කුමක් අරභයා නිර්මාණය කළේදැයි නිශ්චිතවම ප්‍රකාශ කළ නොහැක්කකි. මානව සංහතියේ ආරම්භය දක්වාම එහි අතීතය දිවයන බව බොහෝ වියතුන්ගේ පිළිගැනීමයි. මෙකී තන්ත්‍ර ශාස්ත්‍රයේ ආභාසය බුදුසමයට ඇතුල්වීමත් සමඟ පසුකාලීනව තන්ත්‍රයානය නමින් වෙනම බෞද්ධ සම්ප්‍රදායයක් නිර්මාණය විය. ඓතිහාසික අතින් බලන කළ එය තෙවැනි බෞද්ධ සම්ප්‍රදායයි. ථෙරවාදය පැරණි ම බෞද්ධ සම්ප්‍රදාය ලෙස බොහෝ පිරිසක් පිළිගන්නා අතර මහායානයට හිමි වන්නේ දෙවන ස්ථානයයි. නමුත් තන්ත්‍රයානිකයින් ස්වසම්ප්‍රදායෙහි ආරම්භය බුදුරජාණන් වහන්සේට ම පවරා ඇත. බුද්ධත්වයෙන් දොළොස්වන වසරේ ශ්‍රීධානකටයේ දී බුදුන්වහන්සේ විසින් මෙම දේශනාවන් සිදුකොට ඇති බව පවසන ඔවුහු, එම දේශනාවන් බුදුන් වහන්සේගේම ඉල්ලීම පරිදි ධර්මය අවබෝධ කරගැනීමට සමත් පිරිස් ලොව පහළ වන තෙක් වජ්‍රසත්ව නම් මහා සිද්ධවරයා දකුණු ඉන්දියාවේ වෛත්‍යයක නිදන් කොට තිබූ බව පවසති. මෙම වෛත්‍යය විවෘත කොට ආචාර්ය නාගාර්ජුන පාදයන් විසින් තන්ත්‍රයානය ලොව ප්‍රචාරය කළ බව ඔවුන්ගේ විශ්වාසයයි. තාන්ත්‍රික බුදුසමය

අනෙකුත් බෞද්ධ සම්ප්‍රදායයන් හා සසැදීමේ දී දැකගතහැකි සුවිශේෂතා රාශියකි. ඉන් කිහිපයක් පිළිබඳ මෙම පර්යේෂණය තුළින් අධ්‍යයනය කොට ඇත. තන්ත්‍ර, මන්ත්‍ර, යෝගාදී ප්‍රායෝගික ක්‍රියාමාර්ග ද, මණ්ඩල, ධාරණී, ධාකිණී ආදී සංකේත භාවිතය ද අභිමථාර්ථ ඉටුකර ගැනීම සඳහා ඵලදායී උපාය මාර්ග ලෙස සැලකීම තන්ත්‍රයානයේ දැකගත හැකි සුවිශේෂ ලක්ෂණයකි. ඒ අනුව ලෞකික ලෝකයේ අරමුණු සඵල කරගැනීම සඳහා සරල ක්‍රියා මාර්ග විවිධ උපායයන් ලෙස තන්ත්‍රයානයේ භාවිත කිරීම වේ. මන්ත්‍ර යන වචනය ශබ්ද කිරීමෙන් පවා කිසියම් ගුප්ත ශක්තියක් අවදි කරන බව ඔවුන්ගේ පිළිගැනීමයි. ඒ තුළින් පෙනෙන නොපෙනෙන බලවේග පාලනයටත් තමන්ට අවශ්‍ය පරිදි මෙහෙයවීමටත් හැකියාව ලැබෙන බව ඔවුන්ගේ විශ්වාසයයි. එපමණක් නොව, ලෞකික වශයෙන් සියලු අභිමථාර්ථ සාධනය කර ගැනීමටත් මෙයින් අවස්ථාව උදා වේ. ලෞකික අරමුණු ලෙස ආරක්ෂාව, සෞභාග්‍ය, නිරෝගිකම, අංජන හෙවත් නොපෙනෙන දේ දැකීම හා දැනීම, නොපෙනෙන සේ ගමන් කිරීම, අන්තර්ධාන හෙවත් අතුරුදන් වීම, අහසින් යාම, ආදිය දැක්වේ. ලෝකෝත්තර වශයෙන් මන්ත්‍රාදී ගුප්ත මාධ්‍ය උපයෝගි කරගනිමින් විමුක්තිය ද උදාකර ගත හැකි ය යන්න ඔවුන්ගේ ආකල්පයයි. තාන්ත්‍රික බුදුසමයේ ගුරුකේන්ද්‍රියතාව ද තවත් සුවිශේෂී ලක්ෂණයකි. මන්ත්‍ර භාවිතයේ දී ගුරු කේන්ද්‍රිය භාවය ඉතා වැදගත් වේ. ගුරුවරයෙකුගෙන් ප්‍රකට වන මූලික ලක්ෂණ දෙකකි. 01. නිසි මාර්ගෝපදේශකත්වය සැපයීමට සුදුසුකම් සපුරා තිබීම. 02. ඕනෑම විටෙක ශිෂ්‍යයාට පිහිටවීම සඳහා කරුණා මනසක් ඇති බව. තාන්ත්‍රික බුදුසමයේ උගන්වන සියලු ධර්ම ගුප්ත ශාස්ත්‍රයන් සේ සැලකේ. එහි අන්තර්ගතය සාමාන්‍ය පාඨකයෙකුට කියවා තේරුම් ගැනීම අපහසුය. මේ නිසා හසල දැනුමක් ඇති ගුරුවරයෙකු විසින් මගපෙන්වීම අත්‍යාවශ්‍යය. මෙවැනි ගුරුවරු සිද්ධියන් හෙවත් සිද්ධාචාර්යවරු ලෙස හඳුන්වති. ඔවුන් තුළ ඥානය ද කරුණාව ද ඉහළින්ම ක්‍රියාත්මක වේ. තාන්ත්‍රික ඉගැන්වීම් තේරුම් ගැනීමේ හැකියාවත් සියලු සත්ත්වයන් කෙරෙහි දැක්විය යුතු ආකල්පයත් ඔවුන් සතු වේ. ආධ්‍යාත්මික

වශයෙන් ඉහළ තලයේ පසුවන ගුරුවරයා සත්‍යයේ ප්‍රතිමූර්තිය, මිහිපිට දෙවිවරු, සුගත නැතහොත් ඩාමකාය (බුදුවරු) ලෙස සළකනු ලැබේ. තාන්ත්‍රික බුදුසමයේ විමුක්තිය පිළිබඳ සංකල්පයට නව වටිනාකමක් ආරෝපණය කර ඇත. නිර්වාණය මහා සුඛය ලෙස හඳුන්වයි. එය ලැබිය යුත්තේ මරණයෙන් පසුවය. මෙලොව දී සිදුකරන්නේ විමුක්තියට අදාළ ප්‍රතිපදාව සම්පූර්ණ කිරීමයි. තාන්ත්‍රික මූලධර්මවල විමුක්තිය පිළිබඳ වූ ප්‍රතිපදා මාර්ගය විග්‍රහ කරන්නේ රාගාදී අරමුණු බැහැර කිරීමෙන් තොරවය. ඉන්ද්‍රිය අරමුණු ඇලීම බැඳීම ගැටීම සහ විරහව යනාදී ලෙසින් එකිනෙකට සංයෝග වූ ක්‍රියාවලියක් මගින් තුළින් සත්‍යාවබෝධය ලැබීම මෙමගින් නිර්දේශිත උපාය මාර්ගයයි. තාන්ත්‍රික බුදුසමයේ ශක්තිවාද හා වර්යා යනුවෙන් හඳුන්වන සුවිශේෂ ඉගැන්වීමක් ද දැකගත හැකි ය. මෙය ශක්තිවාද සහ වාමාවාර යන නම් වලින් ද හැඳින්වේ. ශක්තිය යනු ප්‍රඥාවයි. ප්‍රඥාවෙන් සියල්ල නිපදවෙයි. ප්‍රඥාව සංකේතවත් වන්නේ කාන්තා රූපයකිනි. කලක් යන විට ප්‍රඥාව දෙවඟනක් විය. දෙවඟනක් වූ ප්‍රඥාව උත්පාදක බලය හෙවත් ප්‍රජනන ශක්තිය ඇති තැනැත්තියක් ලෙස සළකා වැදුම් පිදුම් කිරීමට පටන් ගත්තේ ය. කල්ගත වන විට මෙම ශක්තිය හෙවත් ප්‍රඥාව බෝසත්වරුන් සතු වන්නේ යැයි ප්‍රකට කිරීමට බෝසතුන් වැළඳගෙන සිටින කාන්තාවන්ගේ රූප නිර්මාණය විය. තන්ත්‍රයානයේ සංකේත අතර මෙලෙස බුදුවරු හා හා බෝසත්වරු කාන්තාවන් සමඟ වෙළී සිටින පරිදි නිරූපනය කිරීමෙන් අර්ථවත් වන්නේ කරුණාවේ හා ප්‍රඥාවේ සුසංයෝගයයි. මෙවැනි තාන්ත්‍රික බුදුසමයට අනන්‍ය වූ සුවිශේෂී ලක්ෂණ කිහිපයක් මෙම පර්යේෂණය තුළ අධ්‍යයනය කොට ඇත.

ප්‍රමුඛ පද: ගුහ්‍ය ධර්ම, තන්ත්‍ර, තන්ත්‍රයානය, නිර්වාණය, සංකේත

ICPBS-23-BP-105

**මහායානයෙහි අරහත්ව ආකල්පයේ ස්වභාවය
පිළිබඳ සද්ධර්මපුණ්ඩරික සූත්‍රය ඇසුරින්
අධ්‍යයනයක්**

ඒ.එම්.පී.ඩී. ජයසේකර, ඇල්පිටියේ විමලධම්මික හිමි,
යේෂනී ජයරත්න
kusalsameera@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

දෙවන ධර්ම සංගායනාවේ දී එකක් ව තිබූ බෞද්ධ සංඝ සමාජය නිකායන් දෙකකට බෙදන ලදී. මෙයට අර්හත් සංකල්පය පිළිබඳ මහාදේව තෙරණුවන් ඉදිරිපත් කළ මතවාදය ද පදනම් විය. එයින් බිහි වූ මහාසාංඝිකයින් පසු කාලයේ දී මහායානික වශයෙන් හඳුන්වා ඇත. ථෙරවාද බෞද්ධ සම්ප්‍රදායට අනුව රහතන් වහන්සේලා යනු සියලු ක්ලේශයන් ප්‍රහීණ කළ නිරාමිස වූ ලෝකෝත්තර ශාන්තියක් අත්විඳින පිරිසක් වෙයි. ඒ නිසා ඔවුහු අර්හත්, රහත් යන නාමයෙන් හැඳින් වූහ. නමුත් මහායානිකයෝ පෙන්වා දෙන්නේ විමුක්තිය ලැබීම සම්මාසම්බුද්ධත්වය හෙවත් බුද්ධයානයෙන් ම සම්පූර්ණ කළ යුතු බවයි. මහායානයෙහි පැමිණෙන ඉතා වැදගත් වූ සූත්‍රයක් ලෙස සද්ධර්මපුණ්ඩරික සූත්‍රය පෙන්වා දීමට හැකි වන අතර අර්හත්වයට පත් වීමෙන් විමුක්තිය සාධනය කළ නොහැකි බව අවධාරණයෙන් හුවා දැක්වීමට සද්ධර්මපුණ්ඩරික සූත්‍රය විශේෂයෙන් ක්‍රියා කර ඇති බව පෙන්වා දීමට හැකි ය. අර්හත් සංකල්පය අවකක්ෂේරුවට ලක් වී තිබේ ද? යන්න සොයා බලන අතර මෙහි දී ප්‍රාථමික මූලාශ්‍රය ලෙස සද්ධර්මපුණ්ඩරික සූත්‍රය යොදා ගන්නා ලද අතර ද්විතීයික මූලාශ්‍රය ද, ශබ්දකෝෂ භාවිත කෙරේ. භාවගාමී සියලු සත්ත්වයන්

වෙත පතළ කරුණාවෙන් ඔවුනට නිවන් දොරටු විවර කර දීමේ හැකියාව ඇත්තේ බුද්ධත්වයට පත් වී විමුක්ති සාධනය කළ යුතු අතර ඒ සඳහා බොධිසත්වයකු වශයෙන් ක්‍රියා කළ යුතු බවත් අවධාරණය කරයි. සද්ධර්මපුණ්ඩරික සූත්‍රයේ සඳහන් වන පරිදි මහායානයෙහි විමුක්තිය සඳහා එක ම යානයක් පමණක් පවතින්නේ නම් යානත්‍රයක් බුදුහිමියන් විසින් දේශනා කොට ඇත්තේ ඇයි දැයි සැරියුත් හිමියන් විසින් විමසීමේ දී එයට පිළිතුරු වශයෙන් අර්හත්වය හෙවත් ශ්‍රාවකයානාදී යානත්‍රය සත්ත්වයා මුදවා ගැනීමේ උපාය මාර්ගක් ලෙසත් ඔවුන් පොළඹවා ගැනීම සඳහා යොදා ගෙන ඇති බව පැවසීම තුළින් අරහත් සංකල්පය අවතක්සේරුවට ලක් වී ඇති අයුරු පෙනේ . ස්ඵට්ඨරවාදයෙහි අරහත් අධිගමයට පත් මුගලන් ,මහා කාශ්‍යප, සුභුති, මහා කතායාන මහරහතන් වහන්සේලා ද ප්‍රජාපති ගෝතමී, යසෝධරා ආදී මහරහත් තෙරණින් වහන්සේලා ද අනාගතයෙහි බුද්ධත්වයට පත් වන බවයි. මුල් බුදුසමය තුළ රහතන් වහන්සේලා බෞද්ධ සදාචාර ශික්ෂණයෙහි සාරය වූ අර්‍ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය සම්පූර්ණ කළ ,සදාචාරාත්මක පාරප්‍රාප්තියට පත්, සංසාර ගත ජාති ජරා මරණාදී දුක්ඛයන්ට නිධාන වූ සියලු ආශ්‍රවයන් නසා දුකින් මිදුණු, නිරෝධනයට පත් මුනිවරයා ලෙස පෙන්වා දීමිචලට පටහැනි ලෙස අර්ථ දක්වා තිබේ. මේ අනුව අවතක්සේරුවට ලක් කරන ලද බවක් ඉතා මනාව පෙනේ .කෙලෙස් නැසීමෙන් ලැබෙන චිත්ත පාරිශුද්ධිය උපශාන්ත තත්ත්වයක් පමණක් බව පෙන්වා දෙන මහායානිකයෝ බුද්ධියානයෙන් ලබන සර්වඥතාවක් නොවන බවත් අවධාරණය කරන තථාගතයන් වහන්සේ දම්සක් පැවතුම් සූත්‍රයේ දී හඳුන්වා දෙන නිර්වාණය සසර දුක් කෙළවර කිරීම පිණිස හේතු වන බවත් එහෙත් එය බුද්ධ පුත්‍රයින්ගේ තථාගත භූමිය නොවන බවත් ය. මෙම උක්ත කරුණු තුළින් පෙනෙන්නේ මහායානයේ දැක්වෙන අර්හත්ව සංකල්පය අවතක්සේරුවට ලක් කිරීමක් සිදු කර ඇත්තේ මෙම සූත්‍ර දේශනාවේ කරුණු තුළින් සද්ධර්මපුණ්ඩරික සූත්‍රය පෙන්වා දෙන්නේ වැඩි දුරටත් විමුක්ති සාධන විෂයෙහිලා හීනාධිගමයක් බවයි. එමෙන්ම ශ්‍රාවකයානයෙන් සියලු කෙලෙසුන්

නැසීමෙන් ලැබෙන නික්ලේශී අර්භත් භාවය යනු සසර පැවැත්මෙහි පරිපූරණ වූ නිෂ්ඨාවක් හෙවත් සපුරා සිදු කෙරෙන නැවැත්මක් නොවේ යන්න මෙම සූත්‍රයෙන් තොරතුරු අනාවරණය වේ. මුල් බුදුසමය තුළින් අර්භත් ආකල්පයට ඉතා සුවිශේෂී තැනක් හිමි වී තිබුණ ද මහායානය තුළින් සද්ධර්මපුණ්ඩරික සූත්‍රය හරහා එය යානත්‍රයක් බවත් විමුක්තිය ලැබීමට නොහැකි බවත් පෙන්වා දෙයි.

මුඛ්‍ය පද: මහායානය, අරහත්ව, ශ්‍රාවකයානය, බෝධිසත්ව ,සද්ධර්මපුණ්ඩරික සූත්‍රය

ICPBS-23-BP-125

**නූතන අධ්‍යාපන පරමාර්ථ සහ බෞද්ධ
අධ්‍යාපන පරමාර්ථ පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක
අධ්‍යයනයක්**

ජේ. එම්. ආර්. ඩී. ලක්මාල්
roshandinu2051@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

අධ්‍යාපනය පුද්ගල හා සමාජ සංවර්ධන කාරකයකි. අධ්‍යාපනය පිළිබඳ විවිධ දාර්ශනික මතවාද රාශියක් ඉදිරිපත් වී ඇත. අධ්‍යාපනය තුළින් බලාපොරොත්තු වන්නා වූ අනාගත අපේක්ෂාවන් අධ්‍යාපන පරමාර්ථ යනුවෙන් හඳුන්වනු ලැබේ. නූතන අධ්‍යාපනය තුළ මෙන් ම බෞද්ධ අධ්‍යාපනය තුළ ද ඊට ආවේණික වූ සුවිශේෂී අධ්‍යාපන පරමාර්ථ සමුදායක් දැකගත හැකි ය. කළමනාකරණය හා සංවිධානකරණය පැවතිය ද නූතන අධ්‍යාපනය මගින් අපේක්ෂිත පරමාර්ථ ඵලදායී කර ගැනීම අභියෝගාත්මක කාර්යයකි. නූතන අධ්‍යාපනය මගින් අපේක්ෂිත පරමාර්ථ ඵලදායී කර ගැනීම සඳහා උපයුක්ත කර ගත හැකි බෞද්ධ අධ්‍යාපන පරමාර්ථ කවරේ ද? යන ගැටලුව මූලික කර ගෙන මෙම පර්යේෂණය සිදු කරනු ලැබී ය. නූතන අධ්‍යාපනයෙන් අපේක්ෂිත පරමාර්ථ සාර්ථක කර ගැනීමට බෞද්ධ ඉගැන්වීම් තුළින් ආභාසය ලබා ගැනීම වැදගත් වේ. නූතන අධ්‍යාපනයේත් අපේක්ෂිත පරමාර්ථ මොනවාද යන්න අධ්‍යයනයක්, බෞද්ධ අධ්‍යාපන පරමාර්ථ අධ්‍යයනය කිරීමත් හා එම බෞද්ධ අධ්‍යාපන පරමාර්ථ නූතන අධ්‍යාපනය සඳහා ඵලදායීව යොදාගන්නා ආකාරයත් අධ්‍යයනය මෙම

පර්යේෂණයේ ප්‍රධාන අරමුණු වේ. අරමුණු සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා පර්යේෂණයේ ක්‍රමවේදය ලෙස යොදා ගන්නා ලද්දේ මූලාශ්‍රය අධ්‍යයනය යි. ඒ සඳහා ප්‍රාථමික මූලාශ්‍රය ග්‍රන්ථ සහ ද්විතීක මූලාශ්‍රය ග්‍රන්ථ මඟින් ලබා ගත් දත්ත ගුණාත්මක විශ්ලේෂණ ක්‍රමවේදයන් යටතේ විග්‍රහ කර ඇත. පර්යේෂණයේ සොයා ගැනීම් අතර තත්කාලීන සමාජ, ආර්ථික, දේශපාලන රටාව හමුවේ අධ්‍යාපනයෙන් අපේක්ෂිත පරමාර්ථ සාධනය කරගැනීම අසීරු කාර්යයක් වන අතර ඒ සඳහා සර්වකාලීන හා විශ්වීය අගයකින් යුක්ත අධ්‍යාපන පරමාර්ථ බෞද්ධ දර්ශනය තුළ අන්තර්ගත වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ අධ්‍යාපනය තුළ හැරවුම් ලක්ෂයක් වූ මහින්දාගමනය මූලික කරගෙන ගොඩනැගුණු දේශීය අධ්‍යාපනය බටහිර යටත් විජිත පාලනය හේතුවෙන් නව විපර්යාසයකට ලක් විය. නිදහසින් පසු ලක්දිව අධ්‍යාපනය විශේෂිත වූ වෙනස්කම් තුළත් සංවර්ධනය විය. නූතන අධ්‍යාපනයේ ප්‍රමුඛ අධ්‍යාපන පරමාර්ථ අටක් අධ්‍යාපන ප්‍රතිපත්ති කුළින් නිර්ණය කර ඇත. එසේ ම ඉගෙනීම, උගත් දේ ධාරණය කර ගැනීම, අභ්‍යාසය, විමංසනය යන මූලික පියවර හතරට අනුකූලව වර්තමාන අධ්‍යාපන පරමාර්ථ ද ගොඩ නැගී ඇති බවත් මෙහි දී පෙන්වාදිය හැකි ය. නූතන අධ්‍යාපනය සෘජුව ම පුද්ගල හා සමාජ සංවර්ධනය අරමුණු කරගෙන නිර්මාණය වී ඇතත් ප්‍රායෝගිකව එම පරමාර්ථ ඉටුවන බවක් ගම්‍යමාන නොවේ. අධ්‍යාපනය කුළින් දැනුම, ආකල්ප හා කුසලතා සංවර්ධනයට මූලික ස්ථානයක් ලබා දිය යුතු වේ. ඉගෙනුම් ඉගැන්වීම් ක්‍රමවේද, විෂයය මාලාවන් සහ අධ්‍යාපන ප්‍රතිපත්ති මේ අනුව නිර්මාණය විය යුතුය. එසේ ම බෞද්ධ අධ්‍යාපන ක්‍රමයේ අන්තර්ගත ඉගෙනුම් ඉගැන්වීම් ක්‍රමවේද, විෂය මාලාවන්, අධ්‍යාපන පරමාර්ථ හා අරමුණු නූතන අධ්‍යාපන පරමාර්ථ සාධනය සඳහා උපයුක්ත වනබව නිගමනය කළ හැකි ය. පැරණි බෞද්ධ ඉගෙනුම් ක්‍රමවලට අදාළව මනාව ඉගෙන ගැනීමත්, එය ධාරණයත්, අභ්‍යාස හරහා වඩා මතකයේ රඳවා ගැනීමත් හා පසුව විමංසනයත් අපගේ දැනුම විනිශ්චයේ වර්තමාන විභාග ආදිය මඟින් එය නිශ්චය කරන

ආකාරයන් දක්නට ලැබේ. පැරණි අධ්‍යාපන ක්‍රමවේදයන් හි මූලික පදනම තුළින් තාක්ෂණික දියුණුවත් සමඟ වර්තමාන අධ්‍යාපන රටාව ගොඩ නැගී ඇති බව අවසාන වශයෙන් මෙයින් තහවුරු කළ හැකි ය.

ප්‍රමුඛ පද: නූතන අධ්‍යාපනය, අධ්‍යාපන පරමාර්ථ, ඵලදායීබව, බෞද්ධ අධ්‍යාපනය, බෞද්ධ දර්ශනය

ICPBS-23-BP-131

තණිහක්ඛය: විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්

වැගන්තලේ ධම්මරතන හිමි, රක්මලානේ රතනසිරි හිමි,
හුන්නස්ගිරියේ පඳුමරතන හිමි
weganthale.d@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

පාලි ත්‍රිපිටකයේ බොහෝ තැන්හි “තණිහක්ඛය” යන වචනය හමු වේ. එහි අර්ථය තෘෂ්ණාව ක්ෂය කිරීම ලෙස බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථ මාලාවෙහි සිංහල අර්ථ දැක්වීමේ දී දක්වා තිබේ. එමෙන් ම පාලි සිංහල ශබ්ද කෝෂ කර්තෘවරුන් ද “තණිහක්ඛය” යන වචනයට අර්ථ දක්වා ඇත්තේ තෘෂ්ණාව ක්ෂය කිරීම ලෙසයි. පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත හිමියන් සිය පාලි - සිංහල ආකාරායෙහි ද, මඩිතියවෙල සිරි සුමඛගල හිමි පාලි - සිංහල ශබ්ද කෝෂයෙහි ද එලෙස අර්ථ දක්වා ඇත. මෙහි දී අපගේ අධ්‍යයනය වනුයේ තණිහක්ඛය වන වචනයෙහි නිවැරදි අර්ථය විමසා බැලීම ය. තණිහක්ඛය යන පදය නිවනට පර්යාය වචනයක් ලෙස ද යෙදී ඇති බව පෙනෙයි. ක්ෂය කිරීම යැයි අර්ථ ගන්වන විට සකර්මක අර්ථයක් ගම්‍යමාන වෙයි. එවිට ක්ෂය කරන්නෙක් ද සිටිය යුතු ය. එවිට ආත්ම දෘෂ්ටියට වැටෙයි. ආත්ම දෘෂ්ටියෙන් යුතුව කෙලෙස් ක්ෂය කළ නොහැකි ය. බුදුදහම ආත්මීය දෘෂ්ටිය ප්‍රතික්ෂේප කළ දහමකි. එහෙයින් එය වැරදි අර්ථ දැක්වීමකි. ඊට දිය යුතු නිවැරදි අර්ථය නම් “තෘෂ්ණාව ක්ෂය වීම” යනු යි. තව ද පාලි භාෂාවේ ‘ඛි’ ධාතුව අකර්මක ධාතුවකි. එහෙයින් “තණිහක්ඛයො” යි බුදුහු ව්‍යවහාර කළ සේක. මෙම පරීක්ෂණ පත්‍රිකාවේ අරමුණ වන්නේ “තණිහක්ඛය” යනු තෘෂ්ණාව ක්ෂය කිරීම නිවන නොව තෘෂ්ණාව ක්ෂය වීම නිවන බව පෙන්වා දීමයි. සන්දාර විශ්ලේෂණය හා පාඨ විශ්ලේෂණය මෙම අධ්‍යයනයේ දී භාවිත ප්‍රධාන පර්යේෂණ

ක්‍රමවේද වේ. එහි ලා සූත්‍ර පිටකාගත කරුණු හා අට්ඨකථා මූලාශ්‍රයන් ප්‍රධාන තේමා දෙකක් යටතේ වෙන් කරන ලදී. ඒ ඒ තේමාවට අදාළ කරුණු වෙන් කරන ලද්දේ එම මූලාශ්‍රයන්හි පාඨ විශ්ලේෂණය කිරීමෙනි. “තණ්හකය” යන්න තෘෂ්ණාව ක්ෂය කිරීම ලෙස ගත් විට එය ආත්මවාදී දෘෂ්ටියකට වැටෙන බව පෙනේ. එමගින් මුල් බුදුසමයේ මුඛ්‍යාර්ථය අවධාරණය නොවෙයි. බුදුදහම විවරණය කිරීමේ දී පාලි භාෂාව පිළිබඳ මනා අවබෝධය ඉතා වැදගත් වෙයි. ධර්මාවබෝධයට භාවාර්ථ මෙන් ම නෙරැත්තිකාර්ථ ද එක සේ වැදගත් වෙයි. භාවාර්ථ සලකා නෙරැත්තිකාර්ථ නොසලා හැරීමෙන් ද නෙරැත්තිකාර්ථ සලකා භාවාර්ථ නොසලකා හැරීමෙන් ද අංග සම්පූර්ණ වූ නිරවුල් වූ ධර්මගත පරිවර්තනයක් සිදු කළ නොහැකි ය. ත්‍රිපිටකාගත පාඨ පරිවර්තනයේ දී මෙම උභයාංශයට එක සේ වැදගත් වන බව පෙනේ. අප විසින් මෙම පර්යේෂණයේ දී ප්‍රධානවශයෙන් ප්‍රාථමික මූලාශ්‍රය ලෙස බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථ මාලාව උපයෝගී කොට ගන්නා ලදී. එමෙන් ම ධර්ම කරුණු විවරණය කර ගැනීම සඳහා පාලි අට්ඨකථා ද උපයෝගී කොට ගන්නා ලදී. මෙහි දී ප්‍රධානවශයෙන් පාලි - සිංහල ශබ්ද කෝෂ කිහිපයක් ම උපයෝගී කොට ගත් අතර ද්විතීයික මූලාශ්‍රය ලෙස පෙරදිග මෙන් ම බටහිර උගතුන්ගේ වෙනත් ධර්ම විවරණ ග්‍රන්ථ ද උපයෝගී කොට ගන්නා ලදී. අසංස්කෘත ධාතුවක් වූ නිර්වාණය පිළිබඳ යථාස්වභාවය අවබෝධ කර ගැනීමට හේතු ප්‍රත්‍යයන් දැක්වීමෙන් හෝ පර්යාය වචන විමසා බැලීම් මාත්‍රයෙන් හෝ හැකිකමක් නැති නමුත් ඒ අනුව නුවණැත්තාට අනුමාන වශයෙන් නිර්වාණයේ ස්වභාවය තරමක් දුරට වටහා ගත හැකි අතර, තෘෂ්ණාව ක්ෂය කිරීම යැයි අර්ථ ගැන්වූ විට ආත්ම දෘෂ්ටියට වැටෙන බව කිව යුතුය. එමනිසා තෘෂ්ණාව ක්ෂය වීම යැයි ගත්විට බුදුදහමේ අනාත්මවාදී මූලික දර්ශනයට හානියක් නොවේ. උක්ත තොරතුරු සාකච්ඡායෙන්ම විමසා බැලීමෙන් නිගමනය කළ හැකි වන්නේ “තණ්හකය” යනු තෘෂ්ණාව ක්ෂය වීම නිවන බවයි.

ප්‍රමුඛ පද: තණ්හකය, ක්ෂයකිරීම, ක්ෂයවීම, ආත්ම දෘෂ්ටිය, ත්‍රිපිටකය, අට්ඨකථා

Buddhist Psychology and Counselling

ICPBS-23- PC-05

Buddhist Psychology of Enlightenment Factor (*Bojjhaṅga*) as Medication and Meditation

Dr. Jatila Thero (Namhsan)

takkasila2012@gmail.com

Abstract

Animate beings undergo physical diseases emerged from aggregates and mental disease called defilements more or less. This work solves problems how the enlightenment factors (*bojjhaṅgas*) can be applied as medication to cure diseases, and how meditator contemplates on *bojjhaṅga* factors as *Dhammānupassanā* for emancipation. This research examines the concept and practice of *bojjhaṅgas* as medication and meditation. Methodology approaches to analytical, inductive and deductive way. Data were gathered from the discourses including Buddhist scholar's view. The collected data are exposed to discern about how *bojjhaṅgas* should be utilized as medication and meditation. *Bojjhaṅga* factor includes seven mental qualities: mindfulness, investigation *dhammavicaya*, effort, rapture, tranquility, concentration and equanimity. The concept and practice of the *bojjhaṅgas* can be found in three *Gilāna suttas* from *Bojjhaṅgasamyutta* clarifying that how Mahākassapa Thera, Mahāmoggalāna Thera and the Buddha were sick and

recovered from their sickness by hearing *bojjhaṅgas* sutta (SV 79-81). Traditionally, Theravāda Buddhists Myanmar, Sri lankan believe that chanting *Bojjhaṅga sutta* is *Dhamma* medication for preventive disease and treatment disease of patients. Ven.Prof. Chandawimala in ‘*The Explanation of the Factors of Enlightenment*’: (2014:223) suggests that you should better insert the patient’s name when chanting the *Bojjhaṅga sutta* so that the patient becomes healthy. If difficult to insert the patient name, common name like avuso, bhante, upasako, upāsikā should be applied. Accordingly, the *Bojjhaṅga sutta* is recited by Buddhists as *Dhamma* medication for health. For spiritual cognition, contemplating on *bojjhaṅgas* involves *Dhammānupassanā* described in the *Mahāsatipaṭṭhāna sutta*. This contemplation generates purifying beings, overcoming sorrow and lamentation, etc (M I 61). Besides, the *Sabbāsava sutta* (M I 11) states that contemplating *bojjhaṅgas* leads to dwell seclusion, dispassion and cessation and ripen in relinquishment. Repeatedly contemplating on *bojjhaṅgas* directs to the realization of special knowledge, four noble truths and *Nibbāna*. Finally, we could say that the seven enlightenment factors are not unhealthy mental qualities, but healthy psychology that should be cultivated as medication and meditation. Physical disease should be cured by both medicine and *Dhamma* medication. Mental defilement should be cured by contemplating on the *bojjhaṅgas* as *Dhammānupassanā* to liberate from *samsara dukkha*.

Key words: Buddhist psychology, *bojjhaṅga*, disease, medication, meditation.

ICPBS-23-PC-126

Buddhist Psychotherapeutic Method with Reference to the *Sunakkhatta Sutta*

Nikapitiye Nandarathana Thero

nikapitiya91@gmail.com

Abstract

Based on the mind, Buddhism reveals *samsāra* and *nirvāna*. Rather than focusing solely on the mind analyzing, Buddhism emphasizes the path to *nirvana* through mind control and practice. Although, the Canonical Suttas were preached mainly to unleash the living beings from the continuing life circle (*samsāra*), they also reveal the number of valuable methods to cure psychological illnesses. This article examines the Buddhist psychotherapeutic method revealed in the *Sunakkhatta Sutta*, and literature research method under exploratory research design was applied. Drawing on a qualitative analysis of the primary source, the article shows how the *Sunakkhatta Sutta* reveals a psychotherapeutic method. The psychotherapeutic method revealed in Buddhism resolves the psychological problems faced by a person and reveals the way to get rid of the suffering as well. Buddhism's goal is to eliminate all weaknesses caused by ignorance and desire by providing more strength in order to

have a better personality (nibbāna). According to canonical teachings, the Buddha is identified as a physician and psychotherapist. However, the Buddha's psychotherapeutic method focuses on making an individual aware of the causes of suffering and introducing the individual to techniques for managing and eliminating those causes. There are two types of practitioners in Ayurveda, namely *Bhisakkho* who is a general practitioner and *Sallakatto*, who is a surgeon (*Ashthānga Ayurvedāṅga*). In Buddhist Canonical Suttas, the terms *Bhisakkho* and *Sallakatto* are names for Buddha. From the terms *Bhisakkho* and *Sallakatto*, let's remain focused on the term *Sallakatto*. The *Sunakkhatta* Sutta is crucial in this. It illustrates the psychotherapy presented by a surgeon as a service. Consequently, a few steps were discernible. According to the *Sunakkhatta* Sutta, a patient who had been shot by an arrow has been brought to the doctor.

- The surgeon examines the patient.
- The surgeon cut around the wound using a surgeon knife (*Tassa so bhisakko sallakatto satthena vaṇamukhaṃ parikanteyya*)
- The surgeon pulled out the arrow (*esaniyā sallaṃ eseyya. Esaniyā sallaṃ esitvā sallaṃ abbuheyya*)
- Exact the poisoning amount without any remaining (*apateyya visadosaṃ anupādisesaṃ. Anupādisesoti*)
- Consolation of the patient. (My good man, your arrow has been full out. The poison has been extracted – ('ambho purisa, ubbhatam kho te sallaṃ, apanīto visadoso anupādiseso Analāñca te antarāyāya)

- Providing advice on suitable and non-suitable foods (Sappāyāni ceva bhojanāni bhuñjeyyāsi, mā te asappāyāni bhojanāni bhuñjato vaṇo assāvī assa)
- Advising on further medications (Kālena kālañca vaṇaṃ dhoveyyāsi, kālena kālaṃ vaṇamukhaṃ ālimpeyyāsi - Wash the wound frequently , smear it with an ointment frequently)
- Advising on the ways to be protected (Mā va vātātape cārittaṃ anuyuñji - Don't walk around in the wind and sun)

The Buddha also treated the ruptured mind caused by lust and ignorance by following a psychotherapeutic method. It is more complex than counselling and represents mental surgery. The *Sunakkatta Sutta* steps through one of the Buddhist psychotherapeutic methods. As a surgeon follows a certain procedure in surgery, following the psychotherapeutic method to cure a person with mental disorders is clearly depicted in the *Sunakkhatta Sutta*.

Key words : Buddhism, Psychotherapy, Sunakkhatta Sutta

ICPBS-23-PC-22

Analysis of Mindfulness in Buddhism and its Benefits in Modern Times

Ondre Ramesh
rsondre91@gmail.com

Abstract

Maha Satipatthāna Sutta, the Discourse of the Establishment of Mindfulness in in two sutta's Dighanikaya sutta No.22, Majjhimanikaya sutta No.10 in Sutta Pitaka in Tipitaka. It is deal with method of training for Insight (Vipassana) according to Buddha's teachings. Blessed One Addressed to Bhikkhus, the Buddha was living at Kuru country, at the town Kammasadhamma. It's a Purification of beings, this is the only way. In Noble Eight-fold Path seventh one is a Right Mindfulness (Samma sati). Sati-Mindfulness or clear awareness. Clear knowledge, Anupassati-closely observed or repeatedly look at. Sati - as a memory becomes particularly prominent with recollection of Buddha, Dhamma, Sangha etc. In Mahasati Patthāna sutta - the discourse of Establishment of Mindfulness in Four types Contemplations. 1.Kāyānupassanā-Contemplation on Body are Mindful with breath Body posters, Mindful with clear awareness, Recollection of repulsiveness, Reflection on primary

elements, Nine cemetery contemplations. 2.Vedanānupassana-Feeling contemplation are Sukha, Dukkha, Asukhaadukkha – (Pleasant, Unpleasant, Neutral), Indifferent, Bodily happiness, Bodily Pain. 3.Cittānupassanā - Mind Contemplations are Lustful/Not Lustful, Hateful/Not Hateful, Deluded/Not Deluded, Contracted/Distracted, Developed/Undeveloped, Surpassed/Unsurpassed, Concentrated/Unconcentrated 8. Liberated/Unliberated.

4.Dhammānupasaanā – Contemplation on Mind Objects are Five Hindrances, Five aggregates),Six sense basis (Salayatana), Seven factors of enlightenment (Satta Bojjhanga) we will discuss here including Breif Four Noble truths and Noble Eight-fold Path. Mindfulness is how beneficial to Improve our soft skills, focus concentration, quick learning, work efficiency, looks freshness and energetic and our knowledge will increase also how it's helps in Artificial intelligence, Emotional intelligence, Social Intelligence etc. This paper explains about Mindfulness in Modern times in four ways. in modern times our Focus, our concentration, soft skills, work efficiency, It's Influences our philosophy, intellectual, creative, scientific Ideas and Emotionally Balanced Lifestyle.

Key words: Meditation, Mindfulness, Satipattāna, Tripitaka.

ICPBS-23-PC-70

Similarities and Dissimilarities of Buddhist and Islamic Counselling for Grief with special reference to Sri Lankan Community

Z.I.P. Asma

asmaasma989898@gmail.com

Abstract

Grief is a common emotion that people feel when they are separated from something to which they are attached. Its effects can be excruciatingly painful and incapacitating. When a loved one dies, the most debilitating type of grief occurs. Grief can encompass a wide range of emotions for those who are experiencing it including sadness, anger, and guilt, and it can have serious mental and physical consequences. If grief is not dealt with effectively, it can become pathological, leaving the bereaved person unable to function adequately in the world. Counselling has become important in modern world. Buddhist counselling and Islamic counselling help people to overcome from their problems and to cope with grief through various ways. Death and grief as a part of life, grief as a process, balancing doing and being, and

an interpersonal approach to grief counselling are all explored in the context of Buddhist and Islamic psychology of grief. The main purpose of this study was to explore the similarities and dissimilarities of Buddhist and Islamic counselling for grief. The research is conducted within Sri Lankan community with the sample size of 100 respondents selected by the random sampling technique and both qualitative and quantitative approach was applied with structured open-ended and closed ended questions. For further discussion method also used. It was found that Buddhism and Islam has always had a counselling and therapeutic role for grief in the wide sense of Sri Lankan community. It was found that the life of buddha and life of prophet Mohammad, the literature of Buddhism and Islam, arms giving, involving charity works and prayers, reciting dhamma book and Al-Quran, listening to Buddhist pirith chanting, Sermons (Bana) and Islamic bayan, Al Quran recitation were found as some similarities of doing counselling and therapies to change the emotion cognition and behavior of a person those who are suffering from grief. On the other hand, through the study, it was found that dissimilarities of Buddhism and Islamic counselling as worshiping and doing rituals for bodhi tree within Buddhist community in addition to that pilgrimaging to mecca for the sake of died person, engaging time with fasting and counting zikr can be seen in Islamic community. The empirical result showed that there were so many similarities in Buddhist and Islamic counselling and have minor number of dissimilarities

which help for the people who are suffering from grief to understand, accept and manage emotions to live a full life. However, it is important to eliminate the importance of Buddhist and Islamic counselling for various psychological problems.

Key words: Buddhist Counselling, Dissimilarities, Grief, Islamic counselling, Similarities.

ICPBS-23-PC-74

The Formation of Memory: A Comparative Study on the Views of Buddhist and Western Psychology

Galkandegama UdithaThero

guditha007@gmail.com

Abstract

Memory is one of the main functions of the cognitive process. In its literal sense, it means the ability to retain and recall past events or information in a person's mind. According to western psychology, it is defined as the psychological function of preserving information, involving the processes of encoding, storage, and retrieval when needed. Psychologists emphasize that the formation of memory is completely based on a biological foundation; that is the brain. When one experiences something new, it makes a change in the pattern of the brain's cellular structure and stores them in it. They argue that memory is stored and located in specific parts of the brain; they are the amygdala, the hippocampus, the cerebellum, and the prefrontal cortex. Certain specific neurons, too, can be recognized for their involvement in forming memory. Contradictory to this western psychological perspective, Buddhism, specially in

Abhidhamma Psychology describes the formation and retrieval of memory on a psychological basis, not on a biological basis. Since we are a collection of five aggregates that constantly change every single moment, Buddhism does not agree with the fact that memories are either stored in the brain or in the mind itself. It can be identified as contemplating the past aggregates (*khandā*), organs and objects (*āyatana*), elements (*dhātu*) with the power of mental factors (*cetasika*) such as *Manasikāra* (attention), *Sati* (mindfulness), etc. Owing to the causes like the hardness of contact between the object and the sense organs, and the strength of the attachment (*upādāna*), present consciousnesses are arisen contemplating those past objects (*ārammaṇa*) again and again. As explained in Abhidhamma, material groups in the body originating from consciousness (*cittaja rūpakalāpa*) support them to arise. Hence, memory is not stored or recorded in any material element. The present study is to investigate these differences and similarities between Buddhist and western psychological perspectives on memory. My research methodology enquires a method of using primary sources such as Sutta Piṭaka, Abhidhamma Piṭaka, and the relevant commentaries. Further, the secondary sources and scholastic articles and their views also wish to be used for the success of my research.

Keywords; Abhidhamma, Brain, Buddhism, Memory, Western Psychology

ICPBS-23-PC-93

Understanding the Modern Psychotherapy Tool Cbt through Buddhist Psychotherapy and analysis

Hettimudiyanselage Inusha Udayangani Rathnayake

ishinavo2@gmail.com

Abstract

Buddhist psychotherapy used to practice advance techniques such as mind reading and creating visuals by mind power to change the behavioral and thinking patterns of people towards spiritual liberation and eternal peace of mind. On the other hand, modern psychotherapy uses the tools and techniques to change the thinking and behavioral patterns of people towards more positive and better outcomes in day today life. Cognitive behavioral therapy is one of modern talking therapy that can help you manage your problems by changing the way you think and behave it represents the modern psychotherapy because it's based on the concept that your thoughts, feelings, physical sensations and actions are interconnected and therefore your negative or harmful thoughts and feelings causes trap you in a negative cycle. Negative or harmful thoughts cause the effect of a negative pattern. CBT is a mindfulness practice or an approach to

solving your mental problems by dealing with your current problems, rather than focusing on issues from your past because it looks for practical ways to improve your state of mind on a daily basis. CBT is a technique which aims to help you deal with overwhelming problems in a more positive way by breaking them down in to smaller parts. Then you are shown how to change these negative patterns to improve the way you feel and behave. CBT is effective for people who want to overcome their self-defeating thoughts, beliefs and behaviors associated with the psychological disorder. According to Buddhism, “**Mano Pubbhangama Dhamma Mano Setta Manomaya (mind is prior to all, mind is superior to all and everything is mindmade)**” therefore no one can deny that if someone can process their mind with good thoughts and positive thoughts, they can heal themselves. There are lots of examples of women in Buddhist history who were mentally ill such as **Patachara** and **Vasetti** which were managed to process their minds with good and positive patterns to escape the vicious cycle they were caught in. they were lucky to meet with the Lord Buddha who can read the peoples mind and see the condition of their subconscious mind too, by his higher spiritual actualization which he was using to approach the people who needed to be cured and healed from the mint traps of this deceiving mind which take us through the journey of the Samsara. Purpose of Buddhist psychotherapy differs from the purpose of modern psychotherapy which targets the well being of day today life rather than looking for a eternal solution for the matter of

minds but we can see the lots of practical similarities between both.

Key words: cause and effect theory, CBT, MBCT, DBT, ACT, REBT, Narrative Therapy.

ICPBS-23-PC-96

The Utility of Karaṇīyamettasutta for the Mental Well-Being of The Mankind

M.G.N.Vithakshi
nethmivithakshi@gmail.com

Abstract

Mental well-being is a key component of the worldly beings which has connected with the mundane and supramundane blisses and gifts them with the positive attitudes. When living in this contemporary world, there can be seen many instances where people face many difficulties in achieving mental peace with the conflictful situations that arise in the day-to-day life which also sentences to the prevention of the path that leads to the ultimate attainment of the nibbāna. In this context, it is clear that, the mental well-being is not merely a state which can be easily attained and for that purpose, there should be a suitable background for the mind to get surrounded with the skillful means to embrace the world in an energetic way. Among the great repository of the Buddhist discourses which have delivered by the Blessed One, Karaṇīyamettasutta in Saṃyuttanikāya can be shown as a very significant sutta that explicates about mental well-being in various aspects. Various scholars have interpreted many opinions about the importance of Karaṇīyamettasutta in

relation to the Universal Loving-kindness. But when look into the Karaṇīyamettasutta, there can be found more information on the other teachings which are essential for a healthy mind or to the basis of the “mental well-being”. In this study, the attention will be paid to investigate the factors that endow in the Karaṇīyamettasutta which explicate about fourteen such skillful qualities that a person should develop in order to get blessed with the mental well-being which also paves the path for the well-being of the physical, social and cultural aspects of a person. To be a character who is possessed with a correct understanding on the true reality of the world, that character should possess the qualities like uprightness and the nature of being contented. The person who is contented with the things that receives doesn't get any worries or a frustration which will make the mind for a suicidal point. By improving these types of qualities, worldly beings are able to get detached with the tenets which make them suffer through the existence of this world life and make the influences to generate the mentally depressed natures that abandons them in the life in an entity where they see “suicide” as the only option to solve that type of a situation. The information endows in the Karaṇīyamettasutta clearly provides its evidences for the mental well-being which can be acquired with the development of the fourteen skillful means that level up the mental state of the people to lead worthwhile lives.

Key words: Mental Well-being, Mind, Karaṇīyamettasutta, Positive, Skillful.

ICPBS-23-PC-124

**Should Daily Routine Shift to a Mediation?
(A Brief Survey with Special Reference to
Contemplation of Body in the Discourse of
Mindful Meditation Middle Length Discourses of
the Buddha)**

Parasangaswewa Sumanatissa Thero
Udugampola Gunananda Thero
tissasumana@gmail.com

Abstract

Satipaṭṭhānasutta is one of the famous Discourses among the meditators, mindful practitioners all over the world beyond the religious, raise, nation etc. In fact, teachings of this sutta have been demonstrating in numerous levels since long ago by almost all meditators, mindful practitioners, counsellors as well as motivators. *Satipaṭṭhānasutta* the tenth of the collection of Middle length discourses of the Buddha is consisting of four-fold mindfulness as Contemplation of Body, Feeling, Consciousness and Mental Objects (*kāyanupassanā*, *Vedanānupassanā*, *cittānupassanā*, *dhammānupassanā*) but in this paper the focus on the first only. Contemplation of body is contained in nine-fold in the sutta itself as Mindfulness of Breathing, The Posture of the Body, Mindfulness with Clear Comprehension, The

Reflection on the Repulsiveness of the Body, The Reflection of the Mental Elements and Nine Cemetery Reflection. The second among those is the focused area in this paper. The term Meditation can be clarified from simple to complicate range of meaning and the practice is also the same. Therefore, many are confusing with the meaning and the real practice but according to the fact of “The Posture of the Body” (*iriyāpathapabba*) provided in *Satipaṭṭhānasutta*, paying attention and keening on the posture of the body is one of the methods of effective mediation. When one is walking, they know: ‘I am walking.’ When standing they know: ‘I am standing.’ etc. is a recommended way of mindfulness by the Buddha. Every deed that one is doing from wake up to sleep, is conducted in mindfully, it is too a method of contemplating aspects of body. If one can do every activity whatever it is, mindfully, that is contemplation of Body briefly. Sutta analysis, contextual and textual analysis will be the used methodology for the research.

Key words: Mindful meditation, Contemplation of Body, Posture of Body, Practice

ICPBS-23-PC-13

**බුදු දහමේ ඉගැන්වෙන ධර්ම ප්‍රතිකාර ක්‍රමවේදය
මගින් පුද්ගලයාගේ මානසික සමතුලනය ඇති
කරන අයුරු**

ටී.ඒ.එච්. ජයතිලක
taharshani2@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

පුද්ගල කය මෙන්ම මනස ද රෝගී කරවන හේතු රැසකි. බෞද්ධ මනෝ රෝග විකිත්සාව රෝගය හට ගැනීමෙහි සිට රෝග නිවාරණය දක්වාම පුද්ගලයාගේ මානසික යහපැවැත්ම කෙරෙහි ස්වයං මෙහෙයවීමක් සිදු කරයි. බුදු දහමේ අන්තර්ගත මානසික ප්‍රතිකාර ක්‍රමවේද අතර ධර්ම ප්‍රතිකාරය සුවිශේෂී කොට සැලකිය හැකි ය. මානසික ගැටළු සඳහා බෞද්ධ ඉගැන්වීම් මත පදනම් වූ විකිත්සන ආකෘතිය ධර්ම ප්‍රතිකාරය ලෙස හඳුන්වයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ හිසක්ඛ හා සල්ලකත්ත යන අන්වර්ථ නාමවලින් හඳුන්වනු ලබන්නේ ද මනස විශ්ලේෂණය කරන විකිත්සකවරයෙක් නිසාවෙනි. මනසේ ස්ථානගත කිරීම් හා ආත්ම විමුක්තිය වෙත යොමු කරන මාර්ගය නිර්මාණය කිරීම ද සිදු කරන බැවින් බටහිර මනෝ උපදේශන හා මනෝ ප්‍රතිකාර ක්‍රමවේදවලට සාපේක්ෂව අදියරෙන් අදියර ගමනාන්තයක් දක්වා ගමන් කළ හැකි විකිත්සන ක්‍රමවේදයක් ලෙස ධර්ම ප්‍රතිකාරය හඳුනා ගත හැකි ය. විශේෂයෙන් මානසික අවපීඩනයෙන් නැවත නැවත පෙළෙන පුද්ගලයින් සඳහාත්, මානසික අවපීඩනය නැවත පැමිණීම වැළැක්වීම සඳහාත් ඔවුන්ට අවශ්‍ය නිශ්චිත ප්‍රතිකාර ලබා දීමත් අවසානයේ නිර්වානය කරා පුද්ගලයා මෙහෙයවීමත්

ධර්ම ප්‍රතිකාරය (*Dhamma Therapy*) මගින් සිදු කරයි. ප්‍රාථමික මූලාශ්‍ර අධ්‍යයන ක්‍රමවේදය යටතේ සුත්‍ර පිටකයට අයත් සුත්‍ර දේශනාවන් 05 ක් භාවිත කරමින් ධර්ම ප්‍රතිකාරය ප්‍රායෝගිකව භාවිත කර ඇති අවස්ථා මේ යටතේ සාකච්ඡාවට ලක් කර ඇත. ඒ අනුව සංයුක්ත නිකායේ තිස්ස සූත්‍රය, මජ්ඣිම නිකායේ මහාධම්මසමාදාන සූත්‍රය, දීඝ නිකායේ කේවච්ච සූත්‍රය, දීඝ නිකායේ සම්පසාදනීය සූත්‍රය, මජ්ඣිම නිකායේ ඝනකමොග්ගල්ලාන සූත්‍රය යන සුත්‍ර දේශනාවන් මූලාශ්‍ර ලෙස යොදාගනිමින් මෙම පර්යේෂණය සිදු කර ඇත. මනස විශ්ලේෂණය කිරීමත්, එමගින් පුද්ගලයාගේ අවබෝධය ක්‍රමානුකූලව වර්ධනය කරන ආකාරයත්, වස්තු ලුබ්ධියෙන් (*libido*) පෙළෙන පුද්ගලයාගේ ප්‍රභාශ්වර මනස අවධි කර මෙලොව පරලොව සුගතිය හා ආත්ම විමුක්තිය (*self-realization*) ළඟා කර ගන්නා ආකාරයත් එමගින් පැහැදිලි කරයි. කාංසාව (*Anxiety*), විෂාදය (*Depression*), භින්නෝන්මාදය (*Schizophrenia*), භීතීකාව (*Phobia*) වැනි මානසික රෝග සදහා ධර්ම ප්‍රතිකාරය යොදා ගැනීම අංශ කිහිපයක් යටතේ සිදුවෙයි. ධර්ම ප්‍රතිකාරය ප්‍රාථමික, ද්විතීය හා තෘතීය ප්‍රතිකර්ම ක්‍රමවේද යටතට ගත හැකි ය. එය විත්ත, මනෝ, විඤ්ඤාන යන අංශ ත්‍රිත්වයම ආවරණය වන පරිදි භාවාත්මකව හා ප්‍රජානනාත්මකව මනස අවදි කරලීමට හා සදාකාලික අරමුණු කරා මනස යොමු කරවිය හැකි ක්‍රමවේදවලට ද අයත් වේ. පුද්ගලයාගේ අවිඤානික මනසේ ඇති ගැටලුව ප්‍රධාන වශයෙන් විශ්ලේෂණය කර එයට අවශ්‍ය පිළියම හඳුනා ගැනීම මූලික ව සිදු කරයි. දුර්වල ශාරීරික සෞඛ්‍ය තත්ත්වයන් ඇති සමහර පුද්ගලයින්ගේ මානසික අවපීඩනයේ රෝග ලක්ෂණ අවම කිරීමට ද සනාල රෝග, කම්පන සහගත මොළය ආශ්‍රිත තුවාල, නිදන්ගත වේදනාව ආදී රෝග රාශියකින් අත් මිදීමට මෙම ධර්ම ප්‍රතිකාරය මගින් හැකියාව ලැබේ. කාලීන අධ්‍යයනවලින් පෙනී යන්නේ ධර්ම ප්‍රතිකාරය මානසික ආතතිය, කාංසාව සහ මානසික අවපීඩනය අඩු කිරීම වැනි මානසික සෞඛ්‍යමය ප්‍රතිලාභ රාශියක් ඇති

විශිෂ්ඨ බෞද්ධ උපදේශන හා මනෝ රෝග විකිත්සන ක්‍රමයක් බව යි. ඒ අනුව මානසික සුවපත්බව ඇති කරමින් නිර්වාන ශාන්තිය වෙත ගමන් කල හැකි සුපැහැදිලි ක්‍රමවේදයක් ලෙසින් මෙම ධර්ම ප්‍රතිකාරය තහවුරු කළ හැකි ය.

ප්‍රමුඛ පද: ධර්ම ප්‍රතිකාරය, මනෝ රෝග, උපදේශනය, විකිත්සාව

ICPBS-23-PC-31

**ස්වයං පරාජිත වර්යාවන්ගෙන් පෙළෙන මහසකට
සුවය ගෙනදෙන බෞද්ධ මනෝවිද්‍යාත්මක ප්‍රතිකාර**

ආර්.එම්. තක්ශිලා ශ්‍රීමාලි
rathnayakathakshila256@gmail.com

සාරසංකේෂපය

වර්යාව හෙවත් හැසිරීම් රටාව සෑම පුද්ගලයෙකුට ම එක සේ බලපානු ලබයි. එය එතරම්ම පුද්ගලයෙකුගේ පැවැත්ම නිවැරදිව ඉදිරියට රැගෙන යාමට උපකාරී වන අතර යහපත් වර්යා රටාවන්ගෙන් යුත් පුද්ගලයෙක් නිර්මාණය වීම කෙරෙහි මාර්ගය සැපයේ. මේ අයුරින් පුද්ගලයන් විසින් උපතේ සිට මරණය දක්වා සිදු කරනු ලබන සියලුම ක්‍රියාවන් වර්යා ගණයෙහි ලා සැලකෙයි.එම වර්යාවන් පුද්ගලයෙකුගේ ජීවිතය කෙරෙහි යහපත් ආකාරයට හෝ අයහපත් ආකාරයට හෝ බලපෑම් ඇති කරන බව පැහැදිලියි. ඒ අතුරින් ඇතැම් පුද්ගලයන්ට ස්වයං පරාජිත වර්යා අවස්ථා ඇති බව හඳුනාගත හැකිය. එනම් ස්වයං පරාජිත වර්යා යන්නෙහි සරල තේරුම වනුයේ තමන් විසින් තමන්ව පරාජය කර ගැනීම කෙරෙහි බලපාන්නා වූ වර්යා හෙවත් හැසිරීම් රටාවන් ය. එනම් තමන් සතුව පවතින සෘණාත්මක සිතුවිලි, හීනමානය, පුද්ගලයාට කුඩා කාලයේ අත් විදින්නට සිදු වූ අයහපත් අත්දැකීම්, විවිධ අයහපත් අඛණ්ඩවීම්වලට හුරු වී සිටීම, පුද්ගල වර්යා රටාවන්ගේ වෙනස්වීම්, කල්‍යාණ මිතුරන් ආශ්‍රය කිරීමට නොහැකි වීම ආදි හේතූන් පුද්ගලයෙකුට ස්වයං පරාජිත වර්යා ඇති වීම කෙරෙහි ප්‍රධාන වශයෙන් බලපාන ලද බව පැහැදිලිවම හඳුනා ගැනීමට හැකිය. මේ ආකාරයේ

වර්යාවන්ගෙන් පීඩා විඳින පුද්ගල මනසට බෞද්ධ මනෝවිද්‍යාත්මකව ඉතා සාර්ථක ප්‍රතිකාර රාශියක් නිර්මිතයි. විශේෂයෙන් බුදුරජාණන්වහන්සේ සමස්ත බුද්ධ දේශනාවෙන් පුද්ගල මනසට ලබා දීමට උත්සහා කර තිබෙන්නේ නිවැරදිව වර්යාව සකස් කර ගැනීමෙන් බොහෝ දුස්සමාහිත වර්යාවන්ගේ ගැටලු අවම කර ගැනීමට හැකි බවයි. එමඟින් කය-වචනය සංවරයෙන් සීලයත්, ඵවිට සමාධියත්, අවසානයේ ප්‍රඥාවත් වර්ධනය වීම සිදුවන අතර එමඟින් ලෞකික ජීවිතය හා ආධ්‍යාත්මික ජීවිතය යන අංශ දෙකම සංවර්ධනය වන බව පැහැදිලිව ම හඳුනා ගත හැකි අතර ස්වයං පරාජිත වර්යා වැනි ගැටලු අවම වේ. බෞද්ධ මනෝවිද්‍යාව යනු මේ අයුරින් මානසික රෝගයන්ට පිළියම් සොයා දෙන මනස පිළිබඳ බුද්ධ දේශනාවට අනුව අධ්‍යයනය කරනු ලබන විෂය ඒකකයකි. එනම් මනෝවිද්‍යාව මෙන්ම බුදුරජාණන්වහන්සේගේ බුද්ධ දේශනාවන් ද මනස මත පදනම් වූ දර්ශනයක් ලෙස දැක්විය හැකිය. ඒ අනුව තමන් විසින් තමන්ව පරාජය කර ගැනීමෙන් ඇතිවන මෙම ස්වයං පරාජිත වර්යාවන්ගෙන් පෙළෙන පුද්ගලයෙකුට මානසිකව සුවයක් ලබා දීමට යොදා ගත හැකි බෞද්ධ මනෝවිද්‍යාත්මක ප්‍රතිකාර ඉදිරිපත් කිරීම මෙම පර්යේෂණයේ ප්‍රධාන අරමුණ විය. එහිදී ප්‍රධාන වශයෙන් කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලයේ ශිෂ්‍ය උපදේශන සේවා මධ්‍යස්ථානයට ගොස් එහි සිටින උපදේශකවරු සමඟ සම්මුඛ සාකච්ඡා පැවැත්වීම, එහිදී ස්වයං පරාජිත වර්යා ගැටලුවලට මුහුණ දී සිටින විශ්වවිද්‍යාල විද්‍යාර්ථයන් කිහිප දෙනෙක් හඳුනාගෙන ඔවුන්ගේ අදහස් දැක්වීමේ කැමැත්ත මත ඔවුන් සමඟ සම්මුඛ සාකච්ඡා පැවැත්වීම, එලෙසම බෞද්ධ මනෝවිද්‍යා විෂය පිළිබඳ ප්‍රාමාණික දැනුමක් සහිත මහාචාර්ය සහ ආචාර්යවරුන් සමඟ සම්මුඛ සාකච්ඡා පැවැත්වීම, ස්වයං පරාජිත වර්යා ඇතිවීම කෙරෙහි බලපාන ලද හේතු පිළිබඳ විස්තර අඩංගු පොත්, සඟරා, ලිපි, අන්තර්ජාල පරිශීලනය යන ගුණාත්මක පර්යේෂණ ක්‍රමවේද මේ සඳහා යොදා ගැනිනි. මෙහිදී මෙවැනි වර්යාවලින් යුක්ත පුද්ගලයන්ට මානසික නිදහස අහිමි වී යන අතර, තමන්ට තමන් පිළිබඳ ඇති අවතක්සේරුව නිසා

සමාජය ද තමන්ව ප්‍රතික්ෂේප කරන අතර තම ජීවිතයට ද හානි සිදුවන බව නිරීක්ෂණය කිරීමට පුලුවනි. මෙයට මූලිකව ම හේතූන් වී ඇත්තේ වර්ගාව නිවැරදිව සකස් කර ගැනීමට බාධා පමුණුවන තමන්ගේ අමිහිරි අත්දැකීම්, හීනමාන, නිවැරදි සමාජ ආශ්‍රයක් නොලැබී යෑම යන අවස්ථාවන් ය. එබැවින් කුඩා කාලයේ සිටම යහපත් අත්දැකීම් සහිත ළමා කාලයක් උරුම කරවීමත්, නිවැරදි සමාජ ආශ්‍රයත්, ආත්මඅභිමානයත් කුඩා කාලයේ සිට පුද්ගලයාට ලබා දීමෙන් ස්වයං පරාජිත වර්ගා පුද්ගලයන්ට ඇති වීම වළක්වා ගත හැකි බව සහ යහපත්, ගුණගරුක සමාජය පිළිගන්නා නිවැරදි පුද්ගලයෙක් ගොඩනැංවීමට හැකි බව මෙමඟින් නිගමනය කළ හැකිය.

ප්‍රමුඛ පද: ප්‍රතිකාර, බෞද්ධ මනෝවිද්‍යාව, මනස, ලෞකික ජීවිතය, ස්වයං පරාජිත වර්ගා

ICPBS-23-PC-86

**මත්ද්‍රව්‍ය ඇබ්බැහිවීම් සඳහා යෝග්‍ය ප්‍රතිකාර
ක්‍රමයක් වශයෙන් විතක්කසණ්ඨාන සුත්‍රාගත
මූලධර්මයන්හි විකිත්සක ප්‍රවේශය පිළිබඳ
අධ්‍යයනයක්**

ඩබ්. ඩී. අයි. සී. චිරසිංහ
idushachamika@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

පෘථග්ථන පුද්ගල මානසිකත්වය, නිරන්තරයෙන් ම ඇලීමක් ගැටීමක් හා මූළාවක් සමග නන්විධ ජීවනයන්ට ගොදුරු වේ. මනෝ ව්‍යාධීන්ගේ වාසස්ථානයක් බඳු පෘථග්ථන ස්වාභාවය, විවිධ ඇබ්බැහිවීම්වලට නැඹුරු වීම සුලභ වූවකි. ඒ අතර මත්ද්‍රව්‍ය ඇබ්බැහිය ප්‍රධාන වේ. එම තත්ත්වය, එක් අවස්ථාවක සියදිවි නසා ගැනීමකින් ද තවත් අවස්ථාවක මනෝමය විකෘතිතා සහිත, අසාමාන්‍යත්වයෙන් උපයුක්ත පුද්ගල චරිතයක් නිර්මාණය කිරීමකින් ද ආදී වශයෙන් ගැනෙන බේදනීය තත්ත්වයන්ගෙන් නතර වනු දැකිය හැකි ය. එලෙස යථාර්ථයට පිටුපෑම නිසා වන මනෝ ව්‍යාධිමය තත්ත්වයන්ගේ සමනය උදෙසා වූ පරමාදර්ශී ක්‍රමවේදයන් සමූච්චය බුදු දහමින් ප්‍රකට වේ. එය සූත්‍ර පිටකාගත දේශනාවන් සියල්ලන්ගෙන් ම පාහේ සනාථ වේ. යථෝක්ත සූත්‍ර ධර්මයන් අතරින් ද ප්‍රමුඛතාව උසුලන, මනෝවිකිත්සක ක්‍රමෝපායන් රැසක සුසංයෝගයක් විද්‍යමානිත, ඇගයුම්ශීලී සූත්‍ර දේශනාවක් ලෙස විතක්කසණ්ඨාන සූත්‍ර දේශනාව හඳුනාගත හැකි ය. ඒ අනුව ඇබ්බැහිවීම් සඳහා යෝග්‍ය ප්‍රතිකාර ක්‍රමයක් වශයෙන් තත් සුත්‍රාගත මූලධර්මයන්හි විකිත්සක ප්‍රවේශය විමර්ශනය කිරීම

මෙමගින් සිදු වේ. ඊට අනුව විතක්කසණ්ඨාන සූත්‍රයෙහි, “...අඤ්ඤනිමිත්තපබ්බං...” යනාදී වශයෙන් එන පංචවිධ මනෝභාව පාලක උපක්‍රමයන් ඇසුරෙන් මන්ද්‍රව්‍ය ඇබ්බැහිත වළක්වාලීමට එම මූලධර්මයන්හි ප්‍රයෝගික භාවිතයන් ඒවායෙහි විකිත්සක ප්‍රවේශයන් පිළිබඳ අධ්‍යයනය කෙරේ. මන්ද්‍රව්‍යයන්ට ඇබ්බැහිවීමෙහි ලා විකිත්සක ක්‍රමෝපායක් වශයෙන් විතක්කසණ්ඨාන සූත්‍රාගත ඉගැන්වීම් භාවිත කළ හැකි ද ? යන ප්‍රස්තුතය උක්ත පර්යේෂණ තේමාවට විෂය වූ පර්යේෂණ ගැටලුව වේ. ඇබ්බැහිවීමේ මානසික ස්වාභාවයට සාර්ථක ප්‍රතිකාර ක්‍රමයක් ලෙස විතක්කසණ්ඨාන සූත්‍රය ප්‍රායෝගිකව භාවිත කළ හැකි බව ඉස්මතු කිරීම, ඒ ඇසුරෙන් විතක්කසණ්ඨාන සූත්‍රයෙහි විකිත්සක ස්වාභාවයන් බුදුදහමේ පරමාදර්ශී විකිත්සක ප්‍රවේශයන් ප්‍රකට කිරීම පර්යේෂණ අරමුණු අතර වේ. පර්යේෂණ සාහිත්‍යාගත ඇතැම් පර්යේෂණයන්හි විතක්කසණ්ඨාන සූත්‍රය පිළිබඳව නොයෙක් පැතිකඩ යටතේ සඳහන්ව ඇති නමුත් මන්ද්‍රව්‍ය ඇබ්බැහිවීම් සම්බන්ධ ප්‍රායෝගික විකිත්සක ප්‍රවේශයක් ලෙස එහි (විතක්කසණ්ඨාන සූත්‍රයෙහි) භාවිතය පිළිබඳ සිදුව ඇති පර්යේෂණ ප්‍රවේශයන් නියෝජනය කරනුයේ අවම අගයකි. එනිසා මෙම අධ්‍යයන තේමාව, නූතන පර්යේෂණ ක්ෂේත්‍රයට නව්‍යත්වයක් එක් කරන්නක් මෙන් ම ගෝලීය මට්ටමින් බුදුදහමේ විකිත්සකත්වයට නැඹුරු වන අද්‍යතන සමාජ වපසරියට ද කාලීන වැදගත්කමක් ප්‍රේෂණය කරන්නකි. මෙහි පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය ගුණාත්මක පර්යේෂණ ක්‍රමවේදයයි. ඒ අනුව පුස්තකාල පරිශීලනය යටතේ ප්‍රාථමික මූලාශ්‍රය ලෙස විතක්කසණ්ඨාන සූත්‍රය හා එහි අටුවාවන් ද්විතීයික මූලාශ්‍රය ලෙස තත් සූත්‍රය හා සබැඳිව රචිත ශාස්ත්‍රීය ග්‍රන්ථ, විද්වත් ලිපි, විද්‍යුත් මූලාශ්‍රයන් භාවිත කර ඇත. මන්ද්‍රව්‍ය ඇබ්බැහිවීම් සඳහා සාර්ථක ප්‍රතිකාරමය මූලධර්ම සංකලනයක් මත අර්ථවත් වන ප්‍රබල විකිත්සක ප්‍රවේශයක් ලෙස විතක්කසණ්ඨාන සූත්‍රය නිර්දේශ කළ හැකි බවත් පොදුවේ, විතක්කසණ්ඨාන සූත්‍රය යනු පැහැදිලිව ම මනෝවිකිත්සාවක් බවත් නිගමනය වන මෙම පර්යේෂණය මගින් බුදුදහමේ

මනෝචිකිත්සක ප්‍රවේශයෙහි වූ ප්‍රායෝගිකත්වයෙන් උපයුක්ත,
කාලීන සාඵලයතාව අවධාරණය කිරීම සිදු වේ.

ප්‍රමුඛ පද: ඇබ්බැහි වීම, බෞද්ධ මනෝචිද්‍යාව, මන්ද්‍රව්‍ය,
මනෝචිකිත්සාව, විතක්කසණ්ඨාන සූත්‍රය

ICPBS-23-PC-115

**වත්මන් ශ්‍රී ලාංකේය හික්සුණින් වහන්සේලා
මුහුණදෙන මනෝ සමාජීය ගැටලු පිළිබඳ
අධ්‍යයනයක්**

දිලානි පුෂ්පකුමාරි
dilanipushpakumari95@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

වත්මන් ශ්‍රී ලාංකේය සමාජ සන්දර්භය තුළ වඩාත් සාකච්ඡාවට බඳුන්ව ඇති මාතෘකාවක් ලෙස හික්සුණි ශාසනය දැක්විය හැකිය. ශ්‍රී ලාංකේය සංස්කෘතිය ඉදිරියට පවත්වාගෙන යාමේදී හික්සුණින් වහන්සේලාගේ කාර්යභාරය ප්‍රශස්ත මට්ටමකින් පවත්නා නමුදු හික්සුණින් වහන්සේලා මුහුණදෙන මනෝසමාජීය ගැටලු විසදීම කෙරෙහි එතරම් අවධානයක් යොමු වී ඇති බවක් නොපෙනේ. ගිහියා විඳින පංචකාම සම්පත්වලින් විනිර්මුක්තව පරාර්ථ වර්යාව වෙනුවෙන් හා විමුක්ති මාර්ගයට අවතීර්ණ වූ තැනැත්තියක් ලෙස හික්සුණිය හඳුනාගත හැකි “සබ්බ දුක්ඛ නිස්සරණ නිබ්බාන සච්ඡිකරණත්ථාය” යන අරමුණ සහිතව හික්සුණියක ලෙස සමාජයේ ජීවත් වුව ද සමාජයේ ගිහි කාන්තාවන්ට අත් වන්නා වූ ඉරණම්සහගත තත්ත්වයන්වලට මුහුණදීමට ඔවුන්ට ද සිදු වී ඇත. ගිහි කාන්තාවක් වශයෙන් එකී අභියෝග හමුවේ නැගී සිටීමට හඬක් නැගීමට අවස්ථාවක් තිබුණ ද හික්සුණියක් ලෙස මොවුන්ට ඒ වෙනුවෙන් ඉදිරිපත්වීමට, නැගී සිටීමට නොහැකිය. ඒ තුළ හික්සුණින් වහන්සේලාට මුහුණදීමට සිදුවන්නා වූ විවිධ මනෝ සමාජීය ගැටලු ප්‍රමාණය අපමණය. පොදුවේ ගත් කළ සමාජීය, ආර්ථිකමය, දේශපාලනමය, සංස්කෘතිකමය, අධ්‍යාපනිකමය ආදී වශයෙන් විවිධ ගැටලු ඒ තුළ දක්නට ලැබේ. ඒ අනුව වත්මන්

හික්‍ෂණීන් වහන්සේලා මුහුණ දෙනු ලබන මනෝ සමාජීය ගැටලු මොනවාද යන්න අධ්‍යයනය කිරීම මෙහි පර්යේෂණ ගැටලුවයි. එසේම නූතන සමාජය තුළ හික්‍ෂණීන් වහන්සේලා මානසිකමය වශයෙන් මුහුණ දීමට සිදුවන ගැටලු මොනවාද යන්න මෙන් ම නූතන සමාජ ක්‍රියාකාරීත්වයට හික්‍ෂණීන් වහන්සේලාගේ දායකත්වය හා නූතන සමාජ ක්‍රියාකාරීත්වය තුළ හික්‍ෂණීන් වහන්සේලාට මුහුණ දීමට සිදු වී ඇති තත්ත්වය පිළිබඳ ගිහියන් දරන්නා වූ ආකල්පය අධ්‍යයනය කිරීම යන අරමුණු සාක්‍ෂාත් කර ගනිමින් උක්ත තේමාව පර්යේෂණාත්මකව අධ්‍යයනය කර ඇත. හික්‍ෂණීන් වහන්සේලා පිළිබඳ ගිහියන් දරන්නා වූ ආකල්ප අධ්‍යයනය කිරීම සඳහා භෞරණ දෙකඳුවල හික්‍ෂණී පුහුණු මධ්‍යස්ථානය කේන්ද්‍රකොට ගෙන තෝරාගත් නියැදියක් යටතේ දත්ත දායකයින් 25 දෙනෙකු අහඹු ලෙස තෝරා ගන්නා ලදී. පුරුෂාධිපත්‍යයට යටත් වී සිටීම, හැඳුනුම්පත් නොමැති වීම, මූල්‍යමය දුෂ්කරතා, දේශපාලන ක්‍රියාකාරීත්වයේ බලපෑම, ගිහි පාර්ශ්වයේ නොසැලකිලිමත් බව, සෞඛ්‍ය ගැටලු, ආදී ගැටලුකාරී තත්ත්වයන් රැසක් අධ්‍යයනයේ දී සොයාගත හැකි විය. එසේ ම ගිහි ජීවිතයේ බලපෑම, අධ්‍යාපනිකමය වශයෙන් ගැටලු ඇති වීම, මූලික අවශ්‍යතාවයන් ඉටු කර ගැනීමේ දී ද ඔවුන් මානසික වශයෙන් අපහසුකාරී තත්ත්වයන්ට පත්වේ. එසේම සමාජ ප්‍රගමනය උදෙසා හික්‍ෂණීන් වහන්සේලා බෝධි පූජා, බණ දේශනා, පිංකම් කටයුතු, දහම් පාසල් වැනි අධ්‍යාපන ආයතන පවත්වාගෙන යාම තුළින් සාමාජීය ගැටලුවලට ද මුහුණ දෙනු ලැබේ. ඒ අනුව දත්ත දායකයින් වැඩි පිරිසක් නූතන හික්‍ෂණීන් වහන්සේලා මනෝසමාජීය ගැටලුවලට මුහුණදෙන බව ප්‍රකාශ කරන ලදී. මෙලෙස ප්‍රාථමික හා ද්විතීයික මූලාශ්‍රය භාවිත කරමින් රැස් කර ගන්නා ලද දත්ත ප්‍රමාණාත්මක හා ගුණාත්මක දත්ත විශ්ලේෂණය යටතේ විශ්ලේෂණය කොට ඉදිරිපත් කිරීම මෙහි භාවිත ක්‍රමවේදය ලෙස දැක්විය හැකිය. සමස්තයක් වශයෙන් ගත් කළ ශ්‍රී ලංකාවේ නූතන සමාජය තුළ වැඩි වසන හික්‍ෂණීන් වහන්සේලා වැඩි ප්‍රවණතාවයකින් සමාජමය හා මානසිකමය ගැටලුකාරී තත්ත්වයන්ට මුහුණ දෙන බව නිගමනය කළ හැකි අතර නීත්‍යානුකූල ලෙස හික්‍ෂණී ලියාපදිංචිය සිදු කිරීම, මනෝ

සමාජීය ගැටලු විසඳීමට යාන්ත්‍රණයක් සැකසීම, ආර්ථිකය ශක්තිමත් කිරීම, ආරක්‍ෂකම හා අධ්‍යාපනික ගැටලු නිරාකරණයට අවශ්‍ය පියවර ගැනීම ආදිය යෝජනා වශයෙන් දැක්විය හැකි වේ.

ප්‍රමුඛ පද: හික්‍ෂුණිත්වහන්සේ, මනෝ-සමාජීය, ගැටලු, සමාජය, විසඳුම්

Pali Language and Literature

ICPBS-23-PL-52

Aṭṭhakathā Nāma Kena Vuttaṃ Ahosi?

Āyasmā Paññālaṅkāro

kopyinnyar09@gmail.com

Abstract

Aṭṭhakathā nāma Srilaṅkāḍīpe Āyasmatā Buddhaghosattherena ca Āysamatā Dhammapālattherena ca Āyasmatā Mahākavibuddhadattatherena ca Āyasmatā Upasenattherena ca Āysmatā Mahānāmattherena ca viracitāti. Yebhuyyena hi Srilaṅkāḍīpe Mahāṭhakathācariyena Āyasmatā Buddhaghosattherena viracitoti. Sabbesaṃ saṃpiṇḍetvā tesam mahātherānaṃ Aṭṭhakathānaṃ ṭhapetvā avasesāni chaṭṭimsapamaṇāni Aṭṭhakathāganthāni Āyasmatā buddhaghosattherena viracitan'ti. Maramma-dese chaṭṭhasaṅgītivissajjako 'Mingun'Tiṭṭakadharatthero evamāha - Buddhaghosatthero hi - Kena nayūpadesena Aṭṭhakathā viracito? Kaṃ pamāṇaṃ katvā viracito? kenākārena viracitoti? Buddhaghosatthero hi Sīhaḷabhāsā nāma itthīnaṃ kaṅcukasadisā, sotujanānaṃ jānituṃ atidukkaratāya sukheneva jānanatthāya ca, Buddhuppādakāle viya mūlabhāsāya thitathāya ca imehi tīhi kāraṇehi Sīhaḷabhāsāya Māgadhabhāsaṃ parivattissāmīti paṭiññaṃ adāsi. Buddhuppādakālepi hi Mūlapāv

acanamāgadhīpālivasena eko ca paricchedo, tesam atthasamvaṇṇanāvasena pakiṇṇaka-desanāya eko ca paricchedoti dvīhi paricchedehi paricchinditvā desitosmi. Taṃ tesam ‘atthasamvaṇṇanā’ nāma ‘pakiṇṇakadesanam’ Mahākassapa-pamukhehi paṭhamasaṅgititherehi ‘Atthakathā’iti nāmavasena saṅgāyimsu. Atthakathāya saha Piṭakattayaṃ potthake āropesum. ‘Catutthasaṅgītisadisā hi potthakārohasaṅgītī’ti. Avasesāne sabbāni pāvacaṇāni Buddhuppādakāle ca, paṭhamasaṅgītikā lato paṭṭhāya yāva tatiyasaṅgītiṃ, etthantare yathāhite pakiṇṇakadesanāya sabbasadisā ahesun’ti paṭiññātosmi.

Key words: Atthakathā nāma, Buddhamattaññūatthakathā-cariyo, Atthakathāganthakārakakathā, Buddhuppādakāle ca, Pakiṇṇakadesanāya. Iti sabbaṃ samattam.

ICPBS-23-PL-55

SĪHAḶAṬṬHAKATHĀ CA PORĀṆIKATṬHAKATHĀ CĀTI SAMVAṆṆANĀṬṬHAKATHĀNAM VICĀRAṆĀ

Āyasmā Paññālaṅkāro
kopyinnyar09@gmail.com

Abstract

Aṭṭhakathāganthānaṃ ādi pabhutikālo nāma A.D. vasena pañca vassasate (A.D.500) sampatte Sīhaḷadīpe Pālisamvaṇṇanāṭṭhakathāganthaṃ Mahābuddhaghosatttherena viracitoti. yasmā ca aññepi Sīhaḷadīpe Aṭṭhakathācariyā dissanti tena samānavassā ekacce atirekavassā, āyasmā Buddhadattatthero ca Mahādhammapāla, upasena, mahānāmattherocāti Aṭṭhakathācariyā uppajjimsu. Tato A.D.chavassasatādhike kāle Aṭṭhakathācariyā na puna uppajjimsūti. Sīhaḷaṭṭhakathā nāma Tatiyasāṅgūtikālo patṭhāya Āyasmatā Mahāmahindatthera-ppamukhā ācariyaparamparāya vācanāmagganissitā mūlanāmena “Pakiṇṇakadesanā”ti. Puna “Buddhasamvaṇṇita, sāvakasamvaṇṇitaṭṭhakathā”ti Pālibhāsāparivattitaṃ Sīhaḷabhāsāṭṭhakathāti. Etāni Sīhaḷabhāsāṭṭhakathāganthāni disvā Mahābuddhaghosatttherappamukhehi Sīhaḷabhāsato

Pālibhāsaṃ uddissa parivattitātāni Sīhaḷabhāsātṭhakathāni nāmasaññānaena ekūnavīsatiṭipamāṇāni. Mūlaṭṭhakathāti'-mahātṭhakathā, uttaravihāraṭṭhakathā, mahāpaccaṛiṭṭhakathā, kurundiṭṭhakathā, andhakaṭṭhakathā, saṅkhepaṭṭhakathā, āgamaṭṭhakathā, porāṇaṭṭhakathā, pubbopadesoti-pubbaṭṭhakathā, vinayaṭṭhakathā, suttantaṭṭhakathā, abhidhammaṭṭhakathā, sīhaḷamātikāṭṭhakathā, dīghaṭṭhakathā, majjhimaṭṭhakathā, samyuttaṭṭhakathā, aṅguttaraṭṭhakathā, jātaṭṭhakathā, vibhaṅgappakaraṇasīhaḷaṭṭhakathāti. Tadanantaram Sīhaḷadīpe vācaṇāmagganissitānaṃ gaṇikānurūpa, dhāritāgamānurūpa, vihārānurūpavasena ca mukhāruḷḷhasena ca Pāliṭṭhakathāganthāni Mahāmahindattherāgatato paṭṭhāya yāva pañcavassasate kāle Sīhaḷabhāsato Pālibhāsāparivattitaṃ dissanti. Aññāni Sīhaḷaṭṭhakathāni tayo bhūmikā dissanti, Āgamaṭṭhakathā ca Porāṇaṭṭhakathā ca Pubbopadesa ṭṭhakathā cāti. Avasāne vuttañhetam Vinayaṭṭhake Pācittiyaṭṭhakathāyaṃ - buddhabhāsitoti sakalam vinayaṭṭhakaṃ abhidhammaṭṭhakaṃ iccādinā cāti.

Key words: Sīhaḷaṭṭhakathā ca, Porāṇikaṭṭhakathā cāti, ekūnavīsatiṭipamāṇāni, Mūlaṭṭhakathāti'-mahātṭhakathā, Uttara vihāraṭṭhakathā. Iti sabbam samattam.

ICPBS-23-PL-56

**NĀNĀDESĀ CA MARAMMADESO CA
KENĀKĀRENA BUDDHAVACANAṀ
PĀLIVYĀKARAṆAṀ PARIYĀPUṆANTĪTI
VĪMAṀSANAMAṀ?**

Āyasmā Paññālaṅkāro
kopyinnyar09@gmail.com

Abstract

Nānādesānaṃ Pāliṃ ca aññañca bhāsantaraṃ pariyāpuṇane bhāsāvacaṇaṃ ca, vyākaraṇasaddaṃ iti imesaṃ antaraṃ dassahi pariyāpuṇanti, Marammadeso pana visesato Pālipariyāpuṇane vyākaraṇasaddameva pariyāpuṇanti, na bhāsāvacaṇena. Idāni ca pana nānādesāpi Pāliṃ pariyāpuṇiṃsu, Marammadeso ko pana vādo, ādikappakālato patthāya yāvajjatanāpi āyukappappamaṇaṃ yāvatāyukaṃ pariyāpuṇiṃsu, apica tikkhapaññaṇaṃ appakāmatṭaṃva pālikosallā, mandabuddhīnaṃ pana yaṃvā taṃvā jānaṇamattṭaṃva. Kasmā evaṃ ahoṣiṇ'tice? pariyāpuṇanavidhiinayūpadesānaṃ visadisā'ti. Srilaṅkādeso ca Marammadeso ca Thailand'deso ca Cambodia'deso ca Lao'deso cāti pañcavidhatheravādadesāni Buddhapāvacaṇaṃ pariyāpuṇiṃsu, aññaṇi India'deso ca Nepal'deso ca Europa'deso ca Vietnam'deso ca Tibet'deso ca China'deso cāti keci mahāyānadesāpi yebyuyyena Pāliṃ pariyāpuṇiṃsu.

Tāni Pāliṃ bhāsāvohāravacanena paripuṇiṃsu, pacchima'desiyā nāma Pāliṃ ca sakkaṭa,parakkatañca India'desaporāṇadesiyabhāsāvasena pariyāpuṇiṃsu. Tesam sutesanānaṃ porāṇavacanāṃ pariyāpuṇitum cittavasikā honti. āṅgalīsa'deso ca German'French'deso cādīhi mātubhāsato aññaṃ Greek'letin'bhāsāvacanāṃ pariyāpuṇiṃsu. Sabbāni Europa'bhāsāvacanāni nāma Indo-Europa'bhāsāvamsova, Pāli'sakkaṭena saddhiṃ 'Avastā'ti,Irānīyaṃ'bhāsāpi Indo-Āriyaṃvacanameva. Tasmā pacchimadesiyasutesanānaṃ atthāya Pāli,sakkaṭādayo porāṇaindiavacanāni pariyāpuṇane mūladesiyapaṇḍitānaṃ ca vohāravacano ca akkharakosallaññañca visiṭṭhāti. Pacchimadesesu 'Jamesprincess'nāmakasutesanapuggalopi India'desaporāṇarūpiyaṃ "tassa dānaṃ"ti Brāhmmīakkharena likhitāṃ da-kāra,na-kāraṃ saṅketalakkhaṇaṃ gahetvā Asoka'pāsāṇakkharaṃ bhāsitapubbanti. Tatoparam 'Huje'ti,german-paṇḍiccopi taṃ Asoka'pāsāṇakkharaṃ vividhanayūpadesena bhāsivā Saddagantho viracito. Tatoparam Marammadese Christ'vohāre terasavasse ekavassasatādhiḥke sahasame (A.D.1113) 'Pāli, Mamma, Mon, Pyu'iti caturakkharehi likhitāni 'Rājakumāra'pāsāṇakkhare pacchimadesiyā 'Ce.Obaledin'ti, sutesanapaṇḍiccena kathitāpesiṃ. Tassupakārena Uthāmyat'itiMarammācariyena "Pyū'bhāsitakathā"ganthaṃ viracitaṃ. Pacchimadisābhāge sutesanapuggalā attanā saṃditṭhaṃ pariyāpuṇanaṃ porāṇabhāsāvacanāṃ ādibhūtena dalhīkammaṃ katvā pariyāpuṇitvā mātubhāsāya bhāsantaraṃ akaṃsu, aññāni Saddanayūpadesaganthānīpi viracitāni. Pāliṣaṃbandha, sakkaṭasaṃbandha, missakasaṃbandhasaddābhīdhānaṃ viracitāni. 'Kharothi'-

akkharena thitaṃ Gandhāra,dhammapadampi tāni sāhiccāni
 yojtvā sabhāvatthasaddānipi pakāsītāni. Pāli,
 sakkaṭasaṃbandhena āṅgalīsa’bhāsāyapi
 German’French’bhāsāyapi pripuṇṇaṃ parivattitvā
 pariyaṇṇitabbānī’ti. Pālisaddaganthehi Kaccāyanagantha,
 sakkaṭagnathāgatāni padarūpasiddhiṃ pariṇāmetvā
 pakāsītāni. Īdisenākārena pariṇāmentā tesam paṇḍitānaṃ
 mātibhāsāya saddhiṃ Pāli,sakkaṭabhāsāni kulavaṃsasadisāni
 ahesunti. ‘Pāli,sakkaṭa,īraṃ’iti Asia’desabhāsā nāma
 āṅgalīsa,German,French,Greek, Latin-iccādayo
 Europa’bhāsāni nātimitā ahesunti. Bhāsāveda-paṇḍitehi taṃ
 “Indo-Europien’bhāsāvācānaṃ”ti vohariṃsu. Nānādesesu
 sutesanapaṇḍitehi pālisaddaganthaṃ sakkaṭasaddaganthena
 pariṇāmetvā pakāsītāpi Kaccāyanavyākaraṇa-saṃbandhaṃ
 pālisaddaganthehi pālisaddaṃ Jinavācānuyuttaṃhī’ti
 Buddhavācānānurūpena pakāsītā.
 Saddanītidhātumālāmattameva sakkaṭadhātuyā saṃsanditvā
 pakāsītā. Kaccāyanassa parivāraṃ Rūpasiddhiṃ ca
 Moggalānañcāti abhinavasaddaganthā nāma
 Pālisaddanayūpadeso va pakāsīto. Īdisenākārena
 nānādesiyānaṃ pālisaddanayo ca Marammese
 pālisaddanayo ca visadisāti. Marammapāraṃparikena
 Pālipariyaṇṇanayūpadeso ti Pālisaddaṃ padhānaṃ katvā
 pariyaṇṇiṃsu. “saddakusalova sāhiccapaṇḍito”ti
 manasikatvā saddapadhānena pariyaṇṇiṃsu. Tena
 piṭakattayaṃ yathābhūtaṃ jānissanti saddhahiṃsu.
 Kenākārena saddassa padhānakārako ahoṃsi’ti “yattakaṃ
 navavāraṃ kaccāyanavyākaraṇaṃ pariyaṇṇāti, Pālisāhiccaṃ
 pana appakamattaṃva jānāti”ti.
 Kaccāyanavyākaraṇaganthassa suttāvaliṃ āgamaṃ

sajjhāyitabbam. Tatoparam suttavuttiṃ vā udāharaṇa, suttattha, padarūpasiddhi, nāmādigāṇa, gaṇasaṃbandhapado vāti. Suttaṅca saññādhikāraparibhāsāvidhivasena catubbhidhāti. Tesam kena suttena kā nāmoti, katham kattāti jānitabbam. Tīṇi liṅga, saṃbandhāni nāmanāma, sabbanāma, samāsanāma, -taddhitanāma, kitanāmāti jānitabbāni. Marammapāraṃparikena pariyāpuṇanavidhinayūpadesoti yathā piṭakattayasamudde tarati, evaṃ nānāyūpadesoti, pāthasaṃbandho jānāti, pālivākkyāni likhitakusalo hoti. Tato kaccāyanavyākaraṇam ca Abhidhammatthasaṅgaho ca ādibhūtam daḷḷhīkammaṃ katvā pariyāpuṇiṃsu. Kaccāyanavyākaraṇavasena suttavāḷiyā saddhiṃ rūpasiddhikusalo hoti. Abhidhammatthasaṅgahopi sarūpaṃ jānitabbam, citta, cetasikayuttāni jānitabbāni. Teneva Abhidhammasamudde tarissati. Pālisaddāpi visumyeva ahutvā kavilakkhaṇabhāsantarena Subodhālaṅkārabhidhānavuttodaye yojetvā pariyāpuṇiṃsu. Idāni Marammadese sakkāṭabhāsam pariyāpuṇanam nāma Marammapāraṃpariyena nayūpadesena vinassantepi Pokkārame pāsāṅkharāni ca Saddanītidhātumālam ca upanidhāya ‘Pökkārāma’kāle ca ‘Pinya’‘Inva’kāle ca sakkāṭabhāsāyaṃ chekabhāvaṃ dissanti.

Key words: Nānādesā ca, Marammadeso ca, Buddhavacanam, Pālivyākaraṇam, Pariyāpuṇantīti.

ICPBS-23-PL-82

A Comparative Study of Compounds (Samāsa) of the Bālāvatāra and Padasādhana

Alpitiye Wimaladhammika Thero

wimaladhammika@gmail.com

Abstract

Bālāvatāra is a new grammatical work composed for the beginners of Pali learning on the Kaccāyana grammar. The Padasādhana is a similar work to Balavatara which belonged to Moggallāna grammatical tradition. The purpose of this study was to do a comparison of Samasa described by those two texts. The problem of this study was that through a comparative study of Bālāvatāra and Padasādhana, can the grammatical features of Pāli Samāsa be identified as unique to the two traditions? Since this study is a qualitative research the textual analysis and content analysis were used as methodologies, and facts were compared descriptively. Two or more words combined to form a single term are called a samāsa. According to the findings of this study, several similarities and dissimilarities were found between these two texts. Bālāvatāra has used about 25 sutras to describe samāsa, and Padasādhana has used only 24 sutras for it. Not only that,

when considering the varieties of samāsa, differences can be seen in the nomenclature as well as numerically in the two texts. Both the texts have not followed the same system in the nomenclature of these samāsa varieties. Bālāvatāra has been named using an example name related to the samāsa variety for the convenience of the beginner. But Padasādhana has named these samāsa varieties based on the basic meaning of those samāsa varieties. Avyayībhāva samāsa is given as Avyayībhāva in Bālāvatāra and Asamkhyā in Padasādhana. The description of the Kammadharāya samāsa of Bālāvatāra is given in Padasādhana under the name Viśesana samāsa. The Digu samāsa included Bālāvatāra is not given as a separate category in the Padasādhana. There, under Cattha samāsa, has been presented a sutra named **Samkyahi**. The Tappurisa samāsa in which Bālāvatāra is performed is named Amādi samāsa in the Padasādhana. Bahubbīhi samāsa and the Dvanda samāsa shown in Balavatara are given as Aññattha and Cattha in Padasādhana. According to these facts, it can be concluded that even the same grammatical parts belonging to the same language can sometimes be different between grammatical traditions.

Key words: Bālāvatāra, Padasādhana, Compounds (samāsa), comparative

ICPBS-23-PL-04

Therapeutic Benefits of Reciting *Niggahita*

Nana Sacca Nun

swemyanmar9@gmail.com

Abstract

Niggahita (also written as *niggahīta* in some books) is a nasal consonant out of the 41 Pāli alphabet. There are two types of *niggahita*: pure nasal *niggahita*, written in Roman letters either as *m̄*, *m̄* or *ṁ*, and voiced nasal *niggahita* which are all the last five letters of five *vagga* (ṅ, ñ, ṇ, ṇ, m). Pure nasal *niggahita* is pronounced with a closed mouth while exhaling through the nostrils. One of the examples of *niggahita* can be seen in the most common yet essential verse that all Buddhists are reciting. That is “*Buddhaṃ saraṇaṃ gacchāmi, Dhammaṃ saraṇaṃ gacchāmi, Saṅghaṃ saraṇaṃ gacchāmi*”, meaning that I take refuge in *Buddha*, *Dhamma* and *Saṅgha*. Reciting pure nasal *niggahita* is ‘humming while exhaling’. Scientific studies have proved that humming while exhaling could give numerous medical benefits. However, the therapeutic effect of reciting *niggahita* is not yet discussed among the Theravada Buddhists. As stated on ‘Johns Hopkins medicine’ webpage, humming while exhaling increases nitric oxide production in the body, which helps in building and repairing the nervous system.

Additionally, nitric oxide dilates blood vessels, enabling more oxygen to be delivered throughout the body. Consequently, it improves homeostatic equilibrium for survival. Humming promotes not only physical well-being, but also mental health. It reduces stress with a calming and soothing effect. A research paper of Weitzberg, E. and Lundberg, J.O.N. (2002) revealed that humming greatly increases nasal nitric oxide. They also found out that nitric oxide plays a vital role as a first-line defence against infection. Similarly, Baraldi, et al. demonstrated the correlation between increased nasal nitric oxide and clinical improvement among children with sinusitis. In addition, during the pandemic of Covid-19, the inhibitory effect to the replication of the virus was tested among those with higher nitric oxide levels. Therefore, nitric oxide is now broadly recognized as antiviral, antifungal and antibacterial. In addition to the above-mentioned therapeutic effects, nitric oxide has a vital role in preventing blood clots by inhibiting platelet aggregation. Therefore, nitric oxide was used for Covid patients to reduce the risk of thrombotic complications in some US hospitals. On top of that, nitric oxide has the ability to promote wound healing by aiding endothelialisation and collagen formation. Jonathan and Andi Goldman also explored the science of sound healing, including the humming effects of sonic practices by Hindu and Tibetan traditions. Then, they reported that humming produces optimized medical benefits, with healing effects for the body, mind, and spirit. In brief, future research on the therapeutic

effect of reciting ‘*niggahita*’ should be carried out since there are plenty of humming-induced benefits. It will not only motivate the Theravada Buddhists spiritually, but also shine a light on therapeutic benefits to some who might need to use it for alternative therapy.

Key words: *niggahita*, humming, therapeutic benefits, physical well-being, mental health

ICPBS-23-PL-41

පෙනවත්ථු කතා වස්තූන්හි ප්‍රකට වන සදුපදේශ පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්

ඉවන්තා සඳුනි ජයසේන
iwanthasanduni@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

ත්‍රිපිටකයෙහි සූත්‍ර පිටකයට අයත් වන පස්වන කොටස වන්නේ බුද්දකනිකායයි. එහි එන පෙනවත්ථුව කතා වස්තු 51කින් යුක්තය. පේතවත්ථු අට්ඨකථාවෙහි අන්තර්ගතය පිළිබඳ සැලකීමේදී එය වර්ග 4කින් යුක්ත වූවකි. එනම් උරග, උබ්බරී, වූල සහ මහා යනුවෙනි. උරග වර්ගයේ කතා වස්තු 12ක්ද, උබ්බරී වර්ගයේ කතා වස්තු 13ක්ද, වූල වර්ගයේ කතා 10ක්ද, මහා වර්ගයේ කතා 16ක්ද වශයෙන් පෙනවත්ථුවේ එන සමස්ත කතා ගණන බෙදා දැක්විය හැකිය. මෙහි අන්තර්ගතය විමසීමේදී ප්‍රේතයන්ගේ කතා 39ක්ද ප්‍රේතියන්ගේ කතා 12ක්ද වේ. බෙත්තුපම පෙනවත්ථු, නාග පෙනවත්ථු, නන්දා පෙනවත්ථු, රථකාර පෙනවත්ථු සහ නන්දක පෙනවත්ථු ආදිය නිදර්ශන කිහිපයකි. පෙනවත්ථු කතා මෙන්ම බෞද්ධ සාහිත්‍යයේ එන බොහොමයක් කතාවල විශේෂ ලක්ෂණය වන්නේ පුද්ගලයාගේ යහපත පිණිස උපදේශ ලබා දීමයි. පෙනවත්ථු කතාවන්හිදී පුද්ගල උභයාර්ථ සාධනය පිණිස ලබා දෙන සදුපදේශ කවරේද? යන ගැටලුව මුල් කර ගනිමින් සිදු කළ මෙම පර්යේෂණයේ මූලික අරමුණ වූයේ පෙනවත්ථු කතා වස්තූන්හි ප්‍රකට වන සදුපදේශ හඳුනා ගැනීමයි. දුගතියෙහි ඉපදීම සඳහා හේතු වන කරුණු හඳුනා ගැනීම අනු අරමුණක් විය. එම අරමුණු ඉටු කර ගැනීම සඳහා ගුණාත්මක පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය

ඔස්සේ පුස්තකාලය පරිශීලනයෙන් රැස් කර ගත් දත්ත ග්‍රන්ථ සන්ධාර ක්‍රමය මගින් විශ්ලේෂණය කරනු ලැබීය. කර්මය පිළිබඳ ඉගැන්වීමේදී මනසට ප්‍රමුඛ ස්ථානයක් බෞද්ධ දර්ශනයෙහි හිමි වේ. 'වෙනනාහං හික්ඛවෙ කම්මං වදාමි, වෙනයිත්වා කම්මං කරෝති කායෙන වාචාය මනසා' යනුවෙන් පැහැදිලි කරන්නේ එයයි. පෙනවත්ථුවෙහි දැක්වෙන කතා අතුරින් බොහොමයක් සිතකයවචනය යන තිදොරින් කළ අකුසල කර්ම නිසා වූ ජීවන වෘත්තීන් ය. සත්ත්ව ඝාතනය, තද මසුරු බව, වෛරය, ඊර්ෂ්‍යාව, පරදාර හා පරපුරුෂ සේවනය සහ පින්කම්වලට බාධා කිරීම ඇතුළු කරුණු රාශියක් දුගතියෙහි ඉපදීමට හේතු වේ. අන්‍යයන්ට බිණීම, අපහාස කිරීම ආදී වාග් දූෂ්චරිතයෙන් වැළකිය යුතුය, සිත, කය හා වචනය යන තිදොර සංවර කර ගත යුතුය, බොරු කේලාම් කියා සමගිවුවන් බිඳවීමෙන් වැළකිය යුතුය, අල්ලස් ගෙන නඩු විසඳීමෙන් වැළකිය යුතුය, වැඩිහිටියන්ගේ අවවාද පිළිගෙන සුවච කීකරු විය යුතුය, වංචා සහගතව තුනුරුවන් සතු දේ පැහැර ගනිමින් නොකෑ යුතුය, බොරු කීම හා බොරු වැළකිය යුතුය, දරුගැබ් හෙළීම සහ ගැබ් හෙළීමට බෙහෙත් නොදිය යුතුය, පින් කළ අය මතු සුගතියෙහි ඉපිදෙයි, ඊර්ෂ්‍යා මාත්සර්ය ආදී ලාමක අදහස් ඇති කර නොගත යුතුය යනාදිය පෙනවත්ථුවේ කතා වස්තූන්හි ප්‍රකට වන සදූපදේශ කිහිපයකි. යම් වූ කර්මයක් කළ නිසා බොහෝ දුක් විඳීමට සිදු වන බව මෙම කතාවලින් පැහැදිලි වේ. ප්‍රේතයන් වැසිකිළිවල, කසලගොඩවල, ගල්පර්වතවල ආදියෙහි දිවි ගෙවයි. ආහාරපාන නොමැතිව අධික දුක් විඳියි. සමහර ප්‍රේතයෝ මිනිසුන්ට පෙනෙන ලෙස හිඳිමින් ඔවුන්ගෙන් ආහාරපාන ඉල්ලති. ඇතැම් ප්‍රේතයන් දුක සැප දෙකම වින්දනය කර ඇති බව පෙනේ. ජේතවත්ථුව මිනිසාගේ උභයාර්ථ සාධනය කෙරෙහි උපයුක්ත කර ගත හැකි සදූපදේශ ලබා දෙයි. ඒ අනුව ජේතවත්ථුව මහැඟි ධර්ම ශාස්ත්‍රීය ග්‍රන්ථයක් බව නිගමනය කළ හැකිය.

ප්‍රමුඛ පද: පෙනවත්ථුව, සදූපදේශ, කතාවස්තු, දුගතිය, ජීවිතාදර්ශ

ICPBS-23-PL-47

**ආහිධම්මික කෘතියක් වශයෙන්
කථාවඤ්චප්පකරණයෙහි ප්‍රාමාණිකත්වය පිළිබඳ
විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්**

ඕපාත සමිත හිමි
opathasamithathero@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

බුද්ධපරිණිව්‍යාණයෙන් අනතුරු ව විවිධ හේතු පදනම් කර ගනිමින් ශ්‍රීමුඛ දේශනාව විභජනයන් කිහිපයකට ලක් වූ අකර තෙවන සංගීතියේදී සූත්‍ර හා විනය යන පිටකද්වයට අවශේෂ ව අහිධර්මය යනුවෙන් තෙවන පිටකයක් එක්වීම ඒ අතුරින් සුවිශේෂී වූවකි. මෙසේ එක්වූ අහිධර්ම පිටකය සම්බන්ධයෙන් අධ්‍යයනයේ පවා ශාස්ත්‍රීයමය වශයෙන් ඒකමතිකත්වයක් නො මැත. අහිධර්ම පිටකය පූර්ණ පිටකයක් බවට පත්වන්නේ තෙවන සඹ්භිතියේදී මොග්ගලීපුත්තතිස්ස තෙරුන් කථාවඤ්චප්පකරණය රචනා කිරීමත් සමඟිනි. කථාවඤ්චප්පකරණය රචනා කිරීමේදී කතු හිමියන් පූර්ණ වශයෙන් අවධානය යාමුකොට ඇත්තේ එවකට ථෙරවාද සම්ප්‍රදායට අභියෝගාත්මක ව නැගී සිටි නිකායාන්තරිකයන්ගේ දුර්මතයන් කණ්ඩනය කරමින් ථෙරවාද මතය තහවුරු කිරීම කෙරෙහි ය. ඒ අනුව කථාවඤ්චප්පකරණයේ සාකච්ඡාවට ගැනුණු වාදකථා සියල්ල දෙසියදාහතකි. කථාවඤ්ච අනෙකුත් අහිධර්ම කෘති හයෙන් වෙනස් වන්නේ ද මෙම කරුණ නිසාම ය. ධම්මසඹ්ගනී ආදී සෙසු අහිධර්ම කෘතීන්හි නිර්වාණ සාධනීය වූ ධර්මමය විචරණයන් පමණක් විග්‍රහ කොට තිබුණ ද කථාවඤ්චප්පකරණය අධ්‍යයනය කිරීමෙන් අපට එවැන්නක් හමු

නො වේ. එහෙයින් අන්තර්ගත කරුණු ආදී කාරණා කිහිපයක් සලකා බැලීමෙන් කථාව්‍යුත්පාදකරණය අභිධර්ම කෘතියක් වශයෙන් සාධාරණීකරණය කළ හැකි ද යන්න අධ්‍යයනය කිරීම මෙම පර්යේෂණයේ අරමුණයි. කථාව්‍යුත්පාදකරණයෙහි අන්තර්ගතය සැකෙවින් අධ්‍යයනය කිරීමෙන් අනෙක් අභිධර්ම කෘතීන්ට සාපේක්ෂ ව වෙනස්කම් රැසක් දැකගත හැකි ය. ඒ අනුව ධර්මසඬානී ආදී කෘතීන්හි විග්‍රහ වන්නේ චිත්ත, චෛතසික, රූප, නිබ්බාණ යන සතර පරමාර්ථ අන්තර්ගත නිර්වාණ සාධනීය වූ ධර්මමය කරුණු පමණි. එහෙත් කථාව්‍යුත්පාදකරණයෙහි සෙසු අභිධර්ම කෘතීන්හි දක්වා ඇති ධර්මමය ප්‍රස්තුතයන්ට වඩා පශ්චාත්කාලීන ව විවිධ නිකායන් බිහිවීම සඳහා බලපෑ කරුණු සාකච්ඡා කොට ඇත. ඒ අතුරින් රහතන් වහන්සේ රහත් බවින් පිරිහේ ද? දෙවියන් කෙරෙහි බ්‍රහ්මචර්යා වාසයක් නැති ද? බුදුවරුන්ගේ ඥානය ශ්‍රාවක සාධාරණ වේ ද? බුදුවරුන් විෂයෙහි දෙන දානයේ ආනිසංස මහත්ඵල වේ ද? ශ්‍රාවක සංඝයා විෂයෙහි දෙන දානයේ ආනිසංස මහත්ඵල වේ ද? ආදී කාරණා ප්‍රධාන වේ. මේ අනුව ගම්‍ය වන්නේ කථාව්‍යුත්පාදකරණයෙහි ධර්මමය ප්‍රස්තුතයන් සාකච්ඡා කිරීමට වඩා එවකට සසුන තුළ පැවති දුර්මතයන් ප්‍රභාණයට වැඩි ඉඩක් ලබාදී ඇති බයයි. මීට අමතර ව කථාව්‍යුත්පාදකරණය රචනා කිරීමේදී යොදා ගන්නා ලද භාෂා රටාවහි ද අනෙකුත් අභිධර්ම කෘතීන්ට සාපේක්ෂ ව සුවිශේෂී වෙනස්කමක් හඳුනාගත හැකි ය. කථාව්‍යුත්පාදකරණයෙහි ඇතුළත් වන්නේ සංවාසශීලී භාෂාලෙඛයකි. ඒ අනුව සකවාදියා හා පරවාදියා අතර සිදුවූ දීර්ඝ සංවාද කථාව්‍යුත්පාදකරණයෙහි හමුවේ. මෙය ඡට්ඨ සංගායනාවෙහි බුද්දක නිකායට අයත් කෘතියක් වශයෙන් පිළිගන්නා මිලිඤ්ඤපඤ්ඤානෙය් එන මිලිඤ්ඤ - නාගසේන සංවාදයට අනිශයින් සමාන ය. ධාතුකථා හා පුග්ගලපඤ්ඤානෙය් වැනි ප්‍රකරණයන්හි පඤ්ඤානෙය් කොටසෙහි පැන විසමසීම් හා පිළිතුරු ලබාදීම් අන්තර්ගත ව තිබුණ ද ඒවා කථාව්‍යුත්පාදකරණයෙහි සංවාද තරම් දීර්ඝ වූ ඒවා නොවේ. කථාව්‍යුත්පාදකරණයෙහි දැකගත හැකි අනෙක් සුවිශේෂීත්වය නම් උපමා රූපක බහුල වශයෙන් යොදාගෙන තිබීමයි. රූපය හා පුද්ගලයාගේ අන්‍යෝන්‍ය

ප්‍රතිබද්ධතාවය තහවුරු කිරීම සඳහා සකවාදියා ඡායාව හා ගසක උපමාව, රට හා රජු පිළිබඳ උපමාව ආදිය යොදාගැනීම මේසඳහා නිදසුන්ය. කථාවක්‍රමවෙහි කරුණු තහවුරු කිරීම සඳහා මෙසේ උපමා යොදාගත්ත ද අනෙකුත් අභිධර්ම කෘතීන්හි එවැන්නක් හමු නොවේ. එකී සෑම ප්‍රකරණයකම ඇත්තේ ඍජු ධර්මය විශ්ලේෂණයන් රාශියක් පමණි. ඉහත දක්වන ලද කරුණුවලට අනුව කථාවක්‍රමවෙහි අනෙකුත් අභිධර්ම කෘතීන්ට ඉඳුරා ම වෙනස් ස්වරූපයක් ගන්නා බැවින් එය අභිධර්ම කෘතියක් වශයෙන් සැලකීම සම්බන්ධයෙන් ගැටලු මතු වේ. එහෙයින් ගුණාත්මක පර්යේෂණ ක්‍රමය යටතේ සාධාර විශ්ලේෂණ ක්‍රමවේදය (Document study) උපයුක්ත කර ගනිමින් කථාවක්‍රමවෙහි අභිධර්ම කෘතියක් වශයෙන් හඳුන්වාදිය හැකි ද යන්න මෙම පර්යේෂණය මඟින් අනාවරණය කර ගැනීමට අපේක්ෂිත ය.

ප්‍රමුඛ පද: අභිධර්මපිටකය, කථාවක්‍රමවෙහි අනෙකුත් අභිධර්ම කෘතිය, බුද්දකනිකාය, මිලිඤ්ඤාදාය

ICPBS-23-PL-122

අපස්මාරය පිළිබඳ අවධිකථාවේ ආකල්පය

වෙලම්පැලේ රතනසාර හිමි
wrthero.wr1996@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

අපස්මාරය යනු නූතන බටහිර විද්‍යාවට අනුව මානසිකව ඇතිවන රෝගී තත්වයකි. මේ සඳහා භාවිත ඉංග්‍රීසි නාම පදය *Epilepsy* යන්නයි. මීමැස්මොරය, වලිප්පුව නැතහොත් නූතන ජන භාවිතයට අනුව ව ඊටි එක යනුවෙන් එය හැඳින්වේ. හදිසියේ ඇතිවන විත්තවේගයන්හි වෙනස්කම් හේතුවෙන් මෙම රෝගී තත්වය ඇතිවන බව නූතන වෛද්‍ය මතය වේ. තව ද මෙම රෝගය පුද්ගලයාගේ කායික හෝ මානසික බලපෑම නිසා ඇතිවන රසායනික දෝෂ තත්වයක් හේතුවෙන් සිදුවන විද්‍යුත් ක්‍රියාකාරීත්වයක් වශයෙන් හඳුන්වයි. කායික ඉන්ද්‍රියන්ගේ විප්‍රකාරී ස්වභාවයක් පැනනැගීම මෙම රෝගය පවතින මොහොතේ දැකගත හැකි ය. නිසි නින්දක් නොලැබීම, අධික වෙහෙසකර බව, අධික මත්පැන් භාවිතය, අධික මත්පැන් පානයට හුරුව සිටි අයෙක් එය නැවැත්වීම වැනි හේතු පාලනය කර ගැනීමෙන් මෙම රෝගයෙන් වැළකී සිටීමට ප්‍රයෝජනවත් වේ. ජානමය තත්ත්ව, ස්නායු දුබලතා, උණ, මොළය ආශ්‍රිත ආසාදන, හිසට සිදු වූ හෝ සිදුවන පහරදීම්, ඇතැම් ඖෂධ, මත්පැන්, මානසික තත්ත්ව මෙම රෝගයේ හේතුකාරක වශයෙන් හැඳින්වෙන හැකි වේ. අපස්මාරය පිළිබඳ අවධිකථාවේ මගින් ඉදිරිපත් කෙරෙන ආකල්පය කෙබඳු ද යන පර්යේෂණ ගැටලුව මත සංධාර විශ්ලේෂණ ක්‍රමවේදය හා *Basic Research* ක්‍රමවේදයට අනුව ප්‍රාථමික මූලාශ්‍රය අධ්‍යයනය,

අපස්මාරය පිළිබඳ අවධිකථා ආකල්පය අධ්‍යයනය කිරීම යන අරමුණට අනුව මෙම පර්යේෂණය සිදුකෙරිණ. එහි දී අපස්මාරය රෝගයක් වශයෙන් අවධිකථාව නො පිළිගන්නා බව තහවුරු විය. අවධිකථාවට අනුව අපස්මාරය යනු යම් කිසි අමනුෂ්‍ය බලවේගයක ක්‍රියාත්මක වීමකි. මෙම මතය ප්‍රාථමික අදහසක් වශයෙන් යමෙකු බැහැර කිරීමට හැකියාව ඇති බැවින් මෙහි ආයුර්වේදීය මතය සම්මුඛ සාකච්ඡා ක්‍රමවේදය යොදාගනිමින් වෘත්තීමය ආයුර්වේද වෛද්‍යවරයෙකු වෙතින් තොරතුරු ලබාගන්නා ලදී. එම තොරතුරුවලට අනුව අපස්මාරය යනු ශාරීරික වාත කෝපයෙන් හටගන්නා රෝග තත්වයකි. මනෝ උපදේශකවරුන්ගෙන් උක්ත ක්‍රමවේදය ආශ්‍රයෙන් ලබාගත් තොරතුරුවලට අනුව මෙය මානසික රෝග මට්ටමක් වශයෙන් නො සැලකෙන කායික රෝග තත්වයකි. මනෝ උපදේශනයේ දී සාකච්ඡා නොවන රෝග තත්වයක් ද වේ. නිද්දේස අවධිකථාවේ දැක්වෙන පරිදි අපස්මාරය යනු අමනුෂ්‍ය බලවේගයක් වන අතර යක්ෂාවේෂයක් වශයෙන් දක්වා ඇති බව මෙම මෙම පර්යේෂණය මගින් සොයා ගන්නා ලදී.

ප්‍රමුඛ පද: අවධිකථාව, අපස්මාරය, ආයුර්වේදය. මානසික රෝග, අමනුෂ්‍ය

ICPBS-23-PL-35

**ධම්මපදයේ සහ කඩ්ඊ ග්‍රන්ථාවලියේ අන්තර්ගත
සමාජීය ඉගැන්වීම් පිළිබඳ තුලනාත්මක
අධ්‍යයනයක්**

ඩබ්.යූ.පී. පෙරේරා, ඩී.පී.එස්.එන්. පතිරණ
udeshikap@kln.ac.lk

සාරසංක්ෂේපය

සමාජයේ සාමාජිකයකු වශයෙන් මිනිසා විසින් අත්පත් කරගනු ලබන දැනුම, කුසලතා, සදාචාරය ආදී සියලු දේ අන්තර්ගත වන සංස්කෘතිය මිනිසාගේ මැදිහත්වීමෙන් නිර්මාණය වී ඇති අතර මෙකී සංස්කෘතිය එක් පරම්පරාවක සිට තවත් පරම්පරාවක් දක්වා සම්ප්‍රේෂණය කරනු ලබන්නේ අධ්‍යාපනය ඉවහල් කරගෙන ය. එබැවින් සමාජ සංවර්ධනය සහ පුද්ගල සංවර්ධනය අන්‍යෝන්‍ය ලෙස අන්තර්සබඳතා සහිත විචල්‍යයයන් ලෙස හඳුනාගනිමින් සාමාන්‍ය පුද්ගලයකුගේ නිවැරදි සමාජානුයෝජනය සඳහා පොතපතින් මෙන් ම සමාජීය වශයෙන් ද යම්කිසි හැදෑරීමක් අවශ්‍ය බව ආගමික ශාස්තෘවරුන් සහ දාර්ශනිකයන් සිය ඉගැන්වීම් කෙරෙන් විශද කොට ඇත. ජන කණ්ඩායම් තුළ සාරධර්ම ඔප් නැවීමේ ක්‍රියාදාමය වන සමාජීය ඉගැන්වීම් විවිධ දාර්ශනික දෘෂ්ටිවාදයන් පදනම් කොටගෙන ආගමික ශාස්තෘවරුන් සහ දාර්ශනිකයන් සිය ඉගැන්වීම්වල අන්තර්ගත කොට ඇත්තේ අධ්‍යාපනය මෙන් ම දර්ශනය ද සාමූහික වටිනාකමක් සහිත සමාජ සංවර්ධනයාපේක්ෂිත අංගයක් වන බැවිනි. විවිධ දර්ශනශාස්ත්‍රයන්ට නිජභූමිය වන භාරතයේ පහළ වූ ශ්‍රේෂ්ඨතම ගුරුවරයා වශයෙන් සැලකෙන බුදුරජාණන්වහසේ

විසින් උක්ත අරමුණුගතව දේශිත ධර්මස්කන්ධය සාරාංශ කොට කාව්‍යමය ස්වරූපයෙන් සම්පාදිත බුද්දකනිකායනුගත වග්ග 26කින් යුක්ත ධම්මපදය ද වැදගත් ප්‍රත්‍යක්ෂ සමාජ ඉගැන්වීම් ප්‍රකට කරනු ලබන කෘතියකි. එමෙන් ම ඒකදේවවාදී පදනමක් සහිත ව ආගමික සමානාත්මතාවය ඉස්මතු කරමින් ඉන්දියානු සමාජ ශෝධනය උදෙසා කාව්‍යමය ඉගැන්වීම් ක්‍රමවේදය භාවිත කරනු ලැබූ පුරාතන හින්දී පද්‍ය සාහිත්‍යයේ හක්කි යුගයේ සන්ත් සම්ප්‍රදායේ කවියකු වන කබීර්දාස්ගේ ඉගැන්වීම් අන්තර්ගත සබද්, රමැ'ණි සහ සාබි යන සර්ග ත්‍රිත්වයකින් සමන්විත බීජක් හෙවත් කබීර්-ග්‍රන්ථාවලිය ද සමාජ ඉගැන්වීම් කාව්‍ය ලෙස ගැබ්වී ඇති කෘතියකි. කබීර් ග්‍රන්ථාවලියේ සහ ධම්මපදයේ කාව්‍යමය දේශනාවල අන්තර්ගත බෞද්ධ සහ හින්දු දාර්ශනික ඉගැන්වීම්වල සමාජීය හර පද්ධතීන්ගේ සමාන අසමානතා කවරේද? යන්න හඳුනාගැනීම අරමුණු කොටගත් මෙම පර්යේෂණය ගුණාත්මක පර්යේෂණ ක්‍රමවේදයේ උද්ගාමී ප්‍රවේශ ක්‍රමය පදනම් කොටගෙන සිදුකරනු ලැබේ. කබීර් ග්‍රන්ථාවලිය සහ ධම්මපදය ප්‍රාථමික මූලාශ්‍රයන් ලෙස ද, හින්දී සහ බෞද්ධ සාහිත්‍යය, දර්ශනය, අධ්‍යාපනය හා සම්බන්ධ ග්‍රන්ථ, පර්යේෂණ ලිපි, සඟරා ලිපි ද්විතීය මූලාශ්‍රයන් ලෙස ද යොදා ගනිමින් රැස් කරනු ලබන දත්ත විස්තරාත්මක පාඨ විශ්ලේෂණ ක්‍රමවේදය යටතේ විශ්ලේෂණය කිරීමට අපේක්ෂිත ය. හින්දී පද්‍ය සාහිත්‍යය අධ්‍යයනය කරනු ලබන විද්‍යාර්ථීන් හට කබීර් සාහිත්‍යයේ කාව්‍යවල ගැබ් වී ඇති සමාජීය හර පද්ධතීන් බෞද්ධ සංස්කෘතියේ සමාජීය හර පද්ධතීන් ඇසුරින් අවබෝධ කර ගනිමින් හින්දී සහ බෞද්ධ සාහිත්‍යය ඇගයීමට අනුබලයක් ලැබීම මෙම පර්යේෂණයේ ඇති වැදගත්කම වේ.

ප්‍රමුඛ පද: කබීර් ග්‍රන්ථාවලිය, ධම්මපදය, බෞද්ධ සාහිත්‍යය, සමාජීය ඉගැන්වීම්, හින්දී හක්කි සාහිත්‍යය

ICPBS-23-PL-81

**අක්ෂි රෝග ප්‍රතිකර්ම පිළිබඳ බෞද්ධ
සම්ප්‍රදායාන්තර අධ්‍යයනයක්
(පාලි හෙසප්පක්ඛන්ධකය හා මූලසර්වාස්තිවාද
හේෂජ්‍යවස්තුව ඇසුරින්)**

ඇල්පිටියේ විමලධම්මික හිමි, යේශානි ජයරත්න,
ප්‍රදීපිකා සංජීවනී, පුබුදුනී දුලාංජලී
wimaladhammika@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

අක්ෂි රෝග හෙවත් ඇස් සම්බන්ධ විවිධ රෝගාබාධ අතීතයේ සිටම මිනිසුන් අතර පවතී. බුදුන්වහන්සේ ජීවමාන සමයේ හික්ෂුන්ට වැළඳුණු අක්ෂි රෝග තත්වයන් සඳහා බුදුන්වහන්සේ විසින් නියම කරන ලද ප්‍රතිකාර බෞද්ධ මූලාශ්‍රය ඇසුරින් හඳුනාගත හැකිය. ඒ අනුව ප්‍රධාන වශයෙන් ථෙරවාදී සම්ප්‍රදායට අයත් පාලි හෙසප්පක්ඛන්ධකයේ ද මූලසර්වාස්තිවාදී සම්ප්‍රදායට අයත් හේෂජ්‍යවස්තුවේ ද ඒ පිළිබඳ තොරතුරු අන්තර්ගත වේ. අශ්ඨාංගභාදය වැනි පැරණි ආයුර්වේද මූලාශ්‍රය ද අධ්‍යයනය කරන විට එම තොරතුරු තවදුරටත් තහවුරු කර ගත හැකිය. ඒ අනුව මූලිකව ම පාලි හෙසප්පක්ඛන්ධකය හා මූලසර්වාස්තිවාදී හේෂජ්‍යවස්තුව තුලනාත්මකව අධ්‍යයනය කිරීමෙන් අක්ෂි රෝග හා ප්‍රතිකාර පිළිබඳ සම්ප්‍රදායාන්තර වෙනස්කම් හඳුනාගත හැකි ද යන පර්යේෂණ ගැටලුව මත පදනම් වී මෙම අධ්‍යයනය සිදු කරන ලද අතර මෙහි ප්‍රධාන අරමුණ වූයේ අක්ෂි රෝග නිවාරණය සඳහා ප්‍රතිකර්ම පිළිබඳ ගවේෂණය කරන නූතන විද්‍යාර්ථීන්ට පාලි හෙසප්පක්ඛන්ධකය හා මූලසර්වාස්තිවාදී

භෞෂ්‍යවස්තුවෙහි අන්තර්ගත ප්‍රතිකර්ම හා එහි සමවිෂමතා පිළිබඳ දැනුවත් භාවයක් ලබා දීමයි. මෙය ගුණාත්මක පර්යේෂණ ගණයට අයත්වන බැවින් එම ක්‍රමවේදය යටතේ සාහිත්‍යය මූලාශ්‍රයන්හි පාඨ හා සන්ධාර විශ්ලේෂණය මගින් අධ්‍යයනය සිදු කරන ලදී. භෞෂ්ඨකර්මකය හා භෞෂ්‍යවස්තුව මෙහි නියැදිය ලෙස ගන්නා ලදී. භෞෂ්ඨකර්මකයේ අක්ෂි රෝගයක් වැළඳුණු හික්ෂුවකට ප්‍රතිකර්ම වශයෙන් කාලඤ්ජන, රසඤ්ජන, සොතඤ්ජන, ගෙරුකඤ්ජන හා කපල්ලඤ්ජන යන අඳුන් වර්ග පහ ද අඳුන් පිණිස ගල ගා ගන්නා සඳුන් ආදී බෙහෙත් වර්ග කීපයක් ද නියම කර ඇත. භෞෂ්‍යවස්තුව ද අක්ෂි රෝග දක්වා ඇති අතර ඒ සඳහා අඳුන් වර්ග පහක් පමණ එහි නියම කර තිබේ. ඒ පුෂ්පාඤ්ජන, රසාඤ්ජන, වූර්ණාඤ්ජන, ගුටිකාඤ්ජන හා සෞචීරකාඤ්ජන යන අඳුන් වර්ග පහයි. මේ කරුණු අනුව පෙනීයන්නේ මූලාශ්‍රය දෙකෙහි ප්‍රතිකර්ම ලෙස දක්වන කරුණු සම්පූර්ණයෙන් සමාන නොවන බවයි. රසාඤ්ජන පමණක් මූලාශ්‍රය දෙකෙහිම සමාන වන අතර අනෙක් අඳුන් එකිනෙකට අසමාන ය. ආයුර්වේදයෙහි අක්ෂි රෝග සඳහා අඳුන් භාවිතය, රසාඤ්ජන සෞචීරකාඤ්ජන ආදිය නියම කර ඇත. අධ්‍යයනය තුළින් හෙළිවූයේ භෞෂ්ඨකර්මකයට වඩා භෞෂ්‍යවස්තුව ඉදිරිපත් කරන අඳුන් වර්ග ආයුර්වේදය සමග සමපාත වන බවයි.

ප්‍රමුඛ පද: අක්ෂි රෝග, භෞෂ්ඨකර්මකය, භෞෂ්‍යවස්තුව, ආයුර්වේදය, ප්‍රතිකර්ම

ICPBS-23-PL-90

පටිච්චසමුප්පාදගත සංස්කාර: සුත්‍ර හා අභිධර්ම පිටකයන්හි ඉදිරිපත් කිරීම පිළිබඳ අධ්‍යයනයක්

සම්පත් සුරංග ජයසිංහ
jssuranga@gmail.com

සාරසංක්ෂේපය

ලොව අප්‍රකටව පවතින එහෙත් සදාතනික සත්‍ය වූ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය බුදුරජාණන් වහන්සේලා විසින් අවබෝධ කොටගෙන ලොවට ඉදිරිපත් කරයි. සත්ත්වයා ඉතා දුක්ඛිත වූ දීර්ඝ සංසාරයේ ගමන් කරන්නේ ද එය අවබෝධ කර නොගැනීම නිසාය. ලොව අන්‍යාගම් අතර බුදුදහම සුවිශේෂී වන්නේ පටිච්චසමුප්පාද න්‍යාය මූලික කොට ගනිමින් දේවනිර්මාණවාදය ආදී ඉගැන්වීම් ප්‍රතිබාහනය කරන බැවිනි. තවද මෙම ධර්මතාවය තුළින් ලෝකයේ නිත්‍ය, සුඛ, ආත්ම වශයෙන් ගත හැකි අවිපරිණාමීය කිසිවක් නොමැති බව සනාථ කර ඇත. “ඉමස්මිං සති ඉදං භෝති, ඉමස්සුප්පාදා ඉදං උප්පජ්ජති...” මෙය පවතින කල්හි මෙය වේ. මෙහි හටගැන්මෙන් මෙය හටගනී. මෙය නැතිකල්හි මෙය නොවේ. මෙහි නැවැත්මෙන් මෙය නවතී යන මෙම ක්‍රමවේදය ඔස්සේ පටිච්චසමුප්පාද න්‍යාය මැනවින් විවරණය කරතිබේ. එම පටිච්චසමුප්පාදයෙහි එක් අංගයක් වශයෙන් සංස්කාර යන්න විග්‍රහ කෙරේ. සුත්‍ර පිටකාගත පටිච්චසමුප්පාද විවරණයන් තුළ අවිද්‍යාව හේතුවෙන් සංස්කාරයන් සකස් වන්නා වූ ආකාරය පෙන්වාදී ඇත. එහිදී කාය සංස්කාර, වාග් සංස්කාර, චිත්ත සංස්කාර යනුවෙන් සංස්කාර වර්ගීකරණයට ලක්කොට ඇත. මෙම පර්යේෂණයේ ගැටලුව

වන්නේ සූත්‍ර පිටකයේ හා අභිධර්ම පිටකයේ එන සංස්කාර පිළිබඳ විවරණයන්හි පරස්පරතා තිබේද යන්න විමසා බැලීමයි. සූත්‍ර පිටකයේ එන සංස්කාර පිළිබඳ විවරණයන් එකිනෙකට සමාන අයුරින් දක්වා ඇත. එහිදී සංයුත්තනිකායේ විභවිත සූත්‍රයේදී තථාගතයන් වහන්සේ සංස්කාර කවරේදැයි දේශනා කරන්නේ, “මහණෙනි කාය සංස්කාර, වාග් සංස්කාර, චිත්ත සංස්කාර යැයි මේ සංස්කාරයෝ තිදෙනෙකි.” යනුවෙනි. මෙම ත්‍රිවිධ සංස්කාරයන් පිළිබඳ තවදුරටත් විස්තර වන ආකාරය වූලවේදල්ල සූත්‍රය තුළ දැකිය හැකිය. එහිදී, කාය සංස්කාර - ආශ්වාස හා ප්‍රාශ්වාස යැයි ද, වාක් සංස්කාර - චිත්තක හා විචාර යැයි ද, චිත්ත සංස්කාර - සංඥා හා වේදනා යැයි ද දේශනා කර ඇත. මෙලෙස සූත්‍ර පිටකය තුළ සංස්කාර වශයෙන් කාය, වාක්, චිත්ත යන ප්‍රභේදයන් දක්වා ඇත. අභිධර්ම පිටකය තුළ සංස්කාර පිළිබඳ විවරණය කිරීමේදී පුඤ්ඤාභිසංඛාර, අපුඤ්ඤාභිසංඛාර, ආනෙඤ්ජාභිසංඛාර යැයි සංස්කාර ප්‍රභේදයන් දක්වමින් එයට ප්‍රමුඛත්වය දී ඇති අතර අනතුරුව සූත්‍රාගත කාය, වාක්, චිත්ත යන සංස්කාර ප්‍රභේද ද දක්වා ඇත. අභිධර්ම පිටකය තුළ පුඤ්ඤාභිසංඛාර විවරණය කර ඇත්තේ දානමය වූ ද, සීලමය වූ ද. භාවනාමය වූ ද, කාමාවචර වූ ද, රූපාවචර වූ ද කුසල චේතනා යනුවෙනි. එමෙන්ම කාය සංස්කාර යන්න අභිධර්ම පිටකයේ විවරණය වන්නේ කාය සඤ්චේතනා යනුවෙනි. වචී සංස්කාර යන්න විවරණය වන්නේ වාක් සඤ්චේතනා යනුවෙනි. චිත්ත සංස්කාර යන්න විවරණය වන්නේ මනෝ සඤ්චේතනා යනුවෙනි. ඒ අනුව සංස්කාර පිළිබඳ අභිධර්ම විවරණය සූත්‍ර පිටකාගත සංස්කාර පිළිබඳ විවරණයට වඩා වෙනස් මඟක් ගෙන ඇති බව පැහැදිලිව දැකගත හැකිය. පසු කාලීනව බිහි වූ අවධිකථා ආදී ථෙරවාදී ධර්ම විවරණයන් තුළ අභිධර්ම පිටකාගත සංස්කාර පිළිබඳ විවරණය කෙරෙහි වැඩි නැඹුරුවක් දක්වා ඇති බව දැකිය හැකිය. ඒ අනුව සූත්‍ර පිටකයේ හා අභිධර්ම පිටකයේ සංස්කාර පිළිබඳ දැක්වෙන විවරණයන්හි ඇති විෂමතා පිළිබඳ අධ්‍යයනය කොට සංස්කාර යන්නට වඩාත් නිවැරදි විවරණය කුමක් ද යන්න පිළිබඳ විමසා බැලීම මෙම පර්යේෂණයේ දී සිදුකෙරේ.

ප්‍රමුඛ පද: සංස්කාර, සූත්‍ර පිටකාගත, අභිධර්ම පිටකාගත,
පටච්චසමුප්පාදය, විවරණය

Department of Pali and Buddhist Studies
Faculty of Humanities and Social Sciences
University of Sri Jayewardenepura
Sri Lanka
icpbs@sjp.ac.lk.

ISSN 2550-2522